

Polsk grammatik

Andra titlar av samme författare:

Allmän grammatik för begynnande slavister

Tjeckisk baskurs

Kommande titlar:

*Kort polsk grammatik
Polsk nybörjarkurs*

*Kort slovakisk grammatik
Kort slovakisk-svensk ordbok
Slovakisk grammatik*

*Kort slovensk grammatik
Kort slovensk-svensk ordbok
Slovensk grammatik*

*Kort tjeckisk grammatik
Tjeckisk grammatik*

*Kort ukrainsk grammatik
Kort ukrainsk-svensk ordbok*

Morgan Nilsson

P O L S K

G R A M M A T I K

MONONEN

© 2004 Morgan Nilsson

Preliminär arbetsversion

Mononen

Basåsvägen 30

430 64 Hällingsjö

0301-40004

www.mononen.biz

mail@mononen.biz

preliminärt ISBN 91-973487-4-0

Förord

Denna grammatik är i första hand avsedd för studerande på universitetsnivå men kan förhoppningsvis också vara till nytta för andra intresserade. Den har tillkomit för att täcka behovet av ett på svenska avfattat läromedel för B- och C-nivån. Läsaren förutsätts därför ha förkunskaper i allmän grammatik och fonetik.

Bokens mål är att ge den studerande en systematisk genomgång av polsk ljudlära och formlära och det är min förhoppning att denna grammatik skall vara tillräckligt komplett för att i någon mån motsvara de krav man kan ställa på en grammatisk handbok för universitetsstuderande på mellannivå.

Jag vill framföra ett varmt tack till alla de studenter och kolleger som kommit med värdefulla synpunkter och förslag till ändringar. I synnerhet vill jag tacka Olof Paulsson och Elżbieta Marciniak Cierzniakowska för deras fortlöpande stöd och villighet att diskutera allehanda grammatiska frågeställningar.

Ytterligare synpunkter på innehåll och utformning tas emot med största tacksamhet.

Morgan Nilsson
morgan@mononen.biz

1. Alfabetet

Innehåll

1. Alfabetet	9
1.1. Fonetik	11
1.2. Fonologi	14
2.1. Morfonologi	39
3.1. Nominala kategorier	44
3.2. De nominala kategoriernas semantik	45
3.4.1. Substantivens genus och numerus	47
3.4.3. Substantivens bildning	52
3.4.4. Substantivens böjning	82
3.4.4.1. Substantivens regelbundna böjning	84
3.4.5. Maskulinum och neutrum	86
3.4.6. Femininum	94
3.4.7. Plural	97
3.4.7.1. Plurale tantum	107
3.4.8. Avvikande böjningsmönster	108
3.4.8.2. Oregelbundna substantiv	115
3.5.1. Adjektivens kategorier	119
3.5.2. De adjektiviska kategoriernas semantik	120
3.5.3. Adjektivens bildning	121
3.5.4. Adjektivens böjning	133
3.5.5. Adjektivens komparation	136
3.6.1. Adverbens kategorier	139
3.6.3. Adverbens bildning	140
3.6.5. Adverbens komparation	143
3.7. Predikativer	145
3.8.1. Pronomenens kategorier	146
3.8.2. Pronomenens semantik	149
3.8.3. Pronomenens bildning	151
3.8.4. Pronomenens böjning	153
3.9.1. Räkneordens kategorier	157
3.9.2. Räkneordens kategoriernas semantik	161
3.9.3. Räkneordens bildning	163
3.9.4. Räkneordens böjning	167
4.1. Verbets kategorier	171
4.2. Verbformernas semantik	172
4.3.1. Aspektparens bildning	178
4.3.2. Aktionsarternas bildning	181
4.3.3. Övrig bildning av verb	183
4.4. Verbens böjning	186
4.4.1. Produktiva paradigm	201
4.4.2. Improduktiva paradigm	207
4.4.3. Oregelbundna verb	216
4.5. Diateser	221

Förkortningar

A ackusativ
 adj adjektiv
 adv adverb
 aug augmentativ
 C konsonant
 D dativ
 dim diminutiv
 f femininum
 f fullbordad aspekt
 G genitiv
 I instrumentalis
 imp imperativ
 L lokativ
 m maskulinum
 mt maskulinum tingbetecknande
 mv maskulinum varelsebetecknande
 N nominativ
 n neutrum
 nv nonviril
 of ofullbordad aspekt
 pej pejorativ
 pl plural
 pron pronomen
 sg singular
 subst substantiv
 V vokal
 V vokativ
 v viril

☒☒ markerat ålderdomlig variant
 ☒ markerat skriftspråklig variant med högre stilvärde
 ☐ markerat talspråklig variant, accepterad av kodifieringen
 ☓☐ markerat talspråklig variant, ej accepterad av kodifieringen
 ~ variant utan stilskillnad
 ≤ ≥ pekar mot ovanlig variant utan stilskillnad
 < > pekar mot fullbordat verb och från ofullbordat verb
 + plustecken markerar att suffixet ger upphov till konsonantväxling
 e liten ring markerar flyktig vokal

11. Alfabetet

Bokstäver			Namn		Primärt
primära	med	digafer	fullständigt	enkelt	ljudvärde
A a	A ä		[a] [ɔ̄w]	[a] [ɔ̄w]	[a] [ɔ̄w]
B b			[bε]	[bə]	[b]
C c		CH ch	[tsε] [tse xa]	[tsə] [tsə xə]	[x]
		CZ cz	[tsε] [tsε zet]	[tsə] [tsə zə]	[tʃ]
D d	Ć č		[tçε]	[tçə]	[tç]
		DZ dz	[dε zet]	[də zə]	[d̄z]
		DŽ dž	[dε zet]	[də zə]	[d̄z]
		DŽ dž	[dε ʒet]	[də ʒə]	[d̄ʒ]
E e	E ē		[ε] [ε̄w]	[ε] [ε̄w]	[ε] [ε̄w]
F f			[ef]	[fə]	[f]
G g			[gε] ~ [ḡje]	[gə]	[g]
H h			[xa] ~ [samō xa] ¹	[xə]	[x]
I i			[i]	[i]	[i]
J j			[jøt]	[jə]	[j]
K k			[ka]	[kə]	[k]
L l	Ł ł		[el] [ɛw]	[lə] [wə]	[l] [w]
M m			[em]	[mə]	[m]
N n	Ńń		[en]	[nə]	[n]
O o	Ó ó		[ɔ] [u kreskɔ'vane]	[ɔ]	[ɔ]
			~ [u zamk'jente] ²		[u]
P p			[pε]	[pə]	[p]
R r		RZ rz	[er] [er zet]	[rə] [rə zə]	[r] [ʒ]
S s		SZ sz	[es] [es zet]	[sə] [sə zə]	[s] [ʃ]
Ś ś			[ɛc]	[cə]	[c]

¹ Ortografiskt: **samo h bara h.**

² Ortografiskt: **ó kreskowane ó med streck resp. ó zamkniete slutet ó.**

1. Alfabetet

T	t	[tɛ]	[tə]	[t]
U	u	[u]	[u]	[u]
		~ [u zvɪkwe ³]		
		~ [u ɔtfarte ³]		
W	w	[vu]	[və]	[v]
Y	y	[i grɛk]	[i]	[i]
Z	z	[zɛt]	[zə]	[z]
Ž	ž	[zɛt]	[zə]	[z]
Ž	ž	[ʒɛt]	[ʒə]	[ʒ]

I nyare lånord och i egennamn förekommer också följande bokstäver.

Q	q	[ku]	[k]
V	v	[faw]	[v] ~ [f]
X	x	[iks]	[ks]

---

³ Ortografiskt: **u zwykłe** vanligt u resp. **u otwartha** öppet u.

12. Fonetik

Vokaler

De polska vokalljuden återfinns i tabellen nedan.

	främre	centrala	bakre
	centrerad		
	orundade		
höga	i		u
medelhög		i	
medellåga	e		ɔ
låg		a	

Diftonger

Polskan uppvisar två bakre halvvokaler, en oral [w] och en nasal [ŵ], samt två främre, en oral [j] och en nasal [~].

Med de nasala halvvokalerna bildas nasaldiftonger, huvudsakligen [ɔŵ] och [ɛŵ], mera marginellt andra kombinationer.

wąż	[vɔŵ]	orm (Nsg)
węża	[vɛŵʒa]	orm (AGsg)
koński	[kɔ~skj̃i]	häst-

Med de orala halvvokalerna bildas diftonger till samtliga orala vokaler.

był	['biw]	han var
miał	[mijaw]	han hade
mój	[muj]	min
szyj	[ſij]	sy (imp)

I de flesta främmende ord uttalas **au** och **eu** som diftonger.

automat	[aw'tomat]	automat
Europa	[ɛw'rɔpa]	Europa

I inhemiska ord går det dock en morfemgräns mellan två vokaler. Morfemgränsen realiseras som en stavelsegräns. I sådana fall är det inte fråga om någon diftong.

nauka	[na'uka]	vetenskap
nieudany	[ɲe'u'dani]	misslyckad
poufnie	[po'uſnje]	förtroligt

Konsonanter

De polska konsonantljuden återfinns i tabellen nedan.

Artikulator:

		labial	apikal			dorsal		glottal
		post-			post- ⁴			
		labial	dental	alveolar	palatal		velar	laryngal
explosivor		p b	t d			k ^j g ^j	k g	?
		p ^j b ^j		t ^j d ^j				
nasaler		m	m	nj	n	n	n	ŋ
		m ^j						
frikativor		f v	s z	ʃ ʒ		c z	x ^j y ^j	x y
		f ^j v ^j		ʃ ^j ʒ ^j				
			s ^j z ^j					
affrikator			ts dz	tʃ dʒ		tç dż		
			ts ^j dz ^j	tʃ ^j dʒ ^j				
lateraler		ł	ł	ł	ł			
tremulanter		r	r	r	r ^j			

Alveolara ljud

Ljuden [ʃ], [ʒ], [tʃ], [dʒ] är alveolara och uttalas med tungspetsen mot bakre delen av tandvallen och med tungryggen sänkt, vilket gör att de låter något ”mörkare” eller ”hårdare” än motsvarande ljud i många andra språk.

szkoła	[ʃkɔwa]	<i>skola</i>
Rzym	[ʒim]	<i>Rom</i>
dżem	[dʒɛm]	<i>sylt</i>
czas	[tʃas]	<i>tid</i>

Aspiration

[p], [t], [k] är på polska oaspirerade.

pan	[pan]	<i>herre</i>
tatuś	[tatuɕ]	<i>pappa</i>
kokos	[kɔkɔs]	<i>kokos</i>

⁴ Det fonetiska tilläggstecknet för palatalisering [j] har här använts i stället för de särskilda tecknen [c, ʃ, ç, j] då detta ger en mera lättläst fonetisk transkription.

Ljudet [t̪]

Ljudet [t̪] brukas som en dialektal/regional variant i stället för [w] som realisation av fonemet /t̪/ bland vissa personer ur äldre generationer. Oftast har dessa personer sitt ursprung i de östliga områden som förlorades till Sovjet efter andra världskriget. Av naturliga skäl lever de i dag dock spridda över hela landet.

Detta uttal lever dessutom kvar som scenuttal hos en äldre generation skådespelare.

byt̪	[b̪i:w] ↗↗ [b̪it̪]	<i>han var</i>
ławka	['wafka] ↗↗ [łafka]	<i>bänk</i>

Kvantitet

Polska konsonanter uppvisar distinktion i kvantitet. Dubbeltecknade frikativor och nasaler uttalas som ett långt ljud medan explosivor uttalas med viss fördröjning.⁵

ssie	[s̪i:e]	<i>suger</i>
lekki	[l̪ek̪i: ^j i] ⁶	<i>lätt</i>
Anna	[a:n̪a:]	<i>Anna</i>
brutto	[brut̪:ɔ]	<i>brutto</i>

Dubbeltecknad affrikata uttalas som två på varandra följande likadana ljud

na czczo	[na:t̪ʃɔ]	<i>brutto</i>
dżdżysty	[dʒdʒi:sti]	<i>regnig</i>

Explosiva följd av affrikata uttalas som affrikata med viss fördröjning av det explovisa elementet.

matce	[ma:t̪se]	<i>mor (Dsg)</i>
doświadczanie	[dɔcf̪i:ja:t̪ʃɛnɛ]	<i>brutto</i>

I vårdat uttal görs en distinktion mellan affrikata och en sekvens bestående av explosiva följd av frikativa på så sätt att affrikatan tidsmässigt är kortare än motsvarande sekvens bestående av explosiva och frikativa.

czy	[t̪ʃi]	<i>måntro</i>
trzy	[t̪ʃi]	<i>tre</i>

⁵ Adjektivet **miękkii** *mjuk* och avledningar av detsamma uttalas dock med enkel, kort konsonant ['m̪jeŋk̪i].

⁶ I talspråk är dock uttal med dissimilationsvanligt: ↗↗ [letk̪i].

13. Fonologi

Betonning

Betoningen ligger på ordets näst sista stavelse.⁷

Berlin	[berljin]	<i>Berlin</i>
śmietana	[cmjɛ'tana]	<i>(sur) gräddde</i>
Słowacja	[swɔ'vats̩ja]	<i>Slovakien</i>
umiera	[u'mjera]	<i>han, hon dör</i>

Vissa undantag finns dock. Det rör sig om vissa lånord av grekiskt eller latinskt ursprung, liksom ett fåtal inhemska ord, med betoningen på tredje stavelsen från slutet.⁸

Endast ett litet fåtal ord har enligt den moderna normen uteslutande betoning på tredje stavelsen från slutet, t.ex.

uniwersytet	[uŋi'versitet]	<i>universitet</i>
opera	[ɔpera]	<i>opera</i>

I modern polska medger i stället normen för de ord som av tradition betonats på tredje stavelsen från slutet (i synnerhet ord med stam på /yk/ ~ /ik/) i de allra flesta fall även uttal med betoning på näst sista stavelsen. Då varianten med betoning på tredje stavelsen från slutet tidigare var den enda korrekta har den därigenom högre stilistiskt värde än varianten med betoning på näst sista stavelsen.

rzeczpospolita	[ʒetʃpɔspɔ'lita] ↪ [ʒetʃpɔspɔ'l̩ita]	<i>republik(en Polen)</i>
w ogóle	[vɔgule] ↪ [vɔ'gule]	<i>över huvud taget</i>
prezydent	[pre'zident] ↪ [pre'zident]	<i>president</i>
matematyka	[matɛm'atika] ↪ [matɛma'tika]	<i>matematik</i>
statystyka	[sta'tistica] ↪ [stati'stika]	<i>statistik</i>
logika	[logjika] ↪ [lo'gjika]	<i>logik</i>
ryzyko	[ri'zikɔ] ↪ [ri'zikɔ]	<i>risk</i>
okolica	↗ [ɔ'kolit̩sa]	<i>omgivning</i>

⁷ För att ge ett ord i en sats särskild betoning i förhållande till övriga ord betonas ofta första stavelsen i det aktuella ordet.

⁸ I samtliga nedan nämnda fall är dock tendensen att i vardagligt talspråk lägga betoningen på näst sista stavelsen. Attityden till ”betoningsfel” har dessutom på senare tid blivit ganska liberal.

I konjunktivformerna i singular ligger dock betoningen relativt fast på tredje stavelsen från slutet även i det vardagliga talspråket, t.ex. **powiedziałbym** [pɔ'vjedżawbim] *jag skulle säga*, **zrobiłbys** ['zrobilwbis] *du skulle göra*, **byłaby** ['biwabi] *hon skulle vara*.

reguła	[rə'kuł̪a] ↗ [rə'guwa] [rə'guwa]	<i>regel</i>
---------------	--	--------------

Betoningen faller dock alltid på näst sista stavelsen i ovan nämnda ord då antalet stavelser förändras genom tillägg av ändelser.

prezydenta	[prezi'denta]	<i>president (AGsg)</i>
operami	[ope'rami]	<i>operor (Ipl)</i>
uniwersytetu	[universitetu]	<i>universitet (Gsg)</i>

Maskulina sysselsättningsbeteckningar på /yk/ ~ /ik/ uppvisar liknande mönster. De har regelbunden betoning i Nsg men betoning på tredje stavelsen från slutet i alla former som har en enstavig ändelse, dvs i alla oblika former utom Dsg och Ipl.

polityk	[po'l̪itik]	<i>politiker</i>
polityka	[po'l̪itika]	<i>politiker (AGsg)</i>
politykowi	[po'l̪itikɔv̪i]	<i>politiker (Dsg)</i>

Gemensamt för alla substantiv med stam på /yk/ ~ /ik/ är alltså att detta /yk/ ~ /ik/ i ett mera vårdat uttal inte i någon form uppär betoningen.

Vidare betonas räkneorden för hundratal på samma sätt som de enkla räkneorden utan -sta, -stu eller -set, samt preteritumformerna i 1pl och 2pl och samtliga konjunktivformer på samma sätt som de enkla 1-participen. Detta innebär i de flesta fall betoning på tredje stavelsen från slutet, endast i 1pl och 2pl konjunktiv på fjärde stavelsen från slutet.

czteryста	[tʃterysta]	<i>fyrahundra</i>
pięciuset	[pi'jɛnt̪us̪et̪]	<i>femhundra (GLDI)</i>
siedemset	[siedemset̪]	<i>sjuhundra</i>
osiemset	[ɔcemset̪]	<i>åttahundra</i>
dziewięćset	[džev̪jent̪set̪] ↗ [džev̪jent̪s̪et̪]	<i>niohundra</i>
przyszliśmy	[pʂi'ʃliɕmi]	<i>vi kom</i>
byliście	[bil'iɕt̪e]	<i>ni var</i>
zrobiliście	[zrobiliɕt̪e]	<i>ni skulle göra</i>

Ett fåtal ord av främmande ursprung har betoning på sista stavelsen.

attaché	[ata'ʃe]	<i>attaché</i>
jury	[ʒi'r̪i]	<i>jury</i>
menu	[me'n̪i]	<i>meny</i>

I bokstavförkortningar där bokstäverna läses ut med sina fulla namn faller betoningen på sista stavelsen.

PKP	[peka'pe]	<i>Polska statsjärnvägarna</i>
ONZ	[ɔen'zɛt̪]	<i>FN</i>
PZU	[pezɛtu] Warszawa [pezɛd'u] Kraków	<i>Polska försäkringsbolaget</i>

Däremot betonas förkortningar regelbundet som läses som ett ord sammansatt av de ingående bokstävernas ljudvärden.

UAM

[uam]

*Adam Mickiewicz**universitetet*

I vissa fall har bokstävernas namn kommit att bli del av ett nytt lexem. Att lexemet böjs är ett tydligt tecken på detta. Betoningen faller då regelbundet på näst sista stavelsen.

UJ

[ujot]

*Jagiellonska universitetet***na UJ-ie**

[nau'jɔt̪ɛ]

*på UJ***PDT ~ pedet**

[pedet̪]

*Allmänna varuhuset***w pedecie**

[fpɛ'de̪t̪ɛ]

på Allmänna varuhuset

Klitikor

Polskan har en rad proklitiska och enklitiska småord. Dessa får ingen egen betoning utan uttalas som en enhet tillsammans med det fonologiska huvudordet står tillsammans med.

Enklitikor är framför allt obetonade former av personliga pronomina, personändelserna i preteritum och konjunktiv samt den konjunktivbildande partikeln **-by-**. Dessa hakas på efter ett ord med full betoning men påverkar på intet sätt betoningens placering.

mówię mi

[mu̯v̪iwm̪i]

han sade till mig

Proklitikor är framför allt korta prepositioner och konjunktioner samt negationen **nie inte**. Dessa placeras framför sitt betonade huvudord och uttalas som en enhet tillsammans med sitt huvudord.

Wezmę, bo chcę.

['vezmɛ bɔ'xt̪se]

*Jag tar, för jag vill ha.***Nie byłam bez pracy.**

[nɛ'b̪iwam bes'praf̪si]

Jag var inte utan arbete.

Längre satsfogande ord kan uppträda som proklitiska eller med betoning.

gdybyśmy chcieli

[gdib̪iɛm̪i x̪t̪cel̪i]

om vi hade velat

~ [gdib̪iɛm̪i 'x̪t̪cel̪i]

Vissa adverbiella småord som t.ex. **już redan** kan uppträda omväxlande proklitiskt och enklitiskt.

już poszedł

[juʃ'poʃet̪]

*han har redan gått***poszedł już**

[poʃet̪juʃ] Warszawa

han har redan gått

[poʃed̪juʃ] Kraków

Vid vissa proklitiska ord flyttas betoningen till det proklitiska ordet. Detta gäller framför allt negationen **nie** före en enstavig verbform.

nie jem

[nɛjem̪]

*jag äter inte***nie mów**

[nɛmuf̪]

säg inte

Om huvudordet är ett enstavigt personligt pronomen flyttas alltid betoningen till föregående preposition.

bez nas	[bɛznas]	<i>utan oss</i>
beze mnie	[bɛ'zɛmpɛ]	<i>utan mig</i>
dla niej	[dlaŋɛj]	<i>åt henne</i>

Även i de fall då preposition plus enstavigt substantiv är att betrakta som fraseologiserat adverbial flyttas betoningen till prepositionen.

na dół	[nadouw]	<i>ner</i>
czytać na głos	[tʃitac 'nagwɔs]	<i>läsa högt</i>
na noc	[nanɔts]	<i>för, över natten</i>
na wsi	[nafci]	<i>på landet</i>
we śnie	[veçne]	<i>i en dröm</i>
Jedziemy na wieś.	...[naviŋɛc]	<i>Vi åker till landet.</i>

men:

Spójrz na wieś.	...[na'vijɛc]	<i>Titta på byn.</i>
------------------------	---------------	----------------------

Samma huvudord kan samtidigt uppåbära betoningen åt såväl proklitika som enklitika.

nie widzę go	[ɲε'v̊idzɛgɔ]	<i>jag ser honom inte</i>
---------------------	---------------	---------------------------

Enklitikor och proklitikor kan själva uppåbära betoningen för att särskilt betonas i satsen, t.ex. i syfte att uttrycka kontrast.

przed i po świętach	[pʃɛt i pɔ 'cv̊jentax]	<i>före och efter helgen</i>
----------------------------	------------------------	------------------------------

Likaså kan betoningen flyttas tillbaka till huvudordet från en betonad proklitika för att kontrastera huvudordet med ett annat ord

bez nas	[bɛz'nas]	<i>utan oss</i>
----------------	-----------	-----------------

Vokaler

Polskan har ej betydelseskiljande vokallängd.

Obetonade vokaler reduceras föga, utan uttalas i princip lika distinkt som betonade vokaler.

De ickehöga vokalerna /e/, /a/, /o/ uttalas något mera slutet, ungefär som [e], [æ], [o], då de förekommer bredvid palatal eller palatalisering konsonant. Så hög grad av noggrannhet tillämpas dock sällan i fonetisk transkription då normal koartikulation oftast ofrivilligt leder till detta fonetiska resultat. Det är ju just en höjd tungrygg som ger palatalitet och denna höjning smittar alltså lätt av sig i någon mån på angränsande vokal.

niania	[ɲajna] ~ [næŋnæ]	<i>barnsköterska</i>
coś	[tʂɔ̃] ~ [tsɔ̃]	<i>något</i>
wzięli	[vʐɛl̩ji] ~ [vzel̩ji]	<i>de tog</i>

Nasalvokaler

Polskan har fonologiskt men dock inte fonetiskt en främre och en bakre nasalvokal. Fonetiskt realiseras dessa fonem som orala vokaler följdta av en nasal halvvokal eller konsonant beroende på det följande konsonantfonemets kvalitet.

Före hård friktiva	uttalas /a/ som [ɔ̄w̄]	och /e/ som [ɛ̄w̄]
Före mjuk friktiva ⁹	uttalas /a/ som [ɔ̄w̄]~[ɔ̄j̄]	och /e/ som [ɛ̄w̄]~[ɛ̄j̄]
Före /p/ /b/	uttalas /a/ som [ɔ̄m̄]	och /e/ som [ɛ̄m̄]
Före /t/ /d/ /c/ /dz/ /č/ /dž/	uttalas /a/ som [ɔ̄n̄]	och /e/ som [ɛ̄n̄]
Före /ć/ /dż/	uttalas /a/ som [ɔ̄ŋ̄]~[ɔ̄j̄ŋ̄]	och /e/ som [ɛ̄ŋ̄]~[ɛ̄j̄ŋ̄]
Före /k/ /g/	uttalas /a/ som [ɔ̄ŋ̄]	och /e/ som [ɛ̄ŋ̄]
Före /l/ /ł/	uttalas /a/ som [ɔ̄]	och /e/ som [ɛ̄]
Före ordgräns	uttalas /a/ som [ɔ̄w̄] ¹⁰	och /e/ som [ɛ̄] ↗ [ɛ̄w̄] ¹¹

często	[tʃɛ̄w̄stɔ̄]	<i>ofta</i>
gęś	[gɛ̄w̄s̄] ~ [gɛ̄j̄s̄]	<i>gås</i>
wąsik	[vɔ̄w̄s̄ik̄] ~ [vɔ̄j̄s̄ik̄]	<i>mustasch (dim)</i>
gołąb	[gɔ̄w̄ɔ̄mp̄]	<i>duva</i>
ręce	[rɛ̄ntsē]	<i>händer</i>
wziąć	[vzɔ̄j̄t̄c̄] ~ [vzɔ̄j̄nt̄c̄]	<i>ta</i>
mąka	[mɔ̄ŋ̄ka]	<i>mjöl</i>
zaczeli	[zāt̄ʃɛ̄li]	<i>de började</i>
idę	[id̄ē] ↗ [id̄ɛ̄w̄]	<i>jag går</i>

I räkneorden **piętnaście** *femton* och **dziewiętnaście** *nitton* uttalas /e/ normalt som [ɛ̄] p.g.a. dissimilation med det efterföljande /n/-et.

I stället för den korrekta formen **tę denna** (Asg f av pronomenet **ten**) brukas i vardagligt talspråk som regel den inkorrekte formen **tą** [tɔ̄w̄]. I högre stil används dock den korrekta formen **tę** med uttalet [tɛ̄w̄]. Det vardagliga uttalet [te] är ändå ganska ovanligt.

Distributionen av /i/ och /y/

De båda fonemen /i/ och /y/ förekommer till stor delen i komplementär distribution. Efter de labiala konsonanterna förekommer båda vokalerna utan inskränkningar.

⁹ Då mjuk konsonant även föregår det nasala vokalfonemet uttalas nästan uteslutande den främre nasala halvvokalen, t.ex. **więzień** [vījej̄zeŋ̄] *fänge*, **pięść** [pījej̄t̄c̄].

¹⁰ I vardagligt talspråk ersätts ofta den nasal halvvokalen [w̄] med den motsvarande orala halvvokalen [w] före ordgräns. Till följd av detta sammanfaller t. ex. formerna **krzykną** *de skriker* och **krzyknął** *han skrek* fonetiskt som [kʂiknɔw̄].

¹¹ Ett hyperkorrekt uttal av ę håller på att breda ut sig, i synnerhet bland yngre personer. Dessa uttalar gärna skriftens ę som [ɛ̄w̄] beroende av den fonologiska kontexten.

/i/ förekommer dock aldrig efter /l/ och normalt inte heller efter /n/, /s/, /š/, /z/, /ž/, /t/, /c/, /č/, /d/, /dz/, /dž/.

papryka	[paprika]	<i>paprika</i>
maksymalny	[maksimálni]	<i>maximal</i>

/i/ förekommer dock efter ovanstående konsonanterna i vissa stammar av främmande ursprung samt vid prefigering. Däremot förekommer /i/ aldrig efter dessa konsonanter i suffix.

Helsinki	[xɛlsjinkji] Warszawa	<i>Helsingfors</i>
	[xɛlsjinkji] Kraków	
bezimienny	[be'zimjenji]	<i>namnlös</i>

/y/ förekommer aldrig initialt eller efter /š/, /ž/, /ó/, /dž/, /ń/, /j/, /l/, /k/¹², /g/.

poligon	[po'ljigon]	<i>skjutfält</i>
gimnastyka	[gim'nastika]	<i>gymnastik</i>

Den komplementära distributionen av /i/ och /y/ leder till växling mellan dessa båda vokaler inom morfologin.

När ett suffix inleds med /i/ ger detta upphov till konsonantväxling.

młodzi	/młod/+/i/	<i>ung (Npl v)</i>
---------------	------------	--------------------

Därefter övergår det till /y/ om föregående konsonant är någon av de hårdas centrala /š/, /ž/, /c/, /č/, /dž/, /dž/.

Polacy	/polak/+/i/	<i>polacker (Npl)</i>
palacy	/palac/+/i/	<i>rökare (Npl v)</i>

När /y/ följer efter mjuk konsonant eller bakre explosiva växlar det till /i/. De bakre explosivaorna blir då postpalatala.

leki	/lek/-/y/ > /leki/	[lekji]	<i>mediciner</i>
polski	/polsk/-/y/	[polskji]	<i>polsk</i>
	> /polski/		

Dessutom förekommer inte heller suffixet /yva/ efter /x/ utan övergår till /iva/.

wysłuchiwać	/vy/-/słux/-/yva/-/ć/	[viswu'xjivatć]	<i>lyssna</i>
	> /vysłuxivać/		

/e/ > /je/ efter /k/ och /g/

Inte heller /e/ förekommer normalt efter /k/ och /g/. Före /e/ skjuts ett /j/ in. Undantag förekommer dock i stammar av främmande ursprung. T.ex. orden **kefir** *kefir*, **keks** *kex*, **kelner** *kypare* skall alltid uttalas med initialt [ke]¹³ i enlighet med skriftbilden, medan ord

¹² Märk de två undantagen **kynologia** *kynologi* och egennamnet **Kydryński**.

¹³ I Warszawa och norr och öster därom förekommer ändå ett mindre vårdat uttal med [kjε].

på **ge-** som regel uttalas med [gɛ] men i ett äldre språkbruk även kan uttalas med [g̊jɛ].

polskie	/polsk/-/e/ > /polskje/	[pɔlskjɛ] [pɔlskj̊ɛ]	<i>polsk</i>
kelner	/kelner/	[kɛlnɛr]	<i>kypare</i>
geografia	/geografja/	[gɛɔ'grafjɑ] [g̊jɛɔ'grafjɑ]	<i>geografi</i>

Observera även växlingen mellan palataliserad och icke-palataliserad velar explosiva vid flyktigt **-e-**.

dekiel , Gsg dekla	[dɛk̊jɛl], [dɛkla]	<i>lock</i>
Węgry , Gpl Węgier	[vɛŋgrɪ], [vɛŋgjɛr]	<i>Ungern</i>

Däremot förekommer /ɛ/ direkt efter /k/ och /g/ vilket leder till att fonetiskt [ɛ] förekommer även efter /k/ och /g/.

moge	[mɔgɛ]	<i>jag kan</i>
rękę	[rɛŋkɛ]	<i>hand, arm (Asg)</i>

Flyktig vokal

För att bryta upp en konsonantgrupp som innehåller en tom stavelsekärna uppträder ett inskjutet **-e-**, en s.k. flyktig vokal, då ytterligare en tom stavelsekärna följer. I enstaka fall realiseras den flytkiga vokalen som /o/ eller /y/. Flyktig vokal markeras i denna framställning med en liten ring under den aktuella vokalen, t.ex. **ɛ̊**.

Flyktig vokal förekommer i

- Nsg mv substantiv

chłopiec	/xłopjøcø/	chłopeca	/xłopjøca/	<i>pojke</i> (N~AGsg)
-----------------	------------	-----------------	------------	--------------------------

- NAsg mt substantiv

konięc	/końøcø/	końca	/końøca/	<i>slut</i> (NA~Gsg)
---------------	----------	--------------	----------	----------------------

- NAsg f substantiv på konsonant

kręw	/krøvjø/	krwi	/krøvji/	<i>blod</i> (NA~GLDsg)
-------------	----------	-------------	----------	---------------------------

- Gpl f substantiv

matek	/matøkø/	matka	/matøka/	<i>mor</i> (Gpl~Nsg)
--------------	----------	--------------	----------	----------------------

- Gpl n substantiv

okięn	/okønø/	okno	/okøno/	<i>fönster</i> (Gpl~Nsg)
--------------	---------	-------------	---------	-----------------------------

- Adjektivets kortform m sg

godzien	/godzønø/	godny	/godzøny/	<i>värdig</i>
----------------	-----------	--------------	-----------	---------------

- L-participet

sechł	/søxłø/	schła	/søxla/	<i>torkade</i>
--------------	---------	--------------	---------	----------------

Flyktig vokal vid prepositioner

Ett flyktigt -e- fogas till prepositionerna **w i** och **z med; från, av** då huvudordet börjar på /v/ eller /f/ följt av konsonant i det förra fallet och på sibilant följd av konsonant eller på /vz/ eller /vs/ i det senare fallet.

wę wtorek	<i>på tisdag</i>
wę Francji	<i>i Frankrike</i>
zə szkoły	<i>från skolan</i>
zə źle zrobionej pracy	<i>av det illa gjorda arbetet</i>
zə względu na	<i>med hänsyn till</i>
zə wschodu	<i>från öster</i>

I en rad andra fall är flyktig vokal efter preposition lexikaliskt betingad.

Framför allt framkallar de båda formerna **mnie** och **mną** av det personliga pronomenet **ja jag** alltid flyktig vokal vid samtliga primära prepositioner som slutar på konsonant.

bezə mnie, nadə mnie, odə mnie, podə mnie	<i>utan mig, över mig, under mig, framför mig</i>
przedə mnie, przeze mnie, spodə mnie, sprzedə mnie, wə mnie, zə mnie, znađə mnie	<i>framför mig, genom mig, från en plats under mig, från en plats framför mig, i mig, med mig, från en plats ovanför mig</i>
nadə mną, podə mną, przedə mną, zə mną	<i>över mig, under mig, framför mig, med mig</i>

Vidare framkallar vissa ord flyktig vokal vid en eller ett par prepositioner.

wę dnie	<i>om dagen</i>
wę krwi	<i>i blodet</i>
wę Lwowie, zə Lwowa	<i>i Lwów, från Lwów</i>
wę ɼbie, zə ɼba	<i>i skallen, ur skallen</i>
wę ɼzach, zə ɼzami	<i>i tårar, med tårar</i>
wę mgle	<i>i dimman</i>
wę śnie	<i>i sömnen</i>
zə wsi	<i>från landet, byn</i>

Dessutom förekommer flyktig vokal i följande fraseologiserade uttryck.

nadə wszystko	<i>framför allt</i>
przedə wszystkim	<i>framför allt</i>
patrzeć spodə ɼba	<i>titta ogillande, misstroende</i>
wę dwóch, wę dwoje, wę dwie	<i>två personer tillsammans ($m \sim m+f-f$)</i>
wę trzech, wę troje, wę trzy	<i>tre personer tillsammans ($m \sim m+f-f$)</i>
wę czterech, wę czworo, wę cztery	<i>fyra personer tillsammans ($m \sim m+f-f$)</i>
dawać się komuś wę znaki	<i>göra livet surt för någon</i>
zə wszech miar	<i>i alla avseenden</i>
zə wszech stron	<i>från alla håll</i>

I bokstavig betydelse saknar dock ovanstående uttryck flyktig vokal.

kocham cię nad wszystko	<i>jag älskar dig över allt annat</i>
lek przed wszystkim	<i>en rädska för allt</i>
w dwóch pokojach	<i>i två rum</i>
w trzech częsciach	<i>i tre delar</i>
materiał w znaki drogowe	<i>ett vägmärkesmönstrat tyg</i>

Vidare används flyktig vokal efter prepositionen **z** *cirka* framför räkneorden 2, 3, 4, 6, 7 liksom vanligen även vid sammansatta räkneord som inleds med de samma.

z dwa	<i>ungefärl två</i>
z cztery	<i>cirka fyra</i>
z sześć	<i>cirka sex</i>
z czternaście	<i>cirka fjorton</i>

Dessutom heter det som regel:

z młyńa ≥ z młyna	<i>från kvarnen</i>
z sobą ≥ z sobą	<i>med sig</i>
z wszystkiego, z wszystkiej, zę	<i>av, från allt, alla</i>
wszystkich ≥ z wszystk...	
z wszystkim, z wszystką, zę	<i>med allt, alla</i>
wszystkimi ≥ z wszystk...	

I bland används också:

wę środę ≤ w środę	<i>på onsdag</i>
wę czwartek ≤ w czwartek	<i>på torsdag</i>

Någon gång påträffas även andra användningar av prepositon med flyktig vokal men dessa är influerade av ett regionalt eller äldre språkbruk och de är därför normalt inte brukliga i standardspråket.

Flyktig vokal vid prefix

Rent konsonantiska prefix får ett flyktigt **-ę-** framför de former av 1-participet som endast innehåller ytterligare en tom stavelsekärna.

wszedł	/vØ/-/šØdł/-/Ø/	<i>han gick in</i>
weszła	/vØ/-/šØdł/-/a/	<i>hon gick in</i>
zsechł	/zØ/-/sØxł/-/Ø/	<i>han torkade</i>
zeschła	/zØ/-/sØxł/-/a/	<i>hon torkade</i>

Nasalfonemen /m/, /n/, /ń/

Fonemet /n/ uttalas fakultativt som [m] sist i ord då det följs av ord som börjar på /p/ eller /b/.

pan Bielski	[pan'b̥jɛlsk̥i]	<i>her Bielski</i>
	~ [pam'b̥jɛlsk̥i]	

Fonemen /m/ och /n/ uttalas fakultativt som [n] då de följs av /f/ eller /v/ såväl inom ramen för ordet som över ordgräns.

tramwaj	[tramvaj] ≥ [tramvaj]	<i>spårvagn</i>
dam wam	[damvam] ~ [danvam]	<i>jag ger er</i>
pan Wolski	[pan'vɔlsk̥i]	<i>herr Wolski</i>
	~ [panj'vɔlsk̥i]	

Fonemet /n/ uttalas som [ŋ] då det följs av /k/ eller /g/ om båda fonemen hör till samma morfem och inte i någon form skiljs åt av en flyktig vokal. I södra och delar av västra Polen uttalas /n/ alltid som [ŋ] före /k/ och /g/. Även över ordgräns förekommer velar realisation fakultativt.

bank	[baŋk]	<i>bank</i>
Anglia	[aŋgl̥ja]	<i>England</i>
firanka (Gpl firanęk)	[fi'ranka] Warszawa	<i>gardin</i>
	[fi'rąŋka] Kraków	
pan Kowalski	[pankɔ'velsk̥i]	<i>herr Kowalski</i>
	~ [paŋkɔ'velsk̥i]	

Fonemen /m/ och /n/ kan i ord av främmande ursprung fakultativt realiseras som nasal halvvokal efter vokal före frikativa.¹⁴

inspektor	[in'spektɔr] ~ [iŵ'spektɔr]	<i>inspektör</i>
czysz	[tʃiñʃ] ~ [tʃiŵʃ]	<i>hyra</i>
pensja	[peñsja] ~ [peŵsja]	<i>lön</i>
tramwaj	[tramvaj] ~ [traŵvaj]	<i>spårvagn</i>
konsul	[kɔnsul] ~ [kɔŵsul]	<i>konsul</i>
komfort	[kɔmfɔrt] ~ [kɔŵfɔrt]	<i>komfort</i>

Fonemet /ń/ realiseras som den nasala halvvokalen [j] efter vokal före sibilant.

koński	[ko~sk̥i]	<i>häst-</i>
tańszy	[ta~j̥i]	<i>billigare</i>

Före icke-palatal explosiva eller affrikata spjälkas /ń/ gärna upp fonetiskt till ett palatalt element [j] och en med det efterföljande fonemet homorgan nasal.

hańba	[xajmba] ≥ [xajba]	<i>skam</i>
gońca	[gɔjntsa] ≥ [gɔ̃nts̥a]	<i>bud, springpojke (AGsg)</i>
bańka	[bajŋka] ≥ [baŋka]	<i>plåtdunk; bubbla</i>

¹⁴ Detta resulterar i fonetiskt neutralisering av fonologisk nasalvokal och fonologisk oral vokal följd av nasal konsonant.

Fakultativt realiseras sist i ord de icke-palatala sonoranta /m/, /n/ som [w̄] före ord som börjar på hård frikativa och som [j̄] eller [j̄] före ord som börjar på mjuk frikativa. Den palatala sonoranten /ń/ realiseras sist i ord fakultativt som [j̄] före varje ord som börjar på frikativa.

w ten sposób	[ft̄en...]	~ ['ft̄e w̄ 'spɔs̄up]	<i>på det sättet</i>
takim sposobem	[tak̄im spɔ's̄ob̄em]		<i>på sådant vis</i>
	~ ['tak̄ji w̄ spɔ's̄ob̄em]		
brzegiem Wisły	[b̄z̄eḡi j̄em 'v̄iš̄wi]		<i> längs Wisłas strand</i>
	~ ['b̄z̄eḡi j̄e w̄ 'v̄iš̄wi]		
on się boi	[ɔ̄nce 'b̄oji]		<i>han är rädd</i>
	~ [ɔ̄w̄ce...]	~ ['ɔ̄j̄ce 'b̄oji]	
ogień się pali	[ɔ̄ḡj̄ej̄ c̄'pal̄i]		<i>elden brinner</i>
	~ ['ɔ̄ḡj̄ej̄ c̄'pal̄i]		

Halvvokalerna /ł/ och /j/

Mellan konsonanter eller finalt efter konsonant realiseras aldrig /j/ fonetiskt eller ortografiskt och normalt realiseras inte heller /ł/ fonetiskt.¹⁵

gołąb	/gołębjø/	[gɔwɔmp]	<i>duva (Nsg)</i>
chłopca	/xłopjøca/	[xwɔpt̄sa]	<i>pojke (AGsg)</i>
ukradł	/ukradłø/	[ukrat̄] ↗ [ukratw̄]	<i>han stal</i>
umysł	/umysłø/	[umis] ↗ [umisw̄]	<i>sinne, förstånd</i>
ukradłby	/ukradłøby/	[ukradbi] ↗ [ukradwb̄i]	<i>han skulle stjäla</i>
jabłko	/jabłøko/	[japk̄o] ↗ [japwk̄o]	<i>apple</i>
pomógł matce	/pomogłø matce/	[pɔmuk(w̄) 'mat̄se] Warszawa [pɔmug(w̄) 'mat̄se] Kraków	<i>han hjälpte sin mor</i>

Fonemet /j/ realiseras heller inte efter konsonant före /i/. I ortografin realiseras det dock i ord av främmande ursprung.

partii	/partji/	[part̄i]	<i>parti (GLDsg/Gpl)</i>
pasji	/pasji/	[pas̄i]	<i>passion (GLDsg/Gpl)</i>

Efter vokal före /i/ realiseras /j/ som regel fonetiskt. Däremot realiseras det inte i ortografin.

moi	/moji/	[mɔ̄ji] ≥ [mɔi]	<i>mina (Npl v)</i>
------------	--------	-----------------	---------------------

¹⁵ I ovårdat talspråk uttalas /ł/ ofta inte heller då dess närmaste granne är /u/, liksom i l-part då /a/ eller /e/ följer, t.ex. **główny** 𩚲𩚲 [guvn̄i] *huvud-*, **dałem** 𩚲𩚲 [daem̄] *jag gav*, **dała** 𩚲𩚲 [daa] *hon gav*.

Palatalisering

Konsonant före /i/ eller fonetiskt [j], dvs. före /j/ följt av vokal, palataliseras. Härvid blir velar konsonant till postpalatal.

wiem	/vjem/	[v̪j̪em]	<i>jag vet</i>
gołębia	/gołębja/	[gɔ'wemb̪ja]	<i>duva (AGsg)</i>
chłopiec	/xlopjØcØ/	[χwɔp̪jɛts]	<i>pojke</i>
nowi	/novi/	[nɔvi]	<i>nya (NVpl mp)</i>
hierarchia	/xjeraxja/	[χjɛ'rарxja]	<i>hierarki</i>
partia	/partja/	[part̪ja]	<i>parti</i>
poezja	/poezja/	[pɔ'ezi]	<i>poesi</i>
radio	/radjo/	[radijɔ]	<i>radio</i>
Chile	/čile/	[t̪jile]	<i>Chile</i>
jury	/žiri/	[ʒiři]	<i>jury</i>
men:			
gołąb	/gołębjØ/	[gɔwɔmp̪]	<i>duva</i>

Denna typ av palatalisering inträffar även över ordgräns och morfemgräns.

noc i dzień	[nɔt̪s̪i i'dzɛn̪] Warszawa	<i>natt och dag</i>
	[nɔd̪z̪i i'dzɛp̪] Kraków	
dach i komin	[dax̪i i'kɔm̪in̪] Warszawa	<i>tak och skorsten</i>
	[day̪i i'kɔm̪in̪] Kraków	
kosz jabłek	[koʃ̪i 'jabw̪ek̪] Warszawa	<i>en korg äpplen</i>
	[koz̪i 'jabw̪ek̪] Kraków	
z innym	[z̪iññim̪]	<i>med en annan</i>
odjechać	[ɔd̪i'jexat̪c̪]	<i>resa i väg</i>
ziścić	[z̪içt̪ćiç̪c̪]	<i>verkställa</i>

Konsonant som följs av palatal eller palataliserad konsonant uttalas som regel också som palataliserad. Så hög grad av noggrannhet tillämpas dock sällan i fonetisk transkription då normal koartikulation som regel leder till detta fonetiska resultat. Det är ju just en höjd tungrygg som ger palatalitet och denna höjning smittar alltså lätt av sig i någon mån även på föregående konsonant.

glina	[gl̪jina] ~ [g̪il̪jina]	<i>lera</i>
dwie	[dv̪i'jɛ] ~ [di'v̪i'jɛ]	<i>två (f)</i>
obraz wisi	[ɔbraz 'viçi] ~ [ɔbraz̪i 'viçi]	<i>tavlan hänger</i>

Palatalassimilation av dentala sibilanter

Fonemen /s/ och /z/ assimileras till /š/ resp. /ž/ då de följs av /č/, /dž/, /ń/, /l/, eller /mj/. Denna assimilation förekommer ofta i samband med konsonantväxling framkallad av suffix. Den markeras även ortografiskt.

list ~ liście	[l̪ist] ~ [l̪iɕt̪ɛ]	<i>brev (NAsg ~ LVsg)</i>
zły ~ złe	[zw̪i] ~ [zle]	<i>dålig ~ illa</i>
rosnąć ~ rośnie	[rɔsnɔɲt̪ɛ] ~ [rɔɕnɛ]	<i>växa ~ växer</i>

Vissa stammar och ett mycket litet antal böjningsformer avviker från dessa regler, t.ex.

slalom	[slalɔm]	<i>slalom</i>
kosmiczny	[kɔs'miçt̪ni]	<i>kosmisk</i>
zmierzch	[zmiɛʂx]	<i>skymning</i>
pasmo ~ paśmie ≥ pasmie	[pasmo] ~ [pacm̪jɛ]	<i>remsa, band</i>
	≥ [pasm̪jɛ]	
marznąć ~ marzenie	[marznɔɲt̪ɛ] ~ [marzne]	<i>frysa ~ fryser</i>

I främmande ord på **-izm** markeras assimilationen dock inte i ortografin.

o komunizmie	[ɔkɔmu'ɲizm̪jɛ]	<i>om kommunismen</i>
---------------------	-----------------	-----------------------

Över morfemgräns inträffar denna assimilation endast före palatal obstruent, dvs. /ʃ/, /ʒ/, /č/ /dž/, och alltså inte före sonorant. Palatalassimilation av prefixet /z/- är obligatorisk före tonlös obstruent men bara fakultativ före tonande obstruent. Även vid prefixet **roz-** /sär är denna assimilation fakultativ. Före tonlös obstruent markeras assimilation av /z/- dessutom som regel i ortografin.

ściąć	[ɕt̪ɔjɛt̪ɛ]	<i>hugga, klippa, skära av</i>
men:		
ssie	[ɕiɛ]	<i>suger</i>
zdziwienie	[zd̪ʑi'vjeɲɛ] ~ [zd̪zi]...	<i>förvåning</i>
rozdział	[rɔzdʐaw] ~ [rɔzdzaw]	<i>kapitel</i>

Även över ordgräns förekommer denna assimilation fakultativt

z ziarnem	[zzarnɛm]	<i>med fröet</i>
bez ciebie	[bɛst̪cebjɛ] ~ [beçt̪ce]	<i>utan dig</i>
las zielony	[laz zɛ'lɔni] ~ [lazɛ'lɔni]	<i>en grön skog</i>

Alveolarassimilation av dentala sibilanter

Assimilation av dentala sibilanter framför efterföljande alveolar obstruent, dvs. /ʃ/, /ʒ/, /č/, /dž/, inträffar fakultativt över morfemgräns och ordgräns.

zszywacz	[ʂiːvat̪] ≥ [ʂʃiːvat̪]	<i>häftapparat</i>
z szóstym	[ʂʃust̪im]	<i>med den sjätte</i>
bez dżemu	[bɛz'dʒɛmu] ~ [bɛz'dʒɛ]	<i>utan sylt</i>

Defragmentering av palatala obstruenter

De palatala obstruenterna assimileras fakultativt regressivt med efterföljande dental eller alveolar spirant på så sätt att den palatala obstruenten /ś/, /ż/, /ć/ eller /dź/ spjälkas upp fonetiskt till ett palatalt element [j] och motsvarande dentala eller alveolara obstruent, beroende på den efterföljande spirantens artikulationsställe.¹⁶

gryz zębami	[gryjz:em'bam̪i] ~ [gryz zem'bam̪i]	<i>bit med tänderna</i>
niegdyś szedł	[n̪iegdiʃ:et] ~ [n̪iegdiç ſet]	<i>en gång gick han</i>
załatwić sobie	[za'watfijs:ɔb̪iɛ] ~ [za'watfiit̪ɔb̪iɛ]	<i>ordna åt sig</i>

Denna defragmentering kan även iakttas vid ordbildning, varvid den även kommer till uttryck i ortografin.

więś	<i>by, landsbygd</i>	wiejski	<i>lant-, by-</i>
miasto	<i>stad</i>	miejski	<i>stads-</i>
Zamość	<i>stadsnamn</i>	zamojski	<i>i, från Zamość</i>

Tonande och tonlöst uttal av obstruenter

Ett stort antal konsonater förekommer i par om tonande och tonlösa.

	b	d	g	w	z	ż	ż/rz	dz	dź	dż	[y] ¹⁷
Tonande	[b]	[d]	[g]	[v]	[z]	[z]	[ʒ]	[d̪z]	[d̪z]	[d̪z]	
Tonlösa	[p]	[t]	[k]	[f]	[s]	[c]	[ʃ]	[ts]	[t̪c]	[t̪]	[x]
	p	t	k	f	s	ś	sz	c	ć	cz	ch/h

Inuti ord verkar regressiv assimilation. Detta innebär att den fonologiska distinktionen mellan tonande och tonlösa obstruenter fonetiskt neutraliseras i position före annan obstruent.

torebka	[tɔ'repka]	<i>handväска</i>
odpowie	[ɔt'pɔv̪iɛ]	<i>svarar</i>
także	[tagz̪e]	<i>också, även</i>
prośba	[prɔz̪ba]	<i>bön, vädjan</i>

¹⁶ Även uttalet av räkneordet **sześćset** [ʃeʃset] *sexhundra* har sin upprinnelse i denna regel efter förenkling av [ʃfs] till bara [s].

¹⁷ Detta ljud förekommer endast som positionsbetingad variant av /x/ framför annan tonande obstruent (samtid i Kraków-uttalet sist i ord då nästa ord börjar på vokal eller sonorant).

Inom ramen för ett ord är de båda obstruenterna /v/¹⁸ och /ž/ (**rz**) ”svagare” än övriga obstruenter. Hos dessa neutraliseras tonalitetsdistinktionen både före och efter annan obstruent. Med andra ord assimileras **w** och **rz** både regressivt och progressivt till [f] respektive [ʃ].

trzy	[tʃi]	<i>tre</i>
przez	[pʃes]	<i>genom</i>
wczasy	[ftʃasi]	<i>semestervistelse</i>
swój	[sfuj]	<i>sin</i>
kwiat	[kfjat]	<i>blomma</i>

Före sonoranter (j, l, ł, m, n, ñ, r) och vokaler upprätthålls dock distinktionen mellan tonande och tonlösa obstruenter.

środek	[crɔdɛk]	<i>mittpunkt</i>
źródło	['zrudwɔ]	<i>källa</i>
prać	[prat̪]	<i>tvätta</i>
brać	[brat̪]	<i>ta</i>
pił	[p̪iɛw]	<i>han drack</i>
bił	[b̪iɛw]	<i>han slog</i>

Den utljudande obstruenten i en preposition uttalas alltid som om preposition och följande huvudord utgjorde ett enda ord.

w Polsce	[fpɔłstse]	<i>i Polen</i>
z kwiatem	[skfijatem]	<i>med en blomma</i>
pod mostem	[pɔd'moštɛm]	<i>under bron</i>
bez Ewy	[bez'ɛvi]	<i>utan Ewa</i>

I utljud neutraliseras distinktionen mellan tonande och tonlösa obstruenter. Före paus uttalas alltid obstruenter som tonlösa.

obiad	[ɔbijat]	<i>lunch, middag</i>
łódź	[wut̪]	<i>båt</i>
róg	[ruk]	<i>hörn; horn</i>
szew	[ʃef]	<i>söm</i>

När en utljudande obstruent följs av ett ord som börjar på obstruent inträffar regressiv assimilation över ordgränsen. Före ord som börjar på vokal eller sonorant uttalas utljudande obstruenter alltid tonlöst i centrala, norra och östra Polen (Gdańsk, Warszawa, Lublin), medan den alltid uttalas tonande i södra och västra delarna av landet (Poznań, Wrocław, Kraków). Båda varianterna är korrekta.

poprosź go	[pɔprɔzgɔ]	<i>be honom</i>
niech będącie	[ɲɛχ'bɛndzɛ]	<i>lät så vara</i>
Weź to.	[vectɔ]	<i>Ta det.</i>

¹⁸ Utmed Polens gränser är dock /v/ något starkare och uppför sig inom ramen för ordet snarast som en sonorant. Dvs. /v/ blir aldrig förmål för progressiv assimilation men har självt inte heller styrkan att påverka föregående tonlös obstruent genom regressiv assimilation. Däremot påverkas /v/ precis som i större delen av landet av regressiv assimilation då annan tonlös obstruent följer. Resultatet blir t.ex. **wczasy** [ftʃasi] *semestervistelse*, **swój** [svuj] *sin*, **kwiat** [kfjat] *blomma*.

Jak on się nazywa?	[jakɔn]... Warszawa [jagɔn]... Kraków	<i>Vad heter han?</i>
Tadeusz ma czas.	[ta'deuf 'ma]... Warszawa [ta'deuz 'ma]... Kraków	<i>Tadeusz har tid.</i>
Ogród jest nowy.	[ɔgrut'jest'nɔvi] Warszawa [ɔgrud'jezd'nɔvi] Kraków	<i>Trädgården är ny.</i>

På samma sätt som i utljud uppför sig även obstruent före imperativändelsen i 1pl och sist i första ledet i sammansättningar.

zróbmy	[zrupmi] Warszawa ['zrubm̩i] Kraków	<i>låt oss göra</i>
kupmy	[kupm̩i] Warszawa [kubm̩i] Kraków	<i>låt oss köpa</i>
tysiąclecie	[ticɔnts'lɛt̥ce] Warszawa [ticɔndz'lɛt̥ce] Kraków	<i>årtusende</i>

Tonlöst uttal av sonoranter

Även sonoranter uttalas i polskan tonlöst om de står i helt tonlös omgivning.

pleśń	[pleɕɲ]	<i>mögel</i>
myśl	[mieɫ]	<i>tanke</i>
płci	[pw̥t̥ci] ~ [pt̥ci]	<i>kön (GLDsg)</i>
rtęć	[r̥tejnt̥c̥]	<i>kvicksilver</i>
krtań	[k̥rt̥ap̥]	<i>struphuvud</i>

Dessutom är sonoraterna ”genomskinliga” för de ovan beskrivna tonalitetsneutraliseringarna av obstruenterna. Då angränsande obstruent blir tonlös pga. sådan ”fjärrneutralisering” leder detta också till tonlöst uttal av sonoranten.

przyjaźń	[pʂijac̥p̥]	<i>vänskap</i>
socjalizm	[sɔts̥jal̥ism̥]	<i>socialism</i>
trwać	[trfaṭ̥c̥] ¹⁹	<i>vara, pågå</i>
krwi	[kʂfi]	<i>blod (GLDsg)</i>
od rtęci	[oʈ̥tejnt̥c̥]	<i>av kvicksilver</i>
módl się	[mut̥c̥e]	<i>be (imp)</i>
myśl bogata	[mizl bɔ'gata]	<i>en rik tanke</i>
myśl o nim	[mieɫ ɔ'nim] Warszawa [mizl ɔ'nim] Kraków	<i>tanken på honom</i>
bóbr miał	[buɳɖ̥ 'm̥jaw] Warszawa [bubr̥ 'm̥jaw] Kraków	<i>bävern hade</i>

¹⁹ I gränstrakterna dock [trvat̥c̥], [krv̥i].

Stöt

I eftertyckligt uttal kan ordgräns markeras genom att ord som börjar på vokal föregås av en tonlös glottal klusil [?]. Detta är särskilt vanligt i tvåstaviga ord då ju betoningen faller på den initiala vokalen.

Anna	[an:a] ~ [?an:a]	<i>Anna</i>
-------------	------------------	-------------

Även prefigerat rotmorfem som börjar på vokal föregås vid eftertryck av en stöt.

nauka	[nauka] ~ [na?uka]	<i>vetenskap</i>
--------------	--------------------	------------------

Stöten är som sagt en tonlös obstruent och ger därför upphov till obstruentassimilation.

w aucie	[vawt̪ɛ] ~ [f?awt̪ɛ]	<i>i bilen</i>
----------------	----------------------	----------------

Allmänna uttalsförenklingar

/v/ faller fakultativt bort före adjektivändelsen **-ski** samt i ordet **pierwszy första**.

warszawski	[varʃafski] ~ [varʃaski]	<i>warszawa-</i>
pierwszy	[p̪j̪εrf̪i] ~ [p̪j̪εrf̪i]	<i>första</i>

Intonation

Påståendesatser och frågesatser med frågeord har en jämn, obetydligt fallande ton.

To nasza córka.	<i>Detta är vår dotter.</i>
Byłem w Krakowie.	<i>Jag har varit i Kraków.</i>
Kto to powiedział?	<i>Vem har sagt det?</i>
Co to było?	<i>Vad var det?</i>

Frågesatser utan frågeord har en tydligt stigande ton.

Już pojechał?	<i>Har han redan åkt?</i>
Nie chcesz?	<i>Vill du inte (ha)?</i>

Sammanfattning

Förhållandet mellan polskans fonem och deras fonetiska realisation återfins i tabellen nedan.

/i/	[i]
/y/	[i̯]
/e/	[ɛ]
/a/	[a]
/o/	[ɔ]
/u/	[u]
/ə/	[ɔ̄w̄], [ɔ̄j̄], [ɔ̄], [ɔ̄m̄], [ɔ̄n̄], [ɔ̄ŋ̄], [ɔ̄j̄ŋ̄], [ɔ̄ŋ̄]
/ɛ/	[ɛ̄w̄], [ɛ̄j̄], [ɛ̄], [ɛ̄m̄], [ɛ̄n̄], [ɛ̄ŋ̄], [ɛ̄j̄ŋ̄], [ɛ̄ŋ̄]
/w/	[w]
/j/	[j], ingen realisering
/p/	[p], [b], [p̄]
/b/	[b], [p], [b̄]
/f/	[f], [v], [f̄]
/v/	[v], [f], [v̄], ingen realisering
/m/	[m], [m̄], [m̄], [w̄], [j̄]
/ł/	[w̄], [t̄]
/t/	[t], [d], [t̄]
/d/	[d], [t], [d̄]
/s/	[s], [z], [s̄], [ʃ], [ʒ], [ç], [z]
/z/	[z], [s], [z̄], [ʒ], [ʃ], [z], [ç]
/c/	[ts̄], [dz̄], [ts̄]
/dz/	[dz̄], [ts̄], [dz̄]
/n/	[n], [ŋ], [m], [m̄], [n̄], [w̄], [j̄]
/r/	[r], [r̄]
/l/	[l], [l̄]
/š/	[ʃ], [ʒ]
/ž/	[ʒ], [ʃ̄]
/č/	[t̄ʃ̄], [d̄ʒ̄]
/dž/	[d̄ʒ̄], [t̄ʃ̄]
/ś/	[ç], [z]
/ź/	[z], [ç]
/ć/	[t̄ç̄], [d̄z̄]
/dż/	[d̄z̄], [t̄ç̄]
/ń/	[n̄], [j̄], [jm̄], [jn̄], [ŋ̄]
/k/	[k], [g], [k̄]
/g/	[g], [k], [ḡ]
/x/	[x], [x̄], [y], [ȳ]

14. Ortografi

Polskans ortografi är i det närmaste helt fonematsisk. Endast ett fåtal fall av allografi förekommer.

Fonem: Grafem:

/i/   **i**

/y/   **y**

/e/   **e**

/a/   **a**

/o/   **o**

/u/   **u ~ ó**

/ą/   **ą**

/ę/   **ę**

/j/   **j ~ i** ~ ingen markering

/w/   **u**

/f/   **f**

/v/   **w**

/p/   **p**

/b/   **b**

/m/   **m**

/s/   **s**

/z/   **z**

/t/   **t**

/d/   **d**

/c/   **c**

/dz/   **dz**

/n/   **n**

/ł/   **ł**

/š/   **sz ~ rz**

/ż/   **ż ~ rz**

/č/   **cz**

/dž/   **dž**

/l/   **l**

/r/   **r**

/ń/   **ń ~ ni ~ n**

/ś/	ś ~ si ~ s
/ż/	ż ~ zi ~ z
/ć/	ć ~ ci ~ c
/dż/	dż ~ dzi ~ dz

/x/	ch ~ h
/k/	k
/g/	g

Stavningen av /u/

Grafemet ó används för att beteckna /u/ då detta växlar med /o/ i andra böjningsformer eller besläktade ord.

swój ~ swoja	<i>sin (m ~ f)</i>
stół ~ stołu	<i>bord (NAsg ~ Gsg)</i>
ból ~ bólù ~ boli	<i>värk (NAsg ~ GLsg) ~ värker</i>

I vissa ord som saknar vokalväxling i förhållande till andra ord eller former är stavning med ó ren konvention.

król ~ króla	<i>kung (Nsg ~ AGsg)</i>
mózg ~ mózgu	<i>hjärna (NAsg ~ GLsg)</i>

Stavningen av /ž/ och /š/

Digrafen **rz** används för att beteckna /ž/ då detta växlar med /r/ i andra böjningsformer eller besläktade ord. Grafemet **ż** används för att beteckna /ž/ då detta växlar med /g/ eller /z/ i andra böjningsformer eller besläktade ord.

morze ~ morski	<i>hav ~ havs-</i>
wierzę ~ wiara	<i>jag tror ~ tro</i>
mażę ~ mazać	<i>jag smöjer ~ smörja</i>

I ord som saknar konsonantväxling i förhållande till andra ord eller former är stavningssättet ren konvention. Ofta undviks dock homografi med hjälp av olika stavningssätt i likaljudande ord.

mażę ~ marzę	<i>jag smöjer ~ drömmar</i>
morze ~ może	<i>hav ~ kan</i>
wierzę ~ wieżę	<i>jag tror ~ torn (Asg)</i>

Digrafen **rz** används som regel då /ž/ eller /š/ står efter konsonant.

przez	<i>/p̪sez/</i>	<i>genom</i>
brzeg	<i>/b̪zeg/</i>	<i>strand</i>
men:		

pszenica	/pšeńica/	<i>vete</i>
-----------------	-----------	-------------

I två fall förekommer rz som två grafem, dvs som representation för /rz/ med uttalet [rz].		
marznąć	[marznɔ̃jt̄ć]	<i>frysa</i>
Murzasichle	[murza'cixle]	by nära Zakopane

Stavningen av /x/

Grafemet **h** används nästan enbart i ord av främmande ursprung medan digrafen **ch** används i såväl inhemska ord som i främmande ord där den ursprungliga stavningen är **ch**.

historia	<i>historia</i>
chleb	<i>bröd</i>
chemia	<i>kemi</i>

Stavningen av /j/

Först i ord samt efter vokal skrivs **j** för /j/.

szyj	/šyj/	[ʃyj]	<i>sy (imp)</i>
myjnia	/myjńa/	[mijna]	<i>biltvätt</i>
ja	/ja/	[ja]	<i>jag</i>

Mellan två vokaler skrivs dock inget **j** om den andra vokalen är /i/.

szyja	/šyja/	[ʃija]	<i>hals</i>
szyi	/šyji/	[ʃiji] ≥ [ʃii]	<i>hals (GLDsg/Gpl)</i>
stoję	/stoję/	[stoje]	<i>jag står</i>
stoi	/stoi/	[stɔji] ≥ [stɔi]	<i>står (3psg)</i>

Efter konsonant före vokal skrivs **i**. Om den efterföljande vokalen är /i/ skrivs inget ytterligare **i** i inhemska ord.

ziemia	/žemja/	[zɛmja]	<i>jord</i>
ziemi	/žemji/	[zɛmji]	<i>jord (GLDsg/Gpl)</i>

Däremot skrivs **i** efter konsonant före /i/ i ord av främmande ursprung. Efter de dentala konsonanterna /s/, /z/, /c/ skrivs dock alltid **j** oberoende av vilken den följande vokalen är. Digraferna **si**, **zi**, **ci** betecknar ju de palatala fonemen /š/, /ž/, /č/.

armia	/armja/	[armja]	<i>armé</i>
armii	/armji/	[armji]	<i>armé (GLDsg/Gpl)</i>
poezja	/poezja/	[po'εzja]	<i>poesi</i>
poezji	/poezji/	[po'εzji]	<i>poesi (GLDsg/Gpl)</i>

Efter prefix som slutar på konsonant skrivs dock j.

wjechać	/v̥/-/-jexa/-/ć/	[v̥jɛxat̪ć]	åka in
men:			
więś	/vj̥ś/	[v̥jɛɕ]	by

Fonologiskt /j/ mellan konsonanter eller finalt efter konsonant realiseras varken ortografiskt eller fonetiskt.

marchew	/marx̥v̥j̥/	[marxɛf]	morot
radomski	/radomj̥/-/ski/	[ra'domsk̪i]	från, i Radom

Stavningen av palatala konsonanter

De palatala konsonaterna [ç], [z], [t̪ç], [d̪z], [ɲ] tecknas före vokal utom /i/ med digraferna **si**, **zi**, **ci**, **dzi**, **ni**. Då den efterföljande vokalen är /i/ markeras de palatala konsonaterna med de enkla tecknen **s**, **z**, **c**, **dz**, **n**. T.ex. kontrasterar **si** [ci] med **sy** [s̪i], **zi** [zi] med **zy** [z̪i] osv. De särskilda grafemen för de palatala konsonaterna används endast före annan konsonant samt finalt.

dłoń	/dłoń/	[dwoɲ]	handflata
dloni	/dłońi/	[dwoɲi]	handflata
(GLDsg/Gpl)			
dłonie	/dłońe/	[dwoɲe]	handflator
dłońmi	/dłoń∅mi/	[dwoɲm̪i]	handflator (Ipl)
wieś	/wj̥ś/	[v̥jɛɕ]	by
wsi	/wj̥śi/	[f̥ci]	by (GLDsg/Gpl)
wsią	/wj̥śą/	[f̥cɔ̃w̪]	by (Isg)

Om det går en morfemgräns före i betecknas dock inte palatal obstruent utan endast palatalisera ljud.

bezimienny	/bez/-/imjen/-/ny/	[bɛz̪i'm̪jɛn̪i]	namnlös, anonym
------------	--------------------	-----------------	-----------------

Före gräns mellan sammansättningar skrivs palatal konsonant med diaktritiskt tecken även före efterföljande vokal.

zadośćuczynić	/zadość/-/učynić/	[zadoc̪t̪ʃiɲit̪ć]	tillgodose
---------------	-------------------	-------------------	------------

Främmade tecken

I polskan används nästan aldrig bokstäverna **q**, **v**, **x**. De ersätts med **k**, **w**, **ks**.

kwiz	frågesport
wolt	volt
tekst	text

Stavningsförändringar i oblik form

Av dubbeltecknad konsonant bibehålls den första vid konsonantväxling i lokativ, dativ och vokativ singular.

getto ~ getcie	<i>getto (NAsg ~ Lsg)</i>
Mekka ~ Mekce	<i>Mekka (Nsg ~ LDsg)</i>

Endast i ett fåtal polska namn skrivs enkel konsonant vid vokalväxling.

Traugutt ~ Traugucie	<i>Traugutt (Nsg ~ LVsg)</i>
-----------------------------	------------------------------

Exotisk stavning med **x** för /ks/ och **c** för /k/ normaliseras gärna i oblika former där stavningen annars skulle bli vilseledande eller svårtydd.

Pewex ~ Peweksie	<i>firmanamn</i>
Veronica ~ Veroniki	<i>personnamn</i>

Stor begynnelsebokstav

Stor begynnelsebokstav används:

- i första ordet i satsen

- för att uttrycka vördnad i brev o dyl

Ty, Pan, Twój, Pański	<i>Du, Ni, Din, Er</i>
Szanowny Panie Kolego	<i>Bäste kollega</i>

- för att uttrycka vördnad inför den kristna tron

Bóg	<i>Gud</i>
Boże Narodzenie, Wielkanoc	<i>jul, påsk</i>

- i egennamn

Jan, Paweł	<i>PN</i>
Ziemia, Jupiter	<i>Jorden, Jupiter</i>
Himalaje, Alpy	<i>Himalaya, Alperna</i>
Wołga, Ładoga	<i>Volga, Ladoga</i>
Afryka, Europa	<i>Afrika, Europa</i>
Brazylia, Rosja	<i>Brasilien, Ryssland</i>
Paryż, Kopenhaga	<i>Paris, Köpenhamn</i>

- i substantiv som betecknar nationalitet, ras och invånare i land, provins eller större enhet.

Czech, Szwedka, Włoch	<i>tjeck, svenska, italienare</i>
Żyd, Aryjczyk, Murzyn, Cygan	<i>jude, arier, neger, zigenare</i>
Europejczyk, Afrykańczyk	<i>europe, afrikan</i>
Szwajcar, Kreteńczyk	<i>schweizare, kretensare</i>
Ateńczyk, Rzymianin	<i>antenare, romare</i>

Substantiv som betecknar invånare i mindre områden än provins eller religiös tillhörighet skrivs dock med liten begynnelsebokstav.

żyd, chrześcijanin	<i>jude, kristen</i>
krakowianin, góral	<i>krakówbo, bergsbo</i>
ateńczyk, rzymianin	<i>atenbo, romare</i>

- i vissa förkortningar som består av initialer och grundar sig på egennamn
ONZ *FN*

I sammansatta egennamn skrivs samtliga led med stor begynnelsebokstav.

Rzeczpospolita Polska	<i>Polska republiken</i>
Organizacja Narodów Zjednoczonych	<i>Förenta nationerna</i>

Substantiven **ulica gata, aleja allé** o dyl skrivs med liten begynnelsebokstav.

aleja Mickiewicza	<i>Mickiewiczallén</i>
ulica Marszałkowska	<i>Marszałkowskagatan</i>

Däremot i plural **Aleje aveny.**

Aleje Jerozolimskie	<i>Jerozolimskieavenyn</i>
----------------------------	----------------------------

Avstavning

För avstavning gäller på polska i stor utsträckning liknande regler som på svenska. Dagrafer får dock aldrig delas.

bu-rza, droż-dźe, star-szy	<i>åskväder, jäst, äldre</i>
-----------------------------------	------------------------------

Man avstavar med hänsyn till ordbildningen då denna är uppenbar.

pol-ska współpraca	<i>polskt samarbete</i>
---------------------------	-------------------------

Interpunktionsregler

Punkt sätts efter

- mening.
- många förkortningar.
- ordningstal skrivna med siffror.
- Dock ej vid angivande av datum då dagen följs av månadens namn med bokstäver.
Dziś jest 9 maja. *I dag är det den 9 maj.*

Komma sätts

a) mellan huvudsats och bisatser.

Wiem, że przyjdesz, jeżeli cię poproszę.	<i>Jag vet att du kommer om jag ber dig.</i>
---	--

1. Alfabetet

b) vid uppräkning.

Masło, kawa, rogalik i szynka.

c) före och efter inskjuten förklaring.

Mama, biedna, została sama.

d) för att avskilja tilltalsfras.

Ewa, chodź tu.

Dzień dobry panu, panie Nowak.

e) för att avskilja interjektioner.

Tak, przyjdę.

Fuj, to jest obrzydliwe.

Smör, kaffe, giffel och skinka.

Mamma, stackarn, blev ensam kvar.

Eva, kom hit.

God dag, herr Nowak.

Ja, jag kommer.

Usch, det var äckligt.

Handstil

I handstil skrivs

z

ż

ź

ł

som

ż

ż

ż

ż

ż

ł

Det diakritiska tecken som i tryck som regel ser ut som en prick över zäta kan i handstil återges med samma prick, med streck mitt på eller med båda delarna samtidigt. Däremot sätts aldrig något streck mitt på **z** eller **ż**.

Det lilla sneda strecket mitt på **ł** återges i handstil med en våg ovanför bokstaven **ł** för att inte **ł** och **t** skall sammanblandas.

15. Morfonologi

Hårda och mjuka konsonanter

Morfonologiskt skiljer man i polskan på fyra typer av konsonantljud.

Hårda	/p/, /b/, /f/, /v/, /m/, /t/, /d/, /n/, /r/, /s/, /z/, /t̪/	Främre
Hårda	/š/, /ž/, /c/, /dz/, /č/, /dž/	Centrala
Mjuka	/š/, /ž/, /č/, /dž/, /l/, /j/, /ń/	Centrala
Hårda	/k/, /g/, /x/	Bakre

Konsonantväxling

Inom formläran förekommer en hel rad regelbundna förändringar av konsonant sist i böjningsstam. Även inom ordbildningen ger många ändelser upphov till konsonantväxling, men dessa växlingar är mera varierande och inte lika regelbundna. De regelbundet förekommande förhållanden mellan konsonanter i olika böjnigs och avledningsformer framgår av sammanställningen nedan. De aktuella växlingarna kommer i det följande att redovisas vid varje böjningskategori

/p/	/b/	/f/	/v/	/m/	/t̪/	/n/	/r/
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
/pj/	/bj/	/fj/	/vj/	/mj/	/l/	/ń/	/ž/

/s/	/z/	/t/	/d/
↖ ↘	↖ ↘	↖ ↘	↖ ↘
/ś/ ← → /š/	/ź/ ← → /ž/	/ć/ ← → /c/(/č/)	/dž/ ← → /dz/

/k/	/g/	/x/
↖ ↘	↖ ↘	↓
/c/ ← → /č/	/dz/ ← → /ž/	/ś/(/š/)

/st/	/sk/	/zd/	/zg/
↖ ↘	↖ ↘	↖ ↘	↖ ↘
/ść/ ← → /šć/ ← → /sc/		/ždž/ ← → /ždž/ ← → /zdz/	

Konsonantväxling i infinitiv

I infinitiver av $\emptyset$ -E-stammar förekommer en särskild typ av konsonantväxling före ändelsen +/ć/ som inte påträffas någon annanstans.

t+ć	d+ć	k+ć	g+ć
↓	↓	↓	↓
ść	ść	c	c

pleść	/plot/-/∅/+/ć/	<i>fläta</i>
wieść	/vjod/-/∅/+/ć/	<i>föra</i>
piec	/pjek/-/∅/+/ć/	<i>baka, steka</i>
mówić	/mog/-/∅/+/ć/	<i>kunna</i>

Konsonantväxling vid tom stavelsekärna

När en tom stavelsekärna inte realiseras påverkas i ett antal fall en palatal eller alveolar obstruent före den tomma stavelsekärnan av konsonantväxling.

- /ń/ > /n/ före /n/

panna (Nsg)	/pańńna/	panię (Gpl)	/pańńn∅/	<i>jungfru</i>
--------------------	----------	--------------------	----------	----------------
- /ś/ > /s/ och /ż/ > /z/ före /t/

osła (AGsg)	/ośńla/	osiął (Nsg)	/ośńt∅/	<i>åsna</i>
--------------------	---------	--------------------	---------	-------------
- /ć/ > /t/ och /dż/ > /d/ före /t/, /l/, /r/, /n/, /ń/, /ż/

dnia (Gsg)	/dźńna/	dzień (NAsg)	/dźńn∅/	<i>dag</i>
kwietnia (Gsg)	/kvjećńn∅/	kwiecień (NAsg)	/kvjećńn∅/	<i>april</i>
- /ż/ (**rz**) > /r/ före /c/

starca (AGsg)	/stažńca/	starzec (Nsg)	/stažńc∅/	<i>gamling</i>
----------------------	-----------	----------------------	-----------	----------------

Vokalväxling

På samma sätt som vissa konsonantväxlingar förekommer mer eller mindre regelbundet i formläran, finns det också några vanliga och relativt regelbundna vokalväxlingar.

/a/	/o/		
↙	↖	↘	
/e/	/u/	/ɛ/ ← → /a/	

Palatalassimilation av /a/ och /o/

Vokalerna /a/ och /o/ efter central konsonant växlar i vissa stammar med /e/ då de även kommer att följas av en central konsonant.

Palatalassimilation av /a/ och /o/ förekommer i

• LVsg m substantiv kwiecie	/kvjat/+/e/	<i>blomma</i>
• Lsg n substantiv mieście	/mjast/+/e/	<i>stad</i>
• LDsg f substantiv gwieżdzie	/gvjazd/+/e/	<i>stjärna</i>
• Npl v substantiv sąsiedzi	/sąśad/+/i/	<i>grannar</i>
• Npl v adjektiv, particip zmuszeni	/zmušon/+/i/	<i>tvingad</i>
	/ńosł/+/i/	<i>de bar</i>
• Komparativ av adjektiv bielszy	/bjał/+/šy/	<i>vitare</i>
• Bildning av adverb szalenie	/šalon/+/e/	<i>vansinnigt</i>
• Infinitiv nieść	/ńos/+/ć/	<i>bära</i>
• Presensstammen niesie	/ńos/+/e/	<i>han, hon bär</i>

I l-participet v pl förekommer växlingen även före /t/, /d/, /k/.

wlekli	/vlok/-/li/	<i>de släpade</i>
---------------	-------------	-------------------

Vid ordbildning kan växlingen förekomma även i annan kontext

wierny	<i>trogen</i>	wiara	<i>tro</i>
---------------	---------------	--------------	------------

Slutning av /o/

I slutet stavelse, dvs. före Ø-ändelse förekommer det ofta att stammens /o/ sluts till /u/, ortografiskt skrivet ó. Vanligast är denna slutning före tonande obstruent och icke-nasal sonorant.

Slutning av /o/ förekommer i:

• Nominativ singular av maskulina varelsebetecknande substantiv wróg	/vrög/-/Ø/	<i>fiende</i>
• Nominativ och ackusativ singular av maskulina tingbetecknande substantiv stół	/stoł/-/Ø/	<i>bord</i>

1. Alfabetet

- Nominativ och ackusativ singular av feminina substantiv
sól /sol/-/Ø/ *salt*
- Genitiv plural av feminina substantiv
szkót /škoł/-/Ø/ *skolor*
- Genitiv plural av neutrala substantiv
pól /pol/-/Ø/ *fält, åkrar*
- Maskulinum nominativ singular av adjektivens kortform och pronomen
wesół /wesoł/-/Ø/ *glad*
mój /moj/-/Ø/ *min*
- Infinitiv
bóśc /bod/+/-éØ/ *stånga*
- Maskulinum singular av l-particip
niósł /ńosł/-/Ø/ *han bar*
- Imperativens samtliga former
zrób /zrobj/+/-Ø/ *gör (2sg)*
zróbcie /zróbj/+/-Ø/-/-é/ *gör (2pl)*

Slutning av /o/ förekommer även i sluten stavelse i avledningar.

główka	<i>huvud (dim.)</i>	głowa	<i>huvud</i>
główny	<i>huvud- (adj.)</i>	głowa	<i>huvud</i>

En växling i tre steg /u/ ~ /o/ ~ /e/ inträffar i vissa fall hos:

- maskulina substantiv

Nsg kościół	Gsg kościoła	Lsg kościele	<i>kyrka</i>
-----------------------	------------------------	------------------------	--------------
- Adjektiv

kortform m sg wesół	långform m sg wesoły	mp pl weseli	<i>glad</i>
-------------------------------	--------------------------------	------------------------	-------------
- Verb

infinitiv nieść	presens niosę	l-particip niósł	imperativ nieś	<i>bära</i>
	niesie	niosła		
	niosą	nieśli		

Nasalväxling

På samma sätt är det vanligt att stommens /ç/ växlar till /ɑ/ i sluten stavelse, dvs. före Ø-ändelse. Vanligast är denna övergång före tonande obstruent.

Nasalväxling förekommer i:

- Nominativ singular av maskulina varelsebetecknande substantiv
mąż /męž/-/Ø/ *make*
- Nominativ och ackusativ singular av maskulina tingbetecknande substantiv
dąb /dęb/-/Ø/ *ek*

- Nominativ och ackusativ singular av feminina substantiv
gałąż /gałeż/-/∅/ *gren*
- Genitiv plural av feminina substantiv
rąk /ręk/-/∅/ *händer, armar*
- Genitiv plural av neutrala substantiv
świąt /śvjęt/-/∅/ *helg, helgdagar*
- Infinitiv
rosnąć /ros/-/ne/+/ć∅/ *växa*
- Maskulinum singular av preteritum i alla tre personer
minał /mi/-/ne/-/t∅/ *han passerade*
minałem /mi/-/ne/-/t∅m∅/²⁰ *jag passerade*
minałeś /mi/-/ne/-/t∅s∅/ *du passerade*
- Imperativens samtliga former
bądź /będ/+/e/-/∅/ *var (2psg)*
bądźcie /będ/+/e/-/∅/-/će/ *var (2ppl)*

Övergång från /e/ till /a/ förekommer även i sluten stavelse i avledningar.
rączka *hand (dim.)*   **ręka** *hand*

Växling i motsatt riktning förekommer mycket mera sporadiskt, t.ex.:

- Genitiv plural maskulinum av substantiv på /c/ och /dz/.
pieniędzy /pjeńdż/-/y/ *pengar*
- Komparativ
goręcej /gorać/-/ej/ *varmare*

Växling mellan nasal sonorant och vokal

Bland Ø~E-stammarna finns vissa verb med rot på nasal konsonant och tom stavelsekärna. När den nasala konsonanten hamnar mellan rotens tomma nukelus och ytterligare en tom stavelsekärna i infinitivstammens suffix övergår den till nasavokalen /e/ som i sin tur övergår till /a/ i sluten stavelse.

kląć (inf.)	/klØn/-/∅/-/ć/	klnie (pres.)	/klØn/+/e/	<i>svära</i>
dęło (l-part n)	/dØm/-/∅/-/ło/	dmie (pres)	/dØm/+/e/	<i>blåsa</i>

---

²⁰ En omtolkning av personändelserna till /em∅/ resp. /eś∅/ ger de talspråkliga formerna **minałem**, **minałeś**.

201. Nominala kategorier

Genus

Polskan har i princip tre genus: maskulinum, femininum och neutrum. Systemet kompliceras dock genom att maskulinum vidare fördelar sig på ett antal olika kategorier.

Traditionellt skiljer man i singular på *varelsebetecknande* maskulinum (mv) och *tingbetecknande* maskulinum (mt). I plural skiljer man i stället på *virilt* genus (v) och *non-virilt* genus (nv). Denna indelning är dock i verkligheten en aning förenklad.

Kasus

De polska substantiven, adjektiven, pronomenen och räkneorden har sex olika böjningsformer eller kasus: nominativ, ackusativ, genitiv, lokativ, dativ och instrumentalis.

Maskulina och feminina substantiv har i singular dessutom fakultativt en särskild tilltalsform, vokativ. I alla andra fall brukas nominativ vid tilltal.

Numerus

Polskan har två numerus: singular och plural.

Artiklar

Polskan har varken bestämd eller obestämd artikel.

202. De nominala kategoriernas semantik

Nominativ

Nominativ används för att beteckna subjektet.

Mirek jest tu. *Mirek är här.*

Helena już nie pracuje. *Helena arbetar inte längre.*

Nominativ används även för att uttrycka predikatsfyllnaden i satser med **to det**, antingen som subjekt eller som ersättning för kopulan i presens.

To nie jest student. *Det är inte någon student.*

Ten budynek to ratusz. *Den byggnaden är rådhuset.*

Akkusativ

Akkusativ används framför allt för att beteckna det direkta objektet i jakad sats.

Kupujesz samochód? *Köper du bil?*

Mam brata i siostrę. *Jag har en bror och en syster.*

Oni mają dom. *De har ett hus.*

Widzę Pragę. *Jag ser Praga.*

Genitiv

Genitiv används framför allt för att uttrycka possessivitet och partitivitet.

Possessiv genitiv uttrycker ägaren.

To jest samochód pana Nowaka. *Det är herr Nowaks bil.*

To są dzieci Marii. *Det är Marias barn.*

Partitiv genitiv används vid uttryck för mängd och mått.

To jest litr mleka. *Det är en liter mjölk.*

Mam trochę cukru. *Jag har lite socker.*

Tu jest kilogram sera. *Här är ett kilo ost.*

Mam dużo pracy. *Jag har mycket arbete.*

Mamy bardzo mało czasu. *Vi har väldigt ont om tid.*

Dessutom används genitiv för att beteckna det direkta objekten i nekad sats.

Nie masz samochodu? *Har du inte bil?*

Nie mam brata ani siostry. *Jag har varken bror eller syster.*

Lokativ

Lokativ har inget inneboende semantiskt värde. Detta kasus används endast efter prepositioner vars rektion så kräver.

Dativ

används för att beteckna det indirekta objektet:

**Kupuję to Mirkowi.
Książkę daję Renacie.**

*Jag köper det åt Mirek.
Boken ger jag till Renata.*

Instrumentalis

betecknar framför allt det redskap, instrument, medel, verktyg som en handling utförs med.

**Jedziemy metrem.
Pisze ołówkiem.
rąbać siekierą**

*Vi åker tunnelbana.
Han skriver med en blyertspenna.
hugga med yxa*

Vokativ

används fakultativt vid direkt tilltal.

**Cześć, Mirku ~ Mirek!
Tereso ~ Teresa, co tu robisz?**

*Hej, Mirek!
Teresa, vad gör du här?*

211. Substantivens genus och numerus

Substantivens genus

Substantivens grammatiska genus bestäms som regel av deras biologiska kön vid substantiv som betecknar högre stående levande varelser. Varelser med manligt kön är maskulina, varelser med kvinnligt kön är feminina.

Vid övriga substantiv härleds deras genus huvudsakligen med hjälp av ordslutet.

Maskulina är:

de flesta substantiv på konsonant

Feminina är:

substantiv på -a/.

vissa substantiv på central konsonant.

abstrakta substantiv på -ośc/ och -oć/.

Neutrala är:

substantiv på -o/

substantiv på -e/

substantiv på -ę/

substantiv på -um/

(utom **album** m. *album*, **kostium** m. *dräkt*, **thum** m. *folkhop*)

Genus kan alltså inte med säkerhet avgöras med hjälp av ordslutet när ordet slutar på central konsonant.

ogień m.	<i>eld</i>	pieśń f.	<i>sång</i>
hotel m.	<i>hotell</i>	sól f.	<i>salt</i>

Observera dessutom att vissa substantiv på labial slutar på ett fonologiskt /j/ som inte realiseras vid Ø-andelse och därfor kan vara såväl feminina som maskulina.

Wrocław	/vrɔćlavjØ/	stad	marchew f.	/marxØvjØ/	<i>morot</i>
m.					
gołęb m.	/gołębjØ/	<i>duva</i>	głęb f.	/gļębjØ/	<i>djup</i>

Subgenus

Bland de maskulina substantiven bör fem hierarkiskt ordnade subgenus urskiljas, då varje grupp uppför sig på ett specifikt sätt i vissa morfologiska kategorier i enlighet med tabellen nedan.

	Npl ²¹	Apl	Asg efter prep	Asg som dir obj
Virila	+/i/	= Gpl	= Gsg	= Gsg
Pejorativa virila	/y/	= Gpl	= Gsg	= Gsg
Individuella	/y/	= Npl	= Gsg	= Gsg
Konkreta	/y/	=Npl	= Nsg	= Gsg ²²
Övriga	/y/	=Npl	= Nsg	= Nsg

Till de olika grupperna hör bl.a. följande substantiv.

- Virila

Hit hör de flesta substantiv som betecknar manspersoner.

Szwed (Nsg), **Szweda** (AGsg), *svensk*
Szwedzi (Npl), **Szwedów** (AGpl)

- Pejorativa virila

Hit hör pejorativt färgade substantiv som betecknar manspersoner liksom vissa substantiv som betecknar icke-verkliga manliga varelser.

pedał (Nsg), **pedała** (AGsg), *bög*
pedały (Npl), **pedałów** (AGpl)

Vissa substantiv uppvisar vacklan mellan den virila och den pejorativa virila gruppens.

diabeł (Nsg), **diabła** (AGsg), *djävul*
diabli ~ diabły (Npl), **diabłów** (AGpl)

- Individuella

Denna grupp är relativt splittrad på en mängd olika semantiska grupper. Hit hör bl.a.

Döda varesebetecknande substantiv, t.ex.

trup (Nsg), trupa (AGsg), trupy (NApl)	<i>lik</i>
topielęć, topielca, topielce	<i>drunknad person</i>
wisielęć, wisielca, wisielce	<i>person som hängt sig</i>

Djur, t.ex.

kot, kota, koty	<i>katt</i>
------------------------	-------------

Varesebetecknande substantiv använda som titlar på böcker, tidningar, filmer o. dyl., t.ex.

Hamlet, Hamleta, Hamlety	<i>Hamlet</i>
---------------------------------	---------------

Danser, t.ex.

fokstrot, fokstrota, fokstroty	<i>foxtrot</i>
marsz, marsza, marsze	<i>marsch</i>
mazur, mazura, mazury	<i>masurka</i>
twist, twista, twisty	<i>twist</i>
walc, walca, wlace	<i>vals</i>

Exotiska frukter, t.ex.

ananas, ananasa, ananasy	<i>ananas</i>
banan, banana, banany	<i>banan</i>

²¹ Gäller endast icke-central stam.

²² Fakultativt, huvudsakligen i talspråket.

Det manliga könsorganet, t.ex.

członek, członka, członki	<i>lem</i>
kutas, kutasa, kutasy	<i>stake</i>
penis, penisa, penisy	<i>penis</i>

Myntslag, t.ex.

dolar, dolara, dolary	<i>dollar</i>
forint, forinta, forinty	<i>forint</i>
funt, funta, funty	<i>pund</i>
rubel, rubla, ruble	<i>rubel</i>
szylling, szyllinga, szyllingi	<i>schilling</i>
złoty, złotego, złote	<i>złoty</i>

dock ej:

grossz *grosch* som dock hör till gruppen konkreta när själva myntet avses.

Spel, t.ex.

badminton, badmintona, badmintony	<i>badminton</i>
bilard, bilarda, bilardy	<i>biljard</i>
brydż, brydża, brydże	<i>bridge</i>
pingpong, pingponga, pingpongi	<i>pingpong</i>
skat, skata, skaty	ett slags kortspel
tenis, tenisa, tenisy	<i>tennis</i>

Spelkort, t.ex.

as, asa, asy	<i>äss</i>
król, króla, króle	<i>kung</i>

Svampar, t.ex.

borowik, borowika, borowiki	<i>karljohansvamp</i>
------------------------------------	-----------------------

dock ej:

grzyb *swamp* som dock hör till gruppen konkreta.

Blommor, t.ex.

narcyz, narcyza, narcyzy	<i>narciss</i> , <i>pingst-</i> , <i>påsklilja</i>
tulipan, tulipana, tulipany	<i>tulpan</i>

Varumärken, t.ex. bilar, elektronik, godis t.ex.

fiat, fiata, fiaty	<i>fiat</i>	
ford, forda, fordy	<i>ford</i>	
golf, golfa, golfy	<i>golf</i>	
mercedes, mercedesa, mercedesy	<i>mercedes</i>	
opel, opla, ople	<i>opel</i>	
philips, philipsa, philipsy	<i>philips</i>	
polonez, poloneza, polonezy	<i>polonez</i>	
rolex, rolexa, rolexy	<i>rolex</i>	
twix, twixa, twixy	<i>raider</i>	
volkswagen,	volkswagen, volkswagen	<i>volkswagen</i>
volkswageny		

Ätbara stycksaker, t.ex.

hamburger, hamburgera, hamburgery	<i>hamburgare</i>
lód, loda, lody	<i>glasspinne, -strut</i>
pączek, pączka, pączki	<i>flottymunk</i>
schabowy, schabowego, schabowe	<i>fläskkotlett</i>

Vissa andra

kac, kaca, kace	<i>baksmälla</i>
szturchniec,	<i>knuff, stöt</i>
szturchnice	

Dessutom får vissa fraseologiserade uttryck antas höra till denna kategori. Vissa av dessa substantiv har egentligen inga andra böjningsformer än den här förekommande.

dostać fiola	<i>bli tokig</i>
dostać kosza	<i>få korgen</i>
mieć bzika	<i>vara tokigt</i>
mieć pecha	<i>ha otur</i>
mieć stracha	<i>vara rädd</i>
mieć zajoba	<i>vara helknäpp, ha noja</i>
stanąć dęba	<i>stegra sig (om häst); sätta sig på tvären (om person); resa sig (om hår)</i>

- Konkreta

Hit hör alla övriga konkreta substantiv med Gsg på **-a**, t.ex.

but (NAsg), buta (AGsg), buty (Napl)	<i>sko</i>
nóż, noża, noże	<i>kniv</i>

- Övriga maskulina substantiv

Hit hör alla substantiv med Gsg på **-u**, bl.a. vissa personbetecknande kollektiva substantiv, t.ex.

 lud (NAsg), ludu (Gsg), ludy (Napl)	<i>folk, den breda massa</i>
naród, narodu, narody	<i>folk, nation</i>

Substantivens numerus

Vissa substantiv förekommer normalt bara i ett numerus. Någon formell åtskillnad i numerus kan inte göras vid sådana substantiv.

Singulare tantum är i princip

- kollektiva substantiv, t.ex.

młodzież ungdomar, **rodzeństwo** syskon

- ämnesnamn, t.ex.

cukier socker, **lód** is, **pieprz** peppar, **stal** stål, **wino** vin, **złoto** guld

- abstrakta substantiv, t.ex.

energia energi, **gniew** ilska, **miłość** kärlek, **wdzięczność** tacksamhet

- egennamn

Ewa, Warszawa, Polska Polen

I den mån plurala former förekommer av ovan nämnda typer av substantiv används de för att beteckna olika typer av föremålet i fråga, t ex **słodkie wina** söta viner.

Plurale tantum är

- vissa substantiv som helt enkelt saknar singular form, t. ex.
drzwi *dörr*, **okulary** *glasögon*, **sanie** *släde*, **spodnie** *byxor*
- vissa egennamn, framför allt geografiska, t.ex.

Katowice stad i Silesien, **Niemcy** Tyskland, **Węgry** Ungern

Inom vissa ordgrupper, t.ex. grönsaker, används vid vissa substantiv som regel singularformen såsom kollektiv, vid andra pluralformen. Distributionen är egentligen helt arbitrar.

- singular som kollektiv form har t.ex.

cebula *lök*, **groszek** *ärter*, **kapusta** *kål*, **marchew** *morötter*, **pietruszka** *persilja*,
sałata *sallad*

- plural som kollektiv form har t.ex.

kalafiory *blomkål*, **pory** *purjolök*, **selery** *selleri*, **ziemniaki** *potatis*

Jämför t.ex.

kilogram marchwi	<i>ett kilo morötter</i>
kotlet z ziemniakami	<i>pannbiff med potatis</i>
surówka z kalafiorów, porów, selerów,	<i>råkostsallad av blomkål, purjolök,</i>
cebuli, groszku i pietruszki	<i>selleri, lök, ärter och persilja</i>

213. Substantivens bildning

Prefigering

Förutom de prefix som följer vid substantiviska avledningar av verb förekommer följande mera utpräglade substantivprefix.

/anty/-

antytalent	<i>person som är dålig på något</i>	talent	<i>talang</i>
-------------------	-------------------------------------	---------------	---------------

/arcy/-

arycydzieło	<i>mästerverk</i>	dzieło	<i>verk</i>
arycksiążę	<i>ärkehertig</i>	książę	<i>prins, furste, hertig</i>

/kontr/-

kontratak	<i>motattack</i>	atak	<i>attack</i>
------------------	------------------	-------------	---------------

/nad/-

nadciśnienie	<i>övertryck</i>	ciśnienie	<i>tryck</i>
nadinspektor	<i>överinspektör</i>	inspektor	<i>inspektör</i>
nadprodukcja	<i>överproduktion</i>	produkcia	<i>produktion</i>
nadwaga	<i>övervikt</i>	waga	<i>vikt</i>

/ńe/-

nieprzyjaciel	<i>ovän</i>	przyjaciel	<i>vän</i>
nieszczęście	<i>olycka</i>	szerzenie	<i>lycka</i>

/ńe/-/do/-

niedowaga	<i>undervikt</i>	waga	<i>vikt</i>
------------------	------------------	-------------	-------------

/pod/-

podtyp	<i>undertyp</i>	typ	<i>typ</i>
---------------	-----------------	------------	------------

/pra/-

pradziadek	<i>farfarsfar</i>	dziadek	<i>farfar, morfar</i>
-------------------	-------------------	----------------	-----------------------

/pśed/-

przedmecz	<i>förmatch</i>	mecz	<i>match</i>
------------------	-----------------	-------------	--------------

/super/-

supercena	<i>pangpris</i>	cena	<i>pris</i>
------------------	-----------------	-------------	-------------

/vice/-

wicepremier	<i>vice premiärminister</i>	premier	<i>premiärminister</i>
--------------------	---------------------------------	----------------	------------------------

/v/-/spuł/-

współautor	<i>medförfattare</i>	autor	<i>författare</i>
współpraca	<i>samarbete</i>	praca	<i>arbete</i>

Suffigering

Nedan anföres polskans substantivbildande suffix i alfabetisk ordning. Suffix som börjar på /y/ tas upp bland suffix på /i/ då ju dessa båda fonem huvudsakligen uppträder i komplementär distribution.

-/Ø/

Bildningar avseende produkt eller resultat.

utarg	<i>intäkt, behållning</i>	utargować	<i>få in i vinst</i>
wypiek	<i>färskt bakverk</i>	wypiekać	<i>grädda</i>

Bildningar avseende verksamhet, handling eller sysselsättning.

bieg	<i>lopp</i>	biegnąć	<i>han sprang</i>
ból	<i>värk</i>	boleć	<i>värka</i>
pomoc	<i>hjälp</i>	pomóc	<i>hjälpa</i>
ubaw	<i>nöje</i>	ubawić	<i>roa</i>
wyjazd	<i>avresa</i>	wyjezdźać	<i>resa bort</i>

Bildningar avseende egenskaper, tillstånd.

upór	<i>envishet</i>	upierać się	<i>envisas</i>
-------------	-----------------	--------------------	----------------

-/a/

Detta suffix används i feminina motsvarigheter till en del mansbetecknande substantivbildningar. Dessa fall omnämns i anslutning till de maskulina suffixen.

Dessutom bildas en hel del avledningar av verb. Dessa betecknar både handlingar, verksamhet och konkreta föremål.

namowa	<i>övertalning</i>	namówić	<i>övertala</i>
napad	<i>överfall, anfall</i>	napadać	<i>överfalla, anfalla</i>
odprawa	<i>expedition</i>	odprawić	<i>expediera</i>
pokrywa	<i>lock</i>	pokrywać	<i>täcka över</i>
wystawa	<i>utställning</i>	wystawić	<i>ställa ut</i>

+/a/

Detta suffix används för att bilda diminutiver av feminina egennamn.

Ania	Anna	<i>Anna</i>
Renia	Renata	<i>Renata</i>

-/ba/

Bildningar avseende verksamhet, handling eller sysselsättning.

groźba	<i>hot</i>	grozić	<i>hota</i>
prośba	<i>bön, vädjan</i>	prosić	<i>be</i>

-/oba/

Bildningar avseende egenskaper eller tillstånd.

choroba	<i>sjukdom</i>	chory	<i>sjuk</i>
----------------	----------------	--------------	-------------

-/ca/

Personbeteckningar avseende sysselsättning.

kierowca	<i>chaufför, förare</i>	kierować	<i>styra</i>
obrońca	<i>försvarare</i>	obronić	<i>försvara</i>
wydawca	<i>utgivare</i>	wydać	<i>ge ut</i>
wykonawca	<i>tillverkare, artist</i>	wykonać	<i>utföra</i>
wynalazca	<i>uppfinnare</i>	wynaleźć	<i>uppfinna</i>
zastępca	<i>ersättare, vikarie</i>	zastępować	<i>ersätta</i>
zawiadowca	<i>stins</i>	zawiadywać	<i>förestå</i>
zleceniodawca	<i>uppdragsgivare</i>	dawać zlecenie	<i>ge uppdrag</i>

Personbeteckningar avseende egenskap.

kłamca	<i>lägnare</i>	kłamać	<i>ljuga</i>
odstępca	<i>avfälling</i>	odstąpić	<i>överge, svika</i>

+/ica/

Feminina motsvarigheter till vissa maskulina personbetecknande bildningar på **-ec**.

siostrzenica	<i>systerdotter</i>	siostrzeniec	<i>systerson</i>
ulubienica	<i>favorit</i>	ulubieniec	<i>favorit</i>

Feminina motsvarigheter till vissa icke avledda maskulina personbetecknande substantiv med viss expressiv eller pejorativ ton.

diablica	<i>ragata, hondjävul</i>	diabeł	<i>djävul</i>
łotrzyca	<i>lymmel</i>	łotr	<i>lymmel</i>

Andra feminina personbetecknande bildningar har en tydligt pejorativ ton.

aktorzyca	<i>eländig</i>	aktorka	<i>skådespelerska</i>
szefica	<i>eländig chef</i>	szefowa	<i>chef</i>

Feminina djurbeteckningar.

lwica	<i>lejoninna</i>	lew	<i>lejon</i>
niedźwiedzica	<i>björnhona</i>	niedźwiedź	<i>björn</i>
wilczyca	<i>varghona</i>	wilk	<i>varg</i>

Bildningar avseende egenskaper eller tillstånd.

cukrzyca	<i>sockersjuka</i>	cukier	<i>socker</i>
krzywica	<i>rakitis, engelska sjukan</i>	krzywy	<i>sned</i>

-/ńica/

Feminina motsvarigheter till maskulina personbetecknande bildningar på **-nik**. Vissa bildar även former på **-nička/-ńka**.

powiernica	<i>förtrogen väninna</i>	powiernik	<i>förtrogen vän</i>
~ powierniczka			
pracownica	<i>arbeterska, anställd</i>	pracownik	<i>arbetare, anställd</i>
~ pracowniczka			
robotnica	<i>arbeterska</i>	robotnik	<i>arbetare</i>
społecznica	<i>socialt engagerad person</i>	społecznik	<i>socialt engagerad person</i>
~ społeczniczka			
złośnica	<i>vresig person</i>	złośnik	<i>vresig person</i>

Maskulina personbeteckningar avseende sysselsättning.

woźnica	<i>kusk</i>	wóz	<i>vagn</i>
Djurbeteckningar			
ośmiornica	<i>bläckfisk</i>	ośmioro	<i>åtta</i>

Växtbeteckningar

brusznica	<i>lingon Kraków</i>
------------------	----------------------

Bildningar avseende lokal eller byggnad.

ciemnica	<i>mörk fängelsehåla</i>	ciemno	<i>mörkt</i>
dzwonnica	<i>klockstapel</i>	dzwon	<i>klocka</i>
piwnica	<i>källare</i>	piwo	<i>öl</i>
strażnica	<i>vakthus</i>	straż	<i>vakt</i>

Bildningar avseende plats.

winnica	<i>vingård</i>	wino	<i>vin</i>
----------------	----------------	-------------	------------

Bildningar avseende maskiner, redskap och verktyg.

kierownica	<i>ratt</i>	kierować	<i>styra</i>
rysownica	<i>ritbräde</i>	rysować	<i>rita</i>

Allmänna substantivbildningar avseende konkreta föremål

cukiernica	<i>sockerskål</i>	cukier	<i>socker</i>
dzielnica	<i>stadsdel</i>	dział	<i>avdelning</i>
dzwonnica	<i>klockstapel</i>	dzwon	<i>klocka</i>
gaśnica	<i>brandsläckare</i>	gasic	<i>släcka</i>
kierownica	<i>ratt</i>	kierować	<i>styra</i>
obietnica	<i>löfte</i>	obiecać	<i>lova</i>
różnica	<i>skillnad</i>	różny	<i>olik</i>
spódnicą	<i>kjol</i>	spód	<i>nederdel</i>
strzelnicą	<i>skjutbana</i>	strzelić	<i>skjuta</i>
średnica	<i>diameter</i>	średni	<i>genomsnittlig</i>
tajemnica	<i>hemlighet</i>	tajny, tajemny	<i>hemlig</i>

-/ća/

Diminutiver av feminina egennamn.

Helcia
Stefcia

Helena
Stefania

-/ja/

Bildningar avseende länder.

Finlandia	<i>Finland</i>
Rosja	<i>Ryssland</i>
Hiszpania	<i>Spanien</i>
Szwajcaria	<i>Schweiz</i>
Szwecja	<i>Sverige</i>

Fin	
Rosjanin	
Hiszpan	<i>spanjor</i>
Szwajcar	
Szwed	

-/acja/

Detta suffix används för att bilda avledningar från verb på **-ować**. Dessa kan beteckna både handlingar, verksamhet och verksamhetens konkreta resultat.

dekoracja	<i>dekoration</i>
emigracja	<i>emigration</i>
kanalizacja	<i>avlopp</i>
orientacja	<i>orientering</i>
pasteryzacja	<i>pastörisering</i>

dekorować	<i>dekorera</i>
emigrować	<i>emigrera</i>
kanalizować	<i>kanalisera</i>
orientować się	<i>orientera sig</i>
pasteryzować	<i>pastöriserna</i>

+/ka/

Detta är det vanligaste suffixet för bildande av feminina motsvarigheter till maskulina personbeteckningar. Majoriteten av sådana bildningar sker genom att detta suffix läggs till ett maskulint avledningssuffix. Sådana fall behandlas i anslutning till respektive maskulina suffix. Detta suffix används dock även vid en rad icke avledda maskulina personbetecknande substantiv.

aktorka	<i>skådespelerska</i>
sąsiadka	<i>grannfru</i>
Słowaczka	<i>slovakiska</i>
studentka	<i>studentska</i>
Szwedka	<i>svenska</i>

aktor	<i>skådespelare</i>
sąsiad	<i>granne</i>
Słowak	<i>slovak</i>
student	<i>student</i>
Szwed	<i>svensk</i>

I vissa fall försätter den maskulina avledningsändelsen innan den feminina läggs till.

Angielka	<i>engelska</i>
mieszkanka	<i>boende, invånare</i>
Niemka	<i>tyska</i>
Polka	<i>polackska</i>
wygnanka	<i>landsflyktig person</i>

Anglik	<i>engelsman</i>
mieszkanięc	<i>boende, invånare</i>
Niemiec	<i>tysk</i>
Polak	<i>polack</i>
wygnanięc	<i>landsflyktig person</i>

Vissa feminina personbetecknande bildningar saknar maskulin motsvarighet.

rozwódka	<i>skild kvinna</i>
rozwód	<i>skilsmässa</i>

Diminutiv

kanapka	kanapa
Bożenka	Bożena
chwilka	chwila
główka	głowa
krówka	krowa

soffa
Bożena
stund, ögonblick
huvud
ko

lampka
nóżka
rączka

lampa
noga
ręka

lampa
ben, fot
hand, arm

Diminutivformen av vissa abstrakta substantiv kan ha lätt pejorativ biton.

teoryjka

teoria

teori

Bildningar avseende produkt eller resultat.

przeróbka
wkładka
wstawka

ändring
inlägg, bilaga
inlägg, tillägg

przerobić
wkładać
wstawić

göra om, ändra
lägga in i
sätta in

Bildningar avseende verksamhet, handling eller sysselsättning

obróbka
przechadzka
przesiadka
ucieczka
walka

bearbetning
promenad
byte
flykt
kamp

obrobić
przechadzać się
przesiadać się
uciec
walczyć

bearbeta
ta sig en promenad
byta (färdmedel)
fly
kämpa

Allmänna substantivbildningar avseende konkreta föremål.

pomyłka

misstag, fel

pomylić się

ta miste

Bildningar avseende egenskaper eller tillstånd

pustka

tomhet

pusty

tom

I vissa bildningar ingår även ett prefix.

poduszka

kudde

pod + ucho

under + öra

-/čøka/

Dubbel diminutiv.

kanapka,
kanapeczka

soffa (dim.)

kanapa

soffa

Enkel diminutiv av ord med avledningsändelsen -/øka/.

kanapeczka
wódeczka
książeczka
ławeczka

smörgås (dim.)
vodka (dim.)

kanapka
wódka
książka
ławka

smörgås
vodka
bok
bänk

-/ačøka/

Med detta suffix bildas framför allt feminina motsvarigheter till maskulina sysselsättnings-beteckningar på **-ak** eller **-acz**.

badaczka
biegaczka
pływaczka
słuchaczka

forskare
löperska
immerska
åhörare

badacz
biegacz
pływak
słuchacz

forskare
löpare
simmare
åhörare

Till vissa sådana bildningar saknas motsvarande maskulin avledning.

cerowaczka
praczka

stopperska
tvätterska

cerować
prać

stoppa
tvätta

Ett mindre antal avledningar betecknar maskiner, redskap och verktyg.

trzepaczka

visp; mattpiska

trzepać

piska

Vissa andra avledningar förekommer också.

padaczka

epilepsi

padać

falla

+/ičøka/

Diminutiv

siostrzyczka	<i>syster (dim.)</i>	siostra	<i>syster</i>
różyczka		róża	<i>ros</i>
siostrzyczka		siostra	<i>syster</i>

-/níčøka/

Feminina motsvarigheter till maskulina personbeteckningar på **-nik**.

czytelniczka	<i>läsarinnan</i>	czytelnik	<i>läsare</i>
kierowniczka	<i>chef, föreståndare</i>	kierownik	<i>chef, föreståndare</i>
przewodniczka	<i>guide</i>	przewodnik	<i>guide</i>
rysowniczka	<i>riterska</i>	rysownik	<i>ritare</i>
strażniczka	<i>vakt</i>	strażnik	<i>vakt</i>
zwolenniczka	<i>anhängare</i>	zwolennik	<i>anhängare</i>

-/ćeløka/

Feminina personbeteckningar motsvarande maskulina bildningar på **-ciel**.

naucycielka	<i>lärarinna</i>	nauczyciel	<i>lärare</i>
--------------------	------------------	-------------------	---------------

-/anøka/

Feminina motsvarigheter till maskulina personbeteckningar på **-anin**.

krakowianka	<i>krakówbo</i>	krakowianin	<i>krakówbo</i>
republikanka	<i>republikan</i>	republikanin	<i>republikan</i>
warszawianka	<i>warszawabo</i>	warszawianin	<i>warszawabo</i>

Bildningar avseende produkt eller resultat.

wycinanka	<i>mönsterklippt</i>	wycinać	<i>klippa ut</i>
	<i>papper</i>		

Allmänna substantivbildningar avseende konkreta föremål.

blaszanka	<i>plåtdunk</i>	blacha	<i>plåt</i>
kartoflanka	<i>potatisoppa</i>	kartofel	<i>potatis</i>
niespodzianka	<i>överraskning</i>	spodziewać się	<i>förvänta sig</i>
solanka	<i>saltlösning</i>	sól	<i>salt</i>
szkłanka	<i>dricksglas</i>	szkło	<i>glas</i>

+/anøka/

Efternamnsbildningar avseende dotter, som regel bildade av namn på **-a** eller **-g**.

Batožanka	<i>dotter till Batóğ</i>	pan Batóğ	<i>herr Batóğ</i>
Zarębianka	<i>dotter till Zaręba</i>	pan Zaręba	<i>herr Zaręba</i>

Bildningar av maskulina yrkesbeteckningar med avseende på dotter.

starościanka	<i>borgmästarens</i>	starosta	<i>borgmästare</i>
	<i>dotter</i>		

Dessa bildningar brukas numera ganska sällan.

-/onøka/

Bildningar avseende produkt eller resultat.

mrożonka	<i>frysvara</i>	mrozić	<i>djupfrysa</i>
-----------------	-----------------	---------------	------------------

-/unøka/

Allmänna substantivbildningar.

biegunka	<i>diarré</i>	biegać	<i>springa</i>
-----------------	---------------	---------------	----------------

-/arøka/Feminina motsvarigheter till maskulina personbeteckningar på **-arz**.

kucharka	<i>kokerska</i>	kucharz	<i>cock</i>
malarka	<i>målare</i>	malarz	<i>målare</i>
pisarka	<i>författarinna</i>	pisarz	<i>författare</i>

Bildningar avseende maskiner, redskap och verktyg bildade av verb.

dojarka	<i>mjölkmaskin</i>	doić	<i>mjölka</i>
golarka	<i>rakapparat</i>	golić	<i>raka</i>
koparka	<i>grävmaskin</i>	kopać	<i>gräva</i>
kopiarka	<i>kopiator</i>	kopiować	<i>kopiera</i>
kruszarka	<i>krossmaskin</i>	kruszyć	<i>krossa</i>
ładowarka	<i>lastare</i>	ładować	<i>lasta</i>
pogłębiarka	<i>mudderverk</i>	pogłębiać	<i>fördjupa</i>
spawarka	<i>svets</i>	spawać	<i>svetsa</i>
sprężarka	<i>kompressor</i>	spręzać	<i>komprimera</i>
śmiecziarka	<i>sopbil</i>	śmieć	<i>skräp</i>
zamrażarka	<i>frysskåp, -box</i>	zamrażać	<i>frysa ner</i>
zmywarka	<i>diskmaskin</i>	zmywać	<i>diska</i>

Allmänna substantivbildningar avseende konkreta föremål.

gospodarka	<i>ekonomi</i>	gospodarować	<i>hushålla</i>
narciarka	<i>skidmössa</i>	narta	<i>skida</i>

-/asøka/Med detta usuffix bildas feminina motsvarigheter till maskulina personbeteckningar på **-as**.

grubaska	<i>tjockis</i>	grubas	<i>tjockis</i>
-----------------	----------------	---------------	----------------

-/usøka/Feminina motsvarigheter till maskulina personbeteckningar på **-us**.

chytruska	<i>snåljåp</i>	chytrus	<i>snåljåp</i>
------------------	----------------	----------------	----------------

+/ušøka/

Diminutiv av ett fåtal feminina substantiv.

paczuszka	<i>paczka</i>		<i>paket</i>
------------------	---------------	--	--------------

-/atøka/

Femininumbildningar avseende egenskap utan motsvarande maskulin bildning.

mężatka	<i>gift kvinna</i>	mąż	<i>make</i>
----------------	--------------------	------------	-------------

-/istøka/Feminina motsvarigheter till maskulina personbeteckningar på **-ista**.

egoistka	<i>egoist</i>	egoista	<i>egoist</i>
-----------------	---------------	----------------	---------------

-/uvøka/

Med detta suffix bildas feminina motsvarigheter till vissa maskulina personbetecknande substantiv som är bildade med suffixet **-owiec** eller som saknar avledningssuffix.

cyrkówka	<i>cirkusartist</i>	cyrkowiec	<i>cirkusartist</i>
Żydówka	<i>judinna</i>	Żyd	<i>jude</i>

Vissa feminina personbeteckningare avseende sysselsättning utan motsvarande maskulina former.

pokójówka	<i>rumsstäderska; hembiträde</i>	pokój	<i>rum</i>
------------------	--------------------------------------	--------------	------------

Växtbeteckningar

borówka	<i>blåbär Kraków lingon Warszawa</i>	bór	<i>barrskog</i>
----------------	--	------------	-----------------

Bildningar avseende plats.

kryjówka	<i>gömställe</i>	kryć	<i>täcka, gömma</i>
-----------------	------------------	-------------	---------------------

Allmänna substantivbildningar

krzyżówka	<i>korsord</i>	krzyż	<i>kors</i>
łodówka	<i>kylskåp</i>	lód	<i>is</i>
żagłówka	<i>segelbåt</i>	żagiel	<i>segel</i>

Många vardagliga ord i stället för mera skriftspråkliga sammansättningar av substantiv och adjektiv

drożdżówka	<i>vetebulle</i>	drożdże	<i>jäst</i>
bułka drożdżowa			
kreskówka	<i>tecknad film</i>	kreska	<i>streck</i>
film rysunkowy			
motorówka	<i>motorbåt</i>	motor	<i>motor</i>
łódź motorowa			
podstawówka	<i>grundskola</i>	podstawowy	<i>grundläggande</i>
szkoła			
podstawowa			
puchówka	<i>dunjacka</i>	puch	<i>dun</i>
kurtka puchowa			
Starówka	<i>Gamla Stan</i>	stary	<i>gammal</i>
Stare Miasto			
wieczorówka	<i>aftonskola</i>	wieczorowy	<i>kvälls-</i>
szkoła wieczorowa			
wyścigówka	<i>tävlingsbil</i>	wyścigowy	<i>tävlings-</i>
samochód			
wyścigowy			

-/uła/

Personbeteckningar avseende egenskap med expressiv eller pejorativ ton.

gaduła	<i>pratmakare</i>	gadać	<i>prata (smörja)</i>
---------------	-------------------	--------------	-----------------------

-/ula/

Diminutiver av feminina personnamn.

Anula	Anna	<i>Anna</i>
Ula	Urszula	<i>Ursula</i>

-/uvjøna/

De flesta icke adjektiviska efternamn kan fakultativt ta ändelsen /uvna/ vid syftning på dotter.

Nowakówna	<i>dotter till Nowak</i>	pan Nowak	<i>herr Nowak</i>
Motsvarande bildningar förekommer även till maskulina yrkesbeteckningar.			
profesorówna	<i>professorsdotter</i>	profesor	<i>professor</i>

Dessa bildningar brukas numera ganska sällan.

-/ina/

Med detta suffix bildas vissa feminina motsvarigheter till maskulina personbeteckningar utan avledningsändelse.

sędzina	<i>domare</i>	sędzia	<i>domare</i>
Personbeteckningar bildade av efternamn avseende fruar. Detta suffix används huvudsakligen vid namn på -a.			

pani Zaręba	<i>fru Zaręba</i>	pan Zaręba	<i>herr Zaręba</i>
~ pani Zarębina			

Motsvarande bildningar förekommer även till maskulina yrkesbeteckningar.

starośćina	<i>borgmästarfru, ceremoniledare</i>	starosta	<i>byäldste på bröllop</i>
-------------------	--	-----------------	--------------------------------

Dessa bildningar brukas numera ganska sällan.

Personbeteckningar av båda könen liksom vissa bildningar avseende konkreta föremål med beklagande och/eller föraktande ton.

aktorzyна f.	<i>dålig skådespelare</i>	aktor	<i>skådespelare</i>
chłopczyna mv.	<i>stackars pojke</i>	chłopak	<i>pojke</i>
kobiecina f.	<i>stackars kvinna</i>	kobieta	<i>kvinna</i>
mieścina	<i>eländiga stad</i>	miasto	<i>stad</i>
urzędniczyna mv.	<i>eländige tjänsteman</i>	urzędnik	<i>tjänsteman, konstorist</i>

Bildningar avseende köttypar.

baranina	<i>fårkött</i>	barani	<i>bagge-</i>
cielęcina	<i>kalvkött</i>	cielęcy	<i>kalv-</i>
wołowina	<i>nötkött</i>	wołowy	<i>ox-</i>

Bildningar avseende plats.

cieśnina	<i>sund</i>	ciasny	<i>trång</i>
równina	<i>slätt</i>	równy	<i>slät</i>

Bildningar avseende produkt eller resultat.

dzianina	<i>trikå</i>	dziany	<i>stickad, trikå-</i>
mieszanina	<i>blandning</i>	mieszac̄	<i>blanda</i>
okleina	<i>faner</i>	okleić	<i>klistra helt runt</i>
tkanina	<i>tyg, väv; vävnad</i>	tkać	<i>väva</i>

-/anina/

Bildningar avseende verksamhet, handling eller sysselsättning.

bieganina	<i>spring, rännande</i>	biegać	<i>springa</i>
dłubanina	<i>knäp, petgöra</i>	dłubać	<i>peta, pilla, knåpa</i>
krzątanina	<i>jäkt, fläng, brådskar</i>	krzątać się	<i>jäkta, stöka, pyssla</i>
strzelanina	<i>skottlossning</i>	strzelać	<i>skjuta</i>
tupanina	<i>stamp, stampande</i>	tupać	<i>stampa</i>

+/izna/

Bildningar avseende plats eller länder.

Lubelszczyzna	<i>området kring Lublin</i>	lubelski	<i>i, från Lublin</i>
obczynna	<i>främmande land</i>	obcy	<i>främmande</i>
ojczyzna	<i>fosterland</i>	ojciec	<i>far</i>
Słowiańska	<i>de slaviska länderna</i>	słowiański	<i>slavisk</i>

Bildningar avseende språk eller kultur.

angielszczyzna	<i>engelska språket, engelskhet, engelsk kultur</i>	angielski	<i>engelsk</i>
polszczyzna	<i>polska språket, polskhet, polsk, kultur</i>	polski	<i>polsk</i>

Allmänna substantivbildningar.

bielizna	<i>underkläder; sängkläder och handdukar; smutsvätt</i>	biały	<i>vit</i>
podobizna	<i>bild, porträtt</i>	podobny	<i>lik</i>
trucizna	<i>gift</i>	truć	<i>förgifta</i>

opalenizna	<i>solfränna</i>	opalony	<i>solbränd</i>
-------------------	------------------	----------------	-----------------

-/ńa/

Bildningar avseende lokal eller byggnad.

cukiernia	<i>konditori</i>	cukier	<i>socker</i>
poradnia	<i>rådgivning</i>	poradzić	<i>ge råd</i>
portiernia	<i>reception</i>	portier	<i>portier</i>
przychodnia	<i>mottagning</i>	przychodzić	<i>komma</i>
zajezdnia	<i>garage</i>	zajeździć	<i>köra in</i>

-/alńa/

Bildningar avseende lokal eller byggnad bildade av verb.

jadalnia	<i>matsal</i>	jadać	<i>äta</i>
kopalnia	<i>gruva</i>	kopać	<i>gräva</i>
przymierzalnia	<i>provrum</i>	przymierzać	<i>prova</i>
sypialnia	<i>sovrum</i>	sypiać	<i>sova</i>

-/arńa/ ~ +/arńa/

Bildningar avseende lokal, byggnad.

mleczarnia	<i>mejeri</i>	mleko	<i>mjölk</i>
księgarnia	<i>bokhandel</i>	księga	<i>stor bok</i>
kwiaciarnia	<i>blomsterhandel</i>	kwiat	<i>blomma</i>
narciarnia	<i>skidbod</i>	narty	<i>skidor</i>
narzędziarnia	<i>verktygsbod</i>	narzędzie	<i>verktyg</i>
palarnia	<i>rökrum</i>	palić	<i>röka</i>
piekarnia	<i>bageri</i>	piekł	<i>bakade</i>
piwiarnia	<i>ölstuga</i>	piwo	<i>öl</i>
stolarnia	<i>snickarverkstad</i>	stolarz	<i>snickare</i>
ślusarnia	<i>låssmedsverkstad</i>	ślusarz	<i>låssmed</i>
winiarnia	<i>vinstuga</i>	wino	<i>vin</i>

-/uńa/

Diminutiver av varelsebetecknande feminina substantiv.

córunia	<i>dotter (dim.)</i>	córka	<i>dotter</i>
mamunia	<i>mamma (dim.)</i>	mama	<i>mamma</i>

-/ovńa/

Bildningar avseende lokal eller byggnad.

ciepłownia	<i>värmeverk</i>	ciepło	<i>värme</i>
cukrownia	<i>sockerbruk</i>	cukier	<i>socker</i>
gazownia	<i>gasverk</i>	gaz	<i>gas</i>
lakierownia	<i>lackeringsverkstad</i>	lakier	<i>lack</i>
montażownia	<i>montagehall;</i> <i>klipprum</i>	montaż	<i>montage; klippning</i>
pracownia	<i>arbetsrum</i>	praca	<i>arbete</i>

-/śa/

Diminutiver av feminina personnamn.

Zosia		Zofia	<i>Sofia</i>
Usia		Urszula	

-/iśa/

Feminina motsvarigheter till maskulina personbeteckningar på -iś.

dowcipnisia	<i>skämtare</i>	dowcipniś	<i>skämtare</i>
pięknisia	<i>snygging</i>	pięknis	<i>snygging</i>

-/uśa/

Diminutiver av varelsebetecknande feminina substantiv.

Anusia		Anna	
Halusia		Halina	
mamusia		mama	<i>mamma</i>

-/ota/

Bildningar avseende egenskaper eller tillstånd.

głupota	<i>dumhet</i>	głupi	<i>dum</i>
prostota	<i>enkelhet</i>	prosty	<i>enkel</i>
tęsknota	<i>längtan</i>	tęsknić	<i>längta</i>

+/ista/

Personbeteckningar avseende syssesättning eller grupp tillhörighet

grzbiecista	<i>ryggsimmare</i>	styl grzbietowy	<i>rygg sim</i>
optymista	<i>optimist</i>	optymizm	<i>optimism</i>
pesymista	<i>pessimist</i>	pesymizm	<i>pessimism</i>
rowerzysta	<i>cyklist</i>	rower	<i>cykel</i>
szablista	<i>sabelfäktare</i>	szabla	<i>sabel</i>
wieloboista	<i>mångkampare</i>	wiele, bój	<i>många, kamp</i>

-/ova/

Med detta suffix bildas feminina personbeteckningar av maskulina substantiv som saknar avledningsändelse. Detta suffix är ursprungligen adjektiviskt, varför dessa avledningar böjs adjektiviskt.

królowa   *drottning*   **król**   *kung*
Många icke adjektiviska efternamn kan fakultativt ta ändelsen /ova/ vid syftning på hustru.

pani Nowak	<i>fru Nowak</i>	pan Nowak	<i>herr Nowak</i>
~	pani		

Nowakowa

Motsvarande bildningar förekommer även till maskulina yrkesbeteckningar.

profesorowa	<i>professorska</i>	profesor	<i>professor</i>
--------------------	---------------------	-----------------	------------------

-/xa/

Pejorativa/augmentativa bildningar av feminina ord som har /s/ i sista stavelsen.

kiełbacha	<i>korv (aug./pej.)</i>	kiełbasa	<i>korv</i>
------------------	-------------------------	-----------------	-------------

-/oxa/

Feminina motsvarigheter till maskulina personbeteckningar på **-och**.

fluściocha	<i>tjockis</i>	fluścioch	<i>tjockis</i>
-------------------	----------------	------------------	----------------

-/uxa/

Feminina motsvarigheter till maskulina personbeteckningar på **-uch**.

niedbalucha	<i>slarver</i>	niedbaluch	<i>slarver</i>
starucha	<i>gamling</i>	staruch	<i>gamling</i>
uparciucha	<i>envijs person</i>	uparciuch	<i>envijs person</i>

+/c/

Personbeteckningar avseende ursprung eller grupp tillhörighet.

Niemiec	<i>tysk</i>	Niemcy	<i>Tyskland</i>
Ukraińiec	<i>ukrainare</i>	Ukraina	<i>Ukraina</i>

Personbeteckningar avseende egenskap eller uppförande.

głupiec	<i>dummer, idiot</i>	głupi	<i>dum</i>
zuchwalec	<i>uppkäftig person</i>	zuchwały	<i>näsvis, oförskämd</i>

Allmänna substantivbildningar avseende konkreta föremål.

dworzec	<i>station</i>	dwór	<i>gård</i>
----------------	----------------	-------------	-------------

-/ovjØc/

Personbeteckningar avseende verksamhet.

naftowiec	<i>oljearbetare</i>	nafta	<i>olja</i>
naukowiec	<i>vetenskapsman</i>	nauka	<i>vetenskap</i>
sportowiec	<i>idrottsman</i>	sport	<i>sport, idrott</i>
stoczniowiec	<i>varvsarbetare</i>	stocznia	<i>varv</i>

Personbeteckningar avseende egenskap eller uppförande.

działkowiec	<i>kolonistugeägare</i>	działka	<i>kolonitomt</i>
ideowiec	<i>anhängare till en idé</i>	idea	<i>idé</i>

jaskiniowiec	<i>grottmänniska</i>	jaskinia	<i>grotta</i>
światowiec	<i>världsmann</i>	świat	<i>värld</i>

Djurbeteckningar.

kręgowiec	<i>ryggradsdjur</i>	kręg	<i>kota</i>
lasecznikowiec		lasecznik	<i>bacill</i>

Bildningar avseende lokal eller byggnad.

biurowiec	<i>kontorsbyggnad</i>	biuro	<i>kontor</i>
galeriowiec	<i>loftgångshus</i>	galeria	<i>loftgång</i>

Bildningar avseende maskiner, redskap eller verktyg.

drobnicowiec	<i>lastfartyg</i>	drobnica	<i>stycke gods</i>
lotniskowiec	<i>hangarfartyg</i>	lotnisko	<i>flygplats</i>
odrzutowiec	<i>jetplan</i>	odrzut	<i>rekyl, stöt</i>
śmigłowiec	<i>helikopter</i>	śmigło	<i>propeller</i>

Allmänna substantivbildningar avseende konkreta föremål.

grobowiec	<i>gravvård</i>	grób	<i>grav</i>
------------------	-----------------	-------------	-------------

-/oć/

Bildningar avseende egenskaper eller tillstånd. Dessa bildningar är feminina.

dobroć	<i>godsinhet</i>	dobry	<i>god, bra</i>
wilgoć	<i>fuktighet</i>	wilgotny	<i>fuktig</i>

-/ośc/

Allmänna substantivbildningar avseende abstrakta begrepp. Dessa bildningar är feminina.

działalność	<i>verksamhet</i>	działać	<i>verka</i>
miłość	<i>kärlek</i>	miły	<i>rar, kär</i>
obecność	<i>närvaro</i>	obecny	<i>närvarande</i>
przyszłość	<i>framtid</i>	przyszły	<i>framtida</i>
wartość	<i>värde</i>	wart	<i>värd</i>

Bildningar avseende egenskaper eller tillstånd.

bliskość	<i>närhet</i>	blisko	<i>nära</i>
ciemność	<i>mörker</i>	ciemny	<i>mörk</i>
długość	<i>längd</i>	długi	<i>lång</i>
lojalność	<i>lojalitet</i>	lojalny	<i>lojal</i>
popularność	<i>popularitet</i>	popularny	<i>populär</i>
pracowitość	<i>flit</i>	pracowity	<i>flitig</i>
słabość	<i>svaghet</i>	słaby	<i>svag</i>
wysokość	<i>höjd</i>	wysoki	<i>hög</i>

-/ač/

Med detta suffix bildas framför allt avledningar av verb som utgör sysselsättningsbeteckningar för manspersoner.

badacz	<i>forskare</i>	badać	<i>forska</i>
biegacz	<i>löpare</i>	biegać	<i>springa</i>
gracz	<i>spelare</i>	grać	<i>spela</i>
palacz	<i>eldare; rökare</i>	palić	<i>elda; röka</i>
słuchacz	<i>åhörare</i>	słuchać	<i>lyssna</i>
spawacz	<i>svetsare</i>	spawać	<i>svetsa</i>

Vissa sådana sysselsättningsbeteckningar har en expressiv färgning.

krzykacz	<i>skrikhals</i>	krzyczeć	<i>skrika</i>
pocieszacz	<i>tröstare</i>	pocieszać	<i>trösta</i>

En rad avledningar från substantiv betecknar personer med viss egenskap.

brodacz	<i>skäggig person</i>	broda	<i>skägg</i>
brzuchacz	<i>tjockis</i>	brzuch	<i>mage</i>
wąsacz	<i>person med mustasch</i>	wąs	<i>mustasch</i>

Ett mindre antal avledningar betecknar maskiner, redskap och verktyg.

powielacz	<i>stencileringsmaskin</i>	powielać	<i>kopiera</i>
------------------	----------------------------	-----------------	----------------

-/ovič/

Personbeteckning avseende egenskap som ofta är tillfälligt.

działkowicz	<i>kolonistugeägare</i>	działka	<i>kolonitomt</i>
karierowicz	<i>karriärist</i>	kariera	<i>karriär</i>
plażowicz	<i>badgäst</i>	plaża	<i>badstrand</i>
urlopowicz	<i>semesterfirare</i>	urlop	<i>semester</i>
wczasowicz	<i>semestergäst</i>	wczasy	<i>semesterresa</i>

+/e/

Bildningar avseende egenskaper eller tillstånd.

zdrowie	<i>hälsa</i>	zdrowy	<i>frisk</i>
----------------	--------------	---------------	--------------

Majoriteten av bildningar på +/e/ innehåller även ett prefix.

Bildningar avseende plats.

bezdroże	<i>väglös trakt</i>	bez, droga	<i>utan, väg</i>
odludzie	<i>ödetrakt</i>	od, ludzie	<i>bort från, folk</i>
podgórze	<i>foten av ett berg</i>	pod, góra	<i>nedanför, berg</i>
pogranicze	<i>gränsområde</i>	po, granica	<i>längs, gräns</i>
zarzecze	<i>plats bortom flod</i>	za, rzeka	<i>bortom, flod</i>

Allmänna substantivbildningar avseende konkreta föremål.

przedwiośnie	<i>tidig vår</i>	przed + wiosna	<i>före + vår</i>
międzywojnie	<i>mellankrigstid</i>	między + wojna	<i>mellan + krig</i>

Allmänna substantivbildningar avseende abstrakta begrepp.

przedmieście	<i>förort</i>	przed + miasto	<i>före + stad</i>
zacisze	<i>lä; enslig plats</i>	za + cicho	<i>bakom + tyst</i>

-/će/

Dessa bildningar är till ursprunget verbalsubstantiv som mer eller mindre kommit att fungera som självständiga substantiv.

rozpoczęcie	<i>påbörjande</i>	rozpocząć	<i>börja</i>
życie	<i>liv</i>	żyć	<i>leva</i>

-/ovje/

Av egennamn används pluralformen på /ovje/ för att beteckna äkta makar.

Adamowie	<i>Adam med fru</i>	Adam	
-----------------	---------------------	-------------	--

-/ńe/

Dessa bildningar är till ursprunget verbalsubstantiv som mer eller mindre kommit att fungera som självständiga substantiv.

mieszkanie	<i>lägenhet, bostad</i>	mieszkać	<i>bo</i>
zamówienie	<i>beställning</i>	zamówić	<i>beställa</i>
zadanie	<i>uppgift</i>	zadać	<i>ge i uppgift</i>
ćwiczenie	<i>övning</i>	ćwiczyć	<i>öva</i>
tłumaczenie	<i>översättning</i>	tłumaczyć	<i>översätta</i>

Bildningar avseende egenskaper eller tillstånd.

opanowanie	<i>behärskning</i>	opanować	<i>behärska</i>
zmęczenie	<i>trötthet</i>	zmęczyć	<i>trötta ut</i>

+/ę/

Djurbeteckningar avseende ungar.

kurczę	<i>kyckling</i>	kurka	<i>höna</i>
---------------	-----------------	--------------	-------------

-/yńi/

Feminina motsvarigheter till vissa maskulina personbeteckningar utan avledningsändelse.

bogini	<i>gudinna</i>	bóg	<i>gud</i>
gospodynī	<i>värdinna</i>	gospodarz	<i>värd</i>
mistrzynī	<i>mästare</i>	mistrz	<i>mästare</i>

+/ini/

Feminina motsvarigheter till vissa maskulina personbeteckningar på **-ca**

sprzedawczynī	<i>försäljerska</i>	sprzedawca	<i>försäljare</i>
wychowawczynī	<i>klassföreståndare</i>	wychowawca	<i>klassföreståndare</i>
wynalaczynī	<i>uppfinnare</i>	wynalazca	<i>uppfinnare</i>
zdobywczynī	<i>erövrare, vinnare</i>	zdobywca	<i>erövrare, vinnare</i>

-/ovy/

Personbeteckningar avseende sysselsättning.

dźwigowy	<i>kranförare</i>	dźwig	<i>kran, hiss</i>
piecowy	<i>ugnsarbetare</i>	piec	<i>ugn</i>
szeregowy	<i>menig</i>	szereg	<i>rad</i>
wagowy	<i>vägare</i>	waga	<i>våg</i>

-/k/

Diminutiver av maskulina substantiv.

synęk	syn	<i>son</i>
chlebęk	chleb	<i>bröd</i>
domęk	dom	<i>hus</i>
dzbanęk	dzban	<i>tillbringare</i>
kwiatęk	kwiat	<i>blomma</i>
młynek	młyń	<i>kvarn</i>
nosęk	nos	<i>näsa</i>
ogonék	ogon	<i>svans</i>
orzeszék	orzech	<i>nöt</i>
pierożek	pieróg	<i>stor fylld nudel</i>
seręk	ser	<i>ost</i>
telewizorek	telewizor	<i>teveapparat</i>
dzionek	dzięń	<i>dag</i>
łepék ~ łebék	łeb	<i>skalle</i>
Janék	Jan	<i>Jan</i>
Darek	Dariusz	<i>Darius</i>
Genék [gjɛnɛk]	Eugeniusz	<i>Eugen</i>
Jarék	Jarosław	
Józék	Józef	<i>Josef</i>
Mareczek	Marek	<i>Mark</i>
Piotrek	Piotr	<i>Peter</i>

Personbeteckningar avseende egenskap eller uppförande.

łyseł	<i>flintskallig person</i>	łyzy	<i>flintskallig</i>
śmiałek	<i>våghals</i>	śmiały	<i>djärv</i>
wesołek	<i>muntergök</i>	wesoły	<i>glad</i>

Bildningar avseende produkt eller resultat.

dopisęk	<i>skriftligt tillägg</i>	dopisać	<i>skriva till</i>
dorobek	<i>prestation</i>	dorobić się	<i>bli förmögen</i>

Bildningar avseende verksamhet, handling eller sysselsättning.

postępek	<i>handling, dåd</i>	postać	<i>handla, bete sig</i>
-----------------	----------------------	---------------	-------------------------

Bildningar avseende egenskaper eller tillstånd.

smutek	<i>sorg</i>	smutny	<i>ledsen, sorgsen</i>
odsetek	<i>procent; ränta</i>	od + sto	<i>av + hundra</i>

-/ak/

Personbeteckningar avseende ursprung, grupptillhörighet.

Austriak	<i>österrikare</i>	Austria	<i>Österrike</i>
książę krakowiak	<i>krakówbo</i>	Kraków	
Polak	<i>polack</i>	Polska	<i>Polen</i>
Słowak	<i>slovak</i>	Słowacja	<i>Slovakien</i>
Ślązak	<i>silesier</i>	Śląsk	<i>Silesien</i>
książę warszawiak	<i>warszawabo</i>	Warszawa	

Personbeteckningar avseende sysselsättning.

pijak	<i>suput</i>	pijać	<i>dricka</i>
pływak	<i>simmare</i>	pływać	<i>simma</i>
śpiewak	<i>sångare</i>	śpiewać	<i>sjunga</i>
żebrawiec	<i>tiggare</i>	żebrać	<i>tigga</i>

Personbeteckningar avseende egenskap.

ponurak	<i>dyster person</i>	ponury	<i>dyster, surmulen</i>
ważniak	<i>viktigpetter</i>	ważny	<i>viktig</i>

Djurbeteckningar avseende ungar. Dessa är vanligast i norra och östra Polen.

cielak	<i>kalv</i>	cielę	<i>kalv</i>
kociak	<i>kattunge</i>	kot	<i>katt</i>
kurczak	<i>kyckling</i>	kurka	<i>höna</i>
prosiak	<i>griskulting</i>	prosię	<i>griskulting</i>
psiak	<i>valp</i>	pies	<i>hund</i>
wieprzak	<i>griskulting</i>	wieprz	<i>galt</i>

Bildningar avseende lokal eller byggnad

książę poprawczak	<i>ungdomsvårdsskola</i>	szkoła poprawcza	<i>ungdomsvårdsskola</i>
jarzyniak	<i>grönsaksaffär</i>	jarzyna	<i>grönsak</i>

Bildningar avseende maskiner, redskap och verktyg.

cedzak	<i>durkslag</i>	cedzić	<i>sila</i>
czerpak	<i>skopa</i>	czerpać	<i>ösa</i>
pisak	<i>tuschpenna</i>	pisać	<i>skriva</i>

Bildningar avseende konkreta föremål.

leżak	<i>vilstol</i>	leżeć	<i>ligga</i>
plecak	<i>ryggsäck</i>	plecy	<i>rygg</i>

1. Alfabetet

waciak	vadderad jacka	wata	vadd, bomull
wieszak	hängare	wieszać	hänga

-/ńak/

Allmänna substantivbildningar avseende konkreta föremål.

drewniak	träsko	drewniany	av trä
ziemniak	potatis	ziemia	jord

-/čøk/

Dubbel diminutiv.

domeczek	dom	hus
cukiereczek	karamell (dim.)	karamell

+/ičøk/

Dubbel diminutiv

pokoiczek	pokój	rum
króliczek	kanin (dim.)	kanin

-/ušøk/

Diminutiv av ett fåtal maskulina substantiv.

kwiatuszek	kwiat	blomma
paluszek	pałec	finger

+/ik/

Diminutiver.

królik	kung (dim.)	król	kung
aparacik		aparat	apparat, kamera
balonik		balon	ballong
konik		koń	häst
liścik		list	brev
pokoik, pokoiczek		pokój	rum
sklepik		sklep	affär
stolik		stół	bord
obcasik		obcas	klack
grosik		grosz	grosch
chłopczyk		chłopiec	pojke
kluczyk		klucz	nyckel
krzyżyk		krzyż	kors
nożyk		nóż	kniv
pałacyk		pałac	palats
talerzyk		talerz	tallrik

Personbeteckningar avseende ursprung.

Anglik	engelsman	Anglia	England
--------	-----------	--------	---------

Allmänna substantivbildningar avseende konkreta föremål.

budzik	<i>väckarklocka</i>	budzić	<i>väcka</i>
---------------	---------------------	---------------	--------------

-/ník/

Personbeteckningar avseende sysselsättning

kierownik	<i>chef, föreståndare</i>	kierować	<i>styra</i>
liternik	<i>kalligraf</i>	litera	<i>bokstav</i>
pracownik	<i>arbetare, anställd</i>	pracować	<i>arbeta</i>
przewoźnik	<i>färjekarl</i>	prewozić	<i>transportera över</i>
rysownik	<i>ritare</i>	rysować	<i>rita</i>
stalownik	<i>stålverksarbetare</i>	stalownia	<i>stålverk</i>
sternik	<i>styrman</i>	ster	<i>roder</i>

Personbeteckning avseende egenskap eller uppförande

bezwstydnik	<i>person utan skam</i>	bez, wstyd	<i>utan, skam</i>
nieszczęśnik	<i>olycksalig person</i>	nieszczęście	<i>olycka</i>
okrutnik	<i>grym person</i>	okrutny	<i>grym</i>

Allmänna personbeteckningar.

osobnik	<i>individ</i>	osoba	<i>person</i>
----------------	----------------	--------------	---------------

Bildningar avseende lokal eller byggnad

kurnik	<i>hönshus</i>	kura	<i>höna</i>
---------------	----------------	-------------	-------------

Allmänna substantivbildningar avseende konkreta föremål.

bagaźnik	<i>bagageutrymme</i>	bagaż	<i>bagage</i>
chodnik	<i>trottoar; löpare (duk), lång matta</i>	chodzić	<i>gå</i>
dziennik	<i>dagbok, dagstidning</i>	dzień	<i>dag</i>
krawężnik	<i>trottoarkant</i>	krawędź	<i>kant</i>
modlitewnik	<i>bönbok</i>	modlitwa	<i>bön</i>
naleśnik	<i>pannkaka</i>	nalewać	<i>hälla upp</i>
naszyjnik	<i>halsband</i>	na + szyja	<i>på + hals</i>
notatnik	<i>anteckningsbok</i>	notatka	<i>anteckning</i>
pojemnik	<i>behållare</i>	pojemny	<i>rymlig</i>
ręcznik	<i>handduk</i>	ręka	<i>hand</i>
sernik	<i>ostkaka</i>	ser	<i>ost</i>
silnik	<i>motor</i>	siła	<i>kraft, styrka</i>
słownik	<i>lexikon, ordbok</i>	słowo	<i>ord</i>
śmiertnik	<i>soptunna</i>	śmieć	<i>skräp, avfall</i>
tygodnik	<i>veckotidning</i>	tygodnia	<i>vecka (Gsg)</i>

I vissa bildningar ingår även ett prefix.

naramiennik	<i>axelklaflf</i>	na + ramię	<i>på + axel</i>
narożnik	<i>hörnsoffa</i>	na + róg	<i>på + hörn</i>

+/čyk/

Personbeteckningar avseende ursprung

Chilijczyk	<i>chilenare</i>	Chile [tʃilε]	<i>Chile</i>
Chińczyk	<i>kines</i>	Chiny	<i>Kina</i>
Japończyk	<i>japan</i>	Japonia	<i>Japan</i>
londyńczyk	<i>londonbo</i>	Londyn	<i>London</i>
Pakistańczyk	<i>pakistanier</i>	Pakistan	<i>Pakistan</i>
sofięczyk	<i>sofiabo</i>	Sofia	<i>Sofia</i>
Tybetańczyk	<i>tibetan</i>	Tybet	<i>Tibet</i>
wiedeńczyk	<i>wienare</i>	Wiedeń	<i>Wien</i>
zakopiańczyk	<i>zakopanebo</i>	Zakopane	Polsk skidort

-/alník/

Bildningar avseende maskiner, redskap och verktyg

powiększalnik	<i>förstoringsapparat</i>	powiększać	<i>förstora</i>
zamrażalnik	<i>frysack</i>	zamrażać	<i>frysa ner</i>

-/xal/

Pejorativa/augmentativa bildningar av maskulina ord som har /s/ i sista stavelsen.

nochal	<i>näsa (aug./pej.)</i>	nos	<i>näsa</i>
---------------	-------------------------	------------	-------------

-/céł/

Personbeteckningar avseende sysselsättning.

doręczyciel	<i>brevbärare</i>	doręczyć	<i>överlämna</i>
dostarczyciel	<i>leverantör</i>	dostarczyć	<i>leverera</i>
krzywdziciel	<i>den som gjort en oförrätt</i>	krzywda	<i>oförrätt</i>
myśliciel	<i>tänkare</i>	myśleć	<i>tänka</i>
nauczyciel	<i>lärare</i>	nauczyć	<i>lära</i>
okaziciel	<i>innehavare av värdehandling</i>	okazać	<i>visa upp</i>
oskarżyciel	<i>åklagare</i>	oskarżyć	<i>anklaga</i>
truciciel	<i>giftmördare</i>	truć	<i>förgifta</i>

-/izm/

Vetenskapliga abstrakta substantivbildningar.

neologizm	<i>neologism</i>
rusyczym	<i>russicism</i>

Bildningar avseende egenskaper eller tillstånd.

fanatyzm	<i>fanatism</i>
optymizm	<i>optimism</i>
realizm	<i>realism</i>

Bildningar avseende system eller åsiktsriktning.

socjalizm	<i>socialism</i>	socjalista	<i>socialist</i>
komunizm	<i>communism</i>	komunist	<i>communist</i>
realizm	<i>realism</i>	realista	<i>realist</i>

+/in/

Personbeteckningar avseende ursprung.

Litwin	<i>litauer</i>	Litwa	<i>Litauen</i>
Białorusin	<i>vitryss</i>	Białoruś	<i>Vitryssland</i>
Gruzin	<i>georgier</i>	Gruzja	<i>Georgien</i>

-/anin/

Personbeteckningar avseende ursprung eller egenskap.

Amerykanin	<i>amerikan</i>	Ameryka	<i>Amerika</i>
krakowianin	<i>krakówbo</i>	Kraków	
paryżanin	<i>parisare</i>	Paryż	<i>Paris</i>
Pomorzanin	<i>invånare i Pommern</i>	Pomorze	<i>Pommern</i>
Rosjanin	<i>ryss</i>	Rosja	<i>Ryssland</i>
warszawianin	<i>warszawabo</i>	Warszawa	
Wielkopolanin	<i>invånare i västra Polen</i>	Wielkopolska	<i>region i västra Polen</i>

-/o/

Bildningar avseende egenskaper eller tillstånd.

piękno	<i>det vackra</i>	piękny	<i>vacker</i>
dobro	<i>det goda</i>	dobry	<i>god, bra</i>
zło	<i>det onda</i>	zły	<i>ond, arg, dålig</i>

-/ko/

Diminutiv

ciałko		ciało	<i>kropp</i>
jajko, jajeczko		jajo	<i>ägg</i>
kółko, kóleczko		koło	<i>hjul; ring</i>
miasteczko		misto	<i>stad</i>
okienko		okno	<i>fönster</i>
piórko, pióreczko		pióro	<i>fjäder</i>
słonko, słoneczko		słońce	<i>sol</i>
winko		wino	<i>vin</i>
Avledning			
żelazko	<i>strykjärn</i>	żelazo	<i>järn</i>

-/čøko/

Dubbel diminutiv

jajeczko		jajo	<i>ägg</i>
kóleczko		koło	<i>hjul; ring</i>
miasteczko		misto	<i>stad</i>
pióreczko		pióro	<i>fjäder</i>
słoneczko		słońce	<i>sol</i>

-/ušøko/

Diminutiv av ett fåtal neutrala substantiv.

jabłuszko	jabłko	<i>apple</i>
serduszko	serce	<i>hjärta</i>

+/atøko/

Diminutiva djurbeteckningar avseende ungar.

cielątko	<i>kalv</i>	cielę	<i>kalv</i>
jagniątko	<i>lamm</i>	jagnię	<i>lamm</i>
kurczątko	<i>kyckling</i>	kurczę	<i>kyckling</i>
lwiątko	<i>lejonunger</i>	lew	<i>lejon</i>
prosiątko	<i>griskulting</i>	prosię	<i>griskulting</i>
słoniątko	<i>elefantunge</i>	słoń	<i>elefant</i>
tygrysiātko	<i>tigerunge</i>	tygrys	<i>tiger</i>

Diminutiva personbeteckningar avseende flickebarn med expressiv ton.

Krysiątko	<i>lilla Kristina</i>	Krystyna	<i>Kristina</i>
Zosiątko	<i>lilla Sofia</i>	Zofia	<i>Sofia</i>

+/sko/

Augmentativ och/eller pejorativ. Dessa bildningar är alltid neutrer.

wińsko	<i>vin (pej.)</i>	wino	<i>vin</i>
---------------	-------------------	-------------	------------

-/isko/

Bildningar avseende plats.

boisko	<i>idrottsplats</i>	bój	<i>strid</i>
kartoflisko	<i>potatisåker</i>	kartofel	<i>potatis</i>
kąpielisko	<i>badplats</i>	kąpiel	<i>bad</i>
lodowisko	<i>isbana</i>	lód	<i>is</i>
obozowisko	<i>lägerplats</i>	obóz	<i>läger</i>
ognisko	<i>bål</i>	ogięń	<i>eld</i>
wczasowisko	<i>semesterort</i>	wczasy	<i>semesterresa</i>
wysypisko	<i>soptipp</i>	wysypać	<i>strö, hälla ut</i>

Allmänna substantivbildningar avseende konkreta föremål.

ognisko	<i>bål, brasa</i>	ogięń	<i>eld</i>
Augmentativer ²³ och/eller pejorativer. Dessa bildningar är alltid neutrala.			
chłopisko	<i>karl (aug./pej.)</i>	chłop	<i>karl</i>
chłopaczysko	<i>pojke (pej./aug.)</i>	chłopak	<i>pojke</i>
kobiecisko	<i>kvinna (pej./aug.)</i>	kobieta	<i>kvinna</i>
nożysko	<i>ben, fot; kniv (aug./pej.)</i>	noga; nóż	<i>ben, fot; kniv</i>
psisko	<i>hund (aug./pej.)</i>	pies	<i>hund</i>
samochodzisko	<i>bil (aug./pej.)</i>	samochód	<i>bil</i>

²³ Vissa av dessa bildningar kan såsom augmentativer kombineras med positivt laddade attribut för att uttrycka överbeskyddande ton, t.ex. **kochane chłopaczysko** *älskade pojke*.

-/ńisko/

Bildningar avseende plats.

lotnisko	<i>flygplats</i>	lot	<i>flygning</i>
palenisko	<i>eldstad</i>	palić	<i>elda</i>

-/døł/o/

Bildningar avseende maskiner, redskap eller verktyg.

mieszadło	<i>omrörare</i>	mieszać	<i>blanda</i>
imadło	<i>skruvståd</i>	imać	<i>fatta, greppa</i>
wahadło	<i>pendel</i>	wahać się	<i>pendla</i>
wiązadło	<i>snöre</i>	wiązać	<i>knyta</i>

+/idøł/o/

Dessa bildningar har en pejorativ ton.

filmidło	<i>film (pej.)</i>	film	<i>film</i>
powieścidło	<i>roman (pej.)</i>	powieść	<i>roman</i>
sztuczydło	<i>pjäs (pej.)</i>	sztuka	<i>pjäs</i>

-/uńo/

Diminutiver av varelsebetecknande maskulina substantiv.

dziadunio	dziadęk	<i>morfar, farfar</i>
tatunio	tato ~ tata	<i>pappa</i>

-/śo/

Diminutiver av maskulina personnamn. Bildningarna är likaså maskulina.

Jasio	Jan	Jan
--------------	------------	------------

-/ivo/

Bildningar avseende material, ämnen eller råvaror.

paliwo	<i>bränsle</i>	palić	<i>bränna</i>
---------------	----------------	--------------	---------------

-/stvo/

Kollektiva personbeteckningar.

mieszczanstwo	<i>borgarskap</i>	mieszczanin	<i>borgare</i>
rodzeństwo	<i>syskon</i>	rodzic	<i>föda</i>
towarzystwo	<i>sällskap</i>	twarzysz	<i>kamrat</i>

Äkta par.

braterstwo	<i>bror med fru</i>	brat	<i>bror</i>
małżeństwo	<i>äkta par</i>	małżonek	<i>äkta man, make</i>

Kollektiva djurbeteckningar.

ptactwo	<i>fåglar</i>	ptak	<i>fågel</i>
----------------	---------------	-------------	--------------

Beteckningar avseend verksamhet, lokal eller byggnad.

ministerstwo	<i>departement</i>	minister	<i>minister</i>
---------------------	--------------------	-----------------	-----------------

bildningar avseende resultat.

łupiestwo	<i>plundring</i>	łupieżca	<i>rövare</i>
zwycięstwo	<i>seger</i>	zwycięzca	<i>segrare</i>

Bildningar avseende landområden.

państwo	<i>stat</i>	pan	<i>herre, härskare</i>
królestwo	<i>konungarike</i>	król	<i>kung</i>
województwo	<i>län</i>	wojewoda	<i>landshövding</i>

Bildningar avseende verksamhet, handling eller sysselsättning.

kreślarstwo	<i>ritaryrket, ritande</i>	kreślarz	<i>ritare</i>
malarstwo	<i>måleri</i>	malarz	<i>målare</i>
mistrzostwo	<i>mästerskap</i>	mistrz	<i>mästare</i>
morderstwo	<i>mord</i>	morderca	<i>mördare</i>
piłkarstwo	<i>fotbollssporten</i>	piłkarz	<i>fotbollsspelare</i>
samobójstwo	<i>självmord</i>	samobójca	<i>självmördare</i>
zabójstwo	<i>dråp</i>	zabić	<i>slå ihjäl</i>
zwycięstwo	<i>seger</i>	zwyciężyć	<i>segra</i>

Allmänna substantivbildningar avseende konkreta föremål.

lekarstwo	<i>medicin</i>	lekarz	<i>läkare</i>
------------------	----------------	---------------	---------------

Allmänna substantivbildningar avseende abstrakta begrepp.

członkostwo	<i>medlemskap</i>	członek	<i>medlem</i>
dyrektorstwo	<i>chefstjänst</i>	dyrektor	<i>chef</i>
kłamstwo	<i>lögn</i>	kłamać	<i>ljuga</i>
małżeństwo	<i>äktenskap</i>	małżonek	<i>make</i>
obywatelstwo	<i>medborgarskap</i>	obywatel	<i>medborgare</i>
pierwszeństwo	<i>företräde</i>	pierwszy	<i>första</i>
pijaństwo	<i>fylleri</i>	pijany	<i>full, berusad</i>
towarzystwo	<i>sällskap</i>	twarzysz	<i>kamrat</i>

Bildningar avseende egenskaper eller tillstånd.

bezpieczeństwo	<i>säkerhet</i>	bezpieczny	<i>säker</i>
bohaterstwo	<i>hjältemod</i>	bohater	<i>hjälte</i>
braterstwo	<i>broderskap</i>	brat	<i>bror</i>
głupstwo	<i>dumhet</i>	głupi	<i>dum</i>
szaleństwo	<i>galenskap</i>	szalony	<i>galen</i>

Bildningar avseende system eller åsiktsriktning.

niewolnictwo	<i>slaveri</i>	niewolnik	<i>slav</i>
---------------------	----------------	------------------	-------------

-/ostvo/

Bildningar som betecknar äkta par.

Adamostwo	<i>Adam med fru</i>	Adam	
dyrektorostwo	<i>direktör med fru</i>	dyrektor	<i>direktör, chef</i>
profesorostwo	<i>professorn med fru</i>	profesor	<i>professor</i>
Stanisławostwo	<i>Stanisław med fru</i>	Stanisław	
wujostwo	<i>morbror med fru</i>	wuj	<i>morbror</i>

-/xo/

Pejorativa/augmentativa bildningar av neutrala ord som har /s/ i sista stavelsen.

ciacho	<i>kaka (aug./pej.)</i>	ciasto	<i>kaka</i>
---------------	-------------------------	---------------	-------------

-/ator/

Personbeteckningar avseende verksamhet.

informator	<i>informatör</i>	informacja	<i>information</i>
instalator	<i>installatör</i>	instalacja	<i>installation</i>

-/as/

Personbeteckningar avseende egenskap med expressiv ton.

grubas	<i>tjockis</i>	gruby	<i>tjock, grov</i>
---------------	----------------	--------------	--------------------

-/us/

Personbeteckningar avseende egenskap med expressiv eller pejorativ ton.

chytrus	<i>snåljåp</i>	chytry	<i>snål</i>
dzikus	<i>vilde</i>	dziki	<i>vild</i>

-/ś/

Diminutiver av maskulina personnamn.

Henryś	Henryk	<i>Henrik</i>
Jaś	Jan	<i>Jan</i>

-/iś/

Personbeteckning avseende egenskap med expressiv eller ironisk ton.

dowcipniś	<i>skojare</i>	dowcip	<i>skämt</i>
piękniś	<i>snygging</i>	piękný	<i>vacker</i>
porządníś	<i>ordningsälskare</i>	porządný	<i>ordningsam</i>

-/uś/

Diminutiver av varelsebetecknande mackulina substantiv liksom av vissa tingbetecknande.

synuś	syn	<i>son</i>
tatuś	tato ~ tata	<i>pappa</i>
chlebus	chleb	<i>bröd</i>
Januś	Jan	
Boguś	Boguław	
Jaruś	Jarosław	
Maruś	Marek	
Piotruś	Piotr	

-/ot/

Bildningar avseende verksamhet, handling eller sysselsättning.

chichot	<i>fnitter, fniss</i>	chi chi	<i>hi hi</i>
tupot	<i>stamp, tramp</i>	tupać	<i>stampa</i>
stukot	<i>slammer, knatter</i>	stukać	<i>knacka, knattra</i>

Härav bildas ofullborade verb på -ać: **chichotać** *fnittra*, **tupotać** *stampa*, **stukotać** *slamra*

-/ox/

Personbeteckningar avseende egenskap med expressiv eller pejorativ ton.

tuścioch	<i>tjockis</i>	tusty	<i>tjock, fet</i>
-----------------	----------------	--------------	-------------------

-/ux/

Personbeteckningar avseende egenskap med expressiv och som regel pejorativ ton bildade av adjektiv.

maluch	<i>småtting</i>	mały	<i>liten</i>
niedbaluch	<i>slarver</i>	niedbały	<i>vårdslös</i>
staruch	<i>gamlng</i>	stary	<i>gammal</i>
uparciuch	<i>envis person</i>	uparty	<i>vara envis</i>

-/až/

Personbeteckningar avseende sysselsättning.

dojarz	<i>mjölkare</i>	doić	<i>mjölka</i>
futrzarz	<i>körsnär</i>	futro	<i>päls</i>
kioskarz	<i>kioskförsäljare</i>	kiosk	<i>kiosk</i>
kreślarz	<i>tecknare</i>	krešić	<i>teckna</i>
kucharz	<i>kock</i>	kuchnia	<i>kök</i>
malarz	<i>målare</i>	malować	<i>måla</i>
motylkarz	<i>fjärilsimmare</i>	motylek	<i>fjärilsim</i>
pisarz	<i>författare</i>	pisać	<i>skriva</i>
✉ poczciarz (~ pocztowiec)	<i>postanställd, brevbärare</i>	poczta	<i>post</i>
saneczkarz	<i>kälkåkare</i>	saneczki	<i>kälke</i>
tyczkarz	<i>stavhoppare</i>	tyczka	<i>hoppstav</i>
windziarz	<i>hisskötare</i>	winda	<i>hiss</i>
żabkarz	<i>bröstsimmare</i>	pływać żabką	<i>simma bröstsim</i>

Personbeteckningar avseende egenskap eller uppförande

karciarz	<i>kortoxe</i>	karta	<i>spelkort</i>
kawiarz	<i>kaffeälskare</i>	kawa	<i>kaffe</i>
nudziarz	<i>tråkmåns</i>	nuda	<i>något tråkigt</i>
spryciarz	<i>smarting, filur</i>	spryt	<i>list, skicklighet</i>
szczęścianz	<i>turgubbe</i>	szczęście	<i>tur</i>

Reduktion

Genom reduktion av ett icke-diminutivt -k/- uttrycks augmentativ och/eller pejorativ i femininum. Omvänt konsonantväxling tillämpas. Sådana bildningar är vanliga i ett tufft språkbruk.

ciężarówka	<i>lastbil</i> (aug./pej.)	ciężarówka	<i>lastbil</i>
córa	<i>dotter</i> (aug./pej.)	córka	<i>dotter</i>
flacha	<i>flaska</i> (aug./pej.)	flaszka	<i>flaska</i>
łyga, łycha	<i>slev</i> (aug./pej.)	łyżka	<i>sked</i>
parówka	<i>wienerkrov</i> (aug./pej.)	parówka	<i>wienerkrov</i>
dwoja	<i>tvåa</i> (aug./pej.)	dwójka	<i>tvåa</i>
wódka	<i>vodka</i> (pej.)	wódka	<i>vodka</i>

Analytiska bildningar

Vid vissa traditionellt manliga yrken föredras den maskulina formen av yrkesbeteckningen även vid beteckning av kvinnor, i synnerhet i officiella sammanhang. Som femininmarkör används i stället ofta det framförställda **pani** *fru*. Feminina avledningar förekommer dock i vardagligt talspråk för att omnämna en person. Vid tilltal används dock uteslutande **pani** + maskulin form.

pani ambasador	<i>ambassadör</i>	ambasador	<i>ambassadör</i>
✉ ambasadorka			
pani dyrektor	<i>chef, föreståndare</i>	dyrektor	<i>chef, föreståndare</i>
✉ dyrektorka			
pani filolog	<i>filolog</i>	filolog	<i>filolog</i>
✉ filolożka			
pani inżynier	<i>ingenjör</i>	inżynier	<i>ingenjör</i>
✉ inżynierka			
pani premier	<i>permiärminister</i>	premier	<i>premiärminister</i>
✉ premierka			
pani psycholog	<i>psykolog</i>	psycholog	<i>psykolog</i>
✉ psycholożka			

I ett officiellt språkbruk, och i all synnerhet när man tilltalar personen i fråga, föredras maskulina titlar även med syftning på kvinnor. Det särskilda femininumbildningarna har många gånger en mera talspråklig, eller åtminstone mindre officiell klang. De maskulina titlarna föregås gärna av **pani** *fru*.

pani dyrektor	i stället för	✉ dyrektorka	<i>direktör, chef, rektor</i>
pani kierownik		kierowniczka	<i>chef, föreståndare</i>
pani profesor		✉ profesorka	<i>professor, lärarinna</i>
pani psycholog		✉ psycholożka	<i>psykolog</i>

I vissa fall är en femininumbildning knappast ens tänkbar.

pani ambasador	<i>ambassadris</i>
pani premier	<i>premiärminister</i>

Även många av de expressiva personbeteckningarna, såsom t.ex. **chytrus** *snåljåp*, används i maskulin form likaväl om kvinnor som om män.

Sammansättningar

Substantiv- eller adjektivled följt av -o-

całokształt	<i>helhetsbild</i>	cały + ksztalt	<i>hel + form</i>
cudzoziemiec	<i>utlämning</i>	cudzy + ziemia	<i>främmande + jord</i>
czarnoziem	<i>svartjord</i>	czarny + ziemia	<i>svart + jord</i>
dalekowidz	<i>långsynt person</i>	daleko + widzieć	<i>långt + se</i>
długopis	<i>kulspetspenna</i>	długo + pisać	<i>länge + skriva</i>
dobrobyt	<i>välstånd</i>	dobry + być	<i>bra + vara</i>
drogowzkaz	<i>vägvisare</i>	droga + wskazać	<i>väg + visa</i>
krwiodawca	<i>blodgivare</i>	krew + dawać	<i>blod + ge</i>
ca		księga + zbiór	<i>bok + samling</i>
księgozbiór	<i>boksamling</i>	piorun + chronić	<i>blixt + skydd</i>
piorunochron	<i>åskledare</i>	woda + ciągnąć	<i>vatten + dra</i>
wodociąg	<i>vattenledning</i>		
Räkneordsled följt av -o-			
czworonóg	<i>fyrfoting</i>	czworo + nogą	<i>fyra + fot</i>
dziesięciolecie	<i>årtionde</i>	dziesięć + lat	<i>tio + år</i>
pięciolatek	<i>femåring</i>	pięć + lat	<i>fem + år</i>
Räkneord i genitiv			
dwuszereg	<i>dubbla rader</i>	dwa + szereg	<i>två + rad</i>
stulecie	<i>århundrade</i>	sto + lat	<i>hundra + år</i>
Räkneordsled utan fogvokal			
ćwierćfinał	<i>kvartsfinal</i>	ćwierć + finał	<i>kvart + final</i>
półetat	<i>halvtid</i>	pół + etat	<i>halv + tjänst</i>
Verballad följt av -i-			
bawidamek	<i>charmör, kurtisör</i>	bawi damy	<i>han roar damer</i>
utan fogevokal			
Wielkanoc	<i>Påsk</i>	wielka noc	<i>stor natt</i>

Förkortningar

En rad ord bildas såsom förkortningar genom sammansättning av den första bokstaven eller stavelsen i de ord som ingår i den fullständiga beteckningen.

UW [u've]	Uniwersytet Warszawski	<i>Warszawas universitet</i>
PGR [pege'ær]	Państwowe Gospodar- stwo Rolnicze	<i>Statligt kollektivjordbruk</i>
PKS [peka'es]	Państwowa Komunikacja Samochodowa	<i>Statliga buss- och lastbilstransporter</i>
ONZ [œn'zet]	Organizacja Narodów Zjednoczonych	<i>Förenta nationerna</i>
BHP [bexa'pe]	Bezpieczeństwo i higiena pracy	<i>arbetsmiljöskydd och -säkerhet</i>
Pafawag	Państwowa Fabryka Wagonów	<i>Statliga vagnfabriken</i>
Cepelia (CPLiA)	Centrala Przemysłu Ludowego i Artystycznego	<i>Centralen för folklig och konstnärlig tillverkning</i>

Sekundär ordbildning kan sedan ske med akronymer som bas.

behapowiec	<i>arbetsmiljöinspek-</i>	BHP	<i>arbetsmiljö</i>
~ BHP-owiec	<i>tör</i>		
pegeerowiec	<i>kollektivjordbruks-</i>	PGR	<i>kollektivjordbruk</i>
~ PGR-owiec	<i>arbetare</i>		
cepeliowski	<i>souvenirbutiks-</i>	Cepelia	<i>souvenirbutik</i>
pegeerowski	<i>kollektivjordbruks-</i>	PGR	<i>kollektivjordbruk</i>
~ PGR-owski			

214. Substantivens böjning

En majoritet av substantiven böjs enligt de regelbundna böjningsmönstren. En mindre del böjs enligt något avvikande böjningsmönster. Endast ett litet fåtal substantiv uppvisar en helt oregelbunden böjning.

Slutligen är en del substantiv oböjliga då de av olika anledningar inte passar in i böjningssystemet.

Oböjliga maskulina substantiv

Franska egennamn som slutar på [ɔ] böjs ej.

Mam wszystkie książki Victora Hugo.	<i>Jag har alla böcker av Victor Hugo.</i>
[y'gɔ]	

Likaså behandlas som regel icke-slaviska ortnamn som slutar på annat ljud än -a som oböjliga. Några fasta regler finns dock ej.

Mieszkam w Lund ≥ Lundzie.²⁴	<i>Jag bor i Lund.</i>
Jadę do Oslo.	<i>Jag reser till Oslo.</i>

Bokstavsförkortningar som utlästa slutar på konsonant är fakultativt oböjliga.

członek ONZ [ɔen'zɛt] / ONZ-u	<i>medlem i FN</i>
pracownik PKS [pɛka'ɛs] / PKS-u	<i>anställd vid Polska vägtrafikbolaget</i>

Oböjliga feminina substantiv

Icke-adjektiviska efternamn som slutar på konsonant eller annan vokal än -a är såsom feminina alltid oböjliga.

list dla Grażyny Dudzik	<i>ett brev till Grażyna Dudzik</i>
z panią Moniuszko	<i>med fru Moniuszko</i>

Yrkess beteckningar som till formen är maskulina men ändå används om kvinnor böjs ej.

Spotkałem panią ambasadör.	<i>Jag träffade amassadören.</i>
Zapytam się pani dyrektor.	<i>Jag skall fråga chefen.</i>

Substantiviska efternamn som slutar på -a, liksom adjektiviska efternamn som slutar på annat än -ski, -cki, -dzki böjs såsom feminina endast fakultativt.

mąż Renaty Galica ≥ Galicy	<i>Renata Galicas man</i>
syn pani Śmiały ≥ Śmiałej	<i>fru Śmiałys son</i>

²⁴ Polacker boende på platsen i fråga har en tendens att böja namnet, medan andra föredrar oböjd form.

Mera exotiska ortnamn undviker man att böja genom att låta dem föregås av ett böjt epitet.

w jeziorze Titicaca

i Titicacasjön

Oböjliga neutrala substantiv

En rad ortnamn på annan vokal än -a behandlas som oböjliga neutrala substantiv, t.ex.

Borneo, Chicago, Chile [tʃile], Fidži, Hawaii, Hoangho, Kongo, Malmö, Maroko, Mississippi, Missouri, Oslo, Peru, Po, Rio de Janeiro

Även en rad appellativer av främmande ursprung som slutar på annan vokal än -a behandlas som oböjliga neutrala substantiv, t.ex.

alibi, deka, hobby, jury [ʒi'rji], kakao²⁵, kilo, kontra, kredo, menu [mε'ni], passe-partout, potpourri, purée, requiem/rekwiem, résumé

Bokstavsförkortningar som utlästa slutar på vokal behandlas som oböjliga neutrala substantiv, t.ex.

**konto w PKO
pracownik PKP**

*konto på Allmänna sparkassan
anställd vid Polska statsjärnvägarna*

Sammansättningar

I sammansättningar böjs som regel endast sista ledet.

Wielkanoc

Wielkanocy

påsk

I vissa fall böjs dock båda leden.

**rzeczpostpolita
Białystok**

**rzeczypospolitej
Białegostoku**

*republik(en Polen)
stad*

Adliga mellannamn böjs ej.

Janusz Korwin Mikke

**Januszowi Korwin
Mikkemu**

---

²⁵ I talspråk böjs det dock ofta som om det heter **kakało**, dvs. t.ex. Gsg **kakała**, Lsg **kakale**, Isg **kakałem**

2141. Substantivens regelbundna böjning

Maskulinum och neutrum singular

	Mask. varelser	Mask. ting	Neutrumb
N	O ~ Ø	Ø	O ~ E
A	A	Ø	O ~ E
G	A	U	A
L		+E ~ U	
D	OWI		U
I		EM	
V		+E ~ U	

	student	polack	ost	bar	år	fönster	öga	åker
N	student	Polak	ser	bar	rok	okno	oko	pole
A	studenta	Polaka	ser	bar	rok	okno	oko	pole
G	studenta	Polaka	sera	baru	roku	okna	oka	pola
L	studencie	Polaku	serze	barze	roku	oknie	oku	polu
D	studentowi	Polakowi	serow	barowi	rokowi	oknu	oku	polu
I	studentem	Polakiem	serem	barem	rokiem	oknem	okiem	polem
V	studencie	Polaku	serze	barze	roku			

Femininum singular

	icke-central stam	central stam		nom på -i
N	A	A		Ø
A	Ę	Ę		Ø
	Y	Y		Y
L	+E	Y		Y
D	+E	Y		Y
I	Ą	Ą		Ą
V	O	O ~ U		Y
				I

	hustru	flod	själ	kök	moster	mus	by	gudinna
N	żona	rzeka	dusza	kuchnia	ciocia	mysz	wieś	bogini
A	żonę	rzekę	duszę	kuchnię	ciocię	mysz	wieś	boginie
G	żony	rzeki	duszy	kuchni	cioci	myszy	wsi	bogini
L	żonie	rzece	duszy	kuchni	cioci	myszy	wsi	bogini
D	żonie	rzece	duszy	kuchni	cioci	myszy	wsi	bogini
I	żoną	rzeką	duszą	kuchnią	ciocią	myszą	wsią	boginią
V	żono	rzeko	duszo	kuchnio	ciociu	myszy	wsi	bogini

Plural

	Maskulinum		Femininum	Neutrum		
	viril	non-viril				
N	+I ~ E ~ OWIE ~ Y		Y ~ E	A		
A	ÓW ~ Y		Y ~ E	A		
G	ÓW ~ Y		Ø ~ Y			
L	ACH					
D	OM					
I	AMI					

	<i>svenskar</i>	<i>herrar</i>	<i>läkare</i>	<i>hus</i>	<i>hotell</i>	<i>dockor</i>	<i>damer</i>	<i>fönster</i>
N	Szwedzi	panowie	lekarze	domy	hotele	lalki	panie	okna
A	Szwedów	panów	lekarzy	domy	hotele	lalki	panie	okna
G	Szwedów	panów	lekarzy	domów	hotelii	lalek	pań	okien
L	Szwedach	panach	lekarzach	domach	hotelach	lalkach	paniach	oknach
D	Szwedom	panom	lekarzom	domom	hotelom	lalkom	paniom	oknom
I	Szwedami	panami	lekarzam	domam	hotelami	lalkami	paniami	oknami
		i	i					

2142. Maskulinum och neutrum singular

Egennamn av främmande ursprung på stumt **-e(s)** böjs regelbundet. Apostrof sätts ut mellan stam och böjningsändelse, t.ex. GAsg **Jules'a Verne'a**.

Regelbundet böjs även alla egennamn på **-o** förutom polska, ukrainska eller franska efternamn och namn av latinskt eller grekiskt ursprung. Polska och ukrainska efternamn på **-o** har en avvikande böjning med feminina ändelser i oblika former i singular, franska efternamn på fonetiskt [ɔ] är oböjliga och latinska och grekiska namn på **-o** har en utvidgad stam på **-on-** i oblika former.

Nominativens ändelser

Maskulina substantiv slutar i nominativ på konsonant.

student	<i>student</i>
rower	<i>cykel</i>

Ett mindre antal helt regelbundna polska förnamn och personbetecknande appellativer i diminutiv, liksom vissa efternamn av främmande ursprung slutar i Nsg på **-o**.²⁶

Jasio	<i>Jan (dim.)</i>
wujcio	<i>farbror, morbror (dim.)</i>

Neutrala substantiv med stam på främre och bakre konsonant har i NAsg ändelsen **-o**.

miasto	<i>stad</i>
---------------	-------------

Neutrala substantiv med stam på central konsonant har i NAsg ändelsen **-e**.

pole	<i>åker, fält</i>
-------------	-------------------

Undantag utgör två ord.

jajo	<i>ägg</i>
płuco	<i>lunga</i>

Ljudväxlingar i nominativ

Vissa ord slutar fonologiskt på /j/ efter labial men detta realiseras inte i N(A)sg före /Ø/.

gołąb	/gołɛbj/-/Ø/	gołębia	<i>duva</i>
karp	/karpj/-/Ø/	karpia	<i>karp</i>
paw	/pavj/-/Ø/	pawia	<i>påfågel</i>
Bytom	/bytomj/-/Ø/	Bytomia	<i>polsk stad</i>
Prokocim	/prokoćimj/-/Ø/	Prokocimia	<i>polsk ort</i>

²⁶ I talspråket i södra och västra Polen har ofta de diminutiver av egennamn och andra personbetecknande substantiv som normalt har Nsg på **-o** i stället nominativ på **-u** som spritts från vokativen, t.ex. **Jasiu przyszedł**. *Jan kom.*

Radom	/radomj/-/Ø/	Radomia	polsk stad
Wrocław	/vrocławj/-/Ø/	Wrocławia	polsk stad
Zagrzeb	/zagžebj/-/Ø/	Zagrzebia	Zagreb
żółw	/žułvj/-/Ø/	żółwia	sköldpadda

Före /Ø/ i N(A)sg realiseras tom stavelsekärna med den flyktiga vokalen **-e-**.

bęz	/bØz/-/Ø/	bzu	syrén
cukier	/cukØr/-/Ø/	cukru	socker
diabeł	/djabØł/-/Ø/	diabła	djävul
handel	/xandØł/-/Ø/	handlu	handel
koniec	/końØc/-/Ø/	końca	slut
łeb	/łØb/-/Ø/	łba	skalle
Marek	/marØk/-/Ø/	Marka	Mark
uczeń	/učØń/-/Ø/	ucznia	elev

En rad konsonantväxlingar inträffar i stammen beroende på om den flyktiga vokalen realiseras eller ej så att palatal konsonant och /ž/ (**rz**) i vissa ord motsvaras av dental konsonant och /r/ då den flyktiga voklen inte realiseras.

dzień	/džØń/-/Ø/	dnia	/džØń/-/a/	<i>dag</i>
kwiecień	/kvjećØń/-/Ø/	kwietnia	/kvjećØń/-/a/	<i>april</i>
marzec	/mažØc/-/Ø/	marca	/mažØc/-/a/	<i>mars</i>

/j/ efter konsonant realiseras endast då det följs av realiserad flyktig vokal.

chłopiec	/xłopjØc/-/Ø/	chłopca	/xłopjØc/-/a/	<i>pojke</i>
pies	/pjØs/-/Ø/	psa	/pjØs/-/a/	<i>hund</i>

Tre substantiv uppvisar den flyktiga vokalen **-o-**. Det följs i samtliga fall av /ł/.

kociął	/koćØł/-/Ø/	kotła	/koćØł/-/a/	<i>gryta</i>
koziął	/koźØł/-/Ø/	kozła	/koźØł/-/a/	<i>bock</i>
osioł	/ośØł/-/Ø/	osła	/ośØł/-/a/	<i>åsna</i>

/e/ övergår i många stammar till /a/ då stavelsen är sluten i N(A)sg maskulinum, framför allt före fonologiskt tonande konsonant, t.ex.

błąd	/błed/-/Ø/	błędu	<i>fel, misstag</i>
dąb	/dęb/-/Ø/	dębu	<i>ek</i>
gołąb	/gołejb/-/Ø/	gołębia	<i>duva</i>
jastrząb	/jastšejb/-/Ø/	jastrzębia	<i>hök</i>
krąg	/kręg/-/Ø/	kręgu	<i>cirkel, krets</i>
książdz	/kśędz/-/Ø/	książda	<i>präst</i>
mąż	/męž/-/Ø/	męża	<i>make</i>
okrąg	/okręg/-/Ø/	okręgu	<i>cirkel</i>
rząd	/żęd/-/Ø/	rzędu	<i>rad</i>

men:

rzząd	/żąd/-/Ø/	rządu	<i>regering</i>
swąd	/svęd/-/Ø/	swędu	<i>os</i>
urząd	/užęd/-/Ø/	urzędu	<i>kontor, myndighet</i>
wąż	/vęž/-/Ø/	węża	<i>orm</i>

ząb

/zęb/-/Ø/

zęba*tand*

/o/ övergår i många stammar till /u/ (ó) då stavelsen är sluten i N(A)sg maskulinum, framför allt före fonologiskt tonande konsonant, t.ex.

dwór	/dvor/-/Ø/	dworu	<i>gård; hov</i>
gwóźdż	/gvoźdż/-/Ø/	gwoździa	<i>spik</i>
kościół	/kościoł/-/Ø/	kościoła	<i>kyrka</i>
Kraków	/krakov/-/Ø/	Krakowa	<i>Kraków</i>
lód	/lod/-/Ø/	lodu; loda	<i>is; glass</i>
miód	/mjud/-/Ø/	miodu	<i>honung</i>
nóż	/nož/-/Ø/	noża	<i>kniv</i>
odór	/odor/-/Ø/	odoru	<i>odör</i>
ogród	/ogrod/-/Ø/	ogrodu	<i>trädgård</i>
pokój	/pokoj/-/Ø/	pokoju	<i>rum</i>
popiół	/popjoł/-/Ø/	popiołu	<i>aska</i>
powrót	/povrot/-/Ø/	powrotu	<i>återresa</i>
przód	/pšod/-/Ø/	przodu	<i>framdel</i>
róg	/rog/-/Ø/	rogu	<i>horn; hörn</i>
samochód	/samoxod/-/Ø/	samochodu	<i>bil</i>
stół	/stoł/-/Ø/	stołu	<i>bord</i>
wieczór	/vječor/-/Ø/	wieczoru	<i>kväll</i>
wół	/voł/-/Ø/	wołu	<i>oxe</i>
wóz	/voz/-/Ø/	wozu	<i>vagn</i>
wróg	/vrog/-/Ø/	wroga	<i>fiende</i>

men å ena sidan t.ex.

ból	/bul/-/Ø/	bólú	<i>värk</i>
chór	/xur/-/Ø/	chorú	<i>kör</i>
król	/krul/-/Ø/	króla	<i>kung</i>
mózg	/muzg/-/Ø/	mózgu	<i>hjärna</i>
ogół	/oguł/-/Ø/	ogólu	<i>helhet</i>
stróż	/struž/-/Ø/	stróża	<i>vakt</i>
szczegół	/ščeguł/-/Ø/	szczególu	<i>detalj</i>
tchórz	/txuž/-/Ø/	tchórza	<i>fegis</i>
żółw	/žułvj/-/Ø/	żółwia	<i>sköldpadda</i>

liksom å andra sidan t.ex.

bok	/bok/-/Ø/	boku	<i>höft, sida</i>
głos	/głos/-/Ø/	głosu	<i>röst</i>
gość	/gość/-/Ø/	gościa	<i>gäst</i>

Ackusativens ändelser

Ackusativen av neutrala substantiv sammanfaller alltid med nominativen.

Ackusativen av maskulina substantiv sammanfaller med nominativen eller genitiven enligt något komplicerade regler.

Ackusativen av maskulina varelsebetecknande substantiv sammanfaller med genitiven, d.v.s. ändelsen är **-a**. Hit räknas alla virila och kiasi-virila substantiv liksom alla individuella och i vardagligt språk ofta även konkreta maskulina substantiv.

De båda varelsebetecknande substantiven **wół oxe** och **bawół buffel** heter i AGsg dock **wołu, bawołu**.²⁷

Ackusativ av maskulina tingbetecknande substantiv sammanfaller med nominativen och slutar alltså på **-Ø**. Hit räknas framför allt alla abstrakta substantiv och i standardspråket som regel även konkreta substantiv som inte hör till gruppen individuella.

Genitivens ändelser

Maskulina varelsebetecknande substantiv liksom alla neutrala substantiv har i genitiv singular ändelsen **-a**. Hit hör alltså även de substantiv som ingår i gruppen individuella.

De båda varelsebetecknande substantiven **wół oxe** och **bawół buffel** heter i AGsg dock **wołu, bawołu**.²⁸

Maskulina tingbetecknande har i genitiv singular ändelsen **-u** eller **-a**. Distributionen är arbiträr och ordbok måste därför konsulteras.²⁹ Endast vissa tumregler kan ställas upp.

- Substantiv på **-ik, -yk, -ek** har som regel ändelsen **-a**, t.ex.
dziennik *dagstidning, dagbok, słownik* *lexikon, znaczek* *frimärke*
- Substantiv på **-er, -or** har som regel ändelsen **-a**, t.ex.
akumulator *ackumulator, komputer* *dator, telewizor* *teveapparat*
- Ortnamn på **-in, -yn, -ów, -ew** har som regel ändelsen **-a**, t.ex.
Berlin, Kraków, Lublin, Tallin, Tczew
ändelsen **-u** har dock:
Londyn *London*
- En rad ord av äldre slaviskt ursprung har **-a**.
chleb *bröd, język* *tunga, språk, kościół* *kyrka, ser* *ost, świat* *värld*
- Ord av främmande ursprung har dock som regel ändelsen **-u**.

²⁷ I vardagligt talspråk även AG ਊਊ **woła, bawoła**.

²⁸ I vardagligt talspråk även AG ਊਊ **wołu, bawołu**.

²⁹ Detta gäller allt som oftast även infödda talare, då genitivformen regionalt och dialektalt många gånger avviker från skriftspråksnormen.

Vissa homonyma ord har båda ändelserna men med olika betydelse.

lód	<i>is</i>	lodu	<i>is</i>
lody pl tant	<i>glass</i>	loda	<i>glasspinne, -strut</i>
wieczór	<i>kväll</i>	wieczora	<i>kväll (tidpunkt)</i>
		wieczoru	<i>kväll (tidsavsnitt)</i>
zamek	<i>slott; lås</i>	zamku	<i>slott</i>
		zamka	<i>lås</i>
procent	<i>procent; ränta</i>	procentu	<i>ränta</i>
		procenta	<i>procent, hundradel</i>

Ordet **procent** är däremot oböjligt efter räkneord större än **półtora halvannan**.

dwa procent två procent, trzy i pół procent tre och en halv procent, pięć procent fem procent

men:

pół procenta *en halv procent, półtora procenta* *en och en halv procent*

Vid ordet **raz** *gång* förekommer båda ändelserna i olika kontext, **-u** som allmän form, **-a** efter räkneorden **pół halv** och **półtora** *en och en halv*.

ani razu *inte en enda gång, półtora raza* *en och en halv gång*

Dessutom kontrasteras, som väntat, varelsebetecknande och tingbetecknande substantiv genom olika ändelser i genitiv.

oryginał	<i>original</i>	oryginała	<i>original (person)</i>
		oryginału	<i>original (ting)</i>
plastyk	<i>bildkonstnär; plast</i>	plastyka	<i>bildkonstnär</i>
		plastyku	<i>plast</i>

Lokativens ändelser

Ändelsen **+e** används efter främre konsonanter.

profesorze	profesor	<i>professor, lärare</i>
studencie	student	<i>student</i>

Ändelsen **-u** används efter övriga konsonanter.

głupcu	głupiec	<i>dummer</i>
królu	król	<i>kung</i>
lekarzu	lekarz	<i>läkare</i>

Vid några ord används **-u** efter främre konsonant.

domu	dom	<i>hus, hem</i>
panu	pan	<i>herre</i>
synu	syn	<i>son</i>

Ljudväxlingar i lokativ

Före +e inträffar följande konsonantväxlingar:

/b/	/p/	/v/	/f/	/m/	/t/	/d/	/s/	/z/	/r/	/ł/	/n/
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
/bj/	/pj/	/vj/	/fj/	/mj/	/ć/	/dż/	/ś/	/ż/	/ł/	/ł/	/ń/

Sibilantassimilation

krześle	krzesło	<i>stol</i>
czasopiśmie	czasopismo	<i>tidskrift, tidning</i>

I ord på **-izm** markeras inte denna assimilation ortografiskt.

egoizmie [ego'izmijε]	egoizm	<i>egoism</i>
------------------------------	---------------	---------------

I Lsg övergår i vissa stammar /a/ och /o/ till /e/ i position mellan två centrala konsonanter.

aniele	anioł	<i>ängel</i>
ciele	ciało	<i>kropp</i>
cieście	ciasto	<i>deg, smet</i>
czełe	czoło	<i>täten</i>
men czole	czolo	<i>panna</i>
dziele	działo	<i>verk</i>
men dziale	działo	<i>kanon, pjäs</i>
dziale	dział	<i>avdelning</i>
gnieździe	gniazdo	<i>bo, näste</i>
kwiecie	kwiat	<i>blomma</i>
lecie	lato	<i>sommar</i>
lesie	las	<i>skog</i>
mieście	miasto	<i>stad</i>
obiedzie	obiad	<i>middag, lunch</i>
powiecie	powiat	<i>distrikt, härad</i>
sąsiedzie	sąsiad	<i>granne</i>
świecie	świat	<i>värld</i>
świetle	światło	<i>ljus</i>
wietrze	wiatr	<i>vind</i>
wyjeździe	wyjazd	<i>avresa</i>

I några fall får man också en trevägväxling.

kościele	kościół	kościola	<i>kyrka</i>
popiele	popiół	popiołu	<i>aska</i>
przodzie	przód	przodu	<i>framdel</i>
≥ przedzie			

Dativens ändelser

I maskulinum används ändelsen **-owi**.

studentowi	student	<i>student</i>
rowerowi	rower	<i>cykel</i>

I neutrum används ändelsen **-u**.³⁰

miastu	miasto	<i>stad</i>
polu	pole	<i>åker, fält</i>

Följande huvudsakligen enstaviga maskulina substantiv har trots allt ändelsen **-u**.

bogu	bóg	<i>gud</i>
bratu	brat	<i>bror</i>
chłopu	chłop	<i>bonde; karl</i>
chłopcu	chłopiec	<i>pojke</i>
diabłu	diabeł	<i>djävul</i>
domu	dom	<i>hus, hem</i>
katu	kat	<i>bödel</i>
kotu	kot	<i>katt</i>
księdu	ksiądz	<i>präst</i>
księciu	książę	<i>furste, prins</i>
lwu ³¹	lew	<i>lejon</i>
ojcu	ojciec	<i>far</i>
orłu	orzeł	<i>örn</i>
osłu	osiół	<i>åsna</i>
panu	pan	<i>herre</i>
psu	pies	<i>hund</i>
światu	świat	<i>värld</i>

Instrumentalisens ändelse

Alla maskulina och neutrala substantiv slutar i instrumentalis på **-em**.

³⁰ En fraseologiserad avvikelse finns dock: **ku południowi** mot söder.

³¹ Av egennamnet **Lew** Leo heter dock Dsg **Lwowi**.

Vokativens ändelser

Endast maskulina ord har vokativ. I neutrum finns ingen särskild vokativform. I stället används nominativ.

Ändelsen **+e** används efter främre konsonanter samt vid varelsebetecknande ord på **-ec**.

profesorze	profesor	<i>professor, lärare</i>
studencie	student	<i>student</i>
głupcze	głupiec	<i>dummer</i>

Ändelsen **-u** används i övriga fall.

królu	król	<i>kung</i>
lekcarzu	lekcarz	<i>läkare</i>
palcu	pałec	<i>finger</i>

I ett par fall används dock **+e** efter central eller bakre konsonant med konsonantväxling som följd.

boże	bóg	<i>gud</i>
człowieku ↗ człowiecze	człowiek	<i>människa</i>
Kozaku ↗ Kozacze	Kozak	<i>kosack</i>
księże ³²	ksiądz	<i>präst</i>

Vid ett par andra ord används **-u** efter främre konsonant.

domu	dom	<i>hus, hem</i>
dziadu	dziad	<i>gubbe, farbror</i>
ludu	lud	<i>folk</i>
synu	syn	<i>son</i>

Ljudväxlingar i vokativ

Före **+e** inträffar följande konsonantväxlingar:

/b/	/p/	/v/	/f/	/m/	/t/	/d/	/s/	/z/	/r/	/ł/	/n/	/c/	/dz/	/g/	/k/
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	/	/
/bj/	/pj/	/vj/	/fj/	/mj/	/ć/	/dż/	/ś/	/ź/	/ż/	/ł/	/ń/	/č/	/ž/	↓	↓

głupcze	głupiec	<i>dumhuvud</i>
ojcze	ojciec	<i>far</i>

³² I talspråk även ↗ **księdu**.

3.4.6. Femininum singular

Nominativens ändelser

Den vanligaste ändelsen i nominativ för feminina substantiv är -/a/.

Vissa ord har ingen ändelse i NAsg, t.ex. **noc natt**, **twarz ansikte**, **złość ilska**.

Ändelsen -/i/ i Nsg förekommer vid ett antal substantiv på **-ni** som betecknar kvinnliga personer, t.ex. **pani fru, dam**, **wychowawczyni klassföreståndare**, **członkini medlem**.

Ljudväxlingar i nominativ

Vissa stammar har ett flyktigt -e- i NAsg före ändelsen -/Ø/.

płeć	/pløć/-/Ø/	płci	<i>kön</i>
wesz	/vøš/-/Ø/	wszy	<i>lus</i>
więś	/vjøś/-/Ø/	wsi	<i>by</i>

Vissa substantiv på labial konsonant har stam på fonologiskt /j/, t.ex.

głęb	/gławbj/-/Ø/	głębą	<i>djup</i>
krew	/krøvj/-/Ø/	krwi	<i>blod</i>
marchew	/marxøvj/-/Ø/	marchwi, marchwią	<i>morot</i>

I vissa stammar övergår /o/ till /u/ (ó) i sluten stavelse i NAsg före ändelsen -/Ø/.

łódź	/łodż/-/Ø/	łodzi	<i>båt</i>
powódź	/povodż/-/Ø/	powodzi	<i>översvämning</i>
sól	/sol/-/Ø/	soli	<i>salt</i>
men:			
podróz	/podruž/-/Ø/	podrózy	<i>resa</i>

I vissa stammar övergår /ø/ till /a/ i sluten stavelse i NAsg före ändelsen -/Ø/.

gałaż	/gałéž/-/Ø/	gałęzi	<i>gren</i>
głęb	/gławbj/-/Ø/	głębą	<i>djup</i>

Akkusativens ändelse

Ändelsen i ackusativ är för feminina substantiv -/e/ om de har ändelse i nominativ.

drogę	droga	väg
członkinie	członkini	<i>medlem (f.)</i>

Om de saknar ändelse i nominativ saknar de likaså ändelse i ackusativ.

noc	noc	<i>natt</i>
------------	------------	-------------

Undantag utgör ett ord.

panią	pani	<i>fru, dam</i>
--------------	-------------	-----------------

Genitivens ändelser

Genitivens ändelser är **-y/** som efter mjuk central konsonant eller bakre explosiva övergår till **-i/**.

Ewy	Ewa	<i>Ewa</i>
cebuli	cebula	<i>lök</i>
Polski	Polska	<i>Polen</i>

Ortografi i genitiv, lokativ och dativ

I främmende ord skrivs **-ii** i GLDsg, i polska ord endast **-i**.

chemii /xemj/-/i/ [xem̩j̩i] *kemi*, **historii** *historia*, **armii** *armé*
men:

ziemi /žemj/-/i/ [žem̩j̩i] *jord*, **kuchni** *kök*, **cioci** *moster*

Lokativens och dativens ändelser

Substantiv på icke-central konsonant har ändelsen **+e/**.

mamie	mama	<i>mamma</i>
--------------	-------------	--------------

Substantiv på central konsonant har ändelsen **-y/** som efter mjuk central konsonant övergår till **-i/**.

chwili	chwila	<i>stund</i>
nocy	noc	<i>natt</i>

Ljudväxlingar i lokativ och dativ

Före **+e/** i LDsg inträffar följande konsonantväxlingar:

/b/	/p/	/v/	/f/	/m/	/t/	/d/	/s/	/z/	/r/	/ł/	/n/	/g/	/k/	/x/
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
/bj/	/pj/	/vj/	/fj/	/mj/	/ć/	/dż/	/ś/	/ż/	/ł/	/ł/	/ń/	/dz/	/c/	/š/

blasze	blacha	<i>plåt</i>
Ewie	Ewa	<i>Ewa</i>
Pradze	Praga	<i>Praga; Prag</i>
siostrze	siostra	<i>syster</i>

Dessutom inträffar sibilantassimilation.

Wiśle	Wisła	<i>polsk flod</i>
bieliźnie	bielizna	<i>underkläder, sängkläder</i>

I ett antal stammar övergår /a/ till /e/ mellan två centrala konsonanter i LDsg före ändelsen +/e/.

gwieździe	gwiazda	<i>stjärna</i>
jeździe	jazda	<i>färd</i>
mierze	miara	<i>mått</i>
niewieście	niewiasta	<i>mö</i>
ofierze	ofiara	<i>offer</i>
wierze	wiara	<i>tro</i>

Instrumentalisens ändelse

I instrumentalis har alla feminina substantiv ändelsen -/a/.

mamą	mama	<i>mamma</i>
nocą	noc	<i>natt</i>
członkinią	członkini	<i>medlem (f.)</i>

Vokativens ändelser

Ändelsen i femininum vokativ singular är normalt -/o/ om Nsg slutar på -/a/.

mamo	mama	<i>mamma</i>
Zofio	Zofia	<i>Sofia</i>

Vid diminutiver på central mjuk konsonant med ändelsen -/a/ i Nsg används ändelsen -/u/ i vokativ.

ciociu	ciocia	<i>moster</i>
mamusiu	mamusia	<i>mamma (dim.)</i>
Zosiu	Zosia	<i>Sofia (dim.)</i>

Vsg slutar på -/y/ som efter mjuk central konsonant övergår till -/i/ om Nsg slutar på -/ø/ eller -/i/.

nocy	noc	<i>natt</i>
kości	kość	<i>ben (i skelett)</i>
członkini	członkini	<i>medlem (f.)</i>

2144. Plural

Nominativens ändelser

Virila substantiv med stam på icke-central konsonant har som regel ändelsen +/i/ som övergår till /y/ efter hård central konsonant som uppkommit genom konsonantväxling.

studenci	student	<i>student</i>
Polacy	Polak	<i>polack</i>

Maskulina nonvirila liksom feminina substantiv med stam på icke-central konsonant har ändelsen -/y/ som övergår till -/i/ efter bakre explosivor.

domy	dom	<i>hus</i>
kołdry	kołdra	<i>täcke</i>
stołki	stołek	<i>pall</i>
fabryki	fabryka	<i>fabrik</i>

Maskulina, såväl personbetecknande som icke-personbetecknande, och feminina substantiv med stam på central konsonant har ändelsen -e.

goście	gość	<i>gäst</i>
nauczyciele	nauczyciel	<i>lärare</i>
lekarze	lekarz	<i>läkare</i>
hotele	hotel	<i>hotell</i>
klucze	klucz	<i>nyckel</i>
kuchnie	kuchnia	<i>kök</i>
panie	pani	<i>dam, fru</i>

Neutrala substantiv har ändelsen -a.

okna	okno	<i>fönster</i>
pola	pole	<i>fält, gärde</i>

Några undantag till ovanstående huvudregler förekommer dock.

Ett antal personbetecknande maskulina substantiv, oavsett utljudande konsonant, har ändelsen -/ovje/. Detta gäller framför allt

- vid de flesta substantiv som betecknar släktskap:

mężowie	mąż	<i>make</i>
ojcowie	ojciec	<i>far</i>
synowie	syn	<i>son</i>
teściowie	teść	<i>svärfar</i>
wujowie, wujciowie	wuj, wujcio	<i>morbror, farbror</i>

men:

bracia	brat	<i>bror</i>
kuzyni	kuzyn	<i>kusin</i>

1. Alfabetet

- vid vissa substantiv som betecknar titel, yrke eller sysselsättning:

admirałowie	admirał	<i>amiral</i>
baronowie	baron	<i>baron</i>
królowie	król	<i>kung</i>
ministrowie	minister	<i>minister</i>
mistrzowie	mistrz	<i>mästare</i>
wodzowie	wódz	<i>ledare; härförare</i>

- vid vissa, huvudsakligen enstaviga substantiv som betecknar nationalitet eller folkslag:

Bałtowie	Bałt	<i>balt</i>
Belgowie	Belg	<i>belgier</i>
Brytowie	Bryt	<i>britt</i>
Celtowie	Celt	<i>kelt</i>
Finowie	Fin	<i>finne</i>
Iberowie	Iber	<i>iberier</i>
Persowie	Pers	<i>perser</i>
wikingowie	wiking	<i>viking</i>

men:

Szwedzi	Szwed	<i>svensk</i>
----------------	--------------	---------------

- vissa ord på -ęk, t.ex.

członkowie	członek	<i>medlem</i>
świadkowie	świadek	<i>vittne</i>

- egennamn som inte utgörs av adjektiv på **-ski, -cki, -zki**, t.ex.

Bemowie	Bem	<i>familjen, herr och fru Bem</i>
Galicowie	Galica	<i>familjen, herr och fru Galica</i>
Białowie	Biały	<i>familjen, herr och fru Biały</i>

- enstaka andra substantiv:

bogowie	bóg	<i>gud</i>
uczniowie	uczeń	<i>elev</i>
widzowie	widz	<i>åskådare, tittare</i>
więźniowie	więzień	<i>fänge</i>

- De flesta ord på **-og, -on, -un, -er, -or** samt ett par andra har i Npl både +/i/ och -/ovje/.

aniołowie ~ anielni	anioł	<i>ängel</i>
autochtonowie	autochton	<i>inföding</i>
~ autochtoni		
inżynierowie	inżynier	<i>ingenjör</i>
~ inżynierzy		
kapelanowie ~ kapelani	kapelan	<i>kaplan</i>
opiekunowie		<i>vårdare, beskyddare</i>
✉ opiekuni		
pedagogowie	pedagog	<i>pedagog</i>
✉ pedagodzy		

profesorowie	profesor	<i>professor</i>
✧ profesorzy		
wirtuozowie ~ wirtuozi	wirtuoz	<i>virtuos</i>

Maskulina personbetecknande substantiv på -ec har i Npl ändelsen -y/.

chłopcy	chłopiec	<i>pojke</i>
głupcy	głupiec	<i>dumhuvud</i>
Niemcy	Niemiec	<i>tysk</i>

Maskulina icke-personbetecknande och feminina substantiv med stam på -ans- har i NApL som regel ändelsen -e.

alianse	alians	<i>allians</i>
awanse ≥ awansy	awans	<i>befordran</i>
kwadranse	kwadrans	<i>kvart</i>
niuanse ≥ niuansy	niuans	<i>nyans</i>
romanse ≥ romansy	romans	<i>romans</i>
seanse ≥ seansy	seans	<i>föreställning</i>
szanse ≥ szansy	szansa	<i>chans</i>

Vissa feminina substantiv med ändelsen -Ø i NAsG har i NApL ändelsen -y / -i. Detta gäller

- alla ord på -śc.

garści	garść	<i>handfull; näve</i>
kości	kość	<i>ben</i>
pięści	pięść	<i>knytnäve</i>

- ett antal andra ord

brwi	bręw	<i>ögonbryn</i>
chęci	chęć	<i>lust</i>
gęsi	gęś	<i>gås</i>
myszy	mysz	<i>mus</i>
nici	nić	<i>syträd</i>
odpowiedzi	odpowiedź	<i>svar</i>
piersi	pierś	<i>bröst</i>
pieśni	pieśń	<i>sång</i>
rzeczy	rzecz	<i>sak</i>
sieci	sieć	<i>nät</i>
spowiedzi	spowiedź	<i>bikt</i>
wszy	wesz	<i>lus</i>
wypowiedzi	wypowiedź	<i>uttalande</i>

Ett litet antal maskulina tingbetecknande substantiv uppvisar i NApI den egentliga neutrala ändelsen -/a/.

akta ~ akty , Gpl -ów / -Ø	akt	<i>akt, dokument</i>
akta , Gpl -Ø	akt	<i>akt, samling dokument</i>
men: akty , Gpl -ów	akt	<i>akt, del av pjäs</i>
cuda ≥ cudy , Gpl -ów	cud	<i>under</i>
grunta ~ grunty	grunt	<i>mark, jord, jordmån</i>
koszta ~ koszty	koszt	<i>kostnad</i>
organa ~ organy	organ	<i>organ</i>
men: organy pl.tant.		<i>orgel</i>

Slutligen förekommer vid vissa maskulina personbetecknande substantiv en vacklan mellan virilt och kiasi-virilt subgenus, varför både viril och non-viril ändelse förekommer. Den non-virila ändelsen ger ordet en pejorativ färgning.

chłopi ~ chłopy	<i>bönder</i>
łotrzy ~ łotry	<i>de skurkarna, lymlarna</i>
Szwedzi ~ Szwedy	<i>svenskar</i>

Vissa starkt pejorativa ord hör till den kiasi-viril gruppen och uppvisar endast den non-virila ändelsen.

te pedały	<i>de bögarna</i>
------------------	-------------------

Vid vissa ord markerar den non-virila formen att varelsen i fråga inte är verlig.

aniołowie ~ anielí	<i>änglar</i>
~ anioły	
diabli ~ diabły	<i>djävlar</i>

Ljudförändringar i nominativ plural

Före +i i NPl inträffar följande konsonantväxlingar:

/t/	/d/	/s/	/z/	/r/	/ł/	/n/	/g/	/k/	/x/
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓

/ć/	/dź/	/ś/	/ź/	/ž/	/l/	/ń/	/dz/	/c/	/š/

Czesi	/čex/+/i/	Czech	<i>tjeck</i>
diabli	/djabłł/+/i/	diabeł	<i>djävul</i>
doktorzy	/doktor/+/i/	doktor	<i>doktor</i>
Francuzi	/francuz/+/i/	Francuz	<i>fransman</i>
koledzy	/koleg/+/i/	kolega	<i>vän; kollega</i>
Polacy	/polak/+/i/	Polak	<i>polack</i>
studenci	/student/+/i/	student	<i>student</i>
Żydzi	/žyd/+/i/	Żyd	<i>jude</i>

Vokalväxling vid maskulina personbeteckande substantiv från a / o till e före +i i Npl.

anioł	aniołowie ≥ anielí	<i>ängel</i>
sąsiad	sąsiedzi	<i>granne</i>

Ackusativens ändelser

Ackusativ plural är för maskulina personbetecknande substantiv lika med genitiv plural. Hit hör alltså såväl virila som kvasi-virila substantiv.

För alla övriga substantiv sammanfaller ackusativ och nominativ plural.

Genitivens ändelser

Maskulina substantiv med stam på främre eller bakre konsonant har ändelsen -/uv/ i Gpl.

Polaków	Polak	<i>polack</i>
studentów	student	<i>student</i>
domów	dom	<i>hus</i>

Maskulina substantiv med stam på central konsonant har som regel ändelsen -/y/ som efter mjuk central konsonant övergår till -/i/.

gości	gość	<i>gäst</i>
gwoździ	gwóźdż	<i>spik</i>
hoteli	hotel	<i>hotell</i>
kluczy	klucz	<i>nyckel</i>
koszy	kosz	<i>korg</i>
liści	liść	<i>(växt)blad</i>
pawi	paw	<i>påfågel</i>
stopni	stopień	<i>grad, steg</i>

Feminina och neutrala substantiv har som regel ändelsen -/∅/ i Gpl.

gospodyń	gospodynī	<i>värdinna</i>
pań	pani	<i>dam, fru</i>
sal	sala	<i>sal</i>
pól	pole	<i>fält, åker</i>
mórz	morze	<i>hav</i>

Feminina substantiv med ändelsen -/∅/ i NAsg har alltid ändelsen -/y/ i Gpl. Detta /y/ övergår dock till /i/ efter centrala mjuka konsonanter.

rzeczy	rzecz	<i>sak</i>
kości	kość	<i>ben</i>

Personbetecknande maskulina substantiv på **-ec** liksom alla de som har ändelsen **-owie** i Npl har i (A)Gpl ändelsen **-ów**.

chłopców	chłopiec	<i>pojke</i>
palców	palęc	<i>finger</i>
królów	król , Npl królowie	<i>kung</i>
mistrzów	mistrz , Npl mistrzowie	<i>mästare</i>
ojców	ojciec , Npl ojcowie	<i>far</i>
uczniów	uczeń , Npl uczniowie	<i>elev</i>
wodzów	wódz , Npl wodzowie	<i>ledare, härförare</i>
wujciów	wujcio , Npl wujciowie	<i>morbror, farbror</i>

Även andra maskulina substantiv med stam på central konsonant har i vissa fall ändelsen **-ów**. Detta gäller framför allt stammar på hård central konsonat. Kodifieringen är relativt arbiträr och många substantiv vacklar mellan de båda ändelserna. Ändelsen **-y/** är mera skriftspråklig, medan **-ów** är vanlig i talspråket, även vid vissa ord där kodifieringen entydigt föreskriver **-y/**.

krajów	kraj	<i>land</i>
palców	palęc	<i>finger</i>
pieców	piec	<i>vedspis</i>
pisarzy $\triangleq$ pisarzów	pisarz	<i>författare</i>
pokoi $\triangleq$ pokójów	pokój	<i>rum</i>
men: pokójów	pokój	<i>fred</i>
 tłumaczy $\triangleq$ tłumaczów	 tłumacz	<i>tolk, översättare</i>

Feminina och neutrala substantiv med stam på central konsonant har i vissa fall ändelsen **-y/**. Distributionen är relativt arbiträr. Efter enkel konsonant är **-/Ø/** vanligast, efter konsonantgrupp är dock **-y/** vanligare.

mszy	msza	<i>mässa, gudstjänst</i>
sypialni ~ sypialń ³³	sypialnia	<i>sovrum</i>
wieczery	wieczerra	<i>kvällsvard</i>

Efter konsonant följd av **/ć/** eller **/l/** används **-i**.

babci	babcia	<i>mormor, farmor</i>
--------------	---------------	-----------------------

Efter stam på **/j/** används nästan uteslutande ändelsen **-i**. Ord av främmande ursprung kan dock även i arkaisk stil ha ändelsen **-/Ø/**³⁴ med inskott av flyktig vokal som realiseras som **-y-** efter dental och **-i-** efter labial. I övrigt tillämpas de vanliga reglerna för distributionen av **/y/** och **/i/**.

armii $\triangleq$ armij	armia	<i>armé</i>
lekcji $\triangleq$ lekcyj	lekcia	<i>lektion</i>
lilií $\triangleq$ lilij	lilia	<i>lilja</i>
komedií $\triangleq$ komedyj	komedia	<i>komedi</i>
zbroi	zbroja	<i>rustning, harnesk</i>

³³ Den ändelselösa formen förekommer framför allt då skillnad behöver göras mellan Gsg och Gpl.

³⁴ Den ändelselösa formen förekommer framför allt då skillnad behöver göras mellan Gsg och Gpl.

Neutrala prefigerade liksom enstaka andra substantiv med stam på central konsonant har alltid ändelsen **-y / -i** i Gpl.

narzędzi	narzędzie	<i>verktyg</i>
ostrzy	ostrze	<i>egg</i>
podwórzy	podwórze	<i>gård</i>
półroczy	półrocze	<i>termin, halvår</i>
stuleci	stulecie	<i>århundrade</i>
wybrzeży	wybrzeże	<i>kust</i>

Sammanfattningsvis är valet av ändelse i Gpl i många fall arbiträrt varför ordbok måste brukas flitigt.³⁵

Oregelbunden Gpl har ordet

razy	raz	<i>gång</i>
-------------	------------	-------------

Ljudförändringar i genitiv plural

Inskott av flyktigt **-e-** om ordet kommer att sluta på konsonantgrupp

bajek	/bajøk/-/ø/	bajka	<i>saga</i>
ciem	/ćøm/-/ø/	ćma	<i>nattfjäril</i>
dziewczynęk	/dżevčynøk/-/ø/	dziewczynka	<i>flicka</i>
kołdér	/kołdør/-/ø/	kołdra	<i>täcke</i>
łóżek	/łužøk/-/ø/	łóżko	<i>säng</i>
maték	/matøk/-/ø/	matka	<i>mor</i>
misék	/misøk/-/ø/	miska	<i>skål</i>
mydęł	/mydøł/-/ø/	mydło	<i>tvål</i>
pereł	/perøł/-/ø/	perła	<i>pärla</i>
Polék	/poløk/-/ø/	Polka	<i>polska</i>
wojen	/vojøn/-/ø/	wojna	<i>krig</i>

Efter /k/ och /g/ skjuts naturligtvis ett extra /j/ in före den flyktiga vokalen.

mgieł	/mgøł/-/ø/	mgła	<i>dimma</i>
okięn	/okøn/-/ø/	okno	<i>fönster</i>

I vissa fall innehåller den underliggande formen ett /j/ eller en palatal konsonant som endast realiseras före den flyktiga vokalen. I övriga former realiseras inte /j/ alls och den palatala konsonanten depalataliseras.

grzywięn	/gžyvjøn/-/ø/	grzywna	<i>bot, böter</i>
gumięn	/gumjøn/-/ø/	gumno	<i>lada, loge</i>
panięn	/pańøn/-/ø/	panna	<i>fröken, mö, jungfru</i>
płócięn	/płućøn/-/ø/	płotno	<i>linne, duk</i>
trumięn	/trumjøn/-/ø/	trumna	<i>likkista</i>

³⁵ Även infödda har i många fall problem med valet av ändelse i Gpl.

Ett mindre antal konsonantgrupper, vilka oftast inleds med sibilant, någon gång med sonorant, innehåller dock inte någon tom stavelsekärna varför heller ingen flyktig vokal dyker upp i Gpl. Inskott eller ej av flyktig vokal måste i många fall kontrolleras i ordbok.

gniazd	/gńazd/-/Ø/	gniazdo	<i>näste, bo</i>
klęsk	/kłesk/-/Ø/	klęska	<i>nederlag</i>
miast	/mjast/-/Ø/	miasto	<i>stad</i>
ministerstw	/ministerstv/-/Ø/	ministerstwo	<i>departement</i>
serc	/serc/-/Ø/	serce	<i>hjärta</i>
sióstr	/śostr/-/Ø/	siostra	<i>syster</i>
służb	/służb/-/Ø/	służba	<i>tjänst</i>
stanowisk	/stanovisk/-/Ø/	stanowisko	<i>hållplats</i>
trucizn	/trućzn/-/Ø/	trucizna	<i>gift</i>
walk	/valk/-/Ø/	walka	<i>kamp</i>

Nasalväxling vid maskulina substantiv från /a/ till /e/ före -/y/ i Gpl.

miesięcy	miesiąc	<i>månad</i>
pieniędzy	pieniądze	<i>pengar</i>
tysięcy	tysiąc	<i>tusen</i>
zajęcy	zając	<i>hare</i>

Nasalväxling vid feminina och neutrala substantiv från /e/ till /a/ före -/Ø/ i Gpl.

gąb	gęba	<i>käft, trut</i>
ksiąg	księga	<i>stor bok</i>
mąk	męka	<i>plåga, pina</i>
przysiąg	przysięga	<i>ed, löfte</i>
rąk	ręka	<i>hand, arm</i>
świąt	święto	<i>helgdag</i>

Vokalväxling vid feminina och neutrala substantiv från /o/ till /u/ före -/Ø/ i Gpl.

brzów	brzoza	<i>björk</i>
chorób	choroba	<i>sjukdom</i>
cnót	cnota	<i>dygd; oskuld</i>
dróg	droga	<i>väg</i>
głów	głowa	<i>huvud</i>
komór	komora	<i>kammare</i>
kół	koło	<i>hjul</i>
mórz	morze	<i>hav</i>
nagród	nagroda	<i>pris, vinst</i>
osób	osoba	<i>person</i>
pól	pole	<i>fält, åker</i>
robót	robota	<i>jobb, arbete</i>
ról	rola	<i>roll</i>
sióstr	siostra	<i>syster</i>
słów	słowo	<i>ord</i>
sobót	sobota	<i>lördag</i>
stóp	stopa	<i>fot, spår</i>
szkól	szkoła	<i>skola</i>
woda	wód	<i>vatten</i>

zapór**zapora***fördämning; avspärrning*

Ortografi i genitiv plural

Främmade ord på **-ia** stavar i Gpl med **-ii**.

armia
komedia

armii
komedii

*armé
komedi*

Lokativens ändelser

Nästan alla ord slutar i Lpl på **-/ax/**.

domach
Niemcach
paniach
Węgrach
Włochach

dom
Niemiec
pani
Węgier
Włoch

*hus
tysk
fru, dam
ungrare
italienare*

Endast följande ord har i stället ändelsen **+/ex/**.

Niemczech
Prusach ↗↗ **Prusiech**
Węgrzech
Włoszech

Niemcy
Prusy
Węgry
Włochy

*Tyskland
Preussen
Ungern
Italien*

Dativens ändelse

Alla substantiv har i Dpl ändelsen **-/om/**.

Instrumentalisens ändelser

Nästan alla substantiv har i Ipl ändelsen **-/ami/**.

Följande substantiv har i stället ändelsen **-/mi/**.

braćmi
dłońmi
dziećmi
gęśiami ≥ **gęśmi**
gościmi
końmi
kościmi
liśćmi
ludźmi

brat
dłoń
dziecko
gęś
gość
koń
kość
liść
człowiek

*bror
hand, handflata
barn
gås
gäst
häst
ben
löv, blad
människa*

nićmi	nić	<i>syträd</i>
pieniędzmi	pieniądze	<i>pengar</i>
↳ pieniądzmi		
przyjaciółmi	przyjaciel	<i>vän</i>
książmi	książdz	<i>präst</i>

Ett litet fåtal maskulina och neutrala substantiv har vid sidan av de regelbundna formerna på *-/ami/* även former på *-/y/*. Dessa språkhistoriska relikter förekommer endast i vissa stående uttryck.

dawnymi czasy	<i>för länge, länge sedan</i>
przed laty	<i>för många år sedan</i>
przed pięcioma laty	<i>för fem år sedan</i>
tymi słowy	<i>med dessa ord</i>
innymi słowy	<i>med andra ord</i>
potężnymi ramiony	<i>med kraftiga skuldror</i>

21441. Plurale tantum

Den stora majoriteten appellativer som är plurale tantum böjs som regelbundna substantiv. Mest problematisk är ändelsen i genitiv. De flesta ord har dock ändelsen *-/Ø/* och böjs i princip som feminina respektive neutrala substantiv. Detta gäller t.ex.

Alpy	Alp	Alperna
Ateny	Aten	Aten
Chiny	Chin	Kina
Czechy	Czech	Böhmen; Tjeckien
dewizy	dewiz	främmande valuta
Gliwice	Gliwic	stad i Silesien
Helsinki [xelsjinkji]	Helsiniek	Helsingfors
Katowice	Katowic	stad i Silesien
koszary	koszar	kasern
Morawy	Moraw	Mähren
Niemcy	Niemiec	Tyskland
narodziny	narodzin	födelse
nożyczki	nożyczek	sax
Prusy	Prus	Preussen
sanie	sań	släde
Tatry	Tatr	Tatrabergen
urodziny	urodzin	födelsedag
usta	ust	mun
Węgry	Węgier	Ungern
Włochy	Włoch	Italien

Andra har **-ów** och böjs i princip som maskulina substantiv. Detta gäller t.ex.

Andy	Andów	Anderna
Bałkany	Bałkanów	Balkan
dzieje	dziejów	historia
obcęgi	obcęgów	tång
okulary	okularów	glasögon
Pireneje	Pirenejów	Pyrenéerna
schody	schodów	trappa
szachy	szachów	schack
wczasy	wczasów	semester(vistelse)

Andra vacklar mellan *-/Ø/* och **-ów**, t.ex.

Himalaje	Himalajów ≥ Himalai	Himalaya
Tychy	Tych ≥ Tychów	stad i Silesien

Vissa med stam på central konsonant, i all synnerhet om de slutar med en konsonantgrupp, har ändelsen **-y / -i** i gentiv, t.ex.

drzwi	drzwi	dörr
ferie	ferii	(vinter)lov
Indie	Indii	Indien
spodnie	spodni	byxor
wakacje	wakacji	sommarlov

2145. Avvikande böjningsmönster

Maskulinum på -a och -o

Virila substantiv som i Nsg slutar på **-a** har i singular samma böjning som regelbundna feminina substantiv och i plural samma som regelbundna maskulina substantiv. På samma sätt böjs även polska och ukrainska efternamn som i Nsg slutar på **-o**.

		<i>pappa</i>	<i>turist</i>	<i>förfare</i>		
a ~ o	Nsg	tata ~ tato	turysta	kierowca	Galica	Kościuszko
ę	A	tatę	turystę	kierowcę	Galicę	Kościuszkę
y	G	taty	turysty	kierowcy	Galicy	Kościuszki
+e ~ y	L	tacie	turyście	kierowcy	Galicy	Kościuszce
+e ~ y	D	tacie	turyście	kierowcy	Galicy	Kościuszce
ą	I	tatą	turystą	kierowcą	Galicą	Kościuszką
o	V	tato	turysto	kierowco	Galico	Kościuszko
owie ~ +i ~ y	Npl	tatowie	turyści	kierowcy	Galicowie	Kościuszkowi e
ów	A	tatów	turystów	kierowców	Galiców	Kościuszków
ów	G	tatów	turystów	kierowców	Galiców	Kościuszków
ach	L	tatach	turystach	kierowcach	Galichach	Kościuszkach
om	D	tatom	turystom	kierowcom	Galicom	Kościuszkom
ami	I	tatami	turystami	kierowcam	Galicami	Kościuszkami

I LDsg används *+e/* efter främre och bakre konsonanter och *-y/* efter centrala. Efter mjuka centrala konsonanter övergår */y/* till */i/*.

I Npl har substantiv på **-ista, -ysta, -ita, -yta** har ändelsen *+i/* och vissa med avledningssuffixet *-ca/* har *-y/*. Övriga har ändelsen **-owie**.

Vid vissa pejorativt färgade kvasi-virila substantiv används i Npl *-y/* efter icke-central konsonant (efter /k/ och /g/ övergår */y/* till */i/*) och *-e/* efter central konsonant.

gaduły

gaduła

pratkvarn

Hos denna typ av maskulina substantiv inträffar konsonantväxling i LDsg före *+e/* och i Npl före *+i/*.

mężczyźnie
turyście

mężczyźni
turyści

mężczyzna
turysta

man
turist

De fyra substantiven **sędzia** *domare*, **burgrabia** *burggreve*, **hrabia** *greve* och **margrabia** *markgreve* böjs på följande sätt.

	sg	pl
N	sędzia	sędziowie
A	sędziego	sędziów
G	sędziego	sędziów
L	sędzi	sędziach
D	sędziemu	sędziom
I	sędzią	sędziami
V	sędzi	

Vissa grekiska och latinska egennamn på **-o** får stammen förlängd med **-n-** i oblika former. Dessa böjs sedan som helt regelbundna maskulina varelsebetecknande substantiv, t.ex. **Plato**, AGsg **Platona**, Lsg **Platonie**, Dsg **Platonowi**. I Vsg slutar de på **-o** eller **-onie**. Hit hör bl.a. **Bruno**, **Cycero**, **Hugo**, **Nero**, **Otto**, **Plato**

Övriga egennamn på **-o** böjs helt regelbundet.

Maskulina personnamn på främre vokal

Maskulina egennamn som i Nsg slutar på **-i** har adjektivisk böjning. I Npl används dock den substantiviska ändelsen **-owie** förutom vid slaviska namn på **-ski**, **-cki** eller **-dzki**.

y	Nsg	Gorki	Verdi	Kowalski
ego	A	Gorkiego	Verdiego	Kowalskiego
ego	G	Gorkiego	Verdiego	Kowalskiego
ym	L	Gorkim	Verdim	Kowalskim
emu	D	Gorkiemu	Verdiemu	Kowalskiemu
ym	I	Gorkim	Verdim	Kowalskim
ovje ~ +i	Npl	Gorkowie	Verdiowie ³⁶	Kowalscy
ych	A	Gorkich	Verdich	Kowalskich
ych	G	Gorkich	Verdich	Kowalskich
ych	L	Gorkich	Verdich	Kowalskich
ym	D	Gorkim	Verdim	Kowalskim
ymi	I	Gorkimi	Verdimi	Kowalskimi

Namn av denna typ som i de slaviska grannspråken slutar på **-ij**, **-yj**, **-ý** poloniseras som regel, t.ex. **Czajkowski** *Tjajkovskij*, **Trocki** *Trotskij*, **Komeński** *Komenský*. Ryska adjektiviska namn på **-oj** böjs dock rent substantiviskt på polska, t.ex. **Tołstoj**, AGsg **Tołstoja**, Lsg **Tołstoju**, Dsg **Tołstojowi** etc.

³⁶ Skillnaden mellan **Gorkowie** och **Verdiowie** i Npl beror på att stammarna är /gork/- resp. /verdj/-

1. Alfabetet

Namn på **-y** vacklar i plural mellan adjektivisk och substantivisk böjning.

y	Nsg	Biały	Maurycy	Tommy
ego	A	Białego	Maurycego	Tommy'ego
ego	G	Białego	Maurycego	Tommy'ego
ym	L	Białym	Maurycym	Tommy'm
emu	D	Białemu	Maurycemu	Tommy'emu
ym	I	Białym	Maurycym	Tommy'm
ovje	Npl	Białowie	Maurycowie	Tommy'owie
ych ~ uv	A	Białych	Maurycych	Tommy'ów
ych ~ uv	G	Białych	Maurycych	Tommy'ów
ych ~ ax	L	Białych	Maurycych	Tommy'ach
ym ~ om	D	Białym	Maurycym	Tommy'om
ymi ~ ami	I	Białymi	Maurycymi	Tommy'ami

Adjektiviskt i plural böjs rent polska adjektiviska egennamn på **-y** samt t.ex. **Batory**, **Bieły**, **Hilary**, **Maurycy**, **Witkacy**. Substantiviskt i plural böjs utländska egennamn på **-y**, t.ex. **Barany**, **Kennedy**, **Tommy**, **Tony**, **Vigny**.

Maskulina egennamn på **-e** har adjektivisk böjning i singular och substantivisk böjning i plural.

e	Nsg	Palme
ego	A	Palmego
ego	G	Palmego
em	L	Palmem
emu	D	Palmemu
em	I	Palmem
ovje	Npl	Palmowie
uv	A	Palmów
uv	G	Palmów
ax	L	Palmach
om	D	Palmom
ami	I	Palmami

Även franska namn som uttalsmässigt slutar på [ɛ] böjs som ovan men apostrof sätts ut mellan stam och ändelse och [ɛ] faller ej bort i plural, t.ex. **Rabelais**, AGsg **Rabelais'go**, LIsg **Rabelais'm**, Dsg **Rabelais'mu**, Npl **Rabelais'owie** etc.

Tyska namn på -au

Dessa namn böjs regelbundet så när som på LVsg som saknar ändelse, t.ex. NLVsg **Lindau**, AGsg **Lindaua**, Dsg **Lindauowi**, Isg **Lindauem**, Npl **Lindauowie**.

Maskulinum på -anin

		<i>amerikan</i>	<i>indian</i>
in	N sg	Amerykanin	Indianin
ina	A	Amerykanina	Indianina
ina	G	Amerykanina	Indianina
ińe	L	Amerykaninie	Indianinie
inovi	D	Amerykaninowi	Indianinowi
inem	I	Amerykaninem	Indianinem
ińe	V	Amerykaninie	Indianinie
+e	N pl	Amerykanie	Indianie
uv ~ Ø	A	Amerykanów	Indian
uv ~ Ø	G	Amerykanów	Indian
ax	L	Amerykanach	Indianach
om	D	Amerykanom	Indianom
ami	I	Amerykanami	Indianami

Ändelsen **-ów** i AGpl har bl.a. **Afrykanin** *afrikan*, **Amerykanin** *amerikan*, **dominikanin** *dominikan*, **franciszkanin** *franciskan*, **Meksykanin** *mexikan*, **muzułmanin** *muslim*, **wegetarianin** *vegetarian*

Ändelsen **-/Ø/** i AGpl har bl.a. **chrześcijanin** *kristen*, **Indianin** *indian*, **kielczanin** *kielcebo*, **mieszczanin** *borgare*, **Ormianin** *armenier*, **poganin** *hedning*, **przemysłanin** *przemysłbo*, **Słowianin** *slav*. Till denna grupp hör alltså främst beteckningar för invånare i orter och landområden.

Ändelsen **+/e/** i Npl har även **Cygan** *zigenare* och **Hiszpan** *spanjor*. Dessa båda substantiv böjs alltså som **Amerykanin** men saknar suffixet **-in-** i singular.

Feminina efternamn

Kvinnors efternamn böjs som regelbundna adjektiv om den maskulina motsvarigheten utgörs av ett adjektiv på **-ski**, **-cki** eller **-dzki**.

pani Mikulska	fru Mikulski	pan Mikulski	herr Mikulski
pani Nowicka	fru Nowicki	pan Nowicki	herr Nowicki

Övriga adjektiviska efternamn kan fakultativt böjas i femininum, men vanligen lämnas de oböjda.

pani Śmiały	<i>fru Śmiały</i>	pan Śmiały	<i>herr Śmiały</i>
≥ pani Śmiała			
pani Letni	<i>fru Letni</i>	pan Letni	<i>herr Letni</i>
≥ pani Letnia			

Vidare böjs de fakultativa feminina efternamnsformerna på **-owa** och **+ina** adjektiviskt medan formerna på **-owna** och **+anka** som betecknar döttrar böjs substantiviskt.

Adjetiviska efternamn i plural

För att beteckna hela familjen används den regelbundna pluralformen av de adjektiviska namnen på **-ski**, **-cki**, **-dzki** medan den substantiviska ändelsen **-/ovje/** används vid alla andra namn, såväl substantiviska som adjektiviska.

Mikulscy	<i>familjen Mikulski</i>
Śmiałowie	<i>familjen Śmiały</i>
Nowakowie	<i>familjen Nowak</i>

Vidare har

Neutrum på -um

Dessa substantiv är oböjliga i singular och har den maskulina ändelsen **-ów** i Gpl.

um	N sg	muzeum
um	A	muzeum
um	G	muzeum
um	L	muzeum
um	D	muzeum
um	I	muzeum
a	N pl	muzea
a	A	muzea
ów	G	muzeów
ach	L	muzeach
om	D	muzeom
ami	I	muzeami

Till denna böjningstyp hör även vissa substantiv som är plurale tantum av latinskt ursprung, t.ex. **polonika** ~ **polonica** [pɔ'lɔnika] *texter på polska*, **realia** *realia*.

Neutrum på -io

Dessa substantiv slutar märkligt nog i NAsg fonologiskt på /jo/ där /o/ följer efter centralt /j/. I Lsg är dock ändelsen /u/ regelbunden efter central konsonant. Oregelbunden är ändå den maskulina ändelsen **-ów** i Gpl.

o	Nsg	studio
o	A	studio
a	G	studia
u	L	studiu
u	D	studiu
em	I	studiem
a	Npl	studia
a	A	studia
ów	G	studiów
ach	L	studiach
om	D	studiom
ami	I	studiami

Fraseologiserat förekommer oböjd form i **w radio på radio**.

Neutrum på -ę

<i>kalv</i>			På samma sätt böjs:
ę	Nsg	cielę	dziecię
ę	A	cielę	dziewczę
ęća	G	cielęcia	jagnię
ęću	L	cielęciu	kocię
ęću	D	cielęciu	kurczę
ęćem	I	cielęciem	niemowlę
ęta	Npl	cielęta	pisklę
ęta	A	cielęta	prosię
ąt	G	cieląt	szczenię
ętax	L	cielętach	zwierzę
ętom	D	cielętom	źrebię
ętami	I	cielętami	
			<i>barn</i>
			<i>flicka</i>
			<i>lamm</i>
			<i>kattunge</i>
			<i>kyckling</i>
			<i>spädbarn</i>
			<i>fågelunge</i>
			<i>kulting</i>
			<i>valp</i>
			<i>djur</i>
			<i>föl</i>

<i>namn</i>			På samma sätt böjs:
e	Nsg	imię	brzemię
ę	A	imię	ciemię
eńa	G	imienia	plemię
eńu	L	imieniu	ramię
eńu	D	imieniu	siemię
eńem	I	imieniem	strzemię
ona	Npl	imiona	wymię
ona	A	imiona	znamię
on	G	imion	
onax	L	imionach	
onom	D	imionom	
onami	I	imionami	

Adjektivisk böjning

Substantiverade adjektiv har oftast helt regelbunden adjektivisk böjning. Så böjs de flesta appellativer i samtliga genus, t.ex. **bliźni** *nästa*, **woźny** *vaktmästare*, **woźna** *kvinnlig vaktmästare*, **komorne** *hyra*.

Vissa adjektiviska yrkesbeteckningar böjs dock som namn på **-y**, **-i**, dvs. de har ändelsen **-owie** i Npl.

chorążowie	chorąży	<i>fänrik; fanbärare</i>
motorniczowie	motorniczy	<i>spårvagnsförare</i>
podstolowie	podstoli	<i>underhovmästare</i>

Vissa feminina appellativer böjs adjektiviskt, bl.a. **królowa** *drottning*, i vokativ dock **królowo**.

Vissa geografiska namn är adjektiv i femininum med regelbunden adjektivisk böjning, t.ex. **Limanowa**, **Piwniczna**, **Sucha**.

Vissa namn på orter liksom namn på regioner kring större städer är adjektiv i neutrum. Dessa har den oregelbundna ändelsen **-em** i LIsg, t.ex. **w Zakopanem** *i Zakopane*, **w Karakowskiem** *i området kring Kraków*.³⁷

³⁷ Detta är en gammal adjektivändelse för LIsg neutrumböjning till skillnad från **-ym** i maskulinum.

2146. Oregelbundna substantiv

brat m *bror*

	sg	pl
N	brat	bracia
A	brata	braci
G	brata	braci
L	bracie	braciach
D	bratu	braciom
I	bratem	braćmi
V	bracie	

chrzest m. *dop*, stam i oblika former **chrzt-**, Gsg **chrztu**

cześć f. *ära*, stam i oblika former /čć/, GLDsg **czci**, Isg **czcia**

człowiek m *människa* har i plural suppletiva former.

	sg	pl
N	człowiek	ludzie
A	człowieka	ludzi
G	człowieka	ludzi
L	człowieku	ludziach
D	człowiekowi	ludziom
I	człowiekiem	ludźmi
V	człowieku ♂ człowiekze	

dziecko n *barn*

	sg	pl
N	dziecko	dzieci
A	dziecko	dzieci
G	dziecka	dzieci
L	dziecku	dzieciach
D	dziecku	dzieciom
I	dzieckiem	dziećmi

dzień m *dag*, Lsg **dniu** men **we dnie** på *dagen*, NApI **dni** ≥ **dnie** (den senare formen används aldrig efter räkneord), Gpl **dni**

ksiądz m *präst*

	sg	pl
N	ksiądz	księża
A	księdza	księży
G	księdza	księży
L	księdzu	księżach
D	księdzu	księżom
I	księdem	księżmi
V	księże ³⁸	

książę m *furste, prins*

	sg	pl
N	książę	książęta
A	księcia	książąt
G	księcia	książąt
L	księciu	książętach
D	księciu	książętom
I	księciem	książętami
V	książę	

księżna f *furstinna, hertiginna, prinsessa*

	sg	pl
N	księżna	księżny / księżne
A	księżnę	księżny / księżne
G	księżny ~ księżnej	księżnych
L	księżnie ~ księżnej	księżnych
D	księżnie ~ księżnej	księżnym
I	księżną	księżnymi
V	księżno	

mężczyzna m *man, AGpl mężczyzn***nasienie** n. *frö, säd, sperma*, NApI **nasiona**, Gpl **nasion**

niebo n. *himmel*, NApI **niebiosa**, Gpl **niebiós ~ niebios**, i emotionellt färgade uttryck förekommer Npl **nieba**, t.ex. **o nieba! himlar!**

ojciec m *far*, stam i oblika former **ojc-**

---

³⁸ Vsg ≈ **księdzu**

oko *öga*; i betydelsen *fettpärla* (*på soppa*); *maska* (*i näť*) har detta ord regelbundna former i plural, dvs. NApI **oka**, Gpl **ok** etc.

	sg	pl
N	oko	oczy
A	oko	oczy
G	oka	oczu $\geq$ ócz $\triangleq$ oczów
L	oku	oczach
D	oku	oczom
I	okiem	oczami $\geq$ oczyma

pani f *fru, dam, Asg panią*

państwo *herrskap, herr och fru, damer och herrar*. Detta ord kräver kongruens som viril plural men böjningsmässigt är det ett singulare tantum; observera också avvikelsen i instrumentalis tillsammans med räkneordet **oboje båda**. Ordet **państwo** n *stat* böjs dock helt regelbundet med Lsg **państwie**.

N	państwo Kowalscy	oboje państwo Kowalscy
A	państwa Kowalskich	oboje państwa Kowalskich
G	państwa Kowalskich	obojga państwa Kowalskich
L	państwu ³⁹ Kowalskich	obojgu państwu Kowalskich
D	państwu Kowalskim	obojgu państwu Kowalskim
I	państwem Kowalskimi	obojgiem państwa Kowalskich

procent m. *procent* och **promil** m. *promille*, Gsg **-a**, böjs ej efter räkneord i NA större än **półtora** *halvannan*. Efter räkneord i oblik form föreskrivs dock regelbunden böjning.

przyjaciel m *vän*

	sg	pl
N	przyjaciel	przyjaciele
A	przyjaciela	przyjaciół
G	przyjaciela	przyjaciół
L	przyjacielu	przyjaciółach ⁴⁰
D	przyjacielowi	przyjaciółom
I	przyjacielem	przyjaciółmi
V	przyjacielu	

på samma sätt böjs **nieprzyjaciel** m. *ovän*

³⁹ En gammal lokativ dualis.

⁴⁰ I talspråket regelbundna former i $\triangleq\triangleq$ Lpl **przyjacielach**, Dpl **przyjacielom**, Ipl **przyjacielami**.

1. Alfabetet

ręka f *hand*; Lsg **ręce** ~ **ręku**, den senare formen kräver attribut på **-ym**, **-im**, t.ex. **w lewym ręku i** *vänster hand*.

	sg	pl
N	ręka	ręce
A	rękę	ręce
G	ręki	rąk
L	ręce ~ ręku	rękach
D	ręce	rękom
I	ręką	rękami ≥ rękoma
V	ręko	

rok m *år* har suppletiv plural: NApI **lata**, Gpl **lat** (egentligen *somrar*)

tydzień m *vecka*, har i alla oblika former stammen /tygodń/-, Gsg **tygodnia**, NApI **tygodnie**, Gpl **tygodni**.

uch m *öra*; i betydelsen *öra* (*på gryta eller mugg*) har detta ord regelbundna former i plural, dvs. NApI **ucha**, Gpl **uch** etc.

	sg	pl
N	uch	uszy
A	uch	uszy
G	ucha	uszu ≈ uszów
L	uchu	uszach
D	uchu	uszom
I	uchem	uszami ≥ uszyma

ziele ≥ **zioło** n. *ört*, Npl **zioła**, Gpl **ziół**

221. Adjektivens kategorier

Adjektiven böjs i genus, numerus och kasus. Dessutom uppvisar de flesta egenskapsbetecknande adjektiv och ett mindre antal relationsbetecknande adjektiv tre komparationsgrader: positiv, komparativ och superlativ.

Adjektiven saknar särskild form i vokativ. Nominativen används i stället genomgående.

Vidare kan ett stort antal formsammanfall iakttas.

I singular görs full genusdistinktion endast i nominativ och ackusativ. I övriga kasus har maskulinum och neutrum en gemensam form medan femininum har en annan form.

I maskulinum/neutrumb singular sammanfaller lokativ och instrumentalis. I femininum singular genitiv, lokativ och dativ.

I plural görs endast genusdistinktion i nominativ och ackusativ mellan viril form och en icke-viril form som täcker alla övriga maskulina subgenus samt femininum och neutrum.

I plural sammanfaller genitiv, lokativ och viril ackusativ.

222. De adjektiviska kategoriernas semantik

Relationsbetecknande adjektiv

Polskans efterställda relationsbetecknande adjektiv motsvaras på svenska som regel av förled i sammansatta substativ.

dworzec autobusowy	<i>busstation</i>
zupa pomidorowa	<i>tomatsoppa</i>

Komparationsgrader

Vid jämförelse av två föremål kan inte superlativ, utan endast komparativ användas. Superlativ förutsätter ett val bland minst tre objekt. Om antalet inte anges kan man alltså med ledning av komparationsgraden sluta sig till hur stort urvalet är: två respektive minst tre.

Który z tych (dwu) podręczników jest lepszy? *Vilken av de här (två) läroböckerna är bäst?*

Który z tych (trzech) kwiatów jest najładniejszy? *Vilken av de här (tre) blommorna är vackrast?*

223. Adjektivens bildning

Prefigering

/arcy/-

Uttrycker hög grad av egenskapen i fråga.

przepiękny	<i>mycket vacker</i>	piękny	<i>vacker</i>
przemiły	<i>mycket rar</i>	miły	<i>rar</i>

/ekstra/-

Uttrycker ovanligt hög grad av egenskapen i fråga.

ekstranowoczesny	<i>utomordentligt</i>	nowoczesny	<i>modern</i>
	<i>modern</i>		

/nad/-

Uttrycker alltför hög grad av egenskapen i fråga.

nadgorliwy	<i>övernitisk</i>	gorliwy	<i>nitisk</i>
-------------------	-------------------	----------------	---------------

/ńe/-

Uttrycker motsats.

nieludzki	<i>omänsklig</i>	ludzki	<i>mänsklig</i>
------------------	------------------	---------------	-----------------

Många sådana bildningar uttrycker inte den exakta motsatsen då det finns särskilda lexem för denna betydelse. De uttrycker i stället en betydelse i närheten av den motsatta. De kan därför användas som eufemismer.

nieduży	<i>(ganska) liten</i>	duży	<i>stor</i>
niebrzydki	<i>(ganska) vacker</i>	brzydki	<i>ful</i>

/ńedo/-

Uttrycker otillräcklig grad.

niedokwaśny	<i>inte tillräckligt sur</i>	kwaśny	<i>sur</i>
--------------------	------------------------------	---------------	------------

/pra/-

Uttrycker hög ålder eller ursprunglighet.

pradawny	<i>uråldrig</i>	dawny	<i>forn, gammal</i>
prastary	<i>urgammal</i>	stary	<i>gammal</i>

/pše/-

Uttrycker hög grad av egenskapen i fråga.

przepiękny	<i>mycket vacker</i>	piękny	<i>vacker</i>
przemiły	<i>mycket rar</i>	miły	<i>rar</i>

/pšy/-

Uttrycker alltför hög grad av egenskapen i fråga.

przydługi	<i>alltför lång</i>	długi	<i>lång</i>
przyciasny	<i>alltför trång</i>	ciasny	<i>trång</i>

/super/-

Uttrycker mycket hög grad av egenskapen i fråga.

supernowoczesny	<i>hypermodern</i>	nowoczesny	<i>modern</i>
------------------------	--------------------	-------------------	---------------

/ultra/-

Uttrycker mycket hög grad av egenskapen i fråga.

ultranowoczesny	<i>ultramodern</i>	nowoczesny	<i>modern</i>
------------------------	--------------------	-------------------	---------------

/vØspułØ/-

współczesny	<i>samtida, modern</i>	czas	<i>tid</i>
--------------------	------------------------	-------------	------------

/xiper/-

Uttrycker mycket hög grad av egenskapen i fråga.

hipernowoczesny	<i>hypermodern</i>	nowoczesny	<i>modern</i>
------------------------	--------------------	-------------------	---------------

Suffigering

Adjektivens avledningsändelser tas upp i baklänges alfabetisk ordning med den avvikelsen att /y/ placeras direkt efter /i/ då det ju råder komplementär distribution dessa båda ljud emellan.

+/i/

Relationsbetecknande adjektiv av substantiv som betecknar varelser. Dessa adjektiv kan även användas som possessiva adjektiv, t.ex. **koci ogon** *kattsvans* eller *kattens svans*.

człowieczy	<i>människo-</i>	człowiek	<i>människa</i>
kozi	<i>get-</i>	koza	<i>get</i>
koźli	<i>bock-, get-</i>	koziół	<i>bock</i>
króliczy	<i>kanin-</i>	królik	<i>kanin</i>

-/cy/

Relationsbetecknande adjektiv av varesebeteckande substantiv på -ę.

dziecięcy	<i>barn-</i>	dziecię	<i>barn</i>
dziewczęcy	<i>flick-</i>	dziewczę	<i>flicka</i>
zwierzęcy	<i>djur-</i>	zwierzę	<i>djur</i>

-/čy/

Kvalitetativa adjektiv avseende benägenhet att utföra viss handling. Bildas av verb.

twórczy	<i>skapande, kreativ</i>	tworzyć	<i>skapa</i>
władczy	<i>befallande, myndig</i>	władać	<i>härska</i>

-/ńičy/

Bildas av verb. Adjektivets huvudord fungerar som semantiskt subjekt.

kierowniczy	<i>ledande</i>	kierować	<i>leda, styra</i>
ogrzewniczy	<i>uppvärmnings-</i>	ogrzewać	<i>värma upp</i>
pomocniczy	<i>hjälp-, biträdande</i>	pomóc	<i>hjälpa</i>

Relationsbetecknande adjektiv av substantiv på /ník/, /ńica/ eller /ńictvo/.

obuwniczy	<i>sko-</i>	obuwictwo	<i>skobransch</i>
urzędniczy	<i>tjänstemanna-</i>	urzędnik	<i>tjänsteman</i>
tajemniczy	<i>hemlighetsfull</i>	tajemnica	<i>hemlighet</i>

-/včy/

Avledningar från verb som anger det subjekt som utför en viss handling. Adjektivets huvudord fungerar som semantiskt subjekt.

oszczędzający	<i>varnings-</i>	oszczędzać	<i>varna</i>
ożywczy	<i>uppiggande</i>	ożywić	<i>pigga upp</i>
wykonawczy	<i>verkställande</i>	wykonać	<i>utföra</i>

+/eńki/

Intensifierade adjektiv, expressivt färgade.

maleńki	<i>pytteliten</i>	mały	<i>liten</i>
----------------	-------------------	-------------	--------------

+/ušeńki/

Intensifierade adjektiv, expressivt färgade.

calusieński	<i>precis hela</i>	cały	<i>hel</i>
nowiusieński	<i>splitter ny</i>	nowy	<i>ny</i>

+/uteńki/

Intensifierade adjektiv, expressivt färgade.

caluteńki	<i>splitter ny</i>	cały	<i>hel</i>
króciuteńki	<i>jättekort</i>	krótki	<i>kort</i>

+/utki/

Intensifierade adjektiv

króciutki	<i>jättekort</i>	krótki	<i>kort</i>
nowiutki	<i>splitter ny</i>	nowy	<i>ny</i>
słodziutki	<i>jättesöt</i>	słodki	<i>söt</i>

+/ski/

Relationsbetecknande adjektiv med allmän betydelse avledda från substantiv.

górska	<i>bergs-</i>	góra	<i>berg</i>
krakowski	<i>i, från Kraków</i>	Kraków	Polens 3:e stad
piłkarski	<i>fotbollsspelar-</i>	piłkarz	<i>fotbollsspelare</i>

I vissa fall bildas possessiva adjektiv.

pański	<i>herrns, er</i>	pan	<i>herre, ni</i>
---------------	-------------------	------------	------------------

I vissa fall dyker ett flyktigt /e/ upp i den utljudande konsonantgruppen i stammen.

drezdeński	<i>i, från Dresden</i>	Drezno	<i>Dresden</i>
wileński		Wilno	<i>Vilnius</i>

I vissa stammar är den flyktiga vokalen /y/ eller /i/ i stället för /e/.

chełmiński	<i>i, från Chełmno</i>	Chełmno	polsk stad
belgijski	<i>belgisk</i>	Belgia	<i>Belgien</i>
rosyjski	<i>rysk</i>	Rosja	<i>Ryssland</i>

/k/ ~ /t/ ~ /c/ +/ski/ > /cki/

katowicki	<i>i, från Katowice</i>	Katowice	polsk stad
bałtycki	<i>östersjö-, baltisk</i>	Bałyk	<i>Östersjön</i>
pływacki	<i>simmar-</i>	pływak	<i>simmare</i>
studencki	<i>student-</i>	student	<i>student</i>
sudecki	<i>sudet-</i>	Sudety	<i>Sudeterna</i>

/d/ ~ /dz/ ~ /dż/ +/ski/ > /dzki/

sąsiedzki	<i>grann-</i>	sąsiad	<i>granne</i>
szwedzki	<i>svensk</i>	Szwed	<i>svensk</i>
leningradzki	<i>i, från Leningrad</i>	Leningrad	<i>Leningrad</i>
łódzki	<i>i, från Łódź</i>	Łódź	Polens 2:a stad

/g/, /x/, /s/, /z/, /š/, /ž/ faller bort före -/ski/

boski	<i>gudomlig</i>	bóg	<i>gud</i>
olkuski	<i>i, från Olkusz</i>	Olkusz	polsk stad
paryski	<i>pariser-</i>	Paryż	<i>Paris</i>
ryski	<i>i, från Riga</i>	Ryga	<i>Riga</i>
włoski	<i>italiensk</i>	Włochy	<i>Italien</i>

/ś/, /ż/, /st/, /zd/, /ść/, /żdż/ +/ski/ > /jski/

wiejski	<i>lant-, by-</i>	więś	<i>by</i>
miejski	<i>stads-</i>	miasto	<i>stad</i>
zamojski	<i>i, från Zamość</i>	Zamość	polsk stad

-/ański/

Relationsbetecknande adjektiv avledda i synnerhet från ortnamn.

kubański	<i>kubansk</i>	Kuba	<i>Kuba</i>
peruwiański	<i>peruansk</i>	Peru	<i>Peru</i>

+/ański/

Relationsbetecknande adjektiv avledda i synnerhet från ortnamn.

tatrzański	<i>i, från Tatrabergen</i>	Tatry	<i>Tatrabergen</i>
zakopiański	<i>i, från Zakopane</i>	Zakopane	polsk stad

+/eński/

Relationsbetecknande adjektiv avledda från substantiv används i synnerhet vid avledningar av personbetecknande substantiv och ortnamn.

krośnieński	<i>i, från Krosno</i>	Krosno	polsk stad
--------------------	-----------------------	---------------	------------

-/ovski/

Relationsbetecknande avledningar av substantiv förekommer framför allt vid stammar på **-ista**, vid efternamn och förkortningar

marksistowski	<i>marxistisk</i>	marksista	<i>marxist</i>
Sienkiewiczowski		Sienkiewicz	polsk efternamn
ozenetowski		ONZ	<i>FN</i>
~ ONZ-owski			
panowski		PAN	<i>Polaka vetenskaps-</i>
~ PAN-owski			<i>akademin</i>

Relationsbetecknande adjektiv avledda från i synnerhet personbetecknande substantiv.

mistrzowski	<i>mästar-, mästerlig</i>	mistrz	<i>mästare</i>
ojcowski	<i>faders-</i>	ojciec	<i>far</i>
sędziowski	<i>domar-</i>	sędzia	<i>domare</i>

De ovanstående adjektiven kan i högre stil även fungera som possessiva adjektiv, t.ex.

↗ **ojcowski płaszcz** *fars rock*.

-/ły/

Dessa bildningar är egentligen preteritum particip och anger att huvudordet genomgått en viss process och befinner sig i ett efterföljande tillstånd. De bildas till verb med infinitiv på **-nąć** eller **-eć**. Dessa bildningar betecknar alltså resultatet av en process till skillnad från de enkla **siwy grå(hårig)**, **niemy stum**, **głuchy döv**, **ślepy blind** som endast betecknar ett tillstånd.

osiwiąły	<i>grånanad</i>	osiwieć	<i>bli grå(hårig)</i>
skamieniały	<i>förstenad</i>	skamienieć	<i>förstenas</i>
oniemiały	<i>förstummad, stum,</i> <i>mållös</i>	oniemieć	<i>förstummas, bli</i> <i>stum</i>
ogłuchły	<i>(som blivit) döv</i>	ogłuchnąć	<i>bli döv</i>
oslepły	<i>(som blivit) blind</i>	oslepnąć	<i>bli blind</i>

Mera adjektiviska är vissa avledningar, t.ex.

przyległy	<i>intilliggande</i>	przylegać	<i>ligga tätt intill</i>
------------------	----------------------	------------------	--------------------------

-/ny/

Avledningar till verb. Adjektivets huvudord fungerar som semantiskt subjekt.

domyślny	<i>kvickänkt</i>	domyślać się	<i>komma underfund</i> <i>med</i>
wędrowny	<i>vandrings-</i>	wędrować	<i>vandra</i>
przydatny	<i>användbar</i>	przydać się	<i>komma väl till pass</i>

Avledningar till verb. Adjektivets huvudord fungerar som semantiskt objekt.

najemny	<i>lejd, lego-</i>	nająć	<i>leja</i>
umowny	<i>avtalad</i>	umówić	<i>avtala</i>

Avledningar till verb. Adjektivets huvudord fungerar som möjligt semantiskt objekt.

ustawny	<i>lättmöblerad</i>	ustawić	<i>ställa, placera</i>
przenośny	<i>bärbar</i>	przenosić	<i>bära omkring</i>

Vid adjektiv avledda från verb som betecknar tillstånd kan diates som regel ej urskiljs.

zależny	<i>beroende</i>	zależeć	<i>bero</i>
znaczny	<i>betydande</i>	znaczyć	<i>betyda</i>

Passivt particip av verb.

neoczekiwany	<i>oväntad</i>	oczekiwać	<i>vänta</i>
mieszany	<i>blandad</i>	mieszać	<i>blanda</i>
nagrany	<i>inspelad</i>	nagrać	<i>spela in</i>

Relationsbeteckande adjektiv bildade av substantiv.

nocny	<i>natt-</i>	noc	<i>natt</i>
ręczny	<i>hand-, handdriven</i>	ręka	<i>hand</i>
szkolny	<i>skol-</i>	szkoła	<i>skola</i>

Relationsbetecknande adjektiv bildade av substantiv som betecknar material.

mleczny	<i>mjölk-</i>	mleko	<i>mjölk</i>
żelazny	<i>järn-</i>	żelazo	<i>järn</i>

Vanlig i synnerhet vid ord av främmande ursprung

graficzny	<i>grafisk</i>	grafika	<i>grafik</i>
------------------	----------------	----------------	---------------

Även vid lån vars avledningsgrund saknas i polskan.

aktualny	<i>aktuell</i>
popularny	<i>populär</i>
punktualny	<i>punktlig</i>

Av ord på **-ja, -ia** bildas adjektiv med flyktig vokal /y/ eller /i/ före /j/.

abstrakcyjny	<i>abstrakt</i>	abstrakcja	<i>abstraktion</i>
dyskusyjny	<i>diskussions-</i>	dyskusja	<i>diskussion</i>
familijny	<i>familje-</i>	familia	<i>familj</i>

+/any/

Relationsbetecknande adjektiv bildade av substantiv som betecknar material.

miedziany	<i>av koppar</i>	miedź	<i>koppar</i>
skórzany	<i>av läder, skinn</i>	skóra	<i>läder, skinn</i>
wełniany	<i>olle-, ull-</i>	wełna	<i>ull</i>

Relationsbetecknande adjektiv bildade av substantiv som betecknar plats.

kopalniany	<i>gruv-</i>	kopalnia	<i>gruva</i>
-------------------	--------------	-----------------	--------------

-/yčny/

Relationsbetecknande adjektiv huvudsakligen bildade av substantiv av främmande ursprung framför allt på **-ia, -yzm, -at** men även vissa andra.

dyplomatyczny	<i>diplomatisk</i>	dyplomata	<i>diplomat</i>
dramatyczny	<i>dramatisk</i>	dramat	<i>drama</i>
geograficzny	<i>geografisk</i>	geografia	<i>geografi</i>
geologiczny	<i>geologisk</i>	geologia	<i>geologi</i>
ironiczny	<i>ironisk</i>	ironia	<i>ironi</i>
klimatyczny	<i>klimat-</i>	klimat	<i>klimat</i>
magnetyczny	<i>magnetisk</i>	magnes	<i>magnet</i>
romantyczny	<i>romantisk</i>	romantyzm	<i>romantik</i>

+/ičny/

Relationsbetecknande adjektiv av vissa substantiv av främmande ursprung.

sceniczny	<i>scen-</i>	scena	<i>scen</i>
telegraficzny	<i>telegrafisk</i>	telegraf	<i>telegraf</i>

+/iny/

Possessiva adjektiv av feminina personbetecknande substantiv. Dessa används huvudsakligen i ett äldre eller dialektalt färgat språkbruk.

matczyny	<i>mors</i>	matka	<i>mor</i>
babciny	<i>mor-, farmors</i>	babcia	<i>mormor, farmor</i>

-/lny/

Avledningar från verb som anger möjlighet att utföra viss handling med huvudordet som semantiskt objekt till denna handling.

dopuszczalny	<i>acceptabel</i>	dopuszczać	<i>tillåta, låta ske</i>
jadalny	<i>ätbar</i>	jadać	<i>äta</i>
przyswajalny	<i>som går att tillgodogöra sig</i>	przyswajać	<i>tillägna sig</i>
rozpuszczalny	<i>(snabb)löslig</i>	rozpuszczać	<i>lösa upp</i>
zmywalny	<i>som går att tvätta bort</i>	zmywać	<i>tvätta bort</i>

Avledningar för verb som anger vad huvudordet är avsett för.

mieszkalny	<i>bostads-</i>	mieszkać	<i>bo</i>
-------------------	-----------------	-----------------	-----------

+/elny/

Bildas av verb, någon gång av substantiv. Kvalitativa adjektiv med relativt allmän betydelse bildas med följande suffix:

śmiertelny	<i>dödlig</i>	śmierć	<i>död</i>
-------------------	---------------	---------------	------------

-/šy/

Rrelativa adjektiv av substantiv och adverb som betecknar tid eller plats.

dzisiajszy	<i>dagens</i>	dzisiaj	<i>i dag</i>
wczorajszy	<i>gårdags-</i>	wczoraj	<i>i går</i>
tutejszy	<i>härvarande</i>	tutaj	<i>här</i>

-/ejšy/

Relativa adjektiv av substantiv och adverb som betecknar tid eller plats.

jutrzejšzy	<i>morgondagens</i>	jutro	<i>i morgen</i>
niegdysiejšzy	<i>fordom</i>	niegdyś	<i>en gång i tiden</i>

-/ńejsy/

Relativa adjektiv av substantiv och adverb som betecknar tid eller plats.

terazniejszy	<i>nuvarande</i>	teraz	<i>nu</i>
---------------------	------------------	--------------	-----------

-/tejsy/

Relativa adjektiv av substantiv och adverb som betecknar tid eller plats.

tamtejszy	<i>därvarande</i>	tam	<i>där</i>
------------------	-------------------	------------	------------

-/aty/ ~ +/aty/

Kvalitativa adjektiv som betecknar egenskap liknande det substantiv de är avledda från.

popielaty	<i>askgrå</i>	popiół	<i>aska</i>
------------------	---------------	---------------	-------------

Innehållsbetecknande kvalitativa adjektiv.

brodaty	<i>som har skägg</i>	broda	<i>(hel)skägg</i>
skrzydlaty	<i>bevingad</i>	skrzydło	<i>vinge</i>
zębaty	<i>tandig, tandad</i>	ząb	<i>tand</i>

-/ovaty/

Relationsbetecknande adjektiv avledda från substantiv.

piegowaty	<i>fräknig</i>	piegi	<i>fräknar</i>
------------------	----------------	--------------	----------------

Kvalitativa adjektiv som betecknar egenskap liknande det substantiv de är avledda från.

lodowaty	<i>iskall</i>	lód	<i>is</i>
-----------------	---------------	------------	-----------

Vanlig avledningsändelser i biologisk terminologi.

amebowaty	<i>amöbaaktig</i>	ameba	<i>amöba</i>
malwowaty	<i>malva-</i>	malwa	<i>malva</i>

+/asty/

Kvalitativa adjektiv som betecknar egenskap eller innehåll.

gąbczasty	<i>svampaktig</i>	gąbka	<i>(tvätt)svamp</i>
liściasty	<i>löv-, som har löv</i>	liście	<i>löv</i>

+/isty/

Bildas av substantiv. Kvalitativa adjektiv som betecknar egenskap eller innehåll..

jedwabisty	<i>silkeslen</i>	jedwab	<i>silke</i>
soczysty	<i>saftig</i>	sok	<i>saft, jos, sky</i>
górzysty	<i>bergig</i>	góra	<i>berg</i>

Försvagade adjektiv, ringa grad

srebrzysty	<i>silverlik</i>	srebro	<i>silver</i>
złocisty	<i>guldgul</i>	złoto	<i>guld</i>

-/avy/

Kvalitativa adjektiv med relativt allmän betydelse bildade av både verb och substantiv.

dziurawy	<i>med hål i, trasig</i>	dziura	<i>hål</i>
-----------------	--------------------------	---------------	------------

Bildas av adjektiv och uttrycker förszagad eller ringa grad.

słonawy	<i>saltaktig</i>	słony	<i>salt</i>
smutnawy	<i>lite ledsen</i>	smutny	<i>ledsen, sorgsen</i>
Används i kemisk terminologi.			
fosforawy	<i>fosfor-</i>	fosfor	<i>fosfor</i>
siarkawy	<i>svavel-</i>	siarka	<i>svavel</i>

+/**ivy**/

Kvalitativa adjektiv med relativt allmän betydelse.

leniwy	<i>lat</i>	leń	<i>latmask</i>
---------------	------------	------------	----------------

-/**czyvy**/

Bildas av verb och substantiv. Kvalitativa adjektiv med relativt allmän betydelse.

uporczywy	<i>envis, ihärdig</i>	upór	<i>envishet</i>
------------------	-----------------------	-------------	-----------------

-/**livy**/

Bildas av verb. Kvalitativa adjektiv med relativt allmän betydelse bildas med följande suffix:

Avledningar från Adjektivets huvudord fungerar som semantiskt subjekt.

szkodliwy	<i>skadlig</i>	szkodzić	<i>skada</i>
troskliwy	<i>omtänksam</i>	troszczyć się	<i>bry sig om</i>
wnikliwy	<i>ingående</i>	wnikać	<i>tränga in</i>

Avledningar från verb som anger benägenhet att utföra viss handling

kłamliwy	<i>lögnaktig</i>	kłamać	<i>ljuga</i>
ustępliwy	<i>medgörlig,</i> <i>undfallande</i>	ustąpić	<i>ge efter, ge vika</i>
płaczliwy	<i>gråtmild, gnällig</i>	płakać	<i>gråta</i>
podejrzliwy	<i>misstänksam</i>	podejrzewać	<i>misstänka</i>

Avledningar från verb. Anger benägenhet att reagera på viss handling Adjektivets huvudord fungerar som semantiskt objekt.

drażliwy	<i>lättirriterad</i>	drażnić	<i>irritera, reta</i>
łamliwy	<i>lättbruten</i>	łamać	<i>bryta</i>

Avledningar till substantiv med relativt allmän betydelse.

burzliwy	<i>stormig</i>	burza	<i>åskväder, oväder</i>
tchórzliwy	<i>feg</i>	tchórz	<i>febris</i>

-/**ovy**/

Relationsbetecknande adjektiv avledda från substantiv. Bildas av substantiv. Kvalitativa adjektiv med relativt allmän betydelse bildas med följande suffix:

różowy	<i>rosa</i>	róża	<i>ros</i>
cytrynowy	<i>citron-</i>	cytryna	<i>citron</i>
kolorowy	<i>färgad, färgglad</i>	kolor	<i>färg</i>
naukowy	<i>vetenskaplig</i>	nauka	<i>vetenskap</i>

Kvalitativa adjektiv avseende material.

dębowy	ek-	dąb	ek
grochowy	ärt-	groch	ärtor
jagodowy	blåbärs-	jagoda	blåbär
stalowy	stål-	stal	stål

Relativa adjektiv avseende ursprung.

ogrodowy	trädgårds-	ogród	trädgård
domowy	hem-	dom	hus, hem

Allmänna relativa adjektiv bildas med följande suffix:

domowy	hem-, hus-	dom	hus, hem
klasowy	klass-	klasa	klass
pocztowy	post-	poczta	post
wojskowy	armé-	wojsko	armé

Possessiva adjektiva av maskulina personbetecknande substantiv.

Markowy	Mareks	Marek	personnamn
---------	--------	-------	------------

Parallelle avledningar

I vissa fall förekommer semantiskt åtskilda bildningar av samma stam med olika suffix. I vissa fall rör det sig om en skillnad mellan konkret och bildlig betydelse.

owocny	fruktbar	owocowy	frukt-
--------	----------	---------	--------

I andra fall är det en betydligt finare skillnad mellan de båda adjektiven, t.ex. en skillnad mellan huvudsakligen civil och militär betydelse.

kwiat polny	åkerblomma	kuchnia polowa	fältkök
-------------	------------	----------------	---------

Eller mellan helhet och del.

rybi ogon	fiskstjärt	zupa rybna	fisksoppa
-----------	------------	------------	-----------

Sammansatta adjektiv

Två adjektiv fogas samman med hjälp av affixet **-o-**.

jasnoniebieski	ljusblå	jasny + niebieski	ljus + blå
----------------	---------	-------------------	------------

Då det första elementet inte modifierar det andra, utan båda elementen ingår i samma utsträckning sida vid sida, skrivs sammansättningen med bindestreck.

polsko-szwedzki	polsk-svensk	polski + szwedzki	polsk + svensk
czarno-biały	svartvit	czarny + biały	svart + vit

Substantiv och adjektiv fogas samman med hjälp av affixet **-o-**.

ogniodporny	eldfast	ogięń + odporny	eld + motståndskraftig
-------------	---------	-----------------	------------------------

Adjektiv och substantiv fogas samman med hjälp av affixet **-o-** och adjektivisk avledningsändesle.

nowoczesny	modern	nowy + czas	ny tid
długodystansowy	långdistans-	długi + dystans	lång + distans
jeleniogórski	i, från Jelenia Góra	Jelenia Góra	polsk stad

nowohucki   *i, från Nowa Huta*   **Nowa Huta**   förort till Kraków

Substantiv och verb fogas samman med hjälp av affixet **-o-** och adjektivisk avledningsändelse.

pracochłonny	<i>arbetskrävande</i>	praca + chlonać	<i>arbete + absorbera</i>
życiodajny	<i>livgivande</i>	życie + dać	<i>liv + ge</i>
językoznawczy	<i>språkvetenskaplig</i>	język + znać	<i>språk + känna</i>

Adverb, verb och adjektivisk avledningsändelse fogas samman.

cichobieżny	<i>tystgående</i>	cicho + biegać	<i>tyst + löpa</i>
równoległy	<i>parallel</i>	równo + legnąć	<i>jämnt + lägga sig</i>

Adverb och particip fogas samman.

nowootwarty	<i>nyöppnad</i>	nowo + otworzyć	<i>ny + öppna</i>
--------------------	-----------------	------------------------	-------------------

Sammansatta adjektiv med räkneord som förled bildas på samma sätt som sammansatta substantiv med räkneord som förled.

dwoosobowy	<i>tvåpersoners-</i>	dwa + osoba	<i>två + person</i>
sześciodniowy	<i>sexdagars-</i>	sześć + dzień	<i>sex + dag</i>
małokaloryczny	<i>läggkalori-</i>	mało + kaloria	<i>lite + kalori</i>

En annan typ av sammansättningar är adjektiviska avledningar av prepositionsfraser.

/bezØ/-

bezbarwy	<i>färglös</i>	bez + barwa	<i>utan färg</i>
bezgraniczny	<i>gränslös</i>	bez + granica	<i>utan gräns</i>
beznadziejny	<i>hopplös</i>	bez + nadzieja	<i>utan hopp</i>

/do/-

docelowy	<i>destinations-</i>	do + cel	<i>till + mål</i>
doustny	<i>som sväljes</i>	do + usta	<i>in i + mun</i>
dożylny	<i>intravenös</i>	do + żyła	<i>in i + ven</i>

/mjędzy/-

międzywojenny	<i>mellankrigs-</i>	miedzy + wojna	<i>mellan krig</i>
międzynarodowy	<i>internationell</i>	miedzy + naród	<i>mellan folk</i>

/na/-

naziemny	<i>ovanjords-</i>	na + ziemia	<i>på + jord</i>
-----------------	-------------------	--------------------	------------------

/nadØ/-

nadmorski	<i>kust-</i>	nad + morze	<i>vid havet</i>
nadziemny	<i>ovanjords-</i>	nad + ziemia	<i>ovanför + jord</i>

/odØ/-

odśrodkowy	<i>centrifugal-</i>	od + środek	<i>från + mitten</i>
oddolny	<i>underifrån kommando</i>	od + dół	<i>från + nederdel</i>

/po/-

powojenny	<i>efterkrigs-</i>	po + wojna	<i>efter krig</i>
------------------	--------------------	-------------------	-------------------

/podØ/-

podmiejski	<i>som ligger nära stad</i>	pod + miasto	<i>utanför stad</i>
podziemny	<i>underjordisk</i>	pod + ziemia	<i>under + jord</i>

/ponadØ/-

ponadczasowy	<i>tidlös</i>	ponad + czas	<i>ovanför + tid</i>
(po)naddźwiękowy	<i>överljuds-</i>	(po)nad + dźwięk	<i>över + ljud</i>

/poza/-

pozamałżeński	<i>utomäktenskaplig</i>	poza	<i>+ utanför +</i>
pozaziemski	<i>utomjordisk</i>	małżeństwo	<i>äktenskap</i>

poza	<i>+ utanför +</i>
małżeństwo	<i>äktenskap</i>

poza + ziemia	<i>utanför + jord</i>
----------------------	-----------------------

/pšećivØ/-

przeciwbólowy	<i>värkbekämpande</i>	przeciw + ból	<i>mot värk</i>
przeciwdeszczowy	<i>regnskyddande</i>	przeciw + deszcz	<i>mot regn</i>
przeciwożarowy	<i>brandskyddande</i>	przeciw + pożar	<i>mot eldsvåda</i>
przeciwrządowy	<i>regeringsfientlig</i>	przeciw + rząd	<i>mot regering</i>

/pšedØ/-

przedwojenny	<i>förkriegs-</i>	przed + wojna	<i>före + krig</i>
przedpotopowy	<i>uråldrig</i>	przed + potop	<i>före + syndaflood</i>

/pšy/-

przybrzeżny	<i>kust-</i>	przy + brzeg	<i>vid + strand</i>
przyklasztorny	<i>kloster-</i>	przy + klasztor	<i>vid + kloster</i>

/za/-

zagraniczny	<i>utländsk</i>	za + granica	<i>bortom + gräns</i>
zamiejscowy	<i>från annan ort</i>	za + miejsce	<i>bortom + plats</i>

224. Adjektivens böjning

Hård stammar

liten

mv	mt	n	f	mv	mt	n	f
y		e	a	Nsg	mały	małe	mała
ego	y	e	ą	A	małego	mały	małe
	ego		ej	G		małego	małą
	ym		ej	L		małym	małej
	emu		ej	D		małemu	małej
	ym		ą	I		małym	małą
<hr/>				<hr/>			
v		nv		v		nv	
+i		e		Npl	mali	małe	
	ych	e		A	małych	małe	
		ych		G		małych	
		ych		L		małych	
		ym		D		małym	
		ymi		I		małymi	

Ljudförändringar i viril nominativ plural

Före +i/ i Npl v inträffar följande konsonantväxlingar:

/t/	/d/	/s/	/z/	/š/	/r/	/ł/	/n/	/g/	/k/	/x/
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
/ć/	/dź/	/ś/	/ź/	/ś/	/ž/	/l/	/ń/	/dz/	/c/	/ś/

dobrzy	dobry	god, bra
polscy	polski	polsk
wielcy	wielki	stör
lepsi	lepszy	bättre
duzi	duży	stör

Sibilantassimilation tillkommer, t.ex.

źli	zły	dålig, arg, ond
-----	-----	-----------------

Vokalväxling från /o/ > /e/ inträffar i Npl v mellan centrala konsonanter.

zmuszeni	zmuszony	tvingad
szaleni	szalony	galen, tokig

Dessutom inträffar denna växling vid ett annat adjektiv.

weseli	wesoły	glad
--------	--------	------

Å andra sidan övergår /i/ till /y/ efter stam på /c/, /dz/, /č/ eller /ž/.

obcy	obcy	<i>främmande</i>
Endast i ett fall inträffar en växling /ž/ > /ż/. ⁴¹		

duzi   **duży**   *stor*

Stammar på mjuk konsonant samt /k/ och /g/

Vid stam på mjuk konsonant ersätts /y/ genomgående med /i/.

tani (Nsg m, Asg mt), **tanim** (LIsg m, n), **tani** (Npl v), **tanich** (Apl v, GLpl), **tanim** (Dpl), **tanimi** (Ipl) *billig*

Även övriga ändelser föregås ortografiskt av ett **-i-**.

tania (Nsg f), **tanie** (NAsg n), **taniego** (Asg mv, Gsg m, n), **taniemu** (Dsg m, n),
tanią (AIsg f), **taniej** (GLDsg f), **tanie** (NApl nv) *billig*

Även vid stammar på /k/ och /g/ ersätts /y/ genomgående med /i/.

leikki (Nsg m, Asg mt), **lekkim** (LIsg m, n), **lekkich** (Apl v, GLpl), **lekkim** (Dpl),
lekkimi (Ipl) *lätt*

/e/ ersätts med /je/.

lekkie (NAsg n), **lekkiego** (Asg mv, Gsg m, n), **lektiemu** (Dsg m, n), **lekkiej** (GLDsg f), **lekkie** (NApl nv) *lätt*

Oböjliga adjektiv

Vissa adjektiv av främmande ursprung är oböjliga, t.ex.

↪ ekstra	<i>fantastisk, jättesnygg, jättebra</i>
lila	<i>lila</i>
↪ super	<i>superbra, fantastisk</i>

Predikativa kortformer

Ett litet antal adjektiv har en speciell kortform utan ändelse i Nsg m. Denna form kan bara användas predikativt. Vissa adjektiv har vokalväxling /o/ > /u/ i denna form. Andra innehåller en flyktig vokal.

ciekaw	/ćekav/-/∅/	ciekawy	<i>nyfiken</i>
godzien	/godź∅n/-/∅/	godny	<i>värdig</i>
gotów	/gotov/-/∅/	gotowy	<i>färdig</i>
łaskaw	/łaskav/-/∅/	łaskawy	<i>vänlig, älskvärd</i>
pełen	/peł∅n/-/∅/	pełny	<i>full</i>
pewien	/pevj∅n/-/∅/	pewny	<i>säker</i>
syt	/syt/-/∅/	syty	<i>mätt</i>
świadom	/śvjadom/-/∅/	świadomy	<i>medveten</i>

⁴¹ I talspråket påträffas denna växling även vid vissa andra adjektiv på **-zy**.

wesół	/vesoł/-/∅/	wesoły	<i>glad, upprymd</i>
winięt	/viń∅n/-/∅/	winny	<i>skyldig</i>
zdrów	/zdrov/-/∅/	zdrowy	<i>frisk</i>

Vissa adjektiv förekommer endast predikativt och har i Nsg m endast kortform.

↗ kontent	<i>nöjd</i>
rad	<i>glad</i>
wart	<i>värd</i>

225. Adjektivens komapration

Komparativ

Polskan har två komparativändelser, +/ejšy/ och +/šy/.

Ändelsen +/šy/ används efter stam på enkel konsonant, /st/ eller /rd/.

Ändelsen +/ejšy/ används efter stam på annan konsonantgrupp.

Före +/ejšy/ inträffar följande konsonantväxlingar:

/b/	/p/	/v/	/f/	/m/	/t/	/d/	/s/	/z/	/r/	/ł/	/n/
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
/bj/	/pj/	/vj/	/fj/	/mj/	/ć/	/dż/	/ś/	/ż/	/ž/	/ł/	/ń/

chytrzejszy
cieplejszy
łatwiejszy
mądrzejszy
przyjemniejszy

chytry
ciepły
łatwy
mądry
przyjemny

snål, slug
varm
enkel, lätt
klok
trevlig

Dessutom inträffar sibilantassimilation före /l/, /ć/ och /ń/.

zwięźlejszy
jaśniejszy

zwięźły
jasny

koncis, kortfattad
klar, ljus

Före +/šy/ inträffar följande konsonantväxlingar:

/s/	/z/	/ł/	/n/	/g/
↓	↓	↓	↓	↓
/š/	/ž/	/ł/	/ń/	/ż/

bogatszy
czystszy ≥ czyściejszy
dłuższy
droższy
milszy
młodszy
nowszy
prostszy
starszy
tańszy
tłustszy ≥ tłuściejszy
twardszy

bogaty
czysty
dług
drogi
miły
młody
nowy
prosty
stary
tani
tłusty
twardy

rik
ren
lång
dyr, kär
kär, rar
ung
ny
enkel
gammal
billig
fet
hård

Om positivformen innehåller något av suffixen -/k/-, -/ok/-, -/ek/- faller detta som regel bort i komparativen.

brzydszy	brzydki	<i>ful</i>
cieńszy	cienki	<i>tunn</i>
cięzszy	ciężki	<i>tung, svår</i>
dalszy <i>följande, fortsatt</i>	daleki	<i>avlägsen</i>
gładszy	gładki	<i>slät</i>
głębbszy	głęboki	<i>djup</i>
krótszy	krótki	<i>kort</i>
płytszy	płytki	<i>grund</i>
rzadszy	rzadki	<i>sällsynt; tunnflytande</i>
słodzsy	słodki	<i>söt</i>
szerszy	szeroki	<i>bred</i>
szybszy	szybki	<i>snabb</i>

Vad som ser ut som en växling /s/ → /ž/ är en rent ortografisk angelägenhet då man genomgående stavar **-ższy**, aldrig **-szszy**, i komparativ och **-ski**, inte **-zki**, i positiv.

bliższy	bliski	<i>närbelägen</i>
niższy	niski	<i>låg</i>
wyższy	wysoki	<i>hög</i>

Observera att det vid stam på /k/ eller /x/ inte inträffar någon konsonantväxling.

błahszy	bławy	<i>ringa, obetydlig, futtig</i>
cichszy	cichy	<i>tyst</i>
dzikszy	dziki	<i>vild</i>
miększy	miękki	<i>mjuk</i>
suchszy	suchy	<i>torr</i>

Dessutom inträffar nasalväxling /a/ > /e/ i stammen.

gorętszy ⁴²	gorący	<i>het</i>
mądrzejszy ↗ mędrzy	mądry	<i>klok, vis</i>
węzszy	wąski	<i>smal, trång</i>

Mellan centrala konsonanter inträffar vokalväxling från /a/, /o/ > /e/ i stammen.

bielszy	biały	<i>vit</i>
bledszy	blady	<i>blek</i>
szaleńszy	szalonny	<i>galen, tokig</i>
śmielszy	śmiały	<i>djärv, vågad</i>
uczeńszy	uczony	<i>lärd</i>
zieleńszy	zielony	<i>grön</i>

I två adjektiv är denna växling oregelbunden.

czerwieńszy	czerwony	<i>röd</i>
weselszy	wesoły	<i>glad</i>

⁴² < *goręc-szy

Några adjektiv har oregelbundna komparativformer:

lepszy	dobry	<i>bra</i>
gorszy	zły	<i>dålig</i> ⁴³
większy	duży / wielki	<i>stor</i>
mniejszy	mały	<i>liten</i>
lżejszy ⁴⁴	lekki	<i>lätt</i>

Även analytisk komparation med adverben **bardziej (więcej) mera** är vanlig. I synnerhet vid längre adjektiv, vid alla particip, vid verb på **-ski, -cki, -dzki, -owy, -aty, -asty, -isty**, samt ofta för att undvika ovanliga ljudväxlingar i stammen, t.ex.

bardziej praktyczny	praktyczny	<i>praktisk</i>
bardziej interesujący	interesujący	<i>intressant</i>

Superlativ

Alla superlativformer bildas genom att prefixet **naj-** läggs till komparativformerna.

dobry	lepszy	najlepszy	<i>bäst</i>
stary	starszy	najstarszy	<i>äldst</i>
łatwy	łatwiejszy	najłatwiejszy	<i>enklast, lättast</i>
praktyczny	bardziej	najbardziej	<i>mest praktisk</i>
	praktyczny	praktyczny	

Absolut superlativ

Absolut superlativ bildas genom tillägg av **jak** framför superlativformen.

jak najlepszy	<i>så bra som möjligt</i>
jak najstarszy	<i>så gammal som möjligt</i>

Negativ komparation

Negativ komparation sker med adverben **mniej mindre, najmniej minst.**

stary	mniej stary	najmniej stary	<i>minst gammal</i>
--------------	--------------------	-----------------------	---------------------

⁴³ I betydelsen *ond, arg* används analytisk komparation: **bardziej zły**.

⁴⁴ Denna form är regelbunden om man utgår från en rot /løg/-: /løg/-/øk/-/y/ > **lekki**, /løg/+/ejš/-/y/ > **lżejszy**.

231. Adverbens kategorier

Adverben fördelar sig bildningsmässigt på två typer:

- primära, t.ex. **bardzo mycket, tam där**
- avledda, t.ex. **dobrze bra, od dawna sedan länge**

På semantisk grund kan man vidare indela adverben i de två grupperna

- pronominella, t.ex. **jak hur, tak så, od kiedy sedan när, gdzie var, tam där**
- icke-pronominella, t.ex. **dobrze bra, w domu hemma, późno sent**

Framför allt de kvalitativa adverben kompareras precis som adjektiven i tre grader: positiv, komparativ och superlativ.

233. Adverbens bildning

Adverb bildas på tre sätt:

- genom avledning från adjektiv, t.ex. **dobrze bra**.
  - genom lexikalisering av prepositionsfras, t.ex. **od dawna sedan länge**.
  - genom lexikalisering av oblik form av substantiv, t.ex. **wieczorem på kvällen**.
- Dessutom finns det icke avledda, primära adverb, t.ex. **bardzo mycket**, **gdzie var**, **tam där**.

Avledning från adjektiv

Adjektivändelsen ersätts av -o eller +e.

Före +e inträffar följande konsonantväxlingar:

/b/	/p/	/v/	/f/	/m/	/t/	/d/	/s/	/z/	/r/	/ł/	/n/	/k/
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
/bj/	/pj/	/vj/	/fj/	/mj/	/ć/	/dż/	/ś/	/ż/	/ʐ/	/l/	/ń/	/c/

Dessutom inträffar sibilantassimilation före /l/ och /ń/ vid ändelsen +/e/.

źle   *illa, dåligt*   **zły**   *dålig*

Före +e inträffar vokalväxling från /a/ ~ /o/ till /e/ i vissa stamar.

szalenie   *galet, tokigt*   **szalony**   *vansinnigt, hemskt*

Ändelsen -o används vid alla stamar på central och nästan alla på bakre konsonant.

blisko	<i>nära</i>	bliski	<i>närbelägen</i>
błaho	<i>ringa, obetydligt</i>	błahy	<i>ringa, obetydlig</i>
cicho	<i>tyst</i>	cichy	<i>tyst</i>
daleko	<i>långt borta</i>	daleki	<i>avlägsen</i>
długo	<i>länge</i>	długi	<i>lång</i>
głupio	<i>dumt</i>	głupi	<i>dum</i>
gorąco	<i>hett</i>	gorący	<i>het</i>
pieszo	<i>till fots</i>	pieszy	<i>fotgängar-</i>
stanowczo	<i>bestämt</i>	stanowczy	<i>bestämd</i>
sucho	<i>torrt</i>	suchy	<i>torr</i>
szybko	<i>snabbt</i>	szymbki	<i>snabb</i>
świeżo	<i>färskt, ny-</i>	świeży	<i>färsk</i>
tanio	<i>billigt</i>	tani	<i>billig</i>

Vid stamar på främre konsonant är fördelningen mellan de båda ändelserna relativt arbitrar.

Efter labial stam är ändelsen -/o/ vanligast. +/e/ förekommer ibland, i synnerhet efter /v/.

ciekawie	<i>intressant; nyfiken</i>	ciekawy	<i>intressant; nyfiken</i>
grubo	<i>grov</i>	gruby	<i>grov, tjock</i>
niemo	<i>stumt</i>	niemy	<i>stum</i>
nowo	<i>ny-</i>	nowy	<i>ny</i>
tępo	<i>slött</i>	tępy	<i>slö</i>

Efter dental stam är fördelningen mera jämn.

często	<i>ofta</i>	częsty	<i>vanlig</i>
dobrze	<i>bra, väl</i>	dobry	<i>bra, god</i>
głośno	<i>högt, högljutt</i>	głośny	<i>högljudd</i>
mokro	<i>blött</i>	mokry	<i>blöt</i>
obficie	<i>rikligt</i>	obfitły	<i>riklig</i>
prosto	<i>enkelt, direkt</i>	prosty	<i>enkel, direkt</i>
równo	<i>jämnt (sättsadv.)</i>	równy	<i>rak, jämn</i>
równie	<i>lika (gradadv.)</i>		
wesoło	<i>glatt</i>	wesoły	<i>glad</i>

Ändelsen +/e/ förekommer vid ett par bakre stammar i överförd betydelse.

wielce	<i>synnerligen</i>	wielki	<i>stor</i>
wysoko	<i>högt</i>	wysoki	<i>hög</i>
wysocze	<i>synnerligen</i>		

Lexikalisering av prepositionsfras

Adverb bildas genom lexikalisering av preposition följd av substantiviskt eller adjektiviskt huvudord. Var gränsen går mellan ett adverb och en prepositionsfras är svårt att avgöra bestämt. Som adverb bör dock sådana fall betraktas där

- prepositionen sammanskrivs med huvudordet, t ex

naprawdę *verklig*, **zresztą** *förresten*

- historiska böjningsändelser finns bevarade, t ex

bez mała *så närlig*, *så gott som*

do czysta *helt rent*, **do syta** *mätt*

na biało (*måla*) *vitt*, **na czarno** *svart*

od dawna *sedan länge*, **od nowa** *på nytt*

po polsku *på polska*, *på polskt sätt*, **po grecku** *på grekiska*, *på grekskt sätt*, **po przyjacielsku** *vänkapligt*, **po prostu** *helt enkelt*

z bliska *på nära håll*, **z cicha** *tyst*

z niemiecka *tyskliknande*

za młodu *i sin ungdom*

- ellips kan iakttagas, t ex

po staremu *som vanligt*, **po dawnemu** *som förr i världen*, **po wojskowemu** *militäriskt*, **po swojemu** *på sitt eget sätt*

Lexikalisering av oblik form

Lexikalisering av oblik substantivform måste anses vara vid handen i de fall då en sådan form har en betydelse som faller utanför det aktuella kasusets levande semantiska fält.

- ackusativ - tidpunkt
jutro *i morgon*, **rano** *på morgonen*, **wieczór** *på kvällen*
- instrumentalis - tidpunkt
wieczorem *på kvällen*, **czasami** *ibland*

235. Adverbens komparation

Komparativ av adverb bildas alltid med +/ej/.

Före +/ej/ inträffar följande konsonantväxlingar:

/b/	/p/	/v/	/f/	/m/	/t/	/d/	/s/	/z/	/r/	/l/	/n/	/g/	/k/	/x/
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
/bj/	/pj/	/vj/	/fj/	/mj/	/ć/	/dż/	/ś/	/ź/	/ż/	/l/	/ń/	/ž/	/č/	/š/

cicho	ciszej	tyst
ciepło	cieplej	varmt
długo	dłużej	länge
drogo	drożej	dyrt
głupio	głupiej	dumt
ostro	ostrzej	skarpt
późno	później	sent
twardo	twardziej	hårt

Dessutom inträffar sibilantassimilation.

ciasno	ciaśniej	trångt
często	częściej	ofta
prosto	prościej	enkelt; direkt

Vokalväxling /a/, /o/ > /e/ förekommer vid ett par stammar.

śmielej	dżärvare	śmiało	dżärvt
weselej	gladare	wesoło	glatt

Vokalväxling /a/ > /e/ förekommer i en stam.

goręcej	hetare	gorąco	hatt
---------	--------	--------	------

Vid komparativ av adverb med stam på -/ok/-, -/ek/-, -/k/- bortfaller som regel dessa suffix i komparativformerna. Konsonantväxling inträffar.

brzydziej	fulare	brzydko	fult
cieniej	tunnare	cienko	tunt
ciężej	tyngre	ciężko	tungt
dalej	längre borta	daleko	långt borta
gładziej	slätare, lättare	gładko	slätt, lätt
głębiej	djupare	głęboko	djupt
słodziej	sötare	słodko	sött
szerzej	bredare	szeroko	brett

Oregelbunden konsonantväxling uppvisar:

bliżej	närmare	blisko	nära
krócej	kortare	krótko	kort
niżej	lägre	nisko	lågt
przedzej	snabbare	prędko	snabbt, fort
szyciej	snabbare	szymbko	snabbt, fort

wyżej

högre

wysoko

högt

Oregelbundna är:

lepiej

bättre

dobrze

bra, väl

więcej

mera

dużo, wiele

mycket

lżej⁴⁵

lättare

lekkو

lätt

mniej

mindre

mało

lite

gorzej

sämre

źle

illa, dåligt

Adverb som utgörs av prepositionsfras bildar analytisk komparativ med **bardziej mera**.

bardziej po polsku

po polsku

på polska, polskt sätt

bardziej z bliska

z bliska

på nära håll

bardziej na biało

na biało

vitt

Även vissa på -o/-o som skulle drabbas av komplicerade konsonantväxlingar bildar gärna analytisk komparativ.

bardziej miękko

miękko

mjukt

bardziej sucho

sucho

torrt

bardziej wesoło

wesoło

glatt

~ weselej

Superlativ

Superlativ bildas precis som av adjektiv med hjälp av prefixet **naj-** som fogas till komparativformen.

---

⁴⁵ Formen kan betraktas som regelbunden med utgångspunkt i roten /løg/-: /løgøko/ > **lekko**, /løg/+e/-ej/ > **lżej**.

24. Predikativer

Predikativerna fyller en funktion i gränslandet mellan adjektiv och adverb. De används framför allt i opersonliga konstruktioner och då subjektet utgörs av infinitiv.

Formellt sammanfaller predikativer med adverb på *-o/*.

Adjektiv	Adverb	Predikativ	
smutny	smutno	smutno	<i>tråkigt, sorgset</i>
zimny	zimno	zimno	<i>kallt</i>

Predikativer kan alltså formellt endast urskiljas i ett fåtal fall, nämligen då motsvarande adverb slutar på *+e/*.

miły	mile	miło	<i>trevligt</i>
-------------	-------------	-------------	-----------------

I de flesta fall bildas ändå inte predikativer på *-o/*. I stället används adjektivet neutrumform på *-e/*.

ciekawy	ciekawie	ciekawe	<i>intressant</i>
przyjemny	przyjemnie	przyjemne	<i>trevligt</i>

Endast i två fall sammanfaller predikativerna formellt med adverben.

dobry	dobrze	dobrze	<i>bra</i>
zły	źle	źle	<i>dåligt</i>

Vidare finns ett antal predikativer som endast används i opersonliga konstruktioner och inte har några motsvarighete i adjektiv eller adverb.

można	<i>det är möjligt, man kan</i>
szkoda	<i>det är synd (att)</i>
trzeba	<i>det är nödvändigt, man måste</i>
wolno	<i>det är tillåtet, man får</i>
żal	<i>det är synd (om)</i>

Vidare finns ett fåtal predikativer som ursprungligen är infintiver.

czuć	<i>det känns</i>
słychać	<i>det hörs</i>
widać	<i>det syns</i>

251. Pronomenens kategorier

Personliga pronomen

1:a person singular **ja jag**

2:a person singular **ty du**

    hövlig form **pan** (m), **pani** (f) *ni*

3:e person singular **on, ona, ono han, hon, den, det**

1:a person plural **my vi**

2:a person plural **wy ni**

    hövlig form **państwo** (v+f), **panowie** (v), **panie** (f) *ni*

3:e person plural **oni, one de**

Reflexivt personligt pronom **siebie sig**

Possessiva pronomen

1:a person singular **mój min**

2:a person singular **twój din**

    hövlig form **pana** ♂ **pański** (m), **pani** (f) *er*

3:e person singular **jego (m, n), jej (f)** *hans, hennes, dess*

1:a person plural **nasz vår**

2:a person plural **wasz er**

    hövlig form **państwa** *er* (v+f), **panów** (v), **pań** (f)

3:e person plural **ich deras**

Reflexivt possessivt pronom **swój sin**

Demonstrativa pronomen

Det grundläggande demonstrativa pronomenet **ten denna** betecknar ett föremål på nära eller obestämt avstånd. För att beteckna föremål på längre avstånd används **tamten ów den där**.

Med syftning på egenskap används **taki sådan**.

Determinativa pronomen

wszystek all

oba, obydwa både

ten sam *samma (avser visst objekt)*
taki sam *samma, likadan (avser objektets kvalitet)*
inny annan
każdy varje
sam själv

Interrogativa pronomen

kto *vem*
co *vad*
czyj *vems*
który *vilken*
jaki *hur dan*

De interrogativa pronomen kan förstärkas med partikeln **-ż** efter vokal och **-ż(e)** efter konsonant. Detta tillägg leder till vokalväxling /o/ > /u/ i den närmast föregående stavelsen, t.ex. **któż**, **cóż**, **kogóż** etc.

Indefinita pronomen

De grundläggande indefinita pronomen bildas av de interrogativa med suffixet **-ś**, mindre ofta med prefiset **nie-**.

ktoś	<i>någon</i>	kto	<i>vem</i>
coś	<i>något</i>	co	<i>vad</i>
czyjs	<i>någons</i>	czyj	<i>vems</i>
któryś	<i>någon</i>	który	<i>vilken</i>
niektóry	<i>någon, en viss</i>		
jakiś	<i>någon slags</i>	jaki	<i>hur dan</i>
niejaki	<i>någon, en viss</i>		

Vidare finns ett antal icke avledda indefinita pronomen.

jeden *en*
pewien *en viss*
niejeden *många*
jedni ... drudzy, jedni ... inni, niektórzy ... niektórzy *vissa ... andra*

Vidare finns olika avledningar.

-kolwiek *som helst*: **ktokolwiek, cokolwiek, czyjkolwiek, którykolwiek, jakikolwiek**

Negerade pronomen

Det enda icke avledda negerade pronomenet **żaden ingen** motsvarar de interrogrativa **który vilken** och **jaki hurdan**.

Övriga negerade pronomen bildas av de interrogrativa pronomenen med hjälp av prefixet **ni-**.

nikt	<i>ingen</i>	kto	<i>vem</i>
nic	<i>inget</i>	co	<i>vad</i>
niczyj	<i>ingens</i>	czyj	<i>vems</i>

Observera att formen **nijaki** betyder *karakärlös, intetsägande* eller som grammatisk term *neutral*.

Det negativa prefixet skrivs alltid samman med pronomenet, t.ex.

o nikim *inte om någon*

Relativa pronomen

Det vanligaste relativta pronomenet är **który vilken**. Även **kto som** kan användas om personer. Vid syftning på ting, neutralt pronomen eller hel sats används **co som**, liksom i talspråket mycket flitigt i alla funktioner. I kvalitativ syftning används **jaki sådan som**.

Något specifikt relativt possessivt pronomen finns ej. Genitivformerna **którego** (m/n sg), **której** (f sg), **których** (pl) vars av det primära relativta pronomenet **który vilken** används. De olika formerna brukas i överensstämelse med ägarens genus och numerus.

Reciproka pronomen

Som reciprokt pronomen används huvudsakligen det reflexiva **siebie sig, varandra**. För tydighetens skull används ofta i stället det omskrivande **jeden ... drugiego den ene ... den andre, varandra**.

252. Pronomenens semantik

Syftningen hos de reflexiva pronomenen *siebie*, *swój*

De reflexiva pronomenen syftar alltid på subjektet i satsen oberoende av i vilken person subjektet står.

Mamy swój samochód przed domem.	<i>Vi har vår bil framför huset.</i>
Nie widzę tu swojej żony.	<i>Jag ser inte min fru här.</i>
Myjesz się często?	<i>Tvättar du dig ofta?</i>
Kupiliście sobie bilety?	<i>Har ni köpt er biljetter?</i>

Detsamma gäller då possessivpronomenet syftar på det logiska subjektet i en underordnad sats eller en satsförkortning.

Poprosiłem Mirka, żeby przyniósł swoją książkę.	<i>Jag bad Mirek att hämta sin bok.</i>
--	---

men:

Prosimy oddawać nasze książki. (...żebyście [wy] oddawali nasze książki.)	<i>Vi ber er återlämna våra böcker. (...att ni skall lämna tillbaka våra böcker.)</i>
---	---

Det reflexiva possessiva pronomenet **swój** *sin* kan aldrig referera till ett subjekt som är åskilt från det reflexiva pronomenet med **niż än** eller **jak / co som**.

Ona jest starsza niż jej mąż.	<i>Hon är äldre än sin/hennes make.</i>
On zarabia tyle samo co jego żona.	<i>Han tjänar lika mycket som sin/hans fru.</i>

I 1 och 2 p sg och pl förekommer mindre ofta även **mój**, **twój**, **nasz**, **wasz**, i synnerhet för tydighet och eftertryck.

Ja kocham swoją/moją babcię.	<i>Jag älskar min mormor/farmor.</i>
-------------------------------------	--------------------------------------

Det reflexiva pronomenet **się sig** används i följande betydelse:

- i reflexiv betydelse.

Myję się.	<i>Jag tvättar mig.</i>
Kupiłem sobie samochód.	<i>Jag har köpt mig bil.</i>

- i reciprok betydelse.

Znamy się bardzo dobrze.	<i>Vi känner varandra mycket väl.</i>
Mają sobie wiele do powiedzenia.	<i>De har mycket att säga varandra.</i>

- utan semantisk betydelse vid verb som är reflexive tantum.

Boję się.	<i>Jag är rädd.</i>
------------------	---------------------

- dativformen **sobie** förekommer i emotionell betydelse, vilket innebär att handlingens utförande är till behag för subjekten.

Idę sobie popływać.	<i>Jag skall gå och simma (vilket skall bli trevligt).</i>
----------------------------	--

- opersonlig eller passiv betydelse utan agent ofta motsvarande svenska *man, de* eller *passivum*.

Szkoła buduje się już trzeci rok.	<i>De har hållit på att bygga skolan i över två år.</i>
W lecie najchętniej jeździ się nad morze.	<i>På sommaren åker man helst till havet.</i>
Niebo pokryło się chmurami.	<i>Himlen täcktes av moln.</i>
• intransitiv betydelse. budzić, budzić się rozbić, rozbić się	<i>väcka, vakna slå sönder, gå sönder</i>

Hövligt tilltal

Hövligt tilltal uttrycks med 3sg⁴⁶ och 2pl eller 3pl av finita verb tillsammans med de pronominaliseraade substantiven **pan** *herrn*, **pani** *damen*, **panowie** *herrarna*, **panie** *damerna*, **państwo** *herrskapet*. 2pl upplevs som något mera personligt eller förtroligt än 3pl som har en mera officiell klang.

Jest pan bardzo uprzejmy.	<i>Ni är väldigt vänlig.</i>
Gdzie panowie byli ~ byliście?	<i>Var har ni varit?</i>
Kto był u pana?	<i>Vem var hos er?</i>
Kto pani dał mój adres?	<i>Vem har givit er min adress?</i>

Interrogativa pronomen

Kto *vem* används vid syftning på person, **co** *vad* vid syftning på ting.

Determinativa pronomen

Sam *själv* får en betydelse av ‘närhet, exakthet’ när det används i prepositionsfras som betecknar tid eller plats.

przy samej rzece	<i>alldeles vid floden</i>
w samo południe	<i>precis vid middagstid</i>

Som attribut i andra nominalfraser blir betydelsen av **sam** som regel *bara*.

Sam bilet kosztuje 500 koron.	<i>Bara biljetten kostar 500 kronor.</i>
--------------------------------------	--

⁴⁶ 2sg tillsammans med **pan** används ibland i dialktalt språkbruk av äldre mäniskor. Om det används av yngre personer upplevs det som burdust, ohövligt eller obildat, t.ex. **Widzisz pan!** *Där ser ni!*

253. Pronomenens bildning

Prefigering

/tam/-

tillför betydelsen *där* vid det demonstrativa pronomenet **ten** *denna*.

Tamten pan jest moim bratem. *Den där herrn är min bror.*

/ní/-

bildar negerade pronomen och pronominaladverb.

nikt	<i>ingen</i>	kto	<i>vem</i>
nic	<i>inget</i>	co	<i>vad</i>
nigdzie	<i>ingenstans</i>	gdzie	<i>var / vart</i>
donikąd	<i>ingenstans</i>	dokąd	<i>vart</i>
nigdy	<i>aldrig</i>	kiedy	<i>när</i>

Av jaki hurdan och który vilken	bildas ej avledningar med /ní/-.		
żadęń	<i>inget slags</i>	jaki	<i>hurden</i>
żadęń	<i>ingen</i>	który	<i>vilken</i>

Suffigering

-/ś/

Bildar obestämda pronomen och pronominaladverb.

ktoś	<i>någon, en viss</i>	kto	<i>vem</i>
	<i>person</i>		
coś	<i>något, en viss sak</i>	co	<i>vad</i>
jakiś	<i>någotslags, ett visst</i>	jaki	<i>hurden</i>
	<i>slags</i>		
któryś	<i>någon, en viss</i>	który	<i>vilken</i>
gdzieś	<i>någonstans</i>	gdzie	<i>var / vart</i>
dokądś	<i>någonstans</i>	dokąd	<i>vart</i>
kiedyś	<i>en gång, någon</i>	kiedy	<i>när</i>
	<i>gång</i>		

-/kolvjek/

Bildar obestämda pronomen och pronominaladverb med tilläggsbetydelsen *som helst*.

ktokolwiek	<i>någon, en viss</i>	kto	<i>vem</i>
	<i>person</i>		
cokolwiek	<i>något, en viss sak</i>	co	<i>vad</i>
jakikolwiek	<i>någotslags, ett visst</i>	jaki	<i>hurden</i>
	<i>slags</i>		
którykolwiek	<i>någon, en viss</i>	który	<i>vilken</i>

1. Alfabetet

gdziekolwiek	<i>någonstans</i>	gdzie	<i>var / vart</i>
dokądkolwiek	<i>någonstans</i>	dokąd	<i>vart</i>
kiedykolwiek	<i>en gång, någon gång</i>	kiedy	<i>när</i>

254. Pronomenens böjning

Regelbunden böjning

Många pronomen, t.ex. **jaki** *hur*, **taki** *sådan*, **który** *vilken*, **som**, **pański** *Er, herrns* har helt regelbunden adjektivisk böjning. Sådana pronomer slutar i sin grundform på **-y** eller **-i**.

Oregelbundna former

Andra pronomer har i de allra flest former adjektiviska ändelser. Endast ett fåtal former avviker från vanlig adjektivböjning. I stället tillämpas i dessa former i huvudsak substantivisk böjning.

Nsg m och Asg mt har ändelsen **-/Ø/** vid följande pronomer.

Nsg m, Asg mt		Nsg f	
czyj	/czyj/-/Ø/	czyja	<i>vems</i>
jeden	/jedØn/-/Ø/	jedna	<i>en</i>
mój	/moj/-/Ø/	moja	<i>min</i>
nasz	/naš/-/Ø/	nasza	<i>vår</i>
ów	/ov/-/Ø/	owa	<i>den där</i>
pewien	/pevjØn/-/Ø/	pewna	<i>en viss</i>
sam	/sam/-/Ø/	sama	<i>själv, ensam</i>
swój	/svoj/-/Ø/	swoja	<i>sin, egen</i>
twój	/tvoj/-/Ø/	twoja	<i>din</i>
wasz	/vaš/-/Ø/	wasza	<i>er</i>
wszystek	/fšystØk/-/Ø/	wszystka	<i>all, hel</i>
żadień	/žadØn/-/Ø/	żadna	<i>ingen</i>

Pronomenet **ten** *denna* har dessutom ett affix **-/Øn/-** tillagt i denna form.

ten	/t/-/Øn/-/Ø/	ta	<i>den här</i>
tamten	/tam/-/t/-/Øn/-/Ø/	tamta	<i>den där</i>

NAsg n har ändelsen **-/o/** vid följande pronomer.

Nsg m, Asg mt		Nsg f	
jedno	/jedØn/-/o/	jedna	<i>en</i>
owo	/ov/-/Ø/	owa	<i>den där</i>
samo	/sam/-/Ø/	sama	<i>själv, ensam</i>
to	/t/-/Øn/-/Ø/	ta	<i>den här</i>
tamto	/tam/-/t/-/Øn/-/Ø/	tamta	<i>den där</i>
wszystko	/fšystØk/-/Ø/	wszystka	<i>all, hel</i>

Asg f har ändelsen *-ę* vid följande pronomen.

te ⁴⁷	/t/-/ę/	ta	<i>den här</i>
men:			
tamtą	/tam/-/t/-/ą/	tamta	<i>den där</i>

Pronomenen **mój min**, **twój din**, **swój sin** har i alla fromer utom Nsg m, Asg mt och Npl v parallella former bildade på en kortare stam /m/-, /tv/-, /sv/- och en längre stam /moj/-, /tvoj/-, /svoj/. De kortare formerna har betydligt högre stilvärde.

Nsg m	Nsg f	Nsg n	Gsg m, n	GLDsg f	Npl m	Apl v
Asg mt		NApl nv				GLPl
mój	moja	moje	mojego	mojej	moi	moich <i>min</i>
	↗ ma	↗ me	↗ mega	↗ mej		↗ mych
twój	twoja	twoje	twojego	twojej	twoi	twoich <i>din</i>
	↗ twa	↗ twe	↗ twego	↗ twej		↗ twych
swój	swoja	swoje	swojego	swojej	swoi	swoich <i>sin</i>
	↗ swa	↗ swe	↗ swego	↗ swej		↗ swych

/j/ markeras ej i ortografin efter vokal före /i/ varför vi i Nsg v får **czyi vems**. Vidare inträffar konsonantväxling /š/ > /ś/ före +/i/ varför vi får **nasi våra**, **wasi era**. Slutligen faller /t/ bort i uttalet mellan /s/ och /c/ vilket man tagit fasta på i formen **wszyscy** /fšystøk/+/i/ *alla*.

Endast pronomenen **pan herrn**, **pani damen**, **państwo herrskapet** har helt substantivisk böjning som sammanfaller med motsvarande substantivs böjning. **Pan** har den avvikande DLsg **panu**, **pani** den avvikande Asg **panią**, **państwo** den avvikande Lsg **państwu**. Dessutom kräver **państwo** kongruens i plural.

Ljudförändringar

Ljudförändringen /o/ > /u/ förekommer vid ett fåtal pronomen i Nsg mv och NAsg mt.

Nsg m		Nsg f	
mój	/moj/-/Ø/	moja	<i>min</i>
ów	/ov/-/Ø/	owa	<i>den där</i>
swój	/svoj/-/Ø/	swoja	<i>sin, egen</i>
twój	/tvoj/-/Ø/	twoja	<i>din</i>

Flyktig vokal förekommer i Nsg maskulinum av följande pronomen.

Nsg m		Nsg f	
jeden	/jedØn/-/Ø/	jedna	<i>en</i>
pewien	/pevjØ/-/Ø/	pewna	<i>en viss</i>
wszystek	/fšystØk/-/Ø/	wszystka	<i>all</i>
żaden	/žadØn/-/Ø/	żadna	<i>ingen</i>

⁴⁷ I talspråket dock allra oftast ↗ ↗ **ta**.

Oregelbundna pronomen

De personliga pronomen har oregelbunden böjning. I 3 person kan man dock till stora delar se likheter med adjektivisk böjning.

1:a person singular			2:a person singular				
	Obetonad form	Betonad form	Efter preposition		Obetonad form	Betonad form	Efter preposition
N		ja			ty		
A	⁴⁸ mnie			cię	ciebie		
G	mnie			cię	ciebie		
L			mnie			tobie	
D	mi	mnie	⁴⁹	ci	tobie		
I	mną			toba			

3:e person singular maskulinum och neutrum				femininum			
	Obetonad form	Betonad form	Efter preposition		Obetonad form	Betonad form	Efter preposition
N		on m			ona		
		ono n					
A	je n		nie n		ją	nią	
	go m	jego m	niego m				
G	go	jego	niego		jej	ziej	
L			nim			jej	niej
D	mu	jemu	niemu				niej
I	nim				nią		

1:a pers pl		2:a pers pl		3:e person plural		
				Obetonad form	Betonad form	Efter preposition
N	my	wy			oni v	
					one nv	
A	nas		was		je nv	nie nv
G	nas		was		ich v	nich v
L	nas	was			ich	nich
D	nam		wam		im	nim
I	nami		wami		nimi	

⁴⁸ I äldre språkbruk förekommer den obetonade formen **mię** i AG.

⁴⁹ I talspråket förekommer **mi** även betonat, dock ej efter preposition.

⁵⁰ De neutrala accusativformerna **je**, **nie** ersätts ofta i talspråket med de maskulina **go**, **jego**, **niego**.

Reflexivt personligt pronomen

	Obetonad form	Betonad form	Efter preposition
A	się	siebie	
G		siebie	
L		sobie	
D	⁵¹	sobie	
I		sobą	

	vem	ingen	vad	inget
N	kto	nikt	co ⁵²	nic
A	kogo	nikogo	co	nic
G	kogo	nikogo	czego	niczego
L	kim	nikim	czym	niczym
D	komu	nikomu	czemu	niczemu
I	kim	nikim	czym	niczym

För böjningen av det determinativa **oba**, **obydwa** *båda* se räkneordens böjning då detta pronomen böjs som räkneordet **dwa** *två*.

Oböjliga pronomen

De possessiva pronomen **pana** *Er (m)*, **pani** *Er (f)*, **jego** *hans*, **dess** *(m+n)*, **jej** *hennes*, **dess** *(f)*, **państwa** *Er (pl)*, **ich** *deras* är oböjliga då de utgörs av genitivformen av respektive pronom.

⁵¹ I ett ålderdomligt eller regionalt/dialektalt språkbruk finns en särskild obetonad form **∅/∅/se** i dativ.

⁵² I den talspråkliga användningen som relativt pronomen används ett tillägg av det personliga pronomenet i 3 person för att signalera kasus genitiv, lokativ, dativ och instrumentalis, liksom ibland ackusativ, i synnerhet då person avses, t.ex. **dom, co w nim kiedyś mieszkałem** *huset som jag en gång bodde i*.

Räkneordens kategorier

Grundtal

- 0 **zero**
 1 **jeden**
 2 **dwa**
 3 **trzy**
 4 **cztery**
 5 **pięć**
 6 **sześć**
 7 **siedem**
 8 **osiem**
 9 **dziewięć**
 10 **dziesięć**
 11 **jedenaście**
 12 **dwanaście**
 13 **trzyiąście**
 14 **czteriąście**
 15 **piętniąście** [pj̪entnaɔ̄tce] ↗ [pj̪entnaɔ̄tce]
 !! 16 **szesnaście**
 17 **siedemnaście**
 18 **osiemnaście**
 19 **dziewiętniąście** [d̪zɛv̪jɛtnaɔ̄tce] ↗ [d̪zɛv̪jɛntnaɔ̄tce]
 20 **dwadzieścia**
 21 **dwadzieścia jeden**
 22 **dwadzieścia dwa**
 23 **dwadzieścia trzy**
 24 **dwadzieścia cztery**
 30 **trzydzięści**
 40 **czterdzięści**
 50 **pięćdziesiąt** [pj̪ɛ̄t'dzɛ̄sɔ̄nt]
 60 **sześćdziesiąt** [sɛ̄z'dzɛ̄sɔ̄nt]
 70 **siedemdziesiąt**
 80 **osiemdziesiąt**
 90 **dziewięćdziesiąt** [d̪zɛv̪jɛ̄t'dzɛ̄sɔ̄nt]
 100 **sto**
 200 **dwieście**
 300 **trzysta**
 400 **czterysta**
 500 **pięćset**
 600 **sześćset** ['ʃɛ̄sɔ̄t̪] ↗ ['ʃɛ̄t̪ɔ̄sɔ̄t̪]
 700 **siedemset**
 800 **osiemset**
 900 **dziewięćset**

- 1 000 **tysiąc**
 2 000 **dwa tysiące**
 3 000 **trzy tysiące**
 4 000 **cztery tysiące**
 5 000 **pięć tysięcy**
 6 000 **sześć tysięcy**
 1 000 000 **milion**

Observera att mer än tvåstaviga räkneord som betecknar hundratals i ett korrekt språkbruk skall ha betoning på tredje stavelsen från slutet, t.ex. **czteryста** [t̪ɛrysta] *fyrahundra*, GLDI **pięciuset** [piɛnt̪ɛsɛt̪] *femhundra*.⁵³ Dock har instrumentalis av 200, 300, 400 på **-stoma** betoning på näst sista stavelsen.

Vid sammansatta tal särskrivs varje deltal. Endast hundratals sammanskrivs med ett föregående mängdangivande tal.

dwa tysiące dwieście dwadzieścia dwa *tvåtusen tvåhundra tjugotvå*

I sammansättningar av tiotal och ental används maskulinum av **jeden** som oböjlig form medan **dwa / dwie** används kongruent med det följande huvudordet.

dwadzieścia jeden godzin	<i>tjugoen timmar</i>
dwadzieścia dwie godziny	<i>tjugotvå timmar</i>

Då man inte räknar något speciellt utan numrerar eller löser matematiska problem används de maskulina formerna **jeden ett, dwa två**. När sammansatta räkneord används självständigt förekommer därför endast **dwadzieścia dwa tjugotvå**.

Då man räknar takten används som regel **raz, dwa, trzy ett, två, tre**.

Det grundläggande interrogativa räkneordet heter **ile hur många/mycket**.

Grundläggande obestämda räkneord är bl.a. **dużo ↗ wiele** *många, mycket*, **trochę lite,** **mało fā,** *(för) lite*, **niedużo ↗ niewiele** *inte så mycket, ganska lite*, **parę ett par,** **kilka** *några, flera, ileś* *några, kilkanaście* *mellan tio och tjugo, kilkadziesiąt* *några tiotal, tyle* *så mycket/många*.

---

⁵³ I vardagligt talspråk hörs dock ofta betoning på nästa sista stavelsen.

Ordningstal

- 0 **zerowy**
- 1 **pierwszy**
- 2 **drugi**⁵⁴
- 3 **trzeci**
- 4 **czwarty**
- 5 **piąty**
- 6 **szósty**
- 7 **siódmy**
- 8 **ósmy**
- 9 **dzieciąty**
- 10 **dziesiąty**
- 11 **jedenasty**
- 12 **dwunasty**
- 13 **trzynasty**
- 14 **czternasty**
- 15 **piętnasty**
- 16 **szesnasty**
- 17 **siedemnasty**
- 18 **osiemnasty**
- 19 **dzieciętnasty**
- 20 **dwudziesty**
- 21 **dwudziesty pierwszy**
- 30 **trzydziesty**
- 40 **czterdziesty**
- 50 **pięćdziesiąty**
- 60 **sześćdziesiąty**
- 70 **siedemdziesiąty**
- 80 **osiemdziesiąty**
- 90 **dziecięczdziestąty**
- 100 **setny**
- 200 **dwusetny** ≥ **dwóchsetny**
- 300 **trzechsetny**
- 400 **czterechsetny**
- 500 **pięćsetny**
- 600 **sześćsetny**
- 700 **siedemsetny**
- 800 **osiemsetny**
- 900 **dziecięćsetny**
- 1 000 **tysięczny**
- 2 000 **dwutysięczny**
- 3 000 **trzytysięczny**
- 4 000 **czterotysięczny**
- 5 000 **pięciotysięczny**

---

⁵⁴ I mycket ålderdomligt språk förekommer ~~och~~ **wtóry**.

6 000 **sześciotysięczny**
1 000 000 **milionowy**

Observera att förledet i 12, 20, 200, 300, 400 utgörs av de respektive entalens genitivform, vid 500-900 används förled i oböjd form och vid 2000-9000 används det speciella förled som annars används vid ordbildning.

Vid sammansatta ordningstal står endast ental och tiotal som ordningstal. Framförstälda större enheter står som grundtal.

trzydziesty drugi	<i>trettiioandra</i>
sto pięćdziesiąty piąty	<i>etthundra femtiofemte</i>
tysiąc pierwszy	<i>ettusen första</i>
trzechsetny	<i>trehundrade</i>
dwutysięczny	<i>tvåtusende</i>

Det interrogativa ordningstalet heter **który** (**z rzędu**) *vilken* (*i ordningen*).

Det indefinita ordningstalet heter **któryś** (**z rzędu**) *någon, en* (*i ordningen*).

Ett determinativt ordningstal är **ostatni sista**.

Kollektiva räkneord

- 1 **jedne**
- 2 **dwoje**
- 3 **troje**
- 4 **czworo**
- 5 **pięcioro**
- 6 **sześcioro**
- 7 **siedmioro**
- 8 **ósmioro**
- 9 **dziecięcioro**
- 10 **dziesięcioro**
- 11 **jedenaścioro**
- 20 **dzwadzieścioro**
- 30 **trzydzieścioro**
- 40 **czterdzięscioro**
- 50 **pięćdziesięcioro**
- etc.

Tiotal och ental kan inte kombineras. Tal större än 20 används ytterst sällan.

Indefinita kollektiva räkneord är **kilkoro** *några, flera*, **kilkanaścioro** *mellan tio och tjugo*.

I frågor används det interrogativa grundtalet **ile** *hur mycket, många*.

262. Räkneordens kategoriers semantik

Grundtal

De särskilda grundtalen för virila substantiv **dwaj** två, **trzej** tre, **czterej** fyra används ganska sparsamt och företrädesvis när nominalfrasen som de ingår i uttrycker semantisk bestämdhet, dvs. motsvarar andra språks bestämda form. De används i praktiken bara självständigt och ej tillsammans med större enheter såsom tio- eller hundratal.

Kollektiva räkneord

Kollektiva räkneord används under följande betingelser.

- självständigt för att ange att både män och kvinnor ingår i det angivna antalet.

Przyszło ich pięciu.	<i>De var fem som kom. (endast män)</i>
Przyszło ich pięcioro.	<i>De var fem som kom. (blandat)</i>
Przyszło ich pięć.	<i>De var fem som kom. (endast kvinnor)</i>

- vid virila substantiv för att ange att även kvinnor ingår i det angivna antalet.

dwóch studentów ~ dwaj studenci	<i>två studenter (endast män)</i>
dwoje studentów	<i>två studenter (blandat)</i>
dwie studentki	<i>två studenter (endast kvinnor)</i>

Av samma anledning används kollektiva räkneord alltid vid **ludzie** människor, folk.

dwoje ludzi	<i>två människor</i>
--------------------	----------------------

Vid lite högre tal föredras dock substantivet **osoba** person.

siedem osób	<i>sju personer</i>
--------------------	---------------------

- vid substantiv som betecknar barn och djurungar, t ex

troje dzieci	<i>tre barn</i>
sześcioro szczeniąt	<i>sex hundvalpar</i>

- vid substantiv som är plurale tantum⁵⁵, t ex

jedne drzwi, dwoje drzwi	<i>en dörr, två dörrar</i>
czworo sań	<i>fyra slädar</i>

Ofta ersätter man dock de kollektiva räkneorden med motsvarande grundtal + **para** par vid de substantiv som på något sätt består av två likadana delar.

jedna para spodni ~ jedne spodnie	<i>ett par byxor</i>
dwie pary nożyczek ~ dwoje nożyczek	<i>två saxar</i>
pięć par okularów ~ pięcioro okularów	<i>fem par glasögon</i>

⁵⁵ I det vardagliga talspråket ersätts dock ofta de kollektiva räkneorden med vanliga grundtal framför substantiv som är plurale tantum, i all synnerhet vid lite högre tal, t.ex. **pięć drzwi** fem dörrar.

1. Alfabetet

- vid orden **oczy ögon** och **uszy öron**, fakultativt även vid **ręce händer**
dwoje oczu ~ jedna para oczu⁵⁶   *två ögon ~ ett par ögon*
czworo uszu ~ dwie pary uszu   *fyra öron ~ två par öron*
cztery ręce ↗ czworo rąk ~ dwie pary rąk   *fyra händer ~ två par händer*

---

⁵⁶ Däremot används grundtal i det lexikaliserade uttrycket **w cztery oczy mellan fyra ögon.**

263. Räkneordens bildning

Sammansättningar

Särskilda ordbildningsformer används då räkneorden utgör förled i sammansättningar.

1	jedno-
2	dwu- två-, obu- båda-
3	trzy-
4-10	cztero-, pięcio-, sześcio-, siedmio-, ósmio-, dziewięcio-, dziesięcio-
11-19	jedensto-, dwunasto-, trzynasto-, czternasto-, piętnasto-, szesnasto- etc.
20-40	dwudziesto-, trzydziesto-, czterdziesto-
50-90	pięćdziesięcio-, sześćdziesięcio-, siedemdziesięcio-, osiemdziesięcio- etc.
100-400	stu-, dwustu-, trzystu-, czterystu-
500-900	pięćset-, sześćset-, siedemset-, osiemset-, dziewięćset-
1000	tysiąc-

dwujęzyczny	<i>tvåspråkig</i>
dwudniowy	<i>tvådagars</i>
obustronny	<i>ömsesidig, bilateral</i>
czteroletni	<i>fyrårig</i>
siedmioczęściowy	<i>sjudelad</i>
dzieciomierzowy jacht	<i>en niometers jakt</i>
czternastoletni	<i>fjortonårig</i>
stumetrowa wieża	<i>ett hundra meter högt torn</i>
pięćsetlecie	<i>femhundraårsjubileum</i>
tysięcletie	<i>tusenårsjubileum, millennium</i>
dwutysięcletie	<i>tvåtusenårsjubileum</i>

Förled som anger antal tusen står åter i ordbildningsform.

słownik wielojęzyczny	<i>flerspråkigt lexikon</i>
kilkudniowy	<i>några dagars, flerdagars-</i>
półtoragodzinna przerwa	<i>en och en halv timmes rast</i>
półwiekowy	<i>ett halvsekels gammal</i>

Deltal

Deltalen sammanfaller med ordningstalen i femininum, då det feminina substantivet **część del** underförstås.

jedna druga	<i>en halv</i>
jedna trzecia	<i>en tredjedel</i>
dwie czwarte	<i>två fjärdedeler</i>
sześć dziesiątych	<i>sex tiondelar</i>

Attributivt använda deltal.

pół halv, **ćwierć** quart, **półtora** halvannan

Självständigt använda substantiviska deltal

połowa, połówka hälft, hälften, **ćwiartka** fjärdedel

Multiplikativa räkneord

Med hjälp av **raz** NAsg / **razy** NAGpl eller **-kroć** bildas taladverb som motsvarar svenska räkneord + *gånger*.

(jeden) raz	<i>en gång</i>
dwa razy, dwukroć	<i>två gånger</i>
dziesięć razy, dziesięckroć	<i>tio gånger</i>
sto razy, stokroć	<i>hundra gånger</i>
ile razy, ilekroć	<i>hur många gånger</i>
dużo razy	<i>många gånger</i>
wiele razy, wielekroć	<i>många gånger</i>
kilka razy, kilkakroć	<i>några gånger, flera gånger</i>

Vidare bildas adjektiv på **-krotny** med betydelsen *-faldig*. Detta suffix föregås av ordbildningsformen av räkneorden. Av dessa adjektiv bildas åter adverb på **-krotnie** som i princip har samma betydelse som formerna på **-kroć** men är mera vanliga än dessa.

dwukrotny	<i>tvåfaldig</i>	dwukrotnie	<i>tvåfaldigt, två gånger</i>
dziesięciokrotny	<i>tiofaldig</i>	dziesięciokrotnie	<i>tiofaldigt, tio gånger</i>
kilkakrotny	<i>flerfaldig</i>	kilkakrotnie	<i>flerfaldigt, flera gånger</i>

Gång i ordningen uttrycks med ordningstal + **raz** eller mer prepositionen **po för** + **raz** + ordningtal

pierwszy raz	<i>första gången</i>
po raz pierwszy	<i>för första gången</i>

Den interrogativa motsvarigheten heter

po raz który *för vilken gång i ordningen*

Andra adverbiella avledningar

dwójnasób dubbelt, **trójnasób** tredubbelt

Andra adjektivista avledningar

jednorazowy engångs-, **wielorazowy** flergångs-
podwójny dubbel, **potrójny** tredubbel, **poczwórny** fyrdubbel. (Högre tal saknas i denna räcka.)

Vid uppräkning används

po pierwsze
po drugie
po trzecie

för det första
för det andra
för det tredje

Den interrogativa motsvarigheten är
po które

Generiska räkneord

Adjektiviska

jednakowy *likadan*, **dwojakie** *två slags*, **trojaki** *tre slags*, **wieloraki** *många slags*

Adverbiella

jednakowo *likadant*, **dwojako** *på två sätt*, **trojako** *på tre sätt*

Distributiva räkneord

Distributiva räkneord bildas med prepositionen **po** å följd av siffran *ett* i lokativ och större tal i ackusativ.

1 po jednym (m, n), po jednej (f)	<i>en i taget, en var</i>
2 po dwóch (v), po dwa (nv m, n), po dwie (f)	<i>två i taget, två var</i>
3 po trzech (v), po trzy (nv)	<i>tre i taget, tre var</i>
5 po pięciu (v), po pięć (nv)	<i>fem i taget, fem var</i>
10 po dziesięciu (v), po dziesięć (nv)	<i>tio i taget, tio var</i>
100 po stu (v), po sto (nv)	<i>hundra i taget, hundra var</i>
1000 po tysiąc	<i>tusen i taget, tusen var</i>

Distributiva multiplikativa räkneord:

po razie
po dwa razy
po trzy razy
po pięć razy

en gång i taget, var
två gånger i taget, var
tre gånger i taget, var
fem gånger i taget, var

Distributiva kollektiva räkneord:

po dwoje
po pięcioro

två i taget, två var
fem i taget, fem var

Distributiva interrogativa räkneord:

po ile
po ile razy

hur mycket åt gången, hur mycket var
hur många gånger var, i taget

Talsubstantiv

- 0 **zerówka**
- 1 **jedynka**
- 2 **dwójka**
- 3 **trójka**
- 4 **czwórka**
- 5 **piątka**
- 6 **szóstka**
- 7 **siódemka**
- 8 **ósemka**
- 9 **dziewiątka**
- 10 **dziesiątka**
- 11 **jedenastka**
- 12 **dwunastka**
- 13 **trzynastka**
- 20 **dwudziestka**
- 21 **dwudziestka jedynka**
- 30 **trzydziestka**
- 40 **czterdziestka**
- 50 **pięćdziesiątka**
- 100 **setka**
- 200 **dwusetka**
- 300 **trzysetka**

Talsubstantiven kan tillämpas i en snart sagt obegränsad rad betydelser, t ex

zerówka	<i>förskola, nolla</i>
zerówka, jedynka, dwójka, trójka	<i>buss, spårvagn etc. nr 0, 1, 2, 3</i>
dwójka, trójka⁵⁷, czwórka, piątka	<i>skolbetyg 2, 3, 4, 5</i>
czterdziestka, pięćdziesiątka	<i>en ålder på 40, 50 etc. år</i>
setka	<i>en stor sup (100 ml)</i>
dwójka, piątka, dziesiątka,	<i>namn på mynt och sedlar på 2, 5, 10, 20,</i>
dwudziestka, pięćdziesiątka, stówka	<i>50, 100, 200 złoty</i>
(pej./aug. stówka) / setka, dwusetka	

---

⁵⁷ pejorativt används även **dwója, trója**.

264. Räkneordens böjning

Bestämda och obestämda grundtal

Jeden *en* har adjektiviska böjning med stammen /jedØn/- och de oregelbundna formerna **jeden** (Nsg m, Asg mt) och **jedno** (NAsg n).

I sammansatta räkneord som slutar på **jeden** böjs ej **jeden**.

z dwudziestoma jeden kobietami *med tjugoen kvinnor*

Övriga sammansatta räkneord som utgörs av tiotal och ental böjs dock. De ingående leden böjs var för sig.

z dwudziestoma dwoma mężczyznami *med tjugotvå män*

	v	nv: m, n	nv: f
N	dwaj ~ dwóch ≥ dwu	dwa	dwie
A	dwóch ≥ dwu	dwa	dwie
G		dwóch ≥ dwu	
L		dwóch ≥ dwu	
D		dwom ≥ dwu ≥ dwóm	
I	dwoma ≥ dwu		dwiema ≥ dwoma ≥ dwu

	v	nv: m, n	nv: f
N	obydwaj ~ obaj ~ obydwóch ≥ obydwu ≥ obu	obydwa ~ oba	obydwie ~ obie
A	obydwóch ≥ obydwu ≥ obu	obydwa ~ oba	obydwie ~ obie
G		obydwóch ≥ obydwu ≥ obu	
L		obydwóch ≥ obydwu ≥ obu	
D		obydwom ≥ obydwu ≥ obu	
I			obydwiema ≥ obiema obydwoma ≥ oboma ≥ obydwu ≥ obu

	v	nv	v	nv
N	trzech ≥ trzej	trzy	czterech ≥ czterej	cztery
A	trzech	trzy	czterech	cztery
G	trzech		czterech	
L	trzech		czterech	
D	trzem		czterem	
I	trzema		czterema	

	mp	imp
N	pięciu	pięć
A	pięciu	pięć
G	pięciu	
L	pięciu	
D	pięciu	
I	pięcioma ≥ pięciu	

På samma sätt som **pięć** böjs alla högre grundtal.

- 6   **sześć, sześciu, sześcioma**
- 100   **sto, stu, stoma**
- 300   **trzysta, trzystu, trzystoma** (G även ≥ **trzechset**)
- 400   **czterysta, czterystu, czterystoma** (G även ≥ **czterechset**)

På samma sätt böjs också de allra flesta obestämda räkneord.

ile, ilu, iloma	<i>hur många, hur mycket</i>
kilka, kilku, kilkoma	<i>några</i>
kilkanaście, kilkunastu, kilkunastoma	<i>mellan tio och tjugo</i>
kilkadziesiąt, kilkudzisięciu, kilkudziesięcioma	<i>några tiotal</i>
parę, paru, paroma	<i>ett par</i>
wiele, wielu, wieloma	<i>många</i>
niewiele, niewielu, niewielom	<i>ganska få, inte så många</i>
tyle, tylu, tylom	<i>så många</i>

7 och 8 innehåller flyktig vokal och slutar fonologiskt på /j/.

- 7   **siedem, siedmiu, siedmioma**   /śed̪mj/-
- 8   **osiem, ósmiu, ósmioma**   /oś̪mj/-

11-19, 20, 30, 40 har hård stam i böjda former, dvs konsonantväxling /ść/ > /st/.

- 11   **jedenaście, jedenastu, jedenastoma**
- 30   **trzydzieści, trzydziestu, trzydziestoma**

12, 20 och 200 har dessutom förledet **dwu-** i böjda former.

- 12   **dwanaście, dwunastu, dwunastoma**
- 20   **dzwadzieścia, dwudziestu, dwudziestoma**
- 200   **dwieście, dwustu, dwustoma** (G även ≥ **dwóchset**)

50, 60, 70, 80, 90 har mjuk stam i böjda former, dvs konsonantväxling /t/ > /ć/. Dessutom växlar /a/ > /e/.

- 50   **pięćdziesiąt, pięćdziesięciu, pięćdziesięcioma**

500, 600, 700, 800, 900 har endast böjning av första ledet. I instrumentalis finns inte den längre formen.

- 500   **pięćset, pięciuset**
- 600   **sześćset, sześciuset**
- 700   **siedemset, siedmiset**
- 800   **osiemset, ósmiset**

900 **dziewięćset, dziewięciuset**
 På samma sätt böjs också ett obestämt räkneord.

kilkaset, kilkuset	<i>några hundra</i>
paręset, paruset	<i>ett par hundra</i>

Mera än tvåstaviga räkneord som betecknar hundratals och slutar på **-sta, -set, -stu** betonas på tredje stavelsen från slutet. Formerna på **-stoma** betonas dock på näst sista stavelsen. Observera särskilt att detta även gäller obestämda räkneord, t.ex. **kilkaset** *några hundra*.

Räkneorden **tysiąc** *tusen* och **milion** *miljon* liksom ännu högre tal böjs som substantiv. Båda har **-a** i Gsg och 1000 har den något oregelbundna formen **tysięcy** i Gpl.⁵⁸

I sammansatta räkneord böjs ej tusental och större enheter. Dessa böjs endast när de förekommer självständigt.

z dwa tysiące trzystu pięćdziesięcioma koronami	<i>med tvåtusen trehundra femtio kronor</i>
z tysiąc ośmioma dolarami	<i>med ettusen åtta dollar</i>
z tysiąc jeden markami	<i>med ettusen en mark</i>
z tysiącem funtów	<i>med ettusen pund</i>

Deltalet **pół** *halv* och de obestämda räkneorden **dużo** *mycket*, **niedużo** *ganska lite*, **trochę** *lite* och **mało** (*för*) *lite* är oböjliga.

przed pół rokiem	<i>för ett halvt år sedan</i>
dla niewielu (≤ mało) osób	<i>för få personer</i>

Deltalet **półtora** *en och en halv, halvannan* har en särskild form i femininum, **półtorej**, men dessa båda former är i övrigt oböjliga med avseende på kasus.⁵⁹

półtora roku	<i>ett och ett halvt år</i>
półtorej godziny	<i>en och en halv timme</i>
przed półtora rokiem	<i>för ett och ett halvt år sedan</i>
po półtorej godzinie	<i>efter en och en halv timme</i>

Ordningstal

Ordningstalen böjs som adjektiv.

⁵⁸ I talspråket påträffas i Dsg ♀♀ **tysiącu** vid sidan av det korrekta **tysiącowi**.

⁵⁹ I talspråket sammanblandas dessa båda former ofta, t.ex. ♀♀ **półtorej roku** *ett halvt år*.

Kollektiva räkneord

en

N	jedne
A	jedne
G	jednych
L	jednych
D	jednym
I	jednymi

*två**fem*

N	e / o	dwoje	pięcioro
A	e / o	dwoje	pięcioro
G	ga	dwojga	pięciorga
L	gu	dwojgu	pięciorgu
D	gu	dwojgu	pięciorgu
I	giem	dwojgiem	pięciorgiem

31. Verbets kategorier

Det polska verbet har följande morfologiska kategorier:

ASPEKT	• ofullbordad	• fullbordad
<i>MODUS</i>		
• indikativ	robi	> zrobi
• imperativ	rób	> zrób
• konjunktiv	robiłby	> zrobiłby
<i>DIATES</i>		
• aktivum	robi	> zrobi
• reflexivum	robi się	> zrobi się
• passivum	jest robiony	> zostanie zrobiony
<i>TEMPUS</i>		
• presens	robi	> zrobi
• futurum	będzie robić	> zrobi
• preteritum	robił	> zrobił
• pluskvamperfekt	robił był	> zrobił był
<i>INFINITA FORMER</i>		
• infinitiv	robić	> zrobić
• gerundium	robiąc	> zrobiwszy
• presens particip	robiący	>
• preteritum particip	robiony	> zrobiony
• l-particip	robił	> zrobił
• verbalsubstantiv	robienie	> zrobienie
<i>PERSON</i>		
• första	robię	> zrobię
• andra	robisz	> zrobisz
• tredje	robi	> zrobi
<i>NUMERUS</i>		
• singular	robi	> zrobi
• plural	robią	> zrobią
<i>GENUS</i>		
• maskulinum	robił	> zrobił
• femininum	robiła	> zrobiła
• neutrum	robiło	> zrobiło
• viril	robili	> zrobili
• nonviril	robiły	> zrobily

32. Verbformernas semantik

Aspekter

De flesta polska verb finns i två varianter, ”ett par”, varav det ena är fullbordat och det andra ofullbordat. Denna motsättning utnyttjas för att uttrycka en skillnad mellan accentuering av handlingens fullbordande, resultat, avslutande å ena sidan och handlingens förlopp, pågående å andra sidan.

Czytałem wczoraj książkę.	Jag (höll på och) läste en bok i går.
Przeczytałem wczoraj książkę.	Jag läste (klart) en bok i går.

Den **fullbordade aspekten** anger att den talande ser handlingen som en helhet. Den fullbordade aspekten används därför mest när en handling betraktas i hela sitt förlopp, dvs. när handlingens slut ligger inom den talandes blickfält. Handlingens varaktighet har egentligen ingen betydelse här. Vid vissa verb fokuserar den fullbordade aspekten i stället på handlingens början (ingressiva verb) eller på dess korta varaktighet (momentana verb). Fullbordade verb används för att uttrycka delar i en händelsekedja, dvs. för att föra handlingen framåt.

Den **ofullbordade aspekten** ger ingen information angående handlingens helhet och avslutande. Den varken bekräftar eller förnekar detta. Den talande betraktar i stället handlingen i dess förlopp som om han befann sig inne i skeendet, vars början och slut i sammanhanget inte är relevant. Den ofullbordade aspekten kan alltså även återge avgränsade handlingar, men det väsentliga är att den talandes uppmärksamhet är riktad mot handlingens förlopp, dess varaktighet eller upprepning. Ofullbordade verb för alltså inte händelseförloppet framåt utan beskriver i stället en situation.

Presens

I presens förekommer huvudsakligen ofullbordad aspekt. Presensformer av fullbordade verb har som regel futurumbetydelse. Verbets presensformer är de mest omarkerade finita formerna och kan uttrycka en rad olika betydelser.

- Såsom *aktuellt presens* förekommer endast ofullbordad aspekt, då ju aktuellt presens alltid betecknar en pågående handling.

Czytam książkę.	Jag läser en bok.
-----------------	-------------------

- Även *atemporal presens* uttrycks med ofullbordad aspekt.

Nie lubię lodów.	Jag tycker inte om glass.
------------------	---------------------------

- Likaså *repetitivt presens* uttrycks med ofullbordad aspekt.

Codziennie rano wstaję o siódmej. *Jag stiger upp klockan sju på morgonen varje dag.*

- Historiskt presens* står i ofullbordad aspekt.

13 grudnia 1981 zostaje wprowadzony stan wojenny. *Den 13 december 1981 införs undantagstillstånd.*

- Däremot kan *gnomiskt presens* förekomma i båda aspekterna.

Mądry głupiemu ustąpi. *Den kloke ger efter för den dumme.*

- Futuralt presens* i ofullbordad aspekt förekommer framför allt av rörelseverb när tidsadverbial finns utsatt. Vid fullbordad aspekt är den futurala betydelsen den vanligaste användningen av det som formellt är verbets presensformer.

Jutro jedziemy do Krakowa. *I morgen åker vi till Kraków.
Jutro zrobię tort.* *I morgen skall jag göra en tårta.*

- Imperativiskt presens* förekommer i synnerhet i 1 person plural. Denna typ förekommer i båda aspekterna.

Jemy! *Nu äter vi!
Zjemy!* *Nu äter vi upp!*

Futurum

I futurum förekommer båda aspekterna utan restriktioner. Futurum av den fullbordade aspekten uttrycks med verbets presensformer medan futurum av ofullbordad aspekt uttrycks genom omskrivning med hjälperbeteckning.

Przeczytam książkę.	<i>Jag skall läsa boken. (Så att det blir färdigt.)</i>
Będę czytał książkę.	<i>Jag skall läsa en bok. (Så jag kan inte hålla dig sällskap framför teven.)</i>

Preteritum

I preteritum förekommer båda aspekterna utan restriktioner.

Przeczytałem książkę.	<i>Jag har läst boken. (Så nu är det gjort.)</i>
Czytałem książkę.	<i>Jag höll på och läste en bok. (T ex när du kom.)</i>

Pluskvamperfektum

I pluskvamperfektum förekommer båda aspekterna, men den fullbordade aspeten är vanligast. Bruket av pluskvamperfektum är alltid fakultativt. Det används emellanåt i skriftspråket i stället för preteritum för att beteckna en handling som föregår en annan handling i förflytten tid.

Zrozumiał, że uległ był złudzeniu.

Han förstod att han fallit offer för en illusion.

Konjunktiv

Polskans konjunktiv motsvarar ungefär andra språks konjunktiv och konditionalis.

Powiedziała mu, żeby zadzwonił.

Hon hade sagt till honom, att han skulle ringa.

Mógłbym ci o tym coś powiedzieć.

Jag skulle kunna berätta någonting om det för dig.

Infinitiv

I infinitiv förekommer båda aspekterna utan restriktioner.

Infinitiv kan användas i stället för imperativ för att uttrycka mera opersonliga och/eller stränga uppmaningar. Med tillägg av proszę var god blir uppmaning i infinitiv i stället artigt officiell.

Nie dotyczyć przedmiotów!

Vidrör inte föremålen!

Proszę wrzucić monetę!

Var god lägg i ett mynt!

Opersonligt particip

Opersonligt particip har preterital betydelse och används med allmän syftning motsvarande svenska man eller passivum.

Mówiono, że...

Det sades att...

Presens gerundium och presens particip

Presens gerundium och presens particip har aktiv betydelse och betecknar en handling som är samtidig med den handling som satsens finita verb uttrycker.

Preteritum gerundium

Preteritum gerundium har aktiv betydelse och betecknar en handling som föregår den handling som satsens finita verb betecknar.

Preteritum particip

Preteritum particip har som regel passiv betydelse och betecknar som regel en handling som föregår den handling som satsens finita verb betecknar.

Ett antal intransitiva verb bildar preteritum particip med aktiv betydelse.

spuchnięty	<i>svullen</i>
zaistniały	<i>uppkommen</i>

I vissa fall har preteritum particip inte tydligt preterital betydelse utan uttrycker snarare samtidighet.

pożądany	<i>önskvärd</i>
-----------------	-----------------

Bestämda och obestämda rörelseverb

Polska rörelseverb förekommer i par om bestämda och obestämda. De bestämda uttrycker förflyttning till en bestämd punkt. De obestämda uttrycker rörelsen över huvud taget, utan att markera slutmålet.

Jechałem do Renaty.	<i>Jag åkte till Renata.</i>
Jeździ tam często?	<i>Åker hon ofta dit?</i>
Chłopiec idzie do szkoły.	<i>Pojken går till skolan.</i>
Chłopiec chodzi do szkoły.	<i>Pojken går i skolan.</i>
Samolot leci do Poznania.	<i>Planet flyger till Poznań.</i>
Ptaki latają.	<i>Fåglarna flyger.</i>

Vid förflyttning tur och retur används bestämd form, då det rör sig om en konkret sträcka även om det rör sig om två riktningar. Slutmålet sammanfaller då med utgångspunkten.

Spacerkiem szedź do teatru i z powrotem.	<i>Han gick i promenadtakt till teatern och tillbaka.</i>
---	---

Vid regelbundet upprepad förflyttning förekommer både bestämd och obestämd form. Bestämd form framhäver målet, utgångspunkten eller annaniktig omständighet, medan obestämd form kan sägas peka mera på själva vanan eller upprepningen. Bestämd form innebär dessutom endast en förflyttning per tidsenhet, medan obestämd form inte säger om förflyttningen inträffar en eller flera gånger per nämnd tidsenhet. Saknas ett tidsadverbial som påvisar upprepning måste den obestämda formen användas.

Co roku jedziemy ~ jeździmy do Zakpanego.	<i>Vi åker till Zakopane varje år.</i>
Ja codziennie idę ~ chodzę pieszo do pracy.	<i>Jag går till fots till jobbet varje dag.</i>
Ja nie chodzę na basen.	<i>Jag brukar inte gå och simma.</i>
Ja nie idę na basen.	<i>Jag skall inte gå och simma</i>

Vid *oregębundet* upprepad förflyttning används obestämd form.

Podczas urlopu chodziłem na siłownię. *Under semestern gick jag på gym.*

I överförd betydelse används i vissa fall bestämda i andra fall obestämda rörelseverb. Användningen är lexikaliskt betingad.

Zegar nie chodzi. *Klockan går inte.*

Ona nosi czarną sukienkę. *Hon har på sig en svart klänning.*

Reflexiva verb

Ett polskt reflexivt verb kan ha ett antal olika betydelser.

- Det kan vara *reflexivum tantum* och därmed motsvara ett aktivt svenskt verb. I vissa fall kan reflexivum tantum sammanfalla med svenskt språkbruk.

Pytałem się go. *Jag frågade honom.*

Śmiała się. *Hon skrattade.*

Bałem się. *Jag var rädd.*

Drugi raz się mu to udało. *Andra gången lyckades det för honom.*

Wydaje mi się to sensowne. *Jag tycker det verkar vettigt.*

Odezwały się lekkie kroki. *Det hördes lätta steg.*

- Det kan uttrycka *reflexivitet*.

Cześć się. *Han kammade sig.*

Przyzwyczaił się. *Han vande sig.*

- Det kan uttrycka *reciprocitet*.

Znają się już od dwudziestu lat. *De har känt varandra i tjugo år.*

Oni się biją. *De slåss.*

- Det kan ha *generell* eller *opersonlig* betydelse, motsvarande svenskt *man*, *vi* eller passivum.

Mówią się, że... *Det sägs att...*

Tak się nie robi. *Så gör man inte.*

Tańczy się i śpiewa. *Det dansas och sjungs.*

Na dworzec jedzie się Alejami. *Till stationen kör man via Avenyn.*

Tędzą się wchodzi. *Man går in den här vägen.*

- I vissa fall kan reflexivum uttrycka inneboende egenskap

On się bije.

Han slåss.

- Det kan uttrycka *intransitivitet*.

Ona go budzi o szóstej.

Hon väcker honom klockan sex.

On się budzi o szóstej.

Han vaknar klockan sex.

331. Aspektparens bildning

Ett enkelt eller primärt verb är som regel ofullbordat.

pić >	<i>dricka</i>
mieć >	<i>ha</i>
pisać >	<i>skriva</i>
znać >	<i>känna, känna till</i>

Endast ett litet antal primära verb är fullbordade.

dać <	<i>ge</i>
kupić <	<i>köpa</i>
wziąć <	<i>ta</i>

Aspekten markeras genomgående med en pil som pekar mot fullbordat verb och från ofullbordat.

Prefigering av primära verb

Om man utgår från ett primärt, som regel ofullbordat verb kan man bilda ett fullbordat med hjälp av prefix. I vissa fall är prefixet helt eller nästan betydelsenotomt. Man får då ett aspektpar där de båda verben har samma betydelse och endast skiljer sig åt till aspekten.

czekać > zaczekać	<i>vänta</i>
czytać > przeczytać	<i>läsa</i>
pisać > napisać	<i>skriva</i>
prosić > poprosić	<i>be</i>
pytać > zapytać	<i>fråga</i>
dzwonić > zadzwonić	<i>ringa</i>

Oftast medför dock prefireringen en betydelseförskjutning. Det är då inte fråga om ett aspektpar utan om ren ordbildning. Man får då genom prefirering fullbordade verb med en modifierad betydelse.

jeść >		<i>äta</i>
	> najeść się	<i>äta sig mätt</i>
	> zjeść	<i>äta upp</i>
pić >		<i>dricka</i>
	> napić się	<i>dricka, släcka törsten</i>
	> wypić	<i>dricka upp</i>
pisać >		<i>skriva</i>
	> podpisać	<i>skriva under</i>
	> przepisać	<i>skriva om</i>

Vid ett antal enkla verb på **-eć** slutar vissa prefigerade avledningar på **-ić**.

myśleć >	> wymyślić	<i>tänka</i>
widzieć >	> odwiedzić	<i>tänka ut, hitta på se besöka</i>

Suffigering av fullbordade verb

Om man utgår från ett fullbordat, som regel prefigerat verb kan man bilda ett ofullbordat med hjälp av suffix.

dać < dawać	<i>ge</i>
podpisać < podpisywać	<i>skriva under</i>

När man bildar aspektpar med hjälp av suffix förändras oftast stammen något.

kupić < kupować	<i>köpa</i>
zamówić < zamawiać	<i>beställa</i>
odwiedzić < odwiedzać	<i>besöka</i>

Några aspektpar är helt oregelbundna (suppletiva former).

mówić > powiedzieć	<i>tala, säga</i>
brać > wziąć	<i>ta</i>
kłaść > położyć	<i>lägga</i>

Rörelseverben utnyttjar den obestämda formen vid bildande av ofullbordade prefigerade verb. I vissa fall får den obestämda formen också ett ytterligare suffix.

przyjść < przychodzić	<i>komma gående</i>
przyjechać < przyjeżdżać	<i>komma åkande</i>
przybiec < przybiegać	<i>komma springande</i>

De vanligaste regelbundna förhållandena mellan fullbordat och avlett ofullbordat verb är följande:

- **-ać < -ywać (-iwać efter /k/, /g/, /x/)**

pokazać < pokazywać	<i>visa</i>
podpisać < podpisywać	<i>skriva under</i>
wysłuchać < wysłuchiwać	<i>lyssna</i>
zamalować < zamalowywać	<i>måla över</i>

Endast tre verb på **-ać** bildar ofullbordade motsvarighete på **-awać**.

oddać < oddawać	<i>lämna tillbaka</i>
poznać < poznawać	<i>lära känna</i>
wstać < wstawać	<i>resa sig, stiga upp</i>

- **-ić < -ać** (medför vokalväxling /o/ > /a/ och konsonantväxling i stammen)

wrócić < wracać	<i>komma tillbaka</i>
podwoić < podwajać	<i>fördubbla</i>
zapalić < zapalać	<i>tända</i>

1. Alfabetet

Mindre vanliga regelbundna förhållanden mellan fullbordat och avlett ofullbordat verb är följande:

- **-ać < -ewać** (vid enstavig infinitiv, prefix oräknat)
podziać się < podziweać się *ta vägen*
  - **-ić < -ijać** (vid enstavig infinitiv, prefix oräknat)
zabić < zabijać *slå ihjäl*
wypić < wypijać *dricka ur*
  - **-uć < -uwać** (vid enstavig infinitiv, prefix oräknat)
podkuć < podkuwać *sko (häst)*
  - **-yć < -ywać** (vid enstavig infinitiv, prefix oräknat)
zmyć < zmywać *tvätta av, diska*
przeżyć < przezywać *överleva*
  - **-jąć < -jmować**
przyjąć < przyjmować *ta emot*
  - **-ać < -ynać / -inać**
zacząć < zaczynać *börja*
wyciąć < wycinać *klippa ut*

Vissa helt oregelbundna förehållanden förekommer också.

I vissa rad verb förekommer i stället inskott av en flyktig vokal i stammen. Denna vokal är /e/ före /r/, annars /y/ som efter mjuk konsontant och /k/, /g/ övergår till /i/.

wybierać < wybierać	<i>ta ut</i>
wysyłać < wysyłać	<i>skicka (i väg)</i>

332. Aktionsarternas bildning

Bestämda och obestämda rörelseverb

Bland rörelseverben finns en klar uppdelning i två aktionsarter eller synsätt på rörelsens förlopp. Den bestämda aktionsarten uttrycker en rörelse mot ett bestämt mål. Den obestämda aktionsarten uttrycker en mera obestämd rörelse. De olika verbformerna bildas ej på något regelbundet sätt utan är lexikaliserade.

Bestämda	Obestämda	
iść	chodzić	<i>gå, komma, förflytta sig till fots</i>
jechać	jeździć	<i>åka, komma, förflytta sig med fordon</i>
biec	biegać	<i>springa</i>
ciągnąć	ciągać	<i>dra</i>
lecieć	latać	<i>flyga</i>
leżć	łazić	<i>gå släpande (pej.)</i>
nieść	nosić	<i>bära</i>
pełznać	pełzać	<i>krypa, åla sig</i>
pływać	pływać	<i>åka på vatten, flyta, segla</i>
wieść	wodzić	<i>föra, leda</i>
wieźć	wozić	<i>köra, transportera</i>

Iterativa verb

Av ett mindre antal verb finns särskilda avledningar som uttrycker vanemässigt utförande av handlingen i fråga. Dessa verb är avledda med något av suffixen -/a/-, -/va/-, -/yva/-.

Iterativa verb är alltid ofullbordade.

być	vara	bywać	(bruka) vara
czytać	läsa	czytywać	(bruka) läsa
grać	spela	grywać	(bruka) spela
jeść	äta	jadać	(bruka) äta
mieć	ha	miewać	(bruka) ha
mówić	tala, säga	mawiać	(bruka) säga
pić	dricka	pijać	(bruka) dricka
pisać	skriva	pisywać	(bruka) skriva
widzieć	se	widywać	(bruka) se

Delimitativa verb

Delimitativa verb bildas av enkla ofullbordade verb med prefiset /po/- och uttrycker att handling är begränsad till ett kort tidsavsnitt. Delimitativa verb är alltid fullbordade.

pogadać <	<i>prata lite, en liten stund</i>
posiedzieć <	<i>sitta lite, en liten stund</i>

Distributiva verb

Distributiva verb bildas av ofullbordade verb med prefiset /po/- och betecknar att en handling upprepas på ett visst antal objekt. Distributiva verb är alltid fullbordade.

powypiąć <	<i>dricka ur alla en efter en</i>
porozbijać <	<i>slå sönder alla en efter en</i>

Ingressiva verb

Ingressiva verb bildade av enkla ofullbordade verb med prefiset /rozØ/- samt det reflexiva pronomenet **się** och betecknar att en handling tar sin början. Ingressiva verb är alltid fullbordade och intransitiva.

rożeśmiać się <	<i>börja skratta</i>
rozpadać się <	<i>börja regna</i>

333. Övrig bildning av verb

Prefigering

/do/-

ända till, fram till

dojechać < dojeźdzać	<i>komma fram</i>
<i>tillägg</i>	

dopisać < dopisywać

skriva till

/na/-

på, fast

nakleić < naklejać	<i>klistra på</i>
Med det reflexiva pronomenet się uttrycks <i>tills man fått nog</i>	

najeść się <

äta sig mätt

/nad∅/-

spara tid, i förväg, genväg

nadrobić < nadrabiać	<i>arbeta i kapp</i>
--------------------------------	----------------------

nadrobić < nadrabiać

arbeta i kapp

/ob∅/-

runt omkring

obejść < obchodzić	<i>gå runt</i>
------------------------------	----------------

obejść < obchodzić

gå runt

/od∅/-

från, bort

odnieść < odnosić	<i>bära bort</i>
<i>tillbaks, som svar</i>	

odpisać < odpisywać

skriva svar

/pod∅/-

in under

podłożyć < podkładać	<i>lägga under</i>
<i>upp</i>	

podnieść < podnosić

lyfta upp

fram till

podejść < podchodzić

gå fram till

/pše/-

igenom

przebić < przebijać	<i>slå igenom</i>
<i>över, tvärs över</i>	

przejść < przechodzić

gå över

/p̄y/-

hit, till

przynieść < przynosić
przyjść < przychodzić

komma bärande, hämta
komma (gående)

/rozø/-

isär, åt olika håll, sönder. Det reflexiva pronomenet används vid intransitiva verb

rozdać < rozdawać	<i>dela ut</i>
rozbić < rozbijać	<i>slå sönder</i>
<i>isär, åt olika håll, sönder.</i> Vid intransitiva verb används det reflexiva pronomenet.	
rozejść się < rozchodzić się	<i>gå åt olika håll, skinbras</i>
rozbić się < rozbijać się	<i>gå sönder</i>

/vø/-

in i

wejść < wchodzić	<i>gå in</i>
<i>upp</i>	
wejść < wchodzić	<i>gå upp</i>

/vy/-

ut, ur

wynieść < wynosić	<i>bära ut</i>
wyjechać < wyjeżdżać	<i>resa ut ur</i>
wypić < wypijać	<i>dricka ur</i>
<i>från, bort</i>	
wyjechać < wyjeżdżać	<i>resa iväg</i>

/zø/-

Detta prefix skrivs ortografiskt s- före tonlös konsonant utom /s/, /ś/, /š/.

ner

zjechać < zjeźdzać	<i>åka ner</i>
<i>tillsammans, ihop.</i>	
zebrać < zbierać	<i>samla</i>
zszyć < zszywać	<i>sy ihop, häfta ihop</i>
<i>tillsammans, ihop.</i> Vid intransitiva verb används det reflexiva pronomenet.	
zebrać się < zbierać się	<i>samlas</i>
skupić się < skupiać się	<i>koncentrera sig</i>

/za/-

bakom

zajść < zachodzić

gå bakom

Suffigering

Av substantiv bildas verb framför allt med suffixet **-ować**.

pracować	<i>arbeta</i>	praca	<i>arbete</i>
handlować	<i>handla</i>	handel	<i>handel</i>

Av adjektiv bildas verb framför allt med suffixet **-nąć**.

chudnąć	<i>magra, gå ner</i>	chudy	<i>mager</i>
----------------	----------------------	--------------	--------------

34. Verbens böjning

Verbets stammar

De flesta polska verb uppvisar i sin böjning två olika stammar, en preteritumstam och en presensstam. Dessa båda stammar bildas genom att två olika suffix läggs till verbets rot. Preteritumstammen utgör grunden för bildandet av infinitiv, 1-particip, preteritum gerundium, preteritum particip och verbalsubstantiv. Presensstammen utgör grunden för bildandet av presens eller enkelt futurum, imperativ, presens gerundium och presens particip.

I tabellen nedan återfinnes de förhållanden mellan preteritumstam och presensstam som är regelbundet återkommande i polskan. Verbtyperna i de skuggade fälten är produktiva. Övriga typer är improduktiva. Bland de produktiva typerna bör man särskilt observera att två typer har samma suffix i både preteritum- och presensstammen, alltså i praktiken endast **en** stam.

rot	preteritum		presens		
	suffix	stam	suffix	stam	
/ćek/	/a/	czeka-	/a/	czeka-	vänta
/robj/	/i/	robi-	/i/	robi-	göra
/prac/	/ova/	pracowa-	/uje/	pracuje-	arbeta
/czyt/	/yva/	czytywa-	/uje/	czytuje-	bruka läsa
/pøch/	/ne/	pchnę-	/ńe/	pchnie-	skjuta på
/śedź/	/a/	siedzia-	/i/	siedzi-	sitta
/pis/	/a/	pisa-	+/e/	pisze-	skriva
/istń/	/a/	istnia-	/eje/	istnieje-	existera
/my/	/Ø/	my-	/je/	myje-	tvätta
/pjek/	/Ø/	piek-	+/e/	piecze-	baka, steka

Ljudväxlingar i preteritumstammen

Rötter på /r/ med tom stavelsekärna realiseras ett flyktigt /a/ i preteritumstammen

/mØr/   /Ø/   **mar-**   +/e/   **mrze-**   dö

Vid rötter på /m/ och /n/ med tom stavelsekärna framkallar det tomma suffixet i preteritum-stammen en övergång av nasal konsonant mellan två tomma stavelsekärnor till nasalvokalen /e/.

/klØn/   /klØn/-/Ø/   **kle-**   /klØn/+/e/   **klnie-**   svära
 /dØm/   /dØm/-/Ø/   **dę-**   /dØm/+/e/   **dmie-**   blåsa

Ljudväxlingar i presensstammen

I två av verbtyperna framkallar presensstammens suffix +/e/ konsonantväxling.

De aktuella växlingarna för A~E-stammarna är följande.

Pret.st.	/p/	/b/	/m/	/v/	/r/	/s/	/z/	/t/		/st/	/zd/	/sł/	/k/	/g/	/sk/
Pres.st.	/pj/	/bj/	/mj/	/vj/	/ž/	/š/	/ž/	/č/	≥ /c/	/šč/	/ždž/	/sł/	/č/	/ž/	/šč/
	/														

Vid växlingarna /v/ > /vj/ bibehålls dock /v/ före ändelse med nasal vokal.

/käp/	/a/	käpa-	+/e/	käpie-	<i>bada</i>
/dłub/	/a/	dłuba-	+/e/	dłubie-	<i>urholka</i>
/kłam/	/a/	kłama-	+/e/	kłamie-	<i>ljuga</i>
/røv/	/a/	rwa-	+/e/	rwie-	<i>riva</i>
/or/	/a/	ora-	+/e/	orze-	<i>plöja</i>
/pis/	/a/	pisa-	+/e/	pisze-	<i>skriva</i>
/maz/	/a/	maza-	+/e/	maże-	<i>smörja</i>
/šept/	/a/	szept-	+/e/	szepce-	<i>viska</i>
				≥ szepce-	
/xlust/	/a/	chlusta-	+/e/	chluszcze-	<i>hälla ut</i>
/gvizd/	/a/	gwizda-	+/e/	gwiżdże-	<i>vissla</i>
/søł/	/a/	sła-	+/e/	śle-	<i>skicka</i>
/płak/	/a/	płaka-	+/e/	płacze-	<i>gråta</i>
/løg/	/a/	łga-	+/e/	łże-	<i>ljuga</i>
/głask/	/a/	głaska-	+/e/	głaszcze-	<i>klappa</i>

De aktuella växlingarna för Ø~E-stammarna är följande.

Pret.stam, /a/, /e/	/s/	/z/	/t/	/d/	/k/	/g/	/r/	/m/	/n/
Pres.stam, +/on/	/š/	/ž/	/č/	/dž/	/č/	/ž/	/ž/	/mj/	/ń/

Dessutom för dessa konsonantväxlingar med sig vokalväxling /a/ > /e/ mellan centrala konsonanter.

/ńos/	/Ø/	nios-	+/e/	niesie-	<i>bära</i>
/vjoz/	/Ø/	wioz-	+/e/	wiezie-	<i>forsla</i>
/plot/	/Ø/	plot-	+/e/	plecie-	<i>fläta</i>
/vjod/	/Ø/	wiod-	+/e/	wiedzie	<i>föra</i>
/pjek/	/Ø/	piek-	+/e/	piecze-	<i>baka, steka</i>
/mog/	/Ø/	mog-	+/e/	może-	<i>kunna</i>
/mør/	/Ø/	mør-	+/e/	mrze-	<i>dö</i>
/dØm/	/Ø/	dę-	+/e/	dmie	<i>blåsa</i>
/klØn/	/Ø/	klę-	+/e/	klinie-	<i>svära</i>

1. Alfabetet

Vid Ø~JE-stammarna inträffar växling /a/ > /e/ mellan centrala konsonanter före suffixet /je/.

/vja/	/Ø/	wia-	/je/	wieje-	blåsa
-------	-----	------	------	--------	-------

Infinitiv

Infinitiv bildas genom att ändelsen +/ć/ läggs till verbets preteritumstam.

mieszkać	mieszkać	bo
----------	----------	----

Ljudförändringar i infinitiv

/ę/ > /ą/ i stamsuffixet i sluten stavelse

/mi/-/nę/+/ć/	minąć	passera
---------------	-------	---------

/a/ ~ /o/ > /e/ i stamsuffixet mellan centrala konsonanter

/xć/-/a/+/ć/	chcieć	vilja
/kšyč/-/a/+/ć/	krzyczęć	skrika
/mj/-/a/+/ć/	mieć	ha
/vjedź/-/a/+/ć/	wiedzieć	veta

dock ej i roten före stamsuffixet /Ø/

/śmja/-/Ø/+/ć/ /śę/	śmiać się	skratta
---------------------	-----------	---------

ej heller i sekundärt bildade ofullbordade verb med A-stam

/za/-/mawj/-/a/+/ć/	zamawiać	beställa
---------------------	----------	----------

sibilantassimilation

/ńos/-/Ø/+/ć/	nieść	bära
/vjoz/-/Ø/+/ć/	wieźć	köra, transporter

/t/ ~ /d/ > /ś/ före +/ć/

/plot/-/Ø/+/ć/	pleść	fläta
/jad/-/Ø/+/ć/	jeść	äta

/k/ ~ /g/ + /ć/ > /c/

/pjek/-/Ø/+/ć/	piec	baka, steka
/tłuk/-/Ø/+/ć/	tłuc	krossa, banka

/a/ ~ /o/ > /e/ i roten mellan centrala konsonanter till följd av konsonantväxling.

/jad/-/Ø/+/ć/	jeść	äta
/laz/-/Ø/+/ć/	leźć	klättra
/ńos/-/Ø/+/ć/	nieść	bära
/vjod/-/Ø/+/ć/	wieść	föra
/vjoz/-/Ø/+/ć/	wieźć	transportera, köra
/vlok/-/Ø/+/ć/	wlec	släpa
/zamjot/-/Ø/+/ć/	zamieść	sopa

/o/ > /u/ i rotens slutna stavelse i annan ställning än mellan två centrala konsonanter		
/bod/-/Ø/+/ć/	bóśc	<i>stånga</i>
/mog/-/Ø/+/ć/	móc	<i>kunna</i>
/pomog/-/Ø/+/ć/	pomóc	<i>hjälpa</i>

L-particip

L-participet bildas genom tillägg av ändelsen /t/ till preteritumstammen.

/mješk/-/a/-/t/	mieszkał	<i>bodde</i>
/śedź/-/a/-/t/	siedział	<i>satt</i>
/bi/-/Ø/-/t/	bił	<i>slog</i>
/pjek/-/Ø/-/t/	piekł	<i>bakade, stekte</i>
/jad/-/Ø/-/t/	jadł	<i>åt</i>

Detta particip böjs substantiviskt i genus och numerus:

Ø	m sg	czytał	<i>läste</i>
a	f sg	czytała	
o	n sg	czytało	
+i	v pl	czytali	
y	nv pl	czytały	

Ljudförändringar i l-particip

Vid NE~NIE-stammar med rot på konsonant och processuell betydelse faller preteritumstammens suffix /nɛ/ som regel bort.⁶⁰

/xud/-/nɛ/-/t/	chudł	<i>magrade, blev smal</i>
----------------	--------------	---------------------------

Följande vokalväxlingar inträffar i maskulinum singular.

/e/ > /a/ i stamsuffixet i slutna stavelse			
/mi/-/nɛ/-/t/	minął	minęła	<i>passerade</i>

Samma förhållande gäller efter övergång av /ØnØ/ till /e/ i Ø~E-stammar.

/za/-/čØn/-/Ø/-/t/	zaczął	zaczęła	<i>började</i>
--------------------	---------------	----------------	----------------

Regeln till trots bevaras denna vokalväxling även då personändelserna i 1 och 2 person singular fogas till participet,⁶¹ dvs **minąłem jag passerade (m)**, **minąłeś du passerade (m)** men **minęłam jag passerade (f)**, **minęłaś du passerade (f)**.

⁶⁰ Detta bortfall är mera utbrett i talspråket i södra och västra Polen än i skriftspråket.

⁶¹ I talspråket förekommer dock ofta former utan vokalväxling, dvs. §§ **minąłem**, §§ **minąłeś**.

Dessutom kan denna växling iakttas i roten vid ett litet antal verb.

/gżęz/-/t̪/	grzązł	grzęzła	<i>sjönk ner, fastnade</i>
/vjęd/-/t̪/	wiądł	więdła	<i>vissnade</i>
/za/-/pšeg/-/t̪/	zaprzągł	zaprzęgła	<i>spände för</i>

/o/ > /u/ i sluten stavelse

/bod/-/Ø/-/t̪/	bódł	bodła	<i>stångade</i>
/mog/-/Ø/-/t̪/	mógł	mogła	<i>kunde</i>
/ńos/-/Ø/-/t̪/	niósł	niosła	<i>bar</i>
/plot/-/Ø/-/t̪/	plótł	plotła	<i>flätade</i>
/pomog/-/Ø/-/t̪/	pomógł	pomogła	<i>hjälpte</i>
/ros/-/ne/-/t̪/	rósł	rosła	<i>växte</i>
/vjod/-/Ø/-/t̪/	wiódł	wiodła	<i>förde</i>
/vjoz/-/Ø/-/t̪/	wióżł	wiozła	<i>transporterade</i>
/vlok/-/Ø/-/t̪/	wlókł	wlokła	<i>släpade</i>
/zamjot/-/Ø/-/t̪/	zamiótł	zamiotła	<i>sopade</i>

Denna vokalväxling bevaras dock inte då 1 och 2 p sg personändelser fogas till participet, dvs **mogłem jag kunde (m)**, **mogłeś du kunde (m)**.

I viril plural inträffar sibilantassimilation.

/ńos/-/Ø/+/li/	nieśli	<i>de bar</i>
/ros/-/ne/-/li/	rośni	<i>de växte</i>
/vjoz/-/Ø/+/li/	wieźli	<i>de transporterade</i>

I viril plural inträffar vidare vokalväxling /a/ ~ /o/ > /e/ mellan centrala konsonanter.

/xč/-/a/-/li/	chcieli	<i>de ville</i>
/kšyč/-/a/-/li/	krzyczeli	<i>de skrek</i>
/mj/-/a/-/li/	mieli	<i>de hade</i>

Sibilantassimilation ger upphov till denna vokalväxling.

/laz/-/Ø/-/li/	ležli	<i>de gick släpande</i>
/ńos/-/Ø/-/li/	nieśli	<i>de bar</i>
/vjoz/-/Ø/-/li/	wieźli	<i>de transporterade</i>

Vokalväxling inträffar dock även efter central konsonant före /tl/, /dl/ och /kl/.

/jad/-/Ø/-/li/	jedli	<i>de åt</i>
/plot/-/Ø/-/li/	pletli	<i>de flätade</i>
/vlok/-/Ø/-/li/	wlekli	<i>de släpade</i>

Däremot inträffar den ej före stamsuffixet /Ø/ ⁶² eller vid sekundärt bildade A-stammar

/śmja/+/li/ /še/	śmiali się	<i>de skrattade</i>
/za/-/rabj/-/a/-/li/	zarabiali	<i>de tjänade</i>

⁶² I regionalt språkbruk inträffar dock ofta denna växling även vid Ø~JE-stammar, t.ex. Śmiali się.

Flyktig vokal realiseras i ett par fall i maskulinum singular.

/sØx/-/nø/-/ł/	sęchł	schła	<i>torkade</i>
Vid verbet iść <i>gå</i> faller dessutom /d/ bort mellan konsonanter.			
/šØd/-/ł/	szedł	szła	<i>gick</i>

Denna växling mellan flyktig vokal och tom stavelsekärna leder till ytterligare växlingar i eventuella prefix.

/zØ/-/sØx/-/nø/-/ł/	zsechł	zeschła	<i>torkade</i>
/vØ/-/šØd/-/ł/	wszedł	weszła	<i>gick in</i>

Med l-participet som utgångspunkt bildas vidare de sammansatta formerna preteritum, pluskvamperfektum och konjunktiv samt den ena typen av futurum.

Preteritum

Preteritum motsvaras i 3 p sg och pl av rent l-particip medan 1 och 2 person singular och plural bildas genom tillägg av personändelserna -/Øm/, -/Øś/, -/šmy/, -/śce/ till l-participet.

	m	f	n ⁶³	
1 sg	robiłem	robiłam		
2 sg	robiłeś	robiłaś		
3 sg	robił	robiła	robiło	
	v pl	nv pl		
1 pl	robiliśmy	robiłyśmy		
2 pl	robiliście	robiłyście		
3 pl	robili	robiły		

gjorde, har gjort

Preteritumändelserna fogas i vardagligt språk och i ett äldre språkbruk gärna till det första ordet i meningen.⁶⁴

Kiedy to napisaliście?	<i>När skrev ni det?</i>
Skąd Kiedyście to napisali?	
Co ty powiedziałeś?	<i>Vad sade du?</i>
Skąd Coś ty powiedział?	

Pluskvamperfekt

Pluskvamperfekt bildas genom kombination av preteritumformerna av huvudverbet med l-participet av hjälpverbet **być vara**. Det används huvudsakligen i 3 person singular.

⁶³ Mycket sällan förekommer även 1sg och 2sg neutrum vid syftning på substantiv i neutrum.

⁶⁴ I talspråket förekommer dessutom ofta inskott av ett betydelsetomt **że**, t ex **Skąd Kiedyście to napisali?**

	m	f	n	
1 sg	robiłem był	robiłam była		
2 sg	robiłeś był	robiłaś była		
3 sg	robił był	robiła była	robiło było	<i>hade gjort</i>
	v pl	nv pl		
1 pl	robiliśmy byli	robiłyśmy były		
2 pl	robiliście byli	robiłyście były		
3 pl	robili byli	robiły były		

Konjunktiv

Konjunktiv bildas genom att konjunktivaffixet **-by-** skjuts in mellan 1-participet och preteritumändelserna.

	m	f	n	
1 sg	robiłbym	robiłabym		<i>skulle göra, gjorde</i>
2 sg	robiłbyś	robiłabyś		
3 sg	robiłby	robiłaby	robiłoby	
	v pl	nv pl		
1 pl	robilibyśmy	robiłybyśmy		
2 pl	robilibyście	robiłybyście		
3 pl	robiliby	robiłyby		

Om flyttning sker i konjunktiv skall både konjunktivaffixet **-by-** och personändelsen flyttas till första ordet i satsen. Konjunktivaffixet sammanskrivs dock inte med det stora flertalet ord.

Kto chciałby loda?

Vem skulle vilja ha en glass.

✧ **Kto by chciał loda?**

När skulle ni kunna komma?

Kiedy moglibyście przyjść?

✧ **Kiedy byćście mogli przyjść?**

Däremot sammanskrivs det, om det flyttas, med de konditionala konjunktionerna **jeżeli**, **jeśli om**.

Jeśli otworzył usta, zwymiotowałby. *Om han öppnade munnen, skulle han*

~ **Jeśli otworzyłby usta,...** *spyt.*

Konjunktivaffixet och personändelsen måste *alltid* flyttas till och sammanskrivas med de allmänt underordnande konjunktionerna **że/iż att**, de finala konjunktionerna **że-/a-/iż-** (*för*) *att*, den konditionala konjunktionen **gdy-** *om*, de komparativa konjunktionerna **jak-, jako-** *som om* och den optativa partikeln **o-** *måtte*.

Prosiła cię, żebyś nie palił.

Hon bad dig att du inte skulle röka.

Gdybym chciał, jadłbym.

Om jag hade velat, hade jag ätit.

Wyglądało, jakby go tam nie było.

Det såg ut som om han inte fanns där.

Oby już przyszedł.

Måtte han komma snart.

I satsadverbialen **jakoby**, **jakby** *liksom* ingår alltid **-by**. Detta **-by** har dock inget med konjunktiv att göra.

Mówią jakby z akcentem.

Han talar liksom med brytning.

Irreal konjunktiv

Irreal konjunktiv bildas genom kombination av enkel konjunktiv av hjälperverket **być** *vara* och 1-participet av huvudverbet. Denna form är mindre vanlig och kan alltid ersättas med enkel konjunktiv.

	m	f	n	
1 sg	byłbym robił	byłabym robiła		
2 sg	byłbyś robił	byłabyś robiła		
3 sg	byłby robił	byłaby robiła	byłoby robiło	<i>skulla ha gjort, hade gjort</i>
	v pl	nv pl		
1 pl	bylibyśmy robili	byłybyśmy robili		
2 pl	bylibyście robili	byłybyście robili		
3 pl	byliby robili	byłyby robili		

Personändelserna tillsammans med det konjunktivbildande affixet **-by-** flyttas gärna till första ordet i senten. Sammanskrivning sker efter samma regler som vid enkel konjunktiv. Den inbördes ordningen mellan hjälperverket och huvudverbet kan ibland även vara den omvänta.

Preteritum gerundium

Preteritum gerundium bildas av fullbordade verb. Om preteritumstammen slutar på vokal är ändelsen **-wszy**.

/kupj/-/i/	kupiwszy	<i>havande köpt, efter att ha köpt</i>
/d/-/a/	dawszy	<i>havande givit, efter att ha givit</i>
/z/-/robj/-/i/	zrobiwszy	<i>havande gjort, efter att ha gjort</i>

Om stammen slutar på konsonant är ändelsen **-łszy**. Samma vokalväxlingar inträffar då som i 1-participet maskulinum singular.

/pšy/-/ńos/-/∅/	przyniósłszy	<i>havande hämtat, efter att ha hämtat</i>
-----------------	---------------------	--

Preteritum particip

Preteritum particip bildas framför allt av transitiva verb av båda aspekterna.

Preteritum particip bildas av de flesta verb med hjälp av suffixet /n/. Därtill läggs adjektivets regelbundna ändelser.

/vidźa/-/n/-/y/	widziany	<i>sedd</i>
-----------------	-----------------	-------------

Vid I-stammar och Ø~E-stammar på obstruent samt vid vissa NE~NIE-stammar används suffixet +/on/ varvid eventuell utljudande vokal i stammen faller bort.

/zrobj/-/i/+/on/-/y/	zrobiony	<i>gjord</i>
/proś/-/i/+/on/-/y/	proszony	<i>bedd</i>
/pjek/-/Ø/+/on/-/y/	pieczony	<i>stekt, bakad</i>
/mi/-/nɛ/+/on/-/y/	miniony	<i>passerad</i>

Följande konsonantväxlingar är aktuella.

Pret.stam	/k/	/g/	/n/	/s/	/z/	/t/	/d/	/š/	/ż/	/ć/	dż/
Pret.part.	/č/	/ž/	/ń/	/ś/	/ż/	/ć/	/dż/	/š/	/ż/	/c/	/dz/

Dessa växlingar ger ofta upphov till vokalväxling /o/ > /e/ mellan centrala konsonanter i roten

/ńos/-/Ø/+/on/-/y/	niesiony	<i>buren</i>
/vjod/-/Ø/+/on/-/y/	wiedziony	<i>förd</i>

Vidare inträffar övergången /o/ > /e/ i suffixet i v pl.

/ńos/-/Ø/+/on/+/i/	niesieni	<i>burna</i>
--------------------	-----------------	--------------

Däremot bibeihålls /a/

/vidź/-/a/-/n/+/i/	widziani	<i>sedda</i>
--------------------	-----------------	--------------

Dessutom sker i denna form en övergång /ć/ > /c/ och /dż/ > /dz/ före suffixet.

/vjod/-/Ø/+/on/+/i/	wiedzeni	<i>förda</i>
---------------------	-----------------	--------------

Suffixet /t/ används vid de flesta NE~NIE-stammar, Ø~JE-stammar och E~NIE-stammar och Ø~E-stammar med rot på sonorant.

/kry/-/t/-/y/	kryty	<i>täckt</i>
/rozØ/-/po/-/čØnØ/-/t/-/y/	rozpoczęty	<i>påbörjad</i>
/roz/-/dØr/-/Ø/-/t/-/y/	rozdarty	<i>söndersliten</i>
/pše/-/klØn/-/Ø/-/t/-/y/	przeklety	<i>förbannad</i>

Vid NE~NIE-stammar inträffar dessutom den anmärkningsvärda konsonantväxlingen /n/ > /ń/.

/ośağ/-/nɛ/-/t/-/y/	osiągnięty	<i>uppnådd</i>
---------------------	-------------------	----------------

Många intransitiva verb bildar preteritum particip med aktiv betydelse.

/spux/-/nɛ/-/t/-/y/	spuchnięty	<i>svullen</i>
/pše/-/pach/-/nɛ/-/t/-/y/	przepachnięty	<i>inpyrd</i>

Vid intransitiva verb förekommer ett tredje suffix, /ł/, för att bilda preteritum particip. Former med suffixet /ł/ har således alltid aktiv betydelse. Detta suffix förekommer i synnerhet vid intransitiva A~EJE-stammar och många intransitiva NĘ~NIE-stammar. /nɛ/ faller bort på samma sätt som i l-participet.

/zaistń/-/a/-/ł/-/y/	zaistniały	<i>uppkommen</i>
/osłab/-/nɛ/-/ł/-/y/	osłabły	<i>förszagad</i>

I v pl sker aldrig övergång av /a/ > /e/. På så sätt upprätthålls distinktion mellan preteritum particip och l-particip.

/z/-/kamień/-/a/-/ł/+/i/	skamieniali	<i>förstenade</i>
/z/-/kamień/-/a/-/ł/+/i/	skamienieli	<i>de förstenades</i>

Opersonligt particip

Av preteritum particip bildas opersonligt particip med den substantiviska neutrala form ändelsen -o/.

widziano	<i>man har sett</i>
zrobiono	<i>man har gjort</i>

Verbalsubstantiv

Verbalsubstantiv bildas genom att ändelsen +e/ läggs till preteritum particip.

myty	<i>/my/</i>	mycie	<i>tvättnings</i>
-------------	-------------	--------------	-------------------

Verbalsubstantiv bildas dock även av många verb som saknar preteritum particip.

Ljudförändringar i verbalsubstantiven

I verbalsubstantiven inträffar vokalväxling /a/ ~ /o/ > /e/ mellan centrala konsonanter.

robiony	<i>/robj/-/i/+/on/+e/</i>	robienie	<i>görande</i>
krzyczany	<i>/kšyč/-/a/-/n/+e/</i>	krzyczenie	<i>skrikande</i>

Dessutom inträffar /ć/ > /c/ och /dż/ > /dz/ före /a/ ~ /o/ > /e/.

widziany	<i>/vidź/-/a/-/n/+e/</i>	widzenie	<i>seende</i>
wiedziony	<i>/vjod/-/Ø/+/on/+e/</i>	wiedzenie	<i>förande</i>

Många verb har substantivbildningar som sammanfaller med verbalsubstantiven.

zamówić	<i>beställa</i>	zamówienie	<i>beställande, beställning</i>
widzieć	<i>seende</i>	widzenie	<i>besök (i fβngelse)</i>

Vid vissa verb förekommer verbalsubstantiv och annan substantivbildning med olika ändelser.

pragnąć	<i>önska, åtrå</i>	pragnięcie	<i>önskande</i>
ciągnąć	<i>dra</i>	ciągnięcie	<i>önskan, törst</i>

ciągnienie
dragande

ciągnienie
dragning (i lotteri)

Vissa verb har endast substantivbildning.

łaknąć	<i>hungra, sukta</i>	łaknienie	<i>hunger, aptit</i>
---------------	----------------------	------------------	----------------------

Presens

Presens av ofullbordade verb och futurum av fullbordade verb bildas på samma sätt. Som gemensam benämning används ofta presens då de fullbordade formerna kan förekomma i icke-aktuellt presens, dvs gnomiskt eller generellt presens kan bildas av båda aspekterna. Aktuellt presens bildas dock endast av ofullbordade verb.

		a-böjning	i-böjning	e-böjning
1 sg	m / +e	-am	+e	+e
2 sg	sz	-asz	-isz	esz
3 sg	Ø	-a	-i	-y
1 pl	my	-amy	-imy	-ymy
2 pl	cie	-acie	-icie	-ycie
3 pl	ją / +a	-ają	+a	+a

Presensändelserna läggs till presensstammen. Före ändelserna +/e/ och +/a/ faller stammens slutvokal. I praktiken fördelar sig verben i presens på tre böjningstyper beroende på om den utljudande vokalen i presensstammen är /a/, /i/ eller /e/.

Inom i-böjningen förekommer följande konsonantväxlingar före ändelse på nasal vokal.

Presensstam +e, +a, +ac, +acy	/ś/ /ż/ /ć/ /dż/ /śc/ /źdż/ /p/ /b/ /f/ /v/ /m/
	/s/ /z/ /c/ /dz/ /sc/ /zdz/ /p/ /b/ /f/ /v/ /m/

1 p sg proszę	3 p sg prosi	3 p pl proszą	ber
wozę	wozi	wożą	kör, forslar
płacę	płaci	płacą	betalar
chodzę	chodzi	chodzą	ser
goszczę	gości	goszczą	ta emot gäst
jeżdżę	jeździ	jeżdżą	åker

robię	robi	robią	<i>gör</i>
mówię	mówι	mówią	<i>säger</i>

Vid Ø~E-stammar och NĘ~NIE-stammar inträffar konsonantväxling före ändelse med nasalvokal, varvid resultatet blir samma konsonant som i preteritumstammen.

Presensstam +e, +a, +ac, +acy	/ś/ /ż/ /ć/ /dź/ /č/ /ž/ /vj/ /mj/ /ń/ /ž/ /s/ /z/ /t/ /d/ /k/ /g/ /v/ /m/ /n/ /r/
----------------------------------	--

l-part n sg minęło mogło piekło umarło	3 sg minie może piecze umrze	3 pl miną mogą pieką umrą	<i>passerar</i> <i>kan</i> <i>bakar, steker</i> <i>dör</i>
--	--	---	---

Härtill kommer vokalväxlingar då rotens /a/ eller /o/ inte längre står mellan två centrala konsonanter.

l-part n sg niosło plotło wiodło wlokło	3 sg niesie plecie wiedzie wlecze	3 pl niosą plotą wiodą wloką	<i>bär</i> <i>flätar</i> <i>för</i> <i>släpar</i>
---	---	--	--

Imperativ

2 person singular imperativ bildas på följande sätt.

Vid presensstam på /a/ läggs ändelsen /j/ till stammen.

czeka	czekaj	<i>vänta</i>
--------------	---------------	--------------

Vid presensstam på /i/ och /e/ avlägsnas denna vokal från stammen.

niesie	nieś	<i>bär</i>
piecze	piecz	<i>baka</i>
pisz	pisz	<i>skriv</i>
plecie	pleć	<i>fläta</i>
prosi	proś	<i>be</i>
siedzi	siedź	<i>sitt</i>

Om stammen då kommer att sluta på konsonant följd av /n/ eller om roten saknar vokal läggs **-yj/-ij** till den uppkomna formen.

ciągnie	ciagnij	<i>dra</i>
śni	snij	<i>dröm</i>
spi	spij	<i>sov</i>
drze	drzyj	<i>slit</i>

men

karmi	karm	<i>mata</i>
martwi się	martw się	<i>oroa dig</i>
myśli	myśl	<i>tänk</i>
patrzy	patrz	<i>titta</i>

Dessutom

zaokrągli	zaokrąglij	<i>avrunda</i>
spojrzy	spójrz ~ spojrzyj	<i>titta</i>

I imperativ inträffar vokalväxlingen /o/ > /u/.

kroi	krój	<i>skär</i>
pomoże	pomóż	<i>hjälp</i>
robi	rób	<i>gör</i>
stoi	stój	<i>stå, stanna</i>

Likaså inträffar /e/ > /a/.

będzie	bądź	<i>var</i>
---------------	-------------	------------

I 1pl tilläggs -/my/, i 2pl -/ce/.

siedz	siedzmy	siedźcie	sitt
--------------	----------------	-----------------	-------------

Ovan angivna vokalväxlingar bibehålls även då personändelse fogas till imperativen eftersom stavelsen fortfarande är sluten, dvs. **róbmy** *låt oss göra*, **róbcie** *gör*, **bądzmy** *låt oss vara*, **bądzcie** *vara*.

Uultalet av obstruent före ändelsen -my är tonlöst i centrala, norra och östra Polen medan det är tonande i södra och västra delarna av landet.

siedzmy	[cɛ̃t̪cmi] Warszawa	<i>låt oss sitta</i>
	[cɛ̃d̪zmi] Kraków	

Koncessiv imperativ

Koncessiv imperativ bildas genom att presens resp. fullbordat futurum föregås av partikeln **niech** må, låt som i sig egentligen är 2 p sg imperativ. Formen kan således tolkas som en uppmaning till en faktisk eller imaginär åhörare att tillåta den talande eller en tredje person att utföra en handling eller tillse att denne utför en handling.

1 sg niech (z)robię	1 pl niech (z)robimy
3 sg niech (z)robi	3 pl niech (z)robią

Vid hövligt tilltal används koncessiv imperativ.

Niech pan zobaczy.	<i>Var så god/snäll och titta.</i>
---------------------------	------------------------------------

I äldre eller regionalt språkbruk förkommer även formerna **niechaj**, **niechajże** vilka ger mera eftertyck åt partikeln i fråga.

Presens gerundium och presens particip

Presens gerundium och presens particip bildas endast av ofullbordade verb. För att bilda presens gerundium läggs -c till 3 p pl presens. Presens particip bildas genom att adjektivets ändelser läggs till presens gerundium.

Presens 3 p pl	Pres. ger.	Akt. part.	
niosą	niosąc	niosący	<i>bärande</i>
siedzą	siedząc	siedzący	<i>sittande</i>

Futurum

Det enda polska verb som har helt åtskilda presens- och futurumformer är **być** vara.

Presens: **jestem, jesteś, jest, jestśmy, jesteście, są**

Futurum: będę, będziesz, będzie, będziemy, będącie, będą

Alla andra ofullbordade verb bildar futurum med hjälp av futurumformerna av hjälperbetet **być vara**. Dessa kombineras med 1-participet eller infinitiven. L-participet är dock något vanligare.

		m	f	n		
1 sg	będę	robił	robiła		~ robić	<i>skall göra</i>
2 sg	będziesz	robił	robiła		~ robić	
3 sg	będzie	robił	robiła	robiło	~ robić	
		v	nv			
1 pl	będziemy	robili	robili		~ robić	
2 pl	będziecie	robili	robili		~ robić	
3 pl	będą	robili	robili		~ robić	

Dessutom är l-participet den enda möjliga formen om ytterligare ett verb i infinitiv följer.

będę chciała ~ będę chciała   jag kommer att vilja
men

będę chciał kupić   *jag kommer att vilja köpa*
będziemy musieli przyjść   *vi blir tvungna att komma*

Å andra sidan är endast infinitiv möjlig om huvudverbet föregår hjälpy verbet.

Prosić nie bede. *Be tänker jag inte att göra.*

Futurum av fullbordade verb sammanfaller helt med presens.

Verbets temaformer

Verbets stam förändras i de olika böjningsformerna ofta genom en rad konsonant- och vokalväxlingar förutom den grundläggande växlingen mellan preteritumstam och presensstam. Dessa former kan visserligen härledas ur de två stammarna, men för att underlätta inlärningen är det ofta praktiskt att ange sex olika temaformer. Dessa former är infinitiv, 1-particip neutrum singular, preteritum particip, 3 person singular presens, 3 person plural presens och 2 person singular imperativ.

inf	1-part n sg	pret part ⁶⁵	3 sg pres	3 pl pres	2 sg imp	
czekać	czekało	czekany	czeka	czekają	czekaj	<i>vänta</i>
robić	robiło	robiony	robi	robią	rób	<i>göra</i>
pracować	pracowało	-pracowany	pracuje	pracują	pracuj	<i>arbeta</i>
czytywać	czytywało	czytywany	czytuje	czytują	czytuj	<i>läs</i>
pchnąć	pchnęło	-pchnięty	pchnie	pchną	pchnij	<i>skjuta på</i>
siedzieć	siedziało	-siedziany	siedzi	siedzą	siedź	<i>sitt</i>
pisać	pisało	pisany	pisze	piszą	pisz	<i>skriv</i>
istnieć	istniało	-istniały	istnieje	istnieją	istniej	<i>existera</i>
myć	myło	myty	myje	myją	myj	<i>tvätta</i>
piec	piekło	pieczony	piecze	pieką	piecz	<i>baka</i>

Negation

Negationen *inte* uttrycks med partikeln *nie* som inte sammanskrivs med verbet.

Nie studiuje słowackiego.

Jag studerar inte slovakiska.

Vid particip som snarast är att betrakta som adjektiv sammanskrivs negationen med detta adjektiv.

niedoświadczony
nieopanowany

oerfarende
obehärskad

Negationen skrivs dessutom samman med passivt particip då detta har futural syftning.

żywność nie naruszona przez myszy   *livsmedel som inte rörts av möss*

men

chcieli przywileje utrzymać
nienaruszone

de ville behålla privilegierna
oförändrade

I tveksamma fall rekommenderas sammanskrivning.

---

⁶⁵ Bindestrecket före vissa verbformer innebär att formen i fråga endast förekommer i sammansättningar med prefix.

341. Produktiva paradigm

A-stammar

infinitiv	czekać	<i>vänta</i>	pres	1 sg	czekam
				2 sg	czekasz
l-part	m sg	czekał		3 sg	czeka
	f sg	czekała		1 pl	czekamy
	n sg	czekało		2 pl	czekacie
	v pl	czekali		3 pl	czekają
	nv pl	czekały	imp	2 sg	czekaj
pret ger		-czekawszy		1 pl	czekajmy
				2 pl	czekajcie
pret part	m sg	czekany	pres ger		czekając
	v pl	czekani			
verb subst		czekanie	pres part		czekający

I denna böjningsklass sker vare sig vokal- eller konsonantväxlingar. Detta bör särskilt observeras vid sekundärt bildade ofullbordade verb. Vid dessa kvarstår /a/ även mellan centrala konsonanter.

/za/-/majj/-/a/+/'ć/
/za/-/majj/-/a/-/li/

zamawiać
zamawiali

beställa
de beställde

I-stammar

infinitiv	palić	<i>bränna, röka</i>	pres	1 sg	palę
				2 sg	palisz
l-part	m sg	palił		3 sg	pali
	f sg	paliła		1 pl	palimy
	n sg	paliło		2 pl	palicie
	v pl	palili		3 pl	palą
	nv pl	paliły	imp	2 sg	pal
pret ger		-paliwszy		1 pl	palmy
				2 pl	palcie
pret part	m sg	palony	pres ger		paląc
	v pl	paleni			
verb subst		palenie	pres part		palący

Vissa verb har vokalväxling /o/ > /u/ i alla former i imperativ:

robi	rób	róbmy	róbcie	gör
kroi	krój	krójmy	krójcie	skär

Beroende på den polska ortografin skrivs stam som slutar på /ń/ som **n** före ändelse som börjar på /i/, som **ni** framför ändelse som börjar på annan vokal och som **ń** sist i ord eller före ändelse som börjar på konsonant.

czynić	czyniło	czyniony	czyni	czynią	czyń	göra
---------------	----------------	-----------------	--------------	---------------	-------------	-------------

Vid stam på /j/ säger ortografin vidare att **j** inte skrivs före **i**.

infinitiv	kroić	skära	pres	1 sg	kroję
				2 sg	kroisz
l-part	m sg	kroić		3 sg	kroi
	f sg	kroią		1 pl	kroimy
	n sg	kroię		2 pl	kroicie
	v pl	kroili		3 pl	kroją
	nv pl	kroily	imp	2 sg	krój
pret ger		-kroiwsky		1 pl	krójmy
				2 pl	krójcie
pret part	m sg	krojony	pres ger		krojąc
	v pl	krojeni			
verb subst		krojenie	pres part		krojący

Vid stam på palatal sibilant eller affrikata inträffar alltid konsonantväxling så att 1 p sg och 3 p pl, pret part och verbalsubstantivet har avvikande stam på alveolar sibilant, dental affrikata respektive alveolar sibilant+affrikata.

infinitiv	prosić	be	pres	1 sg	proszę
				2 sg	prosisz
l-part	m sg	prosił		3 sg	prosi
	f sg	prosiła		1 pl	prosimy
	n sg	prosiło		2 pl	prosicie
	v pl	prosili		3 pl	proszą
	nv pl	prosily	imp	2 sg	proś
pret ger		-prosiwszy		1 pl	prośmy
				2 pl	proście
pret part	m sg	proszony	pres ger		prosząc
	v pl	proszeni			
verb subst		proszenie	pres part		proszący

Övriga aktuella växlingar är följande:

wozić	woziło	wożony	wozi	wożą	woź	köra
płacić	płaciło	płacony	płaci	płaca	płać	betala
chodzić	chodziło	-	chodzi	chodzą	chodź	gå
puścić	puściło	puszczon	puści	puszczą	puść	släppa
jeździć	jeździło	-jeźdzony	jeździ	jeźdzą	-jeźdz	åka
robić	robiło	robiony	robi	robią	rób	göra
kupić	kupiło	kupiony	kupi	kupią	kup	köpa
mówić	mówiło	mówiony	mówi	mówią	mów	tala
trafić	trafiło	trafiony	trafi	trafią	traf	träffa
karmić	karmiło	karmiony	karmi	karmią	karm	mata

Stammar på hård central konsonant (sz, ž, rz, cz, dż) har oförändrad stam genom hela böjningen men har av morfonologiska skäl i stället för temavokalen **-i-** genomgående **-y-**.

infinitiv	suszyć	torka	pres	1 sg	suszę
				2 sg	suszyisz
l-part	m sg	suszył		3 sg	suszy
	f sg	suszyła		1 pl	suszymy
	n sg	suszyło		2 pl	suszyście
	v pl	suszyli		3 pl	suszą
	nv pl	suszyły	imp	2 sg	susz
pret ger		-suszywszy		1 pl	suszymy
				2 pl	suszcie
pret part	m sg	suszony	pres ger		susząc
	v pl	suszeni			
verb subst		suszenie	pres part		suszący

OWA~UJE-stammar

På nedanstående sätt böjs mer än tvåstaviga verb på **-owa-ć**, liksom verb på **-ywa-ć** (efter /k/, /g/, /x/ av morfonologiska skäl i stället **-iwa-ć**) under förutsättning att det verkligen är fråga om dessa suffix. Om /y/, /i/, /yv/ eller /iv/ är del av verbets rot tillämpas A-böjningen, t ex.

/by/	bywać	bywa	bywają	bywaj	(bruka) vara
/na/-/zØw/	nazywać	nazywa	nazywają	nazywaj	benämna, kalla
/plyv/	pływać	pływa	pływają	pływaj	simma

Suffixen /ova/, /yva/ i preteritumstammen ersätts i presensstammen med /uje/.

infinitiv	pracować	<i>arbeta</i>	pres	1 sg	pracuję
				2 sg	pracujesz
l-part	m sg	pracował		3 sg	pracuje
	f sg	pracowała		1 pl	pracujemy
	n sg	pracowało		2 pl	pracujecie
	v pl	pracowali		3 pl	pracują
	nv pl	pracowały			
			imp	2 sg	pracuj
pret ger		-pracowawszy		1 pl	pracujmy
				2 pl	pracujcie
pret part	m sg	-pracowany			
	v pl	-pracowani	pres ger		pracując
verb subst		pracowanie	pres part		pracujący

NE~NIE-stammar

NE~NIE-stammarna fördelar sig på två grupper beroende på om suffixet /nɛ/ föregås av en konsonant eller en vokal. Skillnader i böjningen kan observeras i l-participet, preteritum particip och imperativ.

infinitiv	ignać	<i>ligga an</i>	pres	1 sg	ignę
				2 sg	igniesz
l-part	m sg	ignął		3 sg	ignie
	f sg	ignęła		1 pl	igniemy
	n sg	ignęło		2 pl	igniecie
	v pl	ignęli		3 pl	igną
	nv pl	ignęły			
			imp	2 sg	ignij
pret ger		-ignąwszy		1 pl	ignijmy
				2 pl	ignijcie
pret part	m sg	-ignięty	pres ger		ignąc
	v pl	-ignięci			
verb subst		ignięcie	pres part		ignący

infinitiv	sunąć	<i>glida, åka</i>	pres	1 sg	sunę
				2 sg	suniesz
l-part m sg	sunął			3 sg	sunie
f sg	sunęła			1 pl	suniemy
n sg	sunęło			2 pl	suniecie
v pl	sunęli			3 pl	suną
nv pl	sunęły		imp	2 sg	suń
				1 pl	suńmy
pret ger	-sunąwszy			2 pl	suńcie
pret part m sg	-sunięty		pres ger		sunąc
v pl	-sunięci				
verb subst	sunięcie		pres part		sunący

Skillnaderna i böjning kan sammanfattas på följande sätt.

		l-particip	imperativ
Om /nɛ/ föregås av konsonant		-nął ~ -ł	-nij
Om /nɛ/ föregås av vokal		-nął	-ń

Det bör alltså observeras att vid de flesta processuella verb där /nɛ/ föregås av konsonant faller detta /nɛ/ bort i l-participet och därmed också i preteritum gerundium⁶⁶, t ex

chudnąć   **chudł**   **chudła**   **-chudłszy**   *magra*

Om roten helt saknar vokal sker normalt inget bortfall av /nɛ/.

/za/-sØp/-nɛ/-ł/   **zasnąłł**   **zasnęła**   **zasnąwszy**   *somna*

Däremot realiseras flyktig vokal vid bortfall av /nɛ/ i maskulinum singular av verbet **schnąć**.

/sØx/-nɛ/-ł/   **sęchł**   **schła**   **-sęchłszy**   *torka*

Verbet **blednąć** ≥ **bladnąć** *blekna* har genomgående parallella former med roten /bled/ eller /blad/. Endast formerna **bladł** och **bledli** saknar varianter. Direkt före /ł/ är roten /bled/ ovanlig. De vanligaste formerna i l-particip är därför m sg **bladł**, f sg **bladła**, n sg **bladło**, v pl **bledli**, nv pl **bladły**, i pret ger **-bladłszy** och i pret part **-bladły**. I alla andra böjningsformer dominrar stammen /bled/.

Verbet **pachnąć** > *lukta* har i infintiv och l-particip betydligt vanligare former enligt A~E-böjningen.

infinitiv	pachnieć ≥ pachnąć	pres	3 sg	pachnie
l-part n sg	pachniało ≥ pachnęło		3 pl	pachną
pret part m sg	-pachnięty	imp	2 sg	pachnij

⁶⁶ Stor vacklan kan dock iakttagas, så att mindre korrekta former ofta förekommer i mindre vårdat språkbruk, t.ex. $\triangleq$ **wyschnął** i st f $\Rightarrow$ **wysęchł** *torkade*, $\triangleq$ **kopnęła** i st f $\Rightarrow$ **kopnęła** *sparkade*.

Ett antal verb har i ett historiskt perspektiv vandrat från Ø-E-stammarna till NE~NIE-stammarna. Ett av dessa, **rosnąć** > *växa*, har egentligen anpassats helt till den nya böjningstypen och har endast kvar sin ursprungliga infinitiv i form av en mindre vanlig parallelform. En kombination av sibilantassimilation (/s/ > /ś/ före /ń/ och /ł/), vokalväxling (/o/ > /u/ i slutet stavelse) och bortfall av /ne/ i 1-partparticip och preteritum gerundium ger följande något komplicerade men helt regelbundna böjning.

infinitiv	rosnąć rósć > <i>växa</i>	pres	1 sg	rosnę
			2 sg	rośniesz
1-part m sg	rósł		3 sg	rośnie
f sg	rosła		1 pl	rośniemy
n sg	rosło		2 pl	rośniecie
v pl	rosli		3 pl	rosną
nv pl	rosły	imp	2 sg	rośnij
			1 pl	rośnijmy
pret ger	-rosłszy		2 pl	rośnijcie
pret part m sg	rośnięty	pres ger		rosnąć
v pl	rośnięci			
verb subst	rośnięcie	pres part		rosnący

De övriga tre har likaså bevarat sin ursprungliga infinitiv, men vid dessa verb är denna form den vanliga och den regelbundna infinitiven på **-nąć** betydligt mera ovanlig.

infinitiv	biec ≥ biegnąć > <i>springa</i>	pres	3 sg	biegnie
1-part n sg	biegło		3 pl	biegną
pret part m sg	-biegnięty	imp	2 sg	biegnij

infinitiv	lec ≥ legnąć < <i>lägga sig</i>	pres	3 sg	legnie
1-part n sg	legło		3 pl	legną
pret part m sg	-legnięty	imp	2 sg	legnij

Verbet **ciec** > *flyta, rinna* har dessutom bevarat de ursprungliga formerna i form av ovanliga parallelformer i alla former som bildas av presensstammen. Dessutom finns i 1-participet maskulinum singular en ovanlig parallelform utan bortfall av /ne/.

infinitiv	ciec ≥ cieknąć > <i>rinna</i>	pres	3 sg	cieknie ≥ cieczce
1-part m sg	ciekł ≥ cieknął		3 pl	ciekną ≥ cieką
n sg	ciekło			
pret part m sg	-cieknięty	imp	2 sg	cieknij ≥ ciecz

På samma sätt böjs dessutom en lång rad prefigerade avledningar av dessa fyra verb, bl a **urosnąć** < *växa*

przybiec < *komma sringande*, **wbiec** < *springa in*

uciec < *rymma*

342. Improduktiva paradigm

A~I-stammar

infinitiv	myśleć > <i>tänka, tycka</i>	pres	1 sg	myślę
			2 sg	myślisz
l-part	m sg myślał		3 sg	myśli
	f sg myślała		1 pl	myślimy
	n sg myślało		2 pl	myślicie
	v pl myśleli		3 pl	myślą
	nv pl myślały			
		imp	2 sg	myśl
pret ger			1 pl	myślimy
			2 pl	myślicie
pret part	m sg myślany			
	v pl myślani	pres ger		myśląc
verb subst	myślenie	pres part		myślący

Ljudförändringar vid A~I-stammar

Rötter på följande mjuka centrala konsonanter uppvisar konsonantväxling i presensstammen före nasalvokal.

I roten	/ś/	/ź/	/ć/	/dż/	/ść/	/źdż/	/ń/
Före nasal	/š/	/ž/	/c/	/dz/	/šč/	/ždž/	/n/

Anmärkningsvärd är formen i preteritum particip viril plural där ingen vokalväxling inträffar trots att /a/ står mellan två centrala konsonanter. I verbalsubstantivet sker dock regelbunden vokalväxling.

Anmärkningsvärt är också att konsonantväxlingarna /ć/ > /c/ och /dż/ > /dz/ även inträffar i verbalsubstantivet.

-siedziany	siedzenie	siedzą	<i>de sitter</i>
widziany	widzenie	widzą	<i>de ser</i>

Efter rot på hård central obstruent övergår /i/ till /y/.

leżeć	leżał	-leżany	leży	leżą	leż	<i>ligga</i>
--------------	--------------	----------------	-------------	-------------	------------	--------------

Som A~I-stammar böjs bl a också

lecieć	leciało	leci	lecą	leć	<i>flyga</i>
musieć	musiało	musi	muszą	musi	<i>måsta</i>
siedzieć	siedziało	siedzi	siedzą	siedź	<i>sitta</i>
słyszeć	słyszało	słyszy	słyszą	słysz	<i>höra</i>

widzieć	widziało	wiadziany	widzi	widzą	⁶⁷	se
woleć	wolało	wolany	woli	wolą	wól	föredra
samt en rad sammansättningar på						
-pomnieć	-pomniało	-pomniany	-pomni	-pomną	-pomnij	
tex						
zapomnieć < <i>glömma</i>						

A~E-stammar

Vid de allra flesta av dessa stammar inträffar konsonantväxling i presensstammen.

infinitiv	pisać > <i>skriva</i>	pres	1 sg	piszę
l-part	m sg	pisał	2 sg	piszesz
	f sg	pisała	3 sg	pisze
	n sg	pisało	1 pl	piszemy
	v pl	pisali	2 pl	piszecie
	nv pl	pisały	3 pl	piszą
pret ger			imp	2 sg pisz
				1 pl piszmy
				2 pl piszcie
pret part	m sg	pisany	pres ger	pisząc
	v pl	pisani		
verb subst		pisanie	pres part	piszący

Ljudväxlingar vid A~E-stammar

De växlingar som är aktuella är följande:

Pret.st.	/p/	/b/	/m/	/r/	/s/	/z/	/t/		/st/	/zd/	/sł/	/k/	/g/	/sk/
Pres.st.	/pj/	/bj/	/mj	/ž/	/š/	/ž/	/č/	≥ /c/	/šč/	/ždž/	/śl/	/č/	/ž/	/šč/

Vid växlingarna /v/ > /vj/ och /r/ > /ž/ bibehålls dock /v/ och /r/ före ändelse med nasal vokal.

Som A~E-stammar böjs bl a också

chlustać	chluszcze	<i>kasta</i>
chłostać	chłoszcze	<i>prygla</i>
ciosać	ciosze	<i>yxa till</i>
czesać	czesze	<i>kamma</i>
deptać	depcze ≥ depce	<i>trampa sönder</i>

⁶⁷ I imperativ används den suppletiva formen **patrz**.

dłubać	dłubie	urholka
dreptać	drepzcze ≥ depce	trippa
drzemać	drzemie	slumra
gdakać	gdacze	kackla
głaskać	głaszcze	klappa
gwizdać	gwiżdże	vissla
kapać	kapie	droppa
kazać	kaže	beordra
kąpać	kąpie	bada
karać	karze	straffa
klaskać	klaszczę	applådера
kłamać	kłamie	ljuga
kołatać	kołaczę ≥ kołace	bulta
kołysać	kołysze	vagga
kopać	kopie	gräva
krajać	kraje	skiva
krakać	kracze	kraxa
krzesać	krzesze	slå gnistor
lizać	liże	slicka
łajać	łaje	skälla
łamać	łamie	bryta
łapać	łapie	fånga
łgać	łże	ljuga
mamrotać	mamrocze ≥ mamroce	mumla
mazać	maże	smörja
nizać	niże	trä på
orać	orze	plöja
paprać	paprze	kleta, kladda
plątać	plącze ≥ płace	trassla till, blanda ihop
pluskać	pluszcze	plaska, klucka
płakać	płacze	gråta
płukać	płucze	skölja
skakać	skacze	hoppa
słać	śle	skicka
szemrać	szemrze	sorla
szeptać	szepcze ≥ szepce	viska
świstać	świszcze	vissla, svischā
tajać	taje	smälta, töa
terkotać	terkocze ≥ terkoce	knattrā, smattrā
wiązać	wiąże	binda
zakasać	zakasze	kavla upp

samt en rad prefigerade avledningar av dessa verb.

Vissa verb vacklar mellan A~E-böjning och ren A-böjning.

guzdrać się	guzdra ~ guzdrze się	söla
łechtać	łechcze ~ łechce ~ łechta	kittla

Dessutom böjs två rötter på central konsonant i det närmaste som A~E-stammar. Detta leder i vissa former till en möjlig växling /a/ > /e/ mellan centrala konsonanter. Dessutom har dessa verb oregelbunden imperativ som snarast motsvarar A-stammarnas imperativ.

kaszleć	kaszało, -kaszlany	kaszle	kaszlą	kaszl	<i>hosta</i>
≤ kaszlać	kaszleli			≥ kaszlaj	
	≤ kaszlali				
mamać	mamało, -mamlany	mamle	mamlą	mamlaj	<i>mumla</i>
~ mamleć	mamlali				

A~EJE-stammar

infinitiv	istnieć > existera	pres	1 sg	istnieję
			2 sg	instniejesz
l-part	m sg	istniał	3 sg	instnieje
	f sg	istniała	1 pl	instniejemy
	n sg	istniało	2 pl	instniejecie
	v pl	istnieli	3 pl	instnieją
	nv pl	istniały		
			imp	istniej
pret ger		-istniawszy	1 pl	istniejmy
			2 pl	istniejcie
pret part	m sg	-istniały	pres ger	istniejąc
	v pl	-istniali		
verb subst		istnienie	pres part	istniejący

Som A~EJE-stammar böjs huvudsakligen verb avledda av adjektiv som betecknar övergång till egenskapen i fråga, bl a

bieleć	bielało	bieleje	bieleją	bielej	<i>lysa vit, bli vit</i>
czernieć	czerniało	czernieje	czernieją	czerniej	<i>lysa svart, svartna</i>
starzeć się	starzało się	starzeje się	starzeją się	starzej się	<i>åldras</i>

Ø~JE-stammar

infinitiv	myć	tvätta	pres	1 sg	myję	
				2 sg	myjesz	
l-part	m sg	mył		3 sg	myje	
	f sg	myła		1 pl	myjemy	
	n sg	myło		2 pl	myjecie	
	v pl	myli		3 pl	myją	
	nv pl	myły	imp	2 sg	myj	
pret ger		-mywszy		1 pl	myjmy	
				2 pl	myjcie	
pret part	m sg	myty	pres ger			
	v pl	myci				
verb subst		mycie	pres part		myjący	

Som Ø~JE-stammar böjs bl a också

bić	biło	bity	bije	biją	bij	<i>slå</i>
czuć	czuło	-czuty	czuje	czują	czuj	<i>känna</i>
gnić	gniło	gnity	gnije	gniją	gnij	<i>ruttna</i>
kryć	kryło	kryty	kryje	kryją	kryj	<i>täcka</i>
kuć	kuło	kuty	kuje	kują	kuj	<i>smida</i>
pić	piło	pity	pije	piją	pij	<i>dricka</i>
pluć	pluło	pluty	pluje	plują	pluj	<i>spotta</i>
snuć	snuło	snuty	snuje	snują	snuj	<i>spinna</i>
szyć	szyło	szyty	szyje	szyją	szyj	<i>sy</i>
żyć	żyło	żaty	żyje	żyją	żyj	<i>leva</i>

Verb med rot på /a/ har aldrig vokalväxling i preteritumstammen då stamsuffixet /Ø/ tjänar som en buffert mot eventuell följande central konsonant. I presensstammen framkallar dock stamsuffixet /je/ genomgående en övergång från /a/ till /e/.

Dessutom bildas preteritum particip och verbalsubstantiv med suffixet /n/ efter rot på /a/.

dziać się	działo się		dzieje się	dzieją się	dziej się	<i>hända</i>
grzać	grzało	grzany	grzeje	grzeją	grzej	<i>värma</i>
lać	lało	lany	leje	leją	lej	<i>hälla</i>
siać	siało	siany	sieje	sieją	siej	<i>så</i>
śmiać się	śmiało się	-śmiany	śmieje się	śmieją się	śmiej się	<i>skratta</i>
ziać	ziało		zieje	zieją	ziej	<i>andas tungt</i>

I l-particip v pl sker i stadardspråket ingen övergång av /a/ > /e/ trots att /a/ står mellan två centrala konsonanter. I regionalt språkbruk påträffas dock denna övergång.

śmiali się $\approx$ **śmieli się** *de skrattade*

Ø~E-stammar

I denna böjningstyp inträffar en rad ganska komplicerade konsonant- och vokalväxlingar.

Tre olika böjningstyper kan urskiljas:

- rot på obstruent
- rot på /r/
- rot på nasal

Rot på obstruent

Dessa verb bildar preteritum particip och verbalsubstantiv med suffixet +/on/.

infinitiv	nieść > bärä	pres	1 sg	niosę
			2 sg	niesiesz
1-part m sg	niósł		3 sg	niesie
f sg	niosła		1 pl	niesiemy
n sg	niosło		2 pl	niesiecie
v pl	nieśli		3 pl	niosą
nv pl	niosły	imp	2 sg	nieś
pret ger	-niósłszy		1 pl	nieśmy
			2 pl	nieście
pret part m sg	niesiony	pres ger		niosąc
v pl	niesieni			
verb subst	niesienie	pres part		niosący

- konsonantväxling i presensstammen och före +/on/ men ej före ändelse med nasal vokal

Pret.stam, /a/, /e/ /s/ /z/ /t/ /d/ /k/ /g/

Pres.stam, +/on/ /ś/ /ż/ /ć/ /dż/ /č/ /ž/

- sibilantassimilation
- /d/ ~ /t/ > /ś/ före +/ć/
- /k/ ~ /g/ + /ć/ > /c/
- /a/ ~ /o/ > /e/ mellan centrala konsonanter samt efter central före /tl/, /dl/ eller /kl/
- /o/ > /u/ i slutet stavelse ej mellan centrala konsonanter

På samma sätt böjs:

bóść	bódł, bodło, bodli	bodziony	bodzie	bodą	bódź	stånga
gryźć	gryzło, gryzli	gryziony	gryzie	gryzą	gryź	bita
mieść	miótł, miotło, mietli	mieciony	miecie	miotą	mieć	sopa
móc	mógł, mogło, mogli	-możony	może	mogą	-móż	kunna
paść	pasło, paśli	pasiony	pasie	pasą	paś	valla
piec	piekło	pieczony	piecze	pieką	piecz	baka
pleść	plótł, plotło, pletli	pleciony	plecie	plotą	pleć	fläta
strzec	strzegło	strzeżony	strzeże	strzegą	strzeż	vakta
tluc	tlukło	tluczony	tlucze	tluką	tlucz	banka
wieść	wiódł, wiodło, wiedli	wiedziony	wiedzie	wiodą	wiedź	föra
wieźć	wiózł, wiozło, wieźni	wieziony	wiezie	wiozą	wieź	forsla
wlec	włókł, wlokło, wlekli	wleczony	wlecze	wloką	wlecz	släpa

Verbet **leźć** > *klättra, gå ostadigt* har preteritumstam /laz/-/Ø/- men presensstam /lez/+/e/-

leźć	lazło, leżeli	-leziony	lezie	lezą	leź	gå släpande
------	------------------	----------	-------	------	-----	----------------

Rot på /r/

Dessa verb har rot med tom nukleus, t ex /mØr/, som realiseras som /a/ i preteritumstammen. Infinitiven bildas dock av presensstammen. Preteritum particip och verbalsubstantiv bildas med suffixet /t/.

infinitiv	mrzeć > dō	pres	1 sg	mrę
			2 sg	mrzesz
l-part	m sg	marł	3 sg	mrze
	f sg	marła	1 pl	mrzemy
	n sg	marło	2 pl	mrzecie
	v pl	marli	3 pl	mrą
	nv pl	marły		
			imp	mrzyj
pret ger		-marłszy	2 sg	
			1 pl	mrzyjmę
			2 pl	mrzyjcie
pret part	m sg	-marty	pres ger	
	v pl	-marci		mrąc
verb subst		marcie	pres part	mrący

/r/ övergår till /ž/ i presensstammen utom före ändelse med nasal vokal.

På samma sätt böjs också

drzeć	darłō	darty	drze	drą	drzyj	<i>slita</i>
przeć	parłō	-party	prze	prą	przyj	<i>kräva</i>
trzeć	tarłō	tarty	trze	trą	trzyj	<i>riva</i>
wrzeć	warłō	-warty	wrze	wrą	wrzyj	<i>sjudra</i>
żreć ⁶⁸	żarłō	-żarty	żre	żrą	żryj	<i>äta, glufsa</i>

liksom en rad sammansättningar

Rot på nasal

Inom denna grupp uppvisar preteritumstammen en nasal vokal medan presensstammen uppvisar en nasal konsonant i rotens. Detta beror på att dessa rötter innehåller en tom stavelsekärna följd av en nasal konsonant. Då denna konsonant följs av ytterligare en tom stavelsekärna övergår den till nasalvokalen /ø/ som i slutet stavelse i sin tur övergår till /a/, t ex /kløn-/ø/+č/ **kląć** > *svära*.

⁶⁸ Pga. dissimilation med det initiala /ž/ övergår inte /r/ till /ž/.

infinitiv	kląć > <i>svära</i>	pres	1 sg	klnę
			2 sg	klniesz
l-part m sg	klął		3 sg	klnie
f sg	klęła		1 pl	klniemy
n sg	klęło		2 pl	klniecie
v pl	klęli		3 pl	klną
nv pl	klęły	imp	2 sg	klnij
			1 pl	klnijmy
pret ger	-kląwszy		2 pl	klnijcie
pret part m sg	-kłęty	pres ger		klnąc
v pl	-kłęci			
verb subst	klęcie	pres part		klnący

På samma sätt böjs:

dąć	dęło	-dęty	dmie	dmą	dmij	<i>blåsa</i>
giąć	gięło	gięty	gnie	gną	gnij	<i>böja</i>
miąć	mięło	mięty	mnie	mną	mniż	<i>skrynkla</i>
piąć się	pięło się	-pięty	pnie się	pną się	pnij się	<i>klättra</i>
żąć	żęło	-żęty	źnie	źną	źnij	<i>meja</i>

liksom sammansättningar med dessa, samt en rad sammansättningar med

-czać	-częło	-częty	-cznie	-czną	-cznij
-jąc	-jęło	-jęty	-jmie	-jmą	-jmij

t ex **zacząć** < *börja*,

I ett verb inträffar dessutom konsonantväxlingen /ć/ > /t/ före /n/.

ciąć	cięło	cięty	tnie	tną	tnij	<i>skära</i>
-------------	--------------	--------------	-------------	------------	-------------	--------------

Verbet **wziąć** < *ta* har två tomma stavelsekärnor i roten /vØzØmØ/ varför en flyktig vokal dyker upp i presensstammen. Dessutom uppvisar imperativen en oregelbunden synkopering.

infinitiv	wziąć ⁶⁹ < <i>ta</i>	fut	3 sg	weźmie ⁷⁰
l-part n sg	wzięło		3 pl	weźmą
pret part m sg	wzięty	imp	2 sg	weź

⁶⁹ I talspråk ⇔ ⇔ **wziąć**

⁷⁰ I talspråk ibland ⇔ ⇔ **weznę, weźniesz ...**

343. Oregelbundna verb

Vid de verb som endast är oregelbundna så till vida att de uppvisar ett avvikande förhållande mellan preteritum- och presensstammen har endast temaformerna upptagits då övriga former bildas på regelbundet sätt med dessa som utgångspunkt.

infinitiv	bać się > <i>vara rädd</i>	pres	3 sg	boi się
l-part n sg	bało się		3 pl	boją się
pret part m sg		imp	2 sg	bój się

infinitiv	brać > <i>ta</i>	pres	3 sg	bierze
l-part n sg	brało		3 pl	biorą
pret part m sg	brany	imp	2 sg	bierz

infinitiv	być > <i>vara</i>	pres	1 sg	jestem ⁷¹
			2 sg	jesteś
l-part m sg	był		3 sg	jest
f sg	była		1 pl	jesteśmy
n sg	było		2 pl	jesteście
v pl	byli		3 pl	są
nv pl	były	imp	2 sg	bądź
pret ger	-bywszy		1 pl	bądźmy
			2 pl	bądźcie
pret part m sg	były			będąc
v pl	byli	pres ger		
verb subst	bycie	pres part		będący
		fut	1 sg	będę
			2 sg	będziesz
			3 sg	będzie
			1 pl	będziemy
			2 pl	będziecie
			3 pl	będą

infinitiv	chcieć > <i>vilja</i>	pres	3 sg	chce
l-part n sg	chciało		3 pl	chcą
pret part m sg	chciany	imp	2 sg	chciej

⁷¹ I vardagligt språk kan presensformerna av detta verb reduceras till enklitikor i 1 och 2 person singular och plural i form av ändelserna **-m**, **-ś**, **-śmy**, **-ście**, som läggs till satsens första betonade ord, t.ex. **Głodnyś?** *Är du hungrig?* I äldre språkbruk kan dessutom verbstammen **jest** stå utsatt på verbets vanliga plats i satsen, t.ex. **Jam jest, jakim jest.** *Jag är sådan som jag är.*

infinitiv	dać < ge	pres	3 sg	da
l-part n sg	dało		3 pl	dadzą
pret part m sg	dany	imp	2 sg	daj

På samma sätt böjs många prefigerade verb, bl a
podać < räcka, ge

infinitiv	dawać > ge	pres	3 sg	daje
l-part n sg	dawało		3 pl	dają
pret part m sg	dawany	imp	2 sg	dawai

På samma sätt böjs
stawać > *ställa sig*

liksom många prefigerade verb på **-dawać**, **-stawać** och **-znawać**, bl a
podawać > *räcka, ge*

wstawać > *stiga upp*
poznawać > *lära känna*

infinitiv	iść > gå	pres	1 sg	idę
1-part	m sg	szedł ⁷²	2 sg	idziesz
	f sg	szła	3 sg	idzie
	n sg	szło	1 pl	idziemy
	v pl	szli	2 pl	idziecie
	nv pl	szły	3 pl	idą
pret ger	-szedłszy	imp	2 sg	idź
			1 pl	idźmy
			2 pl	idźcie
		pres ger		idąc
		pres part		idący

Vid prefigering ersätts det initiala /i/ med /j/, t.ex.

odejść, odejdę, odejdź *gå i väg*

Dessutom inträffar vokalväxling /o/ > /u/ före /j/ följt av konsonant i en sammansättning.

infinitiv	pójść < <i>gå</i>	fut	1 sg	pójdę
l-part			2 sg	pójdziesz
m sg	poszędził ⁷³		3 sg	pójdzie
f sg	poszła		1 pl	pójdziemy
n sg	poszło		2 pl	pójdzicie
v pl	poszli		3 pl	pójdą
nv pl	poszły			
pret ger	poszedłszy			

⁷² I vardagligt språk hörs ofta i st. f. **szedłem, szedłeś** ⇨⇨ **szłem, szłeś.**

⁷³ I vardagligt språk hörs ofta i st. f. **poszedłem**, **poszedłeś** & **poszłem**, **poszłeś**.

infinitiv	jechać > <i>åka</i>	pres	3 sg	jedzie
l-part n sg	jechało		3 pl	jadą
pret part m sg	-jechany	imp	2 sg	jedz

infinitiv	jeść > <i>äta</i>	pres	1 sg	jem
			2 sg	jesz
l-part m sg	jadł		3 sg	je
f sg	jadła		1 pl	jemy
n sg	jadło		2 pl	jecie
v pl	jedli	imp	3 pl	jedzą
nv pl	jadły			
pret ger	-jadłszy		2 sg	jedz
			1 pl	jedzmy
			2 pl	jedzcie
pret part m sg	-jedzony			
v pl	-jedzeni	pres ger		jedząc
verb subst	jedzenie	pres part		jedzący

På samma sätt böjs många prefigerade, bl a

zjeść < *äta upp*

infinitiv	kraść > <i>stjälä</i>	pres	3 sg	kradnie
l-part n sg	kradło		3 pl	kradną
pret part m sg	kradziony	imp	2 sg	kradnij

infinitiv	mieć > <i>ha</i>	pres	3 sg	ma
l-part n sg	miało		3 pl	mają
		imp	2 sg	miej

infinitiv	mleć ⁷⁴ > <i>mala</i>	pres	1 sg	mielę
			2 sg	mielesz
l-part m sg	mełł		3 sg	miełe
f sg	mełła		1 pl	mielemys
n sg	mełło		2 pl	mielecie
v pl	mełli	imp	3 pl	mielą
nv pl	mełły			
pret ger	-mełlszy		2 sg	miel
			1 pl	mielmy
			2 pl	mielcie
pret part m sg	mielony			
v pl	mieleni	pres ger		mieląc
verb subst	mielenie	pres part		mielący

På precis samma sätt böjs **pleć** > *rensa ogräs*

⁷⁴ I vardagligt talspråk behandlas detta verb ofta som regelbundet med i-böjning ⇔ **mielić**, **mielił**, **mielę**, **mielisz**, **miel**.

infinitiv	prać > <i>tvätta</i>	pres	3 sg	pierze
l-part n sg	prało		3 pl	piorą
pret part m sg	prany	imp	2 sg	pierz

infinitiv	rwać > <i>riva</i>	pres	3 sg	rwie
l-part n sg	rwało		3 pl	rwą
pret part m sg	-rwany	imp	2 sg	rwij

infinitiv	siąść < <i>sätta sig</i>	fut	3 sg	siądzie
l-part n sg	siadło		3 pl	siądą
pret part m sg	-siadły	imp	2 sg	siądz

infinitiv	↗ słać ↗ ścielić > <i>bädda</i>	pres	1 sg	ścielę
l-part m sg	↗ słał ↗ ścielił		2 sg	ścielesz
f sg	↗ słała ↗ ścieliła		3 sg	ściele
n sg	↗ słało ↗ ścieliło		1 pl	ścielemy
v pl	↗ słały ↗ ścieliły		2 pl	ścielecie
nv pl	↗ słały ↗ ścieliły		3 pl	ścielą
pret ger	↗ -sławszy ↗ -ścieliwszy	imp	2 sg	ściel
			1 pl	ścielmy
			2 pl	ścielcie
pret part m sg	↗ słany ↗ ścielony			
v pl	↗ słani ↗ ścieleni	pres ger		ścieląc
verb subst	↗ słanie ↗ ścielenie	pres part		ścielący

Słać skicka hör dock till A~E-böjningen.

infinitiv	spać > <i>sova</i>	pres	3 sg	śni
l-part n sg	spało		3 pl	śnią
pret part m sg	-spany	imp	2 sg	śni

infinitiv	stać > <i>stå</i>	pres	3 sg	stoi
l-part n sg	stało		3 pl	stoją
		imp	2 sg	stój

infinitiv	stać się < <i>bli, hända</i>	pres	3 sg	stanie się
l-part n sg	stało się		3 pl	staną się
		imp	2 sg	stań się

På samma sätt böjs många pefigerade verb, bl a

dostać < *få, erhålla*

zostać < *stanna, bli*

infinitiv	umieć > <i>kunna</i>	pres	1 sg 2 sg 3 sg 1 pl 2 pl 3 pl	umiem ⁷⁵ umiesz umie umiemy umiecie umieją ⁷⁶
l-part m sg	umiał		3 sg	umie
f sg	umiała		1 pl	umiemy
n sg	umiało		2 pl	umiecie
v pl	umieli		3 pl	umieją ⁷⁶
nv pl	umiały			
		imp	2 sg 1 pl 2 pl	umiej umiejmy umiejcie
pret ger	-umiawszy			
pret part m sg	umiany	pres ger		
v pl	umiani			umiejąc
verb subst	-umienie	pres part		umiejący

På samma sätt böjs många prefigerade verb, bl a
rozumieć > *zrozumieć* förstā (imp *zrozum* ≥ *zrozumiej*)
śmieć > *våga*

infinitiv	wiedzieć > <i>veta</i>	pres	1 sg 2 sg 3 sg 1 pl 2 pl 3 pl	wiem wiesz wie wiemy wiecie wiedzą
l-part m sg	wiedział		3 sg	wie
f sg	wiedziała		1 pl	wiemy
n sg	wiedziało		2 pl	wiecie
v pl	wiedzieli		3 pl	wiedzą
nv pl	wiedziały			
		imp	2 sg 1 pl 2 pl	wiedz wiedzmy wiedzcie
pret ger	-wiedziawszy			
pret part m sg	-wiedziany	pres ger		
v pl	-wiedziani			wiedząc
verb subst	-wiedzenie	pres part		wiedzący

På samma sätt böjs många prefigerade verb, bl a
powiedzieć < *säga*

infinitiv	znaleźć < <i>hitta</i>	fut	3 sg	znajdzie
l-part n sg	znalazło		3 pl	znajdą
pret part m sg	znaleziony	imp	2 sg	znajdź

infinitiv	zwać > <i>kalla</i>	pres	3 sg	zwie
l-part n sg	zwało		3 pl	zwą
pret part m sg	zwany	imp	2 sg	zwi

På samma sätt böjs **pozwać** < *invitera*, **bjudą**, **wezwać** < *kalla* på

⁷⁵ I talspråk är formen **umię** ganska utbredd i analogi med e-böjningen.

⁷⁶ I talspråk är den kortare formen **umią** mycket utbredd i analogi med e-böjningen.

35. Diateser

Reflexivum

Reflexiva former bestående av motsvarande icke-reflexiva verb och det reflexiva pronomenet **się** förekommer av många verb. För att kunna tala om reflexiv diates krävs kontrast med aktiv och ev. också med passiv diates.

akt. myć	<i>tvätta</i>
refl. myć się	<i>tvätta sig, tvättas</i>
pass. być mytym	<i>bli tvättad</i>
akt. wybudować	<i>bygga</i>
refl. wybudować się	<i>byggas</i>
pass. zostać wybudowanym	<i>bli byggd</i>

Reflexivum bildas med hjälp av det reflexiva pronomenet **się sig** oavsett vilken person verbet står i.

1 sg	myję się	<i>jag tvättar mig</i>
2 sg	myjesz się	<i>du tvättar dig</i>
3 sg	myje się	<i>han/hon tvättar sig</i>
1 pl	myjemy się	<i>vi tvättar oss</i>
2 pl	myjecie się	<i>ni tvättar er</i>
3 pl	myją się	<i>de tvättar sig</i>

Många verb är reflexivum tantum vilket innebär att de bara har den reflexiva formen. Dessa verb utgör inte någon egentlig reflexiv diates.

śmiać się >	<i>skratta</i>
bać się >	<i>vara rädd</i>

Opersonligt particip

Transitiva verb uppvisar vid passiva particip även en kortform i neutrum singular. Denna slutar på **-no** eller **-to**. Denna form används för att bilda subjektslösa satser. Formerna har preterital betydelse och är synonyma med omskrivet eller reflexivt passivum i preteritum.

Mówiono o tym, że...	<i>Det har talats om att...</i>
Wybudowano trzy domy.	<i>Tre hus har byggts.</i>
= Trzy domy zostały wybudowane.	<i>= Tre hus har blivit byggda.</i>

Omskrivet passivum

Processuellt omskrivet passivum bildas med hjälp av respektive tidsform av hjälperbetet **być vara** och preteritum particip av ofullbordat verb eller med respektive tidsform av hjälperbetet **zostać bli** och preteritum particip av fullbordat verb. Dessutom bildas resultativt passivum med hjälperbetet **być vara** och preteritum particip av fullbordat verb.

	Processuellt passivum of być zapraszany	Resultativt passivum f być zaproszonym
Infinitiv	> zostać zaproszony <i>bli inbjuden</i>	<i>ha blivit inbjuden,</i> <i>vara inbjuden</i>
Pret inf		
Presens	jest zapraszany <i>blir inbjuden</i>	
Preteritum	był zapraszany	jest zaproszony <i>är inbjuden</i>
Pluskvamp		był zaproszony <i>hade blivit inbjuden,</i> <i>var inbjuden</i>
Futurum	będzie zapraszany	będzie zaproszony
Konjunktiv	byłby zapraszany	byłby zaproszony
Imperativ	bądź zapraszany	zostawsz będąc
Pret ger		zaproszony(m) zaproszony(m)
		<i>after att ha blivit inbjuden</i>
Pres ger	będąc zapraszany(m) <i>blivande inbjuden</i>	

Hjälperbetet **być vara** tillsammans med passivt particip av fullbordat verb ger en statisk eller resultativ betydelse. Dessa former ger upphov till en slags förskjutning i tempus så att man med preteritum av hjälperbetet får ett semantiskt pluskvamperfektum och med infinitiv en semantisk preteritum infinitiv.

Został zabyty.

Han blev ihjälslagen.

Był już zabyty.

Han var redan ihjälslagen.

= Han hade redan blivit ihjälslagen.

Sidorna 1-222 har tidigare publicerats under titeln
Polsk basgrammatik, Del 1, Ljudlära och formlära.

Sidorna 223-290 behandlar syntaxen och
utgör i föreiggande skick en preliminär arbetsversion
som tillhandahålls med reservation för allehanda fel och brister.

Frassyntax

Under frassyntaxen behandlas fraser som är uppbyggda kring ett nominalt huvudord.

Nominalfrasen

Substantivfrasen

Nominalfrasen kan vara enkel eller sammansatt. En sammansatt nominalfras kan bestå av samordnade eller underordnade komponenter.

Samordning uttrycks med samordnande konjunktion, t.ex.

matka i ojciec	<i>mor och far</i>
chłopak albo dziewczyna	<i>pojke eller flicka</i>

Samordning kan även uttryckas med prepositionen **z med** + instrumentalis, t.ex.

matka z ojcem	<i>mor och far</i>
----------------------	--------------------

Underordning uttrycks med hjälp av olika typer av attribut.

Adjektivattribut

Som adjektivattribut betraktas förutom adjektiv även adjektiviskt böjda pronomener och räkneord. Normalt kan inte adjektivens kortform i maskulinum singular nominativ användas attributivt. Ett par undantag förekommer dock under förutsättning att attributet är efterställt och har en bestämning.

człowiek godzien ~ godny podziwu	<i>en människa värd beundran</i>
człowiek gotów ~ gotowy do pomocy	<i>en människa redo att hjälpa</i>
głos pełen ~ pełny bólu	<i>en röst full av smärta</i>
ażen pełen, wart	

4.1.1.1. Kongruens

Adjektivattributet skall överensstämma med sitt huvudord med avseende på genus, numerus och kasus.

nasz nowy nauczyciel	<i>vår nye lärare</i>
dla naszej nowej nauczycielki	<i>för vår nya lärarinna</i>

Adjektivattribut syftar mindre gärna på flera substantiv samtidigt utan upprepas som regel.

Mój ojciec i moja matka	<i>Min mor och min far.</i>
--------------------------------	-----------------------------

Substantiv som egentligen är maskulina men som används om kvinnor står oböjliga men tar attribut i respektive kasusform i femininum.

nasza nowa (pani) inżynier	<i>vår nya (kvinnliga) ingenjör</i>
dla angielskiej (pani) premier	<i>för den engelska (kv.) premiärministern</i>
od polskiej (pani) ambasador	<i>från den polska (kv.) ambassadören</i>
nasza (pani) reporter	<i>vår (kv.) reporter</i>

Denna typ av konstruktioner används dock endast vid syftning på en bestämd person. Då syftningen är allmän används nominalfras helt i maskulinum. (Jfr Predikatsfyllnad.)

Chciałabym zostać dobrym reporterem.	<i>Jag (f.) skulle vilja bli en bra reporter.</i>
---	---

Substantivet **państwo** *herrskap, herr och fru* liksom bildningar på **-ostwo** som betecknar *någon tillsammans med sin fru* kräver kongruens i plural.

ci państwo	<i>det här herrskapet</i>
szanowni profesorostwo	<i>ärade professor med fru</i>

4.1.1.1.2. Ordföld

Adjektivattributet står normalt före sitt huvudord. Endast när adjektivet tillsammans med substantivet utgör ett fast uttryck står adjektivet efter substantivet. Detta motsvaras ofta av sammansatt substantiv på svenska.

czerwony pociąg	<i>ett rött tåg</i>
pociąg pośpieszny	<i>snälltåg</i>
stary dworzec	<i>den gamla stationen</i>
dworzec kolejowy	<i>järnvägsstation</i>

Fraseologiserade avvikeler förekommer dock.

Polskie radio	<i>Polska radion</i>
----------------------	----------------------

Vid två bestämningar placeras med fördel en före och den andra efter huvudordet.

Polskie Koleje Państwowe	<i>Polska statsjärnvägarna</i>
---------------------------------	--------------------------------

I högre stil eller arkaiserande och expressivt språkbruk kan annan placering av adjektiviska attribut förekomma.

ojciec mój	<i>far min</i>
-------------------	----------------

4.1.1.2. Genitivattribut

Genitivattribut används på polska flitigt i ett antal olika funktioner.

4.1.1.2.1. Possessivattribut

Possessivattributet står i genitiv och används för att uttrycka ägaren.

rower Marka	<i>Mareks cykel</i>
--------------------	---------------------

dom babci	<i>mormors hus</i>
------------------	--------------------

Possessivattributet används även för att uttrycka svagare former av tillhörighet eller relation.

ostrze noża	<i>knivseggen, eggen på kniven</i>
brzeg morza	<i>havsstranden, havets strand</i>
cena książki	<i>bokens pris, priset på boken</i>

4.1.1.2.1.1. Ordföljd

Genitivattribut står normalt efter sitt huvudord, men ett possessivt genitivattribut som uttrycker en konkret ägare står dock ofta i vardagligt språkbruk före sitt huvudord.

- ↪ **Marka rower Mareks cykel**
- ↪ **mojego brata żona min brors fru**

4.1.1.2.2. Partitivattribut

Partitivattributet står i genitiv och används för att uttrycka den helhet varav endast en viss del avses.

połowa panów	<i>hälften av herrarna</i>
filiżanka kawy	<i>en kopp kaffe</i>

Genitiv används även om huvudordet står i oblik form.

z większością dzieci	<i>med största delen av barnen</i>
-----------------------------	------------------------------------

4.1.1.2.3. Innehållsattribut

Innehållsattribut används för att uttrycka innehållet eller på något sätt precisera eller specificera huvudordet.

zebranie studentów	<i>studentmöte</i>
---------------------------	--------------------

4.1.1.2.4. Subjektsattribut

Subjektsattributet står i genitiv och används för att uttrycka det semantiska subjektet till ett substantiv.

dar Związkowi Radzieckiego ¹	<i>gåva från Sovjetunionen</i>
--	--------------------------------

Subjektsattributet uttrycks också ofta med prepositonen **przez** av som styr ackusativ.

karanie dzieci przez rodziców	<i>föräldrarnas bestraffning av barnen</i>
--------------------------------------	--

4.1.1.2.5. Objektsattribut

Objektsattributet står i genitiv och används för att uttrycka det semantiska objektet till ett substantiv.

karanie dzieci barnens bestraffning	<i>bestraffning av barn, barnbestraffning</i>
--	---

¹ En gåva till Sovjetunionen heter **dar Związkowi Radzieckiemu**.

I svenska blir som regel subjektet till genitivattribut och objektet till prepositionsattribut med prep *av*.

4.1.1.3. Apposition

4.1.1.3.1. Kongruens

Apposition kungruerar normalt med sitt huvudord.

Substantivet **państwo** *herrskap, herr och fru* står tillsammans med huvudord i plural.
z państwem Kowalskimi *med herr och fru Kowalski*

Egennamn, i synnerhet av främmande ursprung, böjs mindre ofta då de föregås av ett beskrivande appellativ.

w jeziorze Vänern	<i>i sjön Vänern</i>
nad rzeką Mississipi	<i>vid Mississippifloden</i>
przy ulicy Kungsgatan	<i>på Kungsgatan</i>
I många stående uttryck med inhemska egennamn böjs dock båda leden.	
w mieście Warszawie, Krakowie	<i>i staden Warszawa, Kraków</i>
nad rzeką Odrą	<i>vid floden Oder</i>

I åter andra sammanställningar böjs dock ej namnet

w mieście Poznań, Katowice *i staden Poznań, Katowice*

Det verkar finnas ett samband så att ju äldre, större och mera känd platsen är, desto vanligare är det att namnet böjs.

Republika republik och **królestwo kungarike** följs snarare av genitivattribut.

w Republice Konga, Włoch *i Republiken Kongo, Italien*
Królestwo Szwecji *Kongunariket Sverige*

4.1.1.3.2. Vokativ

I vokativ krävs normalt kongruens inom nominalfrasen. Ett undantag utgörs dock av vokativen **panie** *herr* som aldrig följs av etternamn i vokativ. Detta står i stället i nominativ. Fornamn står dock kongruent i vokativ.

panie Nowak! *herr Nowak!*
panie Józefie! *herr Josef!*

4.1.1.4. Prepositionsattribut

En mängd prepositionsattribut sammanfaller med motsvarande tids-, rums- eller sättsadverbial. Dessa utgör så att säga fria bestämningar till huvudordet och följer därför endast reglerna för bildning av respektive adverbial.

spacer do kina *promenaden till biografen*

spotkanie o ósmej*träffen klockan åtta*

Många prepositionsattribut är dock av en typ där attributet är starkt bundet till sitt huvudord, och valet av preposition är då till mycket stor del beroende på huvudordet.

mandat za wykroczenie
egzamin z matematyki

böter för en överträdeelse
tentamen i matematik

I vissa fall är bestämningen så nära bunden till huvudordet att de uppfattas som en enhet.
I svenska har vi då ofta ett sammansatt substantiv

skok w dal*längdhopp*

Vissa semantiska typer av prepositionsattribut kan dock urskiljas.

Placering uttrycks många gånger med prepositionen **u vid, hos** följd av genitiv.

palec u nogi
klamka u drzwi

tå
dörrhandtag

Ändamål uttrycks vanligen med prepositionen **do till, för** med genitiv.

bilet do teatru
klucz do domu
kieliszek do wina
proszek do prania

teaterbiljett
nyckel till huset
vinglas
tvättmedel

Ändamål uttrycks ofta även med prepositionen **na till, för** med ackusativ.

pieniadze na zakupy*pengar att handla för*

Ändamål uttrycks ofta även med prepositionen **dla till, för** med genitiv.

książka dla dzieci*en bok för barn*

Egenskap uttrycks vid vissa substantiv med prepositionen **o om** med lokativ

dom o pięciu pokojach*ett hus om fem rum*

Ursprung uttrycks ofta med prepositionen **od av, från** med genitiv.

list od męża
klucz od domu

ett brev från maken
nyckeln till huset

Även ändamål kan uttryckas med **od**.

proszek od bólu głowy*huvudvärkstablett*

Ursprung uttrycks ibland även med prepositionen **po efter** med lokativ.

butelka po piwie*en tom ölfaska*

Orsak eller mål kan uttryckas med prepositionen **dla för** med genitiv.

praca dla zarobku*arbete för att tjäna pengar*

4.1.1.5. Adverbattribut

pisanie ołówkiem
podróż tam

skrivande med blyerts
resan dit

4.1.1.6. Rektion

Vid vissa substantiv kan man iaktta ett uttalat rektionsmönster vilket som regel är överfört

från ett närbesläktat verb.

pomoc siostrze
rządzenie państwu

hjälp åt systern
styrande av en stat

4.1.2. Adjektivfrasen

4.1.2.2. Rektion

Oblikt kasus

gen: **wart**

Prepositionsfras

dla: **uprzejmy**

do: **chętny, gotowy, gotów, skłonny, skory, sprawny, zdolny**

4.1.3. Räkneordsfrasen

Bestämda grundtal

Räkneorden **jeden** *en*, **dva** *två*, **trzy** *tre*, **cztery** *fyra* liksom pronomener **oba** *båda* fungerar som kongruent adjektivattribut till substantiviskt huvudord.

jeden samochód (NA)	<i>en bil</i>
jedna godzina (N)	<i>en timme</i>
z jednym chłopakiem (I)	<i>med en pojke</i>
dwa samochody (NA)	<i>två bilar</i>
dwie godziny (NA)	<i>två timmar</i>
z dwoma chłopakami (I)	<i>med en pojke</i>
przed trzema godzinami (I)	<i>för tre timmar sedan</i>
od czterech lat (G)	<i>sedan fyra år</i>

När räkneorden *två*, *tre*, *fyra* eller pronomener *båda* kombineras med virilt huvudord i nominalfras i nominativ står dock räkneordet relativt sällan som kongruent adjektivattribut med formerna **dwaj**, **trzej**, **czterej**, **obaj** ~ **obydwaj**. Som regel står räkneordet i stället som huvudord i nominalfrasen med formerna **dwóch** ≥ **dwu**, **trzech**, **czterech**, **obydwóch** ≥ **obydwu** ≥ **obu** varvid det följande substantivet står som partitivattribut i genitiv plural. De kongruenta formerna har ett något högre stilvärde.

dwóch panów (NAG) ¹	(de) två herrar(na)
≥ dwa panowie (N)	de två herrarna
trzech kolegów (NAG)	(de) tre vänner(na) ~ kolleger(na)
≥ trzej koledzy (N)	de tre vännerna ~ kollegerna
czterech królów (NAG)	(de) fyra kungar(na)
≥ czterej królowie (N)	de fyra kungarna

Vid bestämda grundtal större än *fyra* och mindre än *tusen* görs en tydlig åtskillnad mellan nominalfraser i nominativ eller ackusativ och nominalfraser i övriga kasus.

I nominalfras i nominativ eller ackusativ står räkneordet som huvudord och det följande substantivet utgör partitivattribut. Olika form av räkneordet används dock för virila och icke.virila substantiv. Partitivattributet står i genitiv plural.

pięć kobiet (NA)	<i>fem kvinnor</i>
pięciu mężczyzn (NAG)	<i>fem män</i>
sto dziewczyn (NA)	<i>hundra flickor</i>
stu chłopców (NAG)	<i>hundra pojkar</i>

Partitivattributet står i genitiv singular efter de bestämda räkneordet som betecknar deltal, framför allt de oböjliga **pół** *halv* och **półtora** m., **półtorej** f. *en och en halv*, *halvannan*.

pół roku (NAG)	<i>många personer</i>
półtorej godziny (NAG)	<i>en och en halv timme</i>
z pięcioma kobietami (I)	<i>med fem kvinnor</i>
dla stu osób (G)	<i>för hundra personer</i>

Sammansatta räkneord konstrueras i enlighet med sista ledet om detta är annat än **jeden en**.

dwadzieścia dwie korony (NA)	<i>tjugotvå kronor</i>
dwadzieścia dwa lata (NA)	<i>tjugotvå år</i>
od dwudziestu dwóch lat (G)	<i>sedan tjugotvå år</i>
dwadzieścia pięć lat (NA)	<i>tjugofem år</i>
dwudziestu pięciu panów (NAG)	<i>tjugofem herrar</i>

De kongruenta attributiva formerna **dwa** *två*, **trzej** *tre*, **czterej** *fyra*, **obaj** ~ **obydwaj** *båda* för virila substantiv kan dock inte användas i sammansättningar.

dzudziestu czterech panów (NAG)	<i>tjugofyra herrar</i>
--	-------------------------

Jeden en är i sammansatta räkneord oböjligt och nominalfrasen konstrueras i enlighet med det föregående räkneordet.

sto jeden kobiet (NA)	<i>hundra en kvinnor</i>
stu jeden panów (NAG)	<i>hundra en herrar</i>
po trzydziestu jeden kilometrach (L)	<i>efter trettioen kilometer</i>

Räkneorden **tysiąc** *tusen* och **milion** *miljon* fungerar i princip som substantiv, vilket innebär att de utgör nominalfrasens huvudord och följs av substantiv som utgör partitivattribut. Enligt denna regel skulle endast räkneorden i fråga kasusböjas medan det

¹ Även om endast nominativen omtalas ovan markeras ändå att formen i fråga sammanfaller med ytterligare kasusformer.

följande substantivet genomgående skulle stå i genitiv plural.

tysiąc ~ milion osób	<i>tusen ~ en miljon personer</i>
dla tysiąca ~ miliona osób	<i>för tusen ~ en miljon personer</i>
tysiącowi ◌◎ tysiącu ~ milionowi osób	<i>för tusen ~ en miljon personer</i>
w tysiącu ~ milionie przypadków	<i>om tusen ~ en miljon personer</i>
z tysiącem ~ milionem osób	<i>med tusen ~ en miljon personer</i>

I praktiken förekommer det dock ofta att det följande substantivet i nominalfras i lokativ och dativ uppfattas som huvudord och räkneordet *tusen* som ett kongruensböjt attribut i formen **tysiącu**.

◎◎ tysiącu osobom	<i>för tusen personer</i>
◎◎ w tysiącu przypadkach	<i>i tusen fall</i>

Obestämda grundtal

Även vid obestämda grundtal görs en tydlig åtskillnad mellan nominalfraser i nominativ eller ackusativ och nominalfraser i övriga kasus.

I nominalfras i nominativ eller ackusativ står räkneordet som huvudord och det följande substantivet utgör partitivattribut. Olika form av räkneordet används för virila¹ och icke.virila substantiv.

Partitivattributet står i genitiv plural efter obestämda räkneord då dessa följs av räknebara substantiv.

wiele osób (NA)	<i>många personer</i>
wielu panów (NAG)	<i>många herrar</i>
kilka godzin (NA)	<i>några timmar</i>
kilku panów (NAG)	<i>några herrar</i>

Partitivattributet står i genitiv singular efter obestämda räkneord då dessa följs av icke räknebara substantiv, dvs. singulare tantum som t.ex. många abstrakta substantiv och ämnesnamn.

trochę soli (NA)	<i>lite salt</i>
ile wina (NA)	<i>hur mycket vin</i>

I nominalfraser i genitiv, lokativ, dativ och instrumentalis fungerar obestämda räkneord, precis som de bestämda, som adjektivattribut till ett substantiviskt huvudord.

z wieloma rzeczami (I)	<i>med många saker</i>
przed kilkoma godzinami (I)	<i>för några timmar sedan</i>
o kilku panach (L)	<i>om några herrar</i>
w wielu wypadkach (L)	<i>i många fall</i>

Vissa obestämda räkneord är dock själva oböjliga.

dużo wody (NAG)	<i>mycket vatten</i>
dużo samochodów (NAG)	<i>många bilar</i>
przed pół rokiem (I)	<i>för ett halvt år sedan</i>
od półtora miesiąca (G)	<i>sedan en och en halv månad</i>
przed półtorej godziną (I)	<i>för en och en halv timme sedan</i>

¹ I vardagligt talspråk används dock ibland den icke-virila formen av obestämda räkneord tillsammans med virila substantiv, särskilt vanligt är detta vid det interrogativa räkneordet **ile hur många, hur mycket** t.ex. ◌◎ **ile chłopców hur många pojkar.**

Kollektiva räkneord

De kollektiva räkneorden fungerar i nominalfraser i nominativ, ackusativ samt även i instrumentalis som huvudord varvid det följande substantivet med eventuella bestämningar står i genitiv plural.

dwoje dzieci (NA)	<i>två barn</i>
z dwojgiem dzieci (I)	<i>med två barn</i>

I övriga kasus fungerar dock de kollektiva räkneorden som kongruenta attribut.

dwojgu małym dzieciom (D)	<i>åt två små barn</i>
o dwojgu małych dzieciach (L)	<i>om två små barn</i>

Det kollektiva determinativa pronomenet **oboje** *båda* fungerar dock som attribut i alla nominalfraser utom de som står i instrumentalis. I instrumentalis är pronomenet huvudord och det följande substantivet partitivattribut.

oboje rodzice (N)	<i>båda föräldrarna</i>
przez oboje rodziców (A)	<i>genom båda föräldrarna</i>
z obojgiem rodziców (I)	<i>med båda föräldrarna</i>

Adjektivattributets kongruens

Eventuella bestämningar till höger om räkneordet kongruerar med det följande substantivet.

pięć długich dni	<i>fem långa dagar</i>
-------------------------	------------------------

Reglerna för kongruens av bestämningar till vänster om räkneordet är mera komplicerade.

Vid de attributiva räkneorden **jeden** *en*, **dwa** *två*, **trzy** *tre* och **cztery** *fyra* kongruerar dock alltid vänsterställd bestämning med det substantiviska huvudordet.

te trzy dziewczyny (NA)	<i>de tre flickorna</i>
ci trzej panowie (N)	<i>de tre herrarna</i>
tych trzech starych panów (NAG)	<i>de tre gamla herrarna</i>
przed tymi trzema domami (I)	<i>framför de här tre husen</i>
z tymi pięcioma starymi panami (I)	<i>med de här fem gamla herrarna</i>

Vid övriga räkneord måste åtskillnad framför allt göras mellan nominalfraser i nominativ eller ackusativ och nominalfraser i andra kasus.

Eventuella bestämningar till vänster om räkneord i nominalfras i nominativ eller ackusativ med icke-virilt semantisk huvudord står vid de flesta bestämda räkneord större än *fyra* liksom alla obestämda räkneord i nominativ respektive ackusativ plural. Ibland, särskilt i högre stil, kongruerar dock sådana bestämningar med det semantiska huvudordet, som regel ett följande substantiv.

te ≥ tych pięć długich dni (NA)	<i>de fem långa dagarna</i>
te ostatnie ≥ tych ostatnich pięć dni (NA)	<i>de senaste fem dagarna</i>
wszystkie ≥ wszystkich osiem pań (NA)	<i>alla åtta damerna</i>
te ostatnie ≥ tej ostatniej pół godziny (NA)	<i>den senaste halvtimmen</i>
te ostatnie ≥ tego ostatniego półtora roku (NA)	<i>det senaste halvåret</i>

Om nominalfrasen har virilt genus måste också bestämningar såväl till vänster om räknordet som till höger om det kongruera med det semantiska huvudordet.

tych pięciu młodych panów (NAG) *de fem unga herrarna*

Om nominalfrasen står i annat kasus än nominativ eller ackusativ kongruerar alltid alla bestämningar med det semantiska huvudordet.

tych ostatnich pięciu dni (G) *de senaste fem dagarna*

ostatniej pół godziny (G) *den sista halvtimmen*

tego półtora roku (G) *det halvåret*

Om räkneordet är **tysiąc tusen** eller **milion miljon**¹ står bestämningar i nominalfrasen i nominativ eller ackusativ till vänster om räkneordet oftast i nominativ plural, endast ibland kongruent med det semantiska huvudordet om detta är icke-virilt.

te ≥ tysiąc złotych (NA) *de tusen złoty*

te ≥ tysiąc milion koron (NA) *de en miljon kronorna*

Om det semantiska huvudordet är virilt kongruerar alltid bestämningar till vänster om **tysiąc tusen** eller **milion miljon** med det samentiska huvudordet.

tych tysiąc panów (NA) *de tusen herrarna*

I övriga kasus kongruerar alltid bestämningar till vänster om **tysiąc tusen** eller **milion miljon** med räkneordet i fråga.

z tym tysiącem litrów (I) *med de tusen litrarna*

Vid kolletiva räkneord kongruerar bestämningar till vänster om räkneordet med det samantiska huvudordet i samtliga kasus utom instrumentalis. I instrumentalis kongruer sådana bestämningar med det kollektiva räkneordet.

tych dwoje małych dzieci (NA) *två små barn*

z tym dwojgiem małych dzieci (I) *med två små barn*

tym dwojgu małym dzieciom (D) *åt två små barn*

o tym dwojgu małych dzieciach (L) *om två små barn*

ci oboje młodzi rodzice (N) *de båda föräldrarna*

przez tych oboje młodych rodziców (A) *genom de båda föräldrarna*

z tym obojgiem młodych rodziców (I) *med de båda föräldrarna*

4.1.4. Pronomenfrasen

Adjektiv som utgör bestämning till nominativ- och ackusativformerna **coś något** och **nic inget** står i genitiv singular neutrum. Bestämningar till oblika former av dessa pronomen står dock i kongruent kasusform neutrum singular.

coś ciekawego *något intressant*

nic nowego *inget nytt*

z czymś słodkim *med något sött*

Pronomenet **ktoś någon** tar ändemot alltid kongruent adjektivattribut i maskulinum singular.

¹ I enstaka fall, t.ex. då sedlar avses, uppfattas alltid räkneordet som substantiviskt huvudord och bestämningar till vänster om räkneordet kongruerar genomgående med räkneordet, t.ex. **ten tysiąc złotych**.

ktoś nowy	<i>någon ny</i>
o kimś innym	<i>om någon annan</i>

Pronomenen **ja jag** och **ty du** kräver kongruens allt efter syftning på man eller kvinna.

Tęsknię za całym ~ całą tobą. *Jag längtar efter hela (m. ~ f.) dig.*

Substantiverat kräver dock det oböjliga **ja jag, jaget** neutral kongruens.

własne ja, przed własnym ja *det egna jaget, inför det egna jaget*

4.1.5. Predikativfrasen

Predikativfrasen uttrycker olika typer av rådande förhållanden och kan bestå av predikativ eller av substantiv med bestämningar, företrädesvis i nominativ.

Dziś jest gorąco. *I dag är det hett. Wczoraj była ładna pogoda. I går var det vackert väder. Dzisiaj jest trzeci ~ trzeciego marca. I dag är det den tredje mars. Teraz jest (godzina) piąta. Nu är klockan fem.*

4.1.5.1. Klockslag

Hel timme anges med uttrycks med predikativfras bestående av ordningstal i femininum nominativ. Ordet **godzina timme** används fakultativt.

Jest (godzina) pierwsza. *Klockan är ett. Jest (godzina) czwarta. Klockan är fyra. Była (godzina) jedenasta. Klockan var elva.*

Halv timme anges med **wpół halv + do** + genitiv singular femininum av ordningstalet.

Jest wpół do pierwszej. *Klockan är halv ett. Jest wpół do ósmej. Klockan är halv åtta.*

Övriga tidpunkter anges liksom på svenska genom att ange antalet minuter före eller efter hel eller halv timme. **Over** uttrycks genom att antalet minuter följs av prepositionen **po** + lokativ femininum singular av ordningstalet. **I** uttrycks genom att antalet minuter i akusativ föregås av prepositionen **za** och följs av ordningstalet i nominativ singular femininum.

Jest (godzina) pięć po dwunastej. *Klockan är fem över tolv. Jest (godzina) dziesięć po pierwszej. Klockan är tio över ett. Jest (godzina) piętnaście ≥ kwadrans po dwunastej. Klockan är kvart över tolv. Jest (godzina) dwadzieścia po drugiej. Klockan är tjugo över två. Jest (godzina) za pięć wpół do czwartej. Klockan är fem i halv fyra. Jest (godzina) pięć po wpół do piątej. Klockan är fem över halv fem. Jest (godzina) za dwadzieścia szósta. Klockan är tjugo i sex. Jest (godzina) za piętnaście ≥ kwadrans pierwsza. Klockan är quart i ett. Jest (godzina) za dziesięć siódma. Klockan är tio i sju.*

I bland förekommer det, i synnerhet i halvformella sammanhang, att minuterna anges efter timmen.

Jest po (godzinie) dwunastej pięć. *Klockan är fem över tolv. Jest (godzina) szósta za dwadzieścia. Klockan är tjugo i sex.*

Förutom dessa uttryckssätt finns även mera officiella uttryck av typen:

Jest (godzina) dwunasta (zero) pięć. *Klockan är tolv noll fem. Jest (godzina) dwunasta dziesięć. Klockan är tolv och tio. Jest (godzina) trzynasta trzydzieści. Klockan är tretton och trettio. Jest (godzina) ósma piećdziesiąt pięć. Klockan är åtta och femtio fem.*

Efter klockslag frågar man på följande sätt.

Która jest godzina? Hur mycket är klockan? Która była godzina? Hur mycket var klockan?

4.1.5.2. Datum

Datum anges med ordningstal i nominativ eller genitiv singular maskulinum. Ordningstalet i nominativ kan fakultativt följas av ordet **dzień** dag. Månadens namn står som sunstantivattribut i genitiv singular.

Dziś jest dziewiąty (dzień) ~ dziewiątego maja. *I dag är det den nionde maj. Wczoraj był piąty (dzień) lutego. ~ Wczoraj było piątego lutego.* *I går var det den femte februari.*

Efter datum frågar man på följande sätt.

Który ~ Którego jest dzisiaj? Vilket datum är det i dag? Który był ~ Którego było predwczoraj? Vilket datum var det i förrgår?

4.2. Prepositionsfrasen

Prepositioner upprepas vid sammansatt nominalfras om det senare elementet är ett pronom.

dla Ewy i dla nas

åt Ewa och oss

4.2.1. Primära prepositioner

4.2.1.1. bez + Genitiv

Bez utan styr alltid genitiv. Fonologiskt /bezØ/ med sidoformen **bezę** i den lexikaliserade förbindelsen **bezę mnie utan mig**.

• Frånvaro, avsaknad:

Przyszedł bez żony.

Han kom utan sin fru.

Grał bez nut.

Han spelade utan noter.

Mięso bez kości.

Kött utan ben.

Odpowiedział bez wahania.

Han svarade utan att tveka.

• Vissa uppmaningar:

Bez przesady!

Överdriv inte så! (eg. Utan överdrift!)

Bez paniki!

Ingen panik!

4.2.1.2. dla + Genitiv

Dla till, för, åt styr alltid genitiv.

• Varelse som något är avsett för:

Prezent dla matki.

En present åt mor.

Wagon dla niepalących.

En vagn för ickerökare

Karma dla psów.

Mat för hundar. ~ Hundmat.

Zasiłek dla bezrobotnych.

Bidrag för arbetslösa.

~ Arbetslössetsunderstöd.

- Avsikt, ändamål:

Wyjechał dla odpoczynku.
Robić coś dla pieniędzy.
Produkcja dla potrzeb własnych.

*Han reste bort för att vila.
Göra något för pengarnas skull.
Tillverkning för egna behov
~ för husbehov.*

- Med hänsyn till, med avseende på:

Szacunek dla starszych.
Pogarda dla słabzych.
Szkodliwy dla zdrowia.
Dla niego to żaden problem.
Zaczęły się dla nas ciężkie czasy.

*Respekt för äldre.
Förakt för svagare.
Skadlig för hälsan.
För honom är det inget problem.
Det började svåra tider för oss.*

4.2.1.3. do

do till styr genitiv.

Plats: riktning in i

do szafy
do Berlina
do wody

*in i skåpet
till Berlin
ner i vattnet*

Plats: riktning fram till

do ciebie
do granicy

*till dig
till gränsen*

De båda bruken ovan förekommer vid verb som uttrycker någon form av rörelse och är prefigerade med **w(e)-**, **do-** eller **przy-**, t.ex. **wejść do czegoś**, **dołożyć coś do czegoś**, **przykleić coś do czegoś**.

Gräns i tid eller likanande som betecknar slut

do soboty
do której (godziny)
do roku
pracować do wyczerpania

*till på lördag
till hur dags
inom ett år
arbeta till utmattning*

Övre gräns

Arbuzy ważą do pięciu kilo.

Melonerna väger upp till fem kilo.

Mål

Piszę do ojca.

Jag skriver till far.

Avsikt, ändamål

do wynajęcia

till uthyrning

Detta bruk är vanligt som bestämning till substantiv, t.ex. **podręcznik do nauki języka angielskiego** & **do angielskiego** *en lärobok i engelska*

Dessutom vid vissa verb: **namawiać, nakłaniać, zachęcać, skłaniać, zmuszać do czegoś**

Grad, mått: gräns

do stu

till hundra

do końca

till slutet

4.2.1.4. ku

ku styr dativ.

Riktning, närmande: *mot*

ku drzwiom

(*i riktning*) *mot dörren*

Närmande i tid: (*fram*) *emot*

Miało się ku wieczorowi.

Det gick emot kväll.

REaktion, om känslor: *till*

ku mojemu zdziwieniu

till min förvåning

4.2.1.5. między

między styr insturmetnalis eller ackusativ.

Med ACKUSATIV uttrycks

Riktning: (*in*) *mellan*, (*in*) *bland*

między swoje rzeczy

in bland sina saker

między nas

mellan oss

Mera abstrakt riktning uttrycks vid vissa verb, t.ex. **rozdzielić coś między niektórymi delami** *ut något bland några*, **rozgłosić coś między niektórymi kungöra *något bland några***

Med INSTRUMENTALIS uttrycks

Befintlighet: *mellan*, *bland*

między swoimi rzeczami

bland sina saker

między nami

mellan oss

Tidsspann: *mellan*

między dziesiątą a jedenastą

mellan tio och elva

Som samordnande konjunktion mellan de två polerna används vid prepositionen **między** *mellan* konjunktionen **a** *och*. Om en pol i sin tur består av samordnade substantiv uttrycks denna samordning med konjunktionen **i** *och*.

autokar między Göteborgiem i Oslo a Warszawą   *bussen mellan (å ena sidan) Göteborg och Oslo och (å andra sidan) Warszawa.*

4.2.1.6. mimo

Mimo *trots* styr genitiv.

I två fraser styr dock **mimo** *trots* ackusativ.

mimo wszystko

trots allt

mimo to

trots detta

4.2.1.7. na

Na styr ackusativ eller lokativ.

Med ACKUSATIVEN uttrycks

- Riktning: *till, upp på, ner på*

na dworzec	<i>till stationen</i>
na mur	<i>upp på muren</i>
na zebranie	<i>till, på ett möte</i>
Widelec spadł na podłogę.	<i>Gaffeln föll ner på golvet.</i>
  - Tidpunkt

na Święta	<i>på jul, påsk</i>
na wiosnę	<i>på våren</i>
  - Tid: mål

na sobotę	<i>för lördagen, till på lördag</i>
przygotować sprawozdanie na koniec roku	<i>förbereda redovisning till årsslutet</i>
  - Tidslängd

na pół godziny	<i>för en halv timme</i>
-----------------------	--------------------------
  - Tidsskillnad: Ø (Jfr. w)

na godzinę przed aktakiem	<i>en timme före attacken</i>
----------------------------------	-------------------------------
  - Mål

Przyjdź na obiad.	<i>Kom på middag.</i>
jeździć na urlop nad morze	<i>resa till havet på semester</i>
  - Ändamål (se även Substantivfrasen, Prepositionsattribut **plan na lipiec** *plan för juli*, **jedzenie na drogę** *mat för vägen*, **znaczek na list** *frimärke för ett brev*, **wełna na sweter** *garn till en tröja*; Adverbialfrasen - Bestämningar **za późno na reklamację** *för sent för reklamation*)

na co?	<i>till vad?</i>
na sprzedaż	<i>till salu</i>
  - Orsak

na mój rozkaz	<i>på order av mig</i>
odezwał się na zwołanie	<i>han svarade på ropet</i>
odpowiedział na pytanie	<i>han svarade på frågan</i>
  - Vissa adjektiv styr denna preposition, t.ex. **długi na dwa metry** *två meter lång*
  - Sätt

na własne oczy	<i>med egna ögon</i>
łowić ryby na wędkę	<i>fiska med agn</i>
- Många verb, t.ex. **godzić się, napadać, narzekać, polować, powoływać się**
 Adverbial: **na biało**

Med LOKATIVEN uttrycks

- Befintlighet: *på*

na stole	<i>på bordet</i>
na dworcu	<i>på stationen</i>
na zebraniu	<i>på möte</i>

Tidpunkt - Lokativ
na początku

i början

4.2.1.8. nad

nad (nadę) /nadØ/ ovanför, över, vid styr instrumentalis eller ackusativ.

Med ACKUSATIV uttrycks

Riktning: *upp över*

nad morze *upp över havet*

Riktning: *till*. Vid ord som betecknar större vattenmassa.

nad morze, nad rzekę, nad jezioro *till havet, till floden, till sjön*

Med INSTRUMENTALIS uttrycks

Befintlighet: *ovanför, över*

nad morzem, nad rzeką *vid, över havet, vid, över floden*

nad biurkiem *över skrivbordet*

nad zerem *över noll*

Befintlighet: *vid*. Vid ord som betecknar större vattenmassa.

nad morzem, nad rzeką, nad jeziorem *vid havet, vid floden, vid sjön*

4.2.1.9. o

o styr ackusativ eller lokativ.

Med ACKUSATIV uttrycks

• Stöd, underlag, yta: *mot*

o ścianę, o stół *mot väggen, mot bordet*

• Föremål för begäran: *om*

o pomoc, o drogę *om hjälп, om vägen*

Denna användning förekommer vid en rad verb, t.ex. *(za<)pytać kogoś o coś fråga någon efter något, (po<)prosić kogoś o coś be någon om något*

• Skillnad vid komparativ: Ø (Jfr. **w, na**)

o rok starszy *ett år äldre*

Även **skurczył się o centymetr** *den krympte en centimeter*

• Mål eller orsak

vid verben **bić się o coś, walczyć o coś, kłocić się o coś, sprzeczać się o coś, spierać się o coś, błagać o coś, zebrać o coś, dbać o coś, starać się o coś**

Även subst, t.ex. **dbałość o coś** *omsorg om något*

Med LOKATIV uttrycks

• Ämne: *om*

o muzyce *om musik*

Denna användning förekommer vid en rad verb, t.ex. **myśleć o czymś** *tänka på något, rozmawiać o czymś* *samtala om något*

- Tidpunkt: Ø. Vid klockslag som uttrycker hel eller halv timme samt då timme anges före minuter.

o (godzinie) drugiej	<i>klockan två</i>
o wpół do drugiej	<i>klockan halv två</i>
o trzynastej piętnaście	<i>klockan tretton och femton</i>

4.2.1.10. od

od (ode) /odØ/ *från* styr genitiv.

Riktning från en plats i ett vidare perspektiv eller från dess närhet

od Warszawy	<i>från Warszawa</i>
od brzegu	<i>från stranden</i>

Vid vissa verb, t.ex. **oddalać się od czegoś**

Tidsgräns som betecknar början

od roku 1970	<i>från, sedan år 1970</i>
od środy	<i>från onsdag, sedan i onsdags</i>
od (godziny) piątej	<i>sedan klockan fem</i>
od rana	<i>sedan i morgon</i>

Utsträckning bakåt i tiden

od godziny, od roku	<i>sedan en timme, sedan ett år</i>
----------------------------	-------------------------------------

Denna typ av prepositionsfraser används med polskt presens motsvarande svenska perfektum, t.ex. **Pracuję tu od roku.** *Jag har arbetat här i ett år.*

Ursprung

od prezydenta	<i>från, av presidenten</i>
----------------------	-----------------------------

Orsak

Głowa mnie boli od hałasu.	<i>Jag har fått huvudvärk av oväsendet.</i>
-----------------------------------	---

Jämförelseobjekt vi komparativ

Jestem starszy od ciebie.	<i>Jag är äldre än du.</i>
----------------------------------	----------------------------

4.2.1.11. po

Po *efter, på, längs, för, å* styr ackusativ eller lokativ.

Med ACKUSATIVEN uttrycks

- Mål: *efter, för att hämta*

idź po wodę	<i>gå efter vatten</i>
wysłać kogoś po pieczywo	<i>skicka någon att köpa bröd</i>
iść po coś	

- Upprepning

po raz pierwszy	<i>för första gången</i>
po raz piąty	<i>för femte gången</i>

- Uppräkning

po pierwsze	<i>för det första</i>
po drugie	<i>för det andra</i>

Frassyntax

- Gräns: *upp till, fram till*
po kolana, po horyzont *upp till knäna, fram till horisonten*
- Distribution: $\sim$ och $\sim$, var, à, Ø. Vid högre tal än **jeden en.**
po dziesięć złotych *tio złoty var, à tio złoty*
wychodzili po trzy osoby *de kom ut tre och tre*
po dwanaście w każdym rzędzie *tolv i varje rad*

Med LOKATIVEN uttrycks

- Tidpunkt
po czwartej (godzinie) *efter kl. fyra*
po śniadaniu, po obiedzie *efter fukosten, efter lunchen*
po pracy, po Świętach *efter arbetet, efter jul, påsk*
- Ordningsföld
po was *efter er*
- Plats: rörelse på stället
po mieście *runt i stan*
po stole *på, över bordet*
po ulicach *längs gatorna*
po moście *på, över bron*
- Plats: befintlighet
po drugiej stronie *på andra sidan*
- Tid: uppreppning plural
po wieczorach *om, på kvällarna*
- Arv
po ojcu *efter far*
- Distribution vid talet **jeden en.**
po jednej koronie *en krona var, à en krona*

4.2.1.12. pod

pod (podę) /podØ/ under, i närheten av, fram till styr ackusativ eller instrumentalis.

Med ACKUSATIVEN uttrycks

- Riktning: *in under*
pod kołdrę *in under täcket*
- Närhet: *fram till, framför, till utkanten av*
pod bramę, pod dom *fram till porten, fram till huset*
pod Kraków *till utkanten av Kraków*
- Mål, avsikt: *till, för, i*
poddać pod dyskusję *ta under övervägande, ta med i beräkningen*
wziąć pod uwagę *en åker lämpad för potatis*
pole pod ziemniaki
- **pod kolor**

Med INSTRUMENTALIS uttrycks

- Befintlighet: *under, nedanför*
- pod ławką** *under bänken*
- Närhet: *i närheten av, i utkanten av, framför, nedanför*
- pod Warszawą** *i närheten av Warszawa*
- pod górą** *nedanför berget*
- pod szkołą** *framför skolan*

4.2.1.13. przeciw

przeciw, przeciwko *mot* styr dativ.

przeciw faszyzmowi	<i>mot fascismen</i>
---------------------------	----------------------

4.2.1.14. przed

przed (przedę) /pšedØ/ styr ackusativ eller instrumentalis.

Med ACKUSATIV uttrycks

- Riktning
- przed dom** *framför huset*

Med INSTRUMENTALIS uttrycks

- Befintlighet: *framför, utanför*
- przed kinem** *framför, utanför biografen*
- Närvaro av person: *inför*
- przed nami** *inför oss*
- Ordningsföljd: *före*
- przed nami** *före oss*
- Tid: *före*
- przed obiadem, przed szóstą** *före middagen, före kl. sex*
- Tid: *för ... sedan* (synonymt med postpositionen *temu*)
- przed godziną** *för en timme sedan*

4.2.1.15. przez

przez (przezę) /pšezØ/ styr ackusativ.

- Riktning: *över, genom, via*

przez płot, przez most	<i>över staketet, över bron</i>
przez miasto, przez dziurę	<i>genom staden, genom ett hål</i>
• Verktyg, sätt <i>genom</i>	
słuchać muzyki przez radio	<i>lyssna på musik i radio</i>
oglądać przez lupę	<i>titta genom lupp</i>

mówić przez nos	<i>tala genom näsan</i>
• Position: <i>över</i>	
kurtka wisiała przez ramiona	<i>jackan hängde över axlarna</i>
• Förmedling: <i>genom, via</i>	
przez kolegę	<i>genom en kamrat</i>
• Agent: <i>av</i> i satser med omskrivet passivum.	
Zamek został naprawiony przez ślusarza.	<i>Låset lagades av en låssmed.</i>
zalewane przez wodę.	<i>Na wiosnę łąki są översvämmas ängarna av vatten.</i>
• Orsak: <i>på grund av</i>	
przez chorobę	<i>på grund av sjukdomen</i>
spóźnił się przez kolegę	<i>han blev försenad på grund av kollegan</i>
• Tid: <i>på, under, i</i> (betonar att tiden upplevs som lång)	
Przez cały rok nie wychodził z domu.	<i>På hela året gick han inte ut ur huset.</i>
Czekałem przez godzinę.	<i>Jag väntade i en timme.</i>
• Sätt: <i>som</i>	
przez grzeczność	<i>som en vänlighet</i>

4.2.1.16. przy

Przy *vid, under* styr lokativ.

• Position: <i>vid</i>	
przy hotelu	<i>vid hotellet</i>
przy stole	<i>vid bordet</i>
mieszkać przy ulicy Długiej 21 bo	<i>på Långgatan 21</i>
• Samtidighet: <i>under</i>	
przy pracy	<i>under arbetet</i>

4.2.1.17. u

U styr genitiv.

Befintlighet avseende en persons närhet: *hos*

u brata

hos brodern

Befintlighet avseende närhet: *vid, i, (jfr przy)*

U sufitu wisła lampa.

I taket hänger det en lampa.

u stóp góra

vid bergens fot

Används vid vissa substantiv, t.ex. **klamka u drzwi, palec u nogi**

Tidpunkt (ovanligt): *vid, i*

u świtu

i gryningen

4.2.1.18. w

w (wę) /vØ/ styr ackusativ eller lokativ.

Med ACKUSATIVEN uttrycks

- Riktning: *åt, till*

w tę stronę

åt det hålllet

w góry

till bergen

Även i många adverbialiserade fraser, t.ex. **w góre upp(åt)**, **w dół ner(åt)**

- Riktning: *in i, ner i* ⇔ **do**

Wpadź ⇔ **w wodę** ⇔ **do wody.**

Han föll i vatnet.

- Riktning: *in i, ner i*. Om massivt, ej ihåligt material.

Wbił gwóźdź w ścianę.

Han slog en spik i väggen.

- Riktning: *på*. Vid slag, kast.

bić w bęben

sl på trumma

celować w środek tarczy

sikta mitt på måltavlan

trafić w cel

träffa målet

- Tidpunkt: *på*

w poniedziałek, we wtorek, w środę, w

på måndag, på tisdag, på onsdag, på

czwartek, w piątek, w sobotę, w

torsdag, på fredag, på lördag, på

niedzielę

söndag

w święta

på jul, påsk, helgdagarna

w dzień

på, om dagen

- Tidsskillnad: *Ø* (Jfr. na) Vid t.ex. **potem** **därefter**, **później** **senare**, **po** **efter**

w rok po ślubie

ett år efter vigseln

w trzy dni później

tre dagar senare

- Kold, värme

marznąć w uszys

frysa om öronen

zimno mi w ręce

jag är kall om händerna

- Mönster

krawat w groszki

en prickig slips

malować w kratkę

måla rutigt

Med LOKATIVEN uttrycks

- Position: *i*

w pociągu, w szafie

på tåget, i skåpet

w Krakowie, w Szwecji

i Kraków, i Sverige

- Situation: *i*

w niepewności i strachu

i osäkerhet och rädsla

- Tidpunkt: *i, på, Ø*

w tej chwili

i detta ögonblick

w lecie, w jesieni, w zimie

på sommaren, på hösten, på vintern

w którym roku?

vilket år?

w roku 1954

år 1954

w nocą

på natten

w styczniu, w lutym, w marzu...

i januari, i februari, i mars...

- Tidsram: *i, om*
raz w tygodniu
dwa razy w roku

en gång i veckan
två gånger om året

4.2.1.19. z

z (żę) /z∅/ styr ackusativ, genitiv eller instrumentalis.

Med ACKUSATIVEN uttrycks
 Ungefärighet: *ungefär, omkring*
ze sto tysięcy

ungefär hundra tusen

Med GENITIVEN uttrycks

- Riktning, ursprung, från det inre av ett objekt: *ur, från, ut ur, ner från*
z miasta *från staden*
z szafy *ut ur, ner från skåpet*
- Riktning, ursprung, från det inre av ett objekt: *från*
z Warszawy *från Warszawa*
- Ursprung i tiden eller annat abstrakt: *från*
z dziesiątego wieku *från 900-talet*
Dowiedziałem się o tym z gazety. *Jag fick veta det i en tidning.*
- Material: *av, från*
ze szkła, z porcelany, z aluminium *av glas, av porslin, av aluminium*
- Orsak: *av, för*
z ciekawości *av nyfikenhet*
- Urval: *av*
jeden z profesorów *en av professorerna*

Med INSTRUMENTALIS uttrycks

- Sällskap: *(tillsammans) med*
z Ewą *(tillsammans) med Ewa*
wygrać z kimś *vinna mot någon (i sport, spel o dyl)*
- Innehåll: *tillsammans med, med* (Se Nominalfras, Prep.attr.)
butelka z winem *en flaska med vin*
dom z centralnym ogrzewaniem *ett hus med centralvärme*
- Sätt: *tillsammans med, med*
z chęcią *med nöje, gärna*

4.2.1.20. za

za styr ackusativ, genitiv eller instrumentalis eller saknar styrning.

- Med ACKUSATIV uttrycks
 • Riktning: *bakom, bortom*
Słońce zaszło za chmurę.

Solen gick bakom ett moln.

- Riktning: *utanför*
Wyjechał za miasto.
Wystawił mleko za okno.
  - Tidsavstånd: *om*
Przyjdę za godzinę.
Spotkamy się znów za rok.
  - Tidsåtgång: *på, inom loppet av*
Zrobił to za godzinę.
  - Pris: *för*
Kupiłem to za sto koron.
  - Grepp: *i*
złapać kogoś za rękę
trzymać kogoś za rękę
  - Orsak: *för, på grund av, Ø*
Kupił jabłka po 5 zł za kilo.
Za samochód zapłacił 100 000.
Siedział za morderstwo.
Za dobrą pracę otrzymał dyplom.
Pijemy za zdrowie gości.
Walczymy za ojczyznę.
giąć za ojczyznę
odpowiadać za coś
Podziękuj za prezent
(za<)płacić za coś beala för något, (po<)dziękować za coś tacka för något, chwalić kogoś za coś berömma någon för något, karać kogoś za coś straffa någon för något
liksom vid härav avledda substantiv, t.ex. **kara za coś straff för något**
  - Ersättning: *(i stället) för*
przyszedł za chorego kolegę
- Han åkte utanför staden.*
Han ställde ut mjölken utanför fönstret.
- Jag kommer om en timme*
Vi träffas igenom om ett år.
- Han gjorde det på en timme.*
- Jag har köpt det för hundra kronor.*
- gripa tag i armen på någon*
hålla någon i ahnden
- Han köpte äpplena för fem złoty kilot*
För bilen betalade han 100 000.
- Han satt inee för mord.*
För det goda arbetet fick han diplom.
Vi skålar för gästerna(s hälsa).
Vi kämpar för fosterlandet.
stupa för fosterlandet
ansvara för något
Tacka för presenten.
- han kom i stället för sin sjuka kollega*

Med GENITIVEN uttrycks

- Tidsperiod i det förflutna: *under, på (...:s tid)*
za Gierka
za wojny
- på Giereks tid*
under kriget

Med INSTRUMENTALIS uttrycks

- Befintlighet: *bakom, runt, bortom, utanför*
za domem
za miastem
  - Ordningsföld: *bakom, efter*
jeden za drugim.
  - Åsikt: *för* (motsats till **przeciw mot**)
Jestem za tą decyzją
- bakom huset*
utanför staden
- den ene efter den andre*
- Jag är för det här beslutet.*

I vändningarna **Co to ... za ...?** *Vad är det för ...?* och **Co za ...!** *Vilken ...!* styrs prepositionen **za** inte sitt huvudord(!?). Huvudordets form avgörs av dess funktion i satsen i övrigt. Om prepositionsfrasens huvudord utgör satsens subjekt kongruerar dessutom kopulan med huvudordet i prepositionsfrasen.

Co to byli za ludzie?
Co to za kawę kupiłeś?
Co za głupota! Co za kretyn!

*Vad var det för människor?
Vad är det för kaffe du har köpt?
Vilken dumhet! Vilken idiot!*

4.2.2. Prefigerade primära prepositioner

naprzeciw, naprzeciwko styr genitiv eller dativ.
Befintlighet - Genitiv: *mitt emot*

naprzeciw(ko) prezidenta
naprzeciw(ko) teatru

mitt emot presidenten
mitt emot teatern

Riktning - Dativ: *till mötes*

On idzie naprzeciw(ko) matce.

Han går modern till mötes.

Ett antal prepositioner bildar i det närmaste synonymer med prefikset /po-/ . Dessa prepositioner styr SAMMA KASUS som de prepositioner som ligger till grund för bildningarna.

pomiędzy *mellan* styr ackusativ eller instrumentalis. Synonym med **między**.
pomiędzy koleinami *mellan hjulspåren*

ponad *ovanför* styr ackusativ eller instrumentalis.

Med ACKUSATIV uttrycks

- Riktning: *upp över*

za Gierka
za wojny

på Giereks tid
under kriget

- Mått: *över*

ponad pięć godzin
ponad milion złotych

över fem timmar
över en miljon złoty

Denna preposition kan styras av ytterligare en preposition, varvid den första prepositionens reaktion är avgörande för nominalfrasen, t.ex. **Mieszka tu od ponad dziesięciu lat.** *Han har bott här i över tio år.*

Dessutom förekommer denna preposition med ackusativ i måttsbetydelsen *över* såväl vid talangivelser som i andra sammanhang.

ponad milion motyli *över en miljon fjärilar*

To jest ponad wytrzymałość człowieka. *Det är över människans uthållighetsförmåga.*

Pracować ponad swoje siły. *Att arbeta över sin förmåga.*

Prepositionen är dessutom mycket vanlig i frasen

ponad to *därutöver*

Med INSTRUMENTALIS uttrycks

- Befintlighet: *ovanför*

ponad domem
ponad morzem

ovanför huset
ovanför havet (ej: vid havet)

poprzez *genom* styr ackusativ. Synonym med **przez**.

Endast en preposition har en avvikande betydelse.

poza *förutom* styr instrumentalis.

Uteslutande

poza mamą	<i>förutom mamma</i>
------------------	----------------------

Prepositionen är dessutom mycket vanlig i frasen

poza tym	<i>dessutom</i>
-----------------	-----------------

Ett antal prefigerade prepositioner är bildade med prefixet /z∅/, ortografiskt z- eller s- beroende på den efterföljande konsonantens kvalitet. Dessa prepositioner betecknar en rörelse bort från den plats som den underliggande prepositionen betecknar. Samtliga dessa prepositioner styr GENITIV.

spod, spode (*från en plats*) *under*

spod stołu	<i>fram under bordet</i>
-------------------	--------------------------

spomiędzy (*från en plats*) *mellan, en bland, av, ur*

sponad (*från en plats*) *ovanför (= znad)*

spoza *fram* (*från en plats*) *bakom (= zza)*

spoza rogu	<i>fram bakom hörnet</i>
-------------------	--------------------------

sprzed, sprzedę (*från en plats*) *framför, (från en tidpunkt) för ... sedan*

sprzed lat ¹	<i>från en tidpunkt för många år sedan</i>
--------------------------------	--

znad, znadę (*från en plats*) *ovanföre*

znad morza	<i>från havet, kusten</i>
-------------------	---------------------------

zza *bakifrån, fram* (*från en plats*) *bakom* styr genitiv.

Zza góra wyszło słońce.	<i>Bakom bergen kom solen fram.</i>
--------------------------------	-------------------------------------

4.2.3. Sekundära prepositioner

Emedan de primära prepositionerna utgör en slutna, improductiv klass är de sekundära prepositionerna en öppen, produktiv kategori. De vanligaste sekundära prepositionerna är de följande.

blisko *nära, bliżej närmare, najbliżej närmast* styr genitiv.

blisko szkoły	<i>nära skolan</i>
----------------------	--------------------

---

¹ I vardagligt talspråk förekommer även huvudord i instrumentalis i analogi med **przed**, t.ex. **sprzed laty** *från en tidpunkt för många år sedan*.

dookoła *runt om*

koło *runt om, omkring, i närheten av, förbi, vid*

Plats: befintlighet

koło stadionu

runt, i närheten av stadion

Plats: riktning

koło stadionu

förbi stadion

Tid

koło południa, koło drugiej

omkring middagstid, omkring kl. två

Mått

koło dwudziestu

omkring tjugo

niedaleko *inte långt från*

obok *bredvid*

obok poczty

bredvid posten

około *runt om, omkring*

Plats: befintlighet

około stadionu, około jeziora

runt stadion, runt sjön

Tid

**około południa, około (godziny)
drugiej**

omkring middagstid, omkring kl. två

Mått

około dwudziestu

omkring tjugo

oprócz utom, förutom

oprócz mnie, oprócz mamy

utom jag, utom mamma

podczas *under*

Tid

podczas wakacji

under sommarlovet

poniżej *nedanför, under*

pośród

powyżej *ovanför, över*

spośród *en bland, av, ur*

wewnątrz *inuti*

według *enligt*
sätt: ‘enligt’

według przepisu ‘enligt föreskriften’

wokół *runt om*

wskutek *till följd av*

wśród *bland*
wsród dziewczyn

bland flickorna

wzdłuż *längs*
wzdłuż ściany

längs väggen

zamiast *i stället för*

Denna preposition kan dessutom styra prepositionsfras eller infinitiv.

zamiast w Nowym Targu	<i>i stället för i Nowy Targ</i>
zamiast czytać	<i>i stället för att läsa</i>

Endast ... sekundära prepositioner styr dativ

dzięki <i>tack vare</i>	
dzięki kolegom	<i>tack vare kamraterna</i>

wbrew *trots*

gwoli ↗↗ *för ... skull, på grund av* styr genitiv eller dativ.
↗↗ **gwoli sprawiedliwości** *för rätvisans skull*

4.2.4. Postpositioner

temu styr accusativ.

Tid *för ... sedan*.

godzinę temu	<i>för en timme sedan</i>
---------------------	---------------------------

4.3. Adverbialfrasen

Huvudordet i en adverbialfras kan vara av tre olika slag.

- Adverb

Szybko zasnęła *Hon somnade snabbt.*

- Nominalfras i oblikt kasus
Wróć wieczorem. *Jag kommer tillbaks i kväll.*
- Prepositionsfras
Pryjadę w poniedziałek. *Jag kommer på måndag.*

4.3.1. Tidsadverbial

Tidsadverbial kan uttrycka tre olika tidsbegrepp.

- Tidpunkt
- Tidslängd
- Frekvens

4.3.1.1 Tidpunkt

Tidsadverbial som anger den tidpunkt som uttrycks av den ingående nominalfrasen utgörs oftast av nominalfras i ren genitiv eller av prepositionsfras med prepositionen **w + lokativ**.

Tego dnia ~ w tym dniu stał się cud. *Den dagen hände ett under.*

Även ren accusativ och ren instrumentalis förekommer, men betydligt mera sällan än ren genitiv, varför bruket av dessa måste anses vara lexikaliserat. Vidare förekommer en rad olika prepositioner.

4.3.1.1.1 Ögonblick

Mycket korta tidsavsnitt uttrycks med **w + L**.

w tej chwili *i det ögonblikket*, **w ostatniej chwili** *i sista ögonbliket*, **w tym momencie** *i det ögonbliket*

4.3.1.1.2 Klockslag

Hel timme uttrycks med prepositionen **o** med ordningstal i lokativ.

o (godzinie) piątej klockan fem

Halv timme uttrycks med prepositionen **o** med lokativ av ett eventuellt **godzina timme**. Det följande ordningstalet står dock i genitiv som styrs av prepositionen **do till, mot**.

o (godzinie) wpół do piątej klockan halv fem

Utelämnas ordet **godzinie** i denna konstruktion kan även prepositionen **o** utelämnas.

Detta är dock mindre vanligt

Przyszedł (o) wpół do piątej. *Han kom halv fem.*

Övriga klockslag används utan särskild preposition.

On przyjdzie dziesięć po piątej. *Han kommer tio över fem.* **On przyjdzie za dziesięć piąta.** *Han kommer tio i fem.*

Vid mer officiell tidgivning används genomgående prepositionen **o** med timme som ordningstal i lokativ följt av minuter som grundtal i nominativ.

o piątej trzydziestci klockan fem och trettio o piątej (zero) pięć klockan fem noll fem

4.3.1.1.3. Del av dag

Del av dag uttrycks på en rad lexikaliserade sätt. Då bestämningar ingår i nominalfrasen är konstruktionen ofta annorlunda än när huvudordet används självständigt.

o świecie i gryningen
rano ~ rankiem ~ z rana *på morgonen, wczesnym rankiem tidigt på morgonen*
do południa ~ przed południem *på förmiddagen*
w południe *på middagen*
po południu *på eftermiddagen, w to popołudnie den eftermiddagen, w pewne poniedziałkowe popołudnie* *en viss måndagseftermiddag*
wieczorem ≥ wieczór *på kvällen, pewnego wieczoru* *en viss kväll*
w nocy ~ nocą *på natten, dzisiajszej nocy i natt, tej nocy* *den natten*

4.3.1.1.4. Dag

Dag uttrycks på den rad lexikaliserade sätt.

w dzień *på dagen, dagsid*

Med substantiviska bestämningar används i singular **w dniu** men i plural **w dni ≥ dnie**.

w dniu urodzin *på födelsedagen, w dniu otwarcia wystawy* *på dagen för utställningens öppnande, w dni trwania Targów Poznańskich* *under dagar då mässan i Poznań pågår*

Med adjektiviska bestämningar används som regel genitiv men ofta även **w + L**.

tego dnia ~ w tym dniu *den dagen, pierwszego dnia ~ w pierwszym dniu* *första dagen, pewnego dnia* *en viss ~ vacker dag*

Veckodag uttrycks med prepositionen **w + A**.

w poniedziałek *på måndag, i måndags, we wtorek* *på tisdag, i tisdags, w ≥ we środę* *på onsdag, i onsdags, w ≥ we czwartek* *på torsdag, i torsdags, w piątek* *på fredag, i fredags, w sobotę* *på lördag, i lördags, w niedzielę* *på söndag, i söndags*
w przyszłą ~ następną niedzielę *nästa söndag, w ubiegłą ~ tamtą sobotę* *förra lördagen, i lördags*

Datum som tidsadverbial anges med ordningstal i maskulinum genitiv singular. Eventuell angivelse av månad och år står som genitivattribut till ordningstalet.

Urodziłem się trzeciego marca. *Jag är född den treje mars.*

Datumangivelsen kan fakultativt föregås av **dnia** eller **w dniu**.

Dnia ~ W dniu pierwszego maja

Om datum anges endast med siffror står likaså båda leden i genitiv.

Urodziłem się trzeciego piątego. *Jag är född den tredje i femte.*

Helgdag uttrycks med **w** eller **na** med ackusativ. Det är dock en semantisk skillnad.

w ~ na Boże Narodzenie *på, i, till jul, w ~ na Sylwestra* *på, till nyårsafton, w ~ na Wielkanoc* *på, i, till påsk*

4.3.1.1.5. Vecka

Vecka uttrycks med prepositionen **w + L**.

w tym tygodniu *den här veckan, w przyszłym tygodniu* *nästa vecka*

4.3.1.1.6. Månad

Månad uttryck med prepositionen **w + L**.

w lutym i febrauri, w marcu i mars, w tym miesiącu den här månaden, w przyszłym ~ następny miesiąc nästa månad

4.3.1.1.7. Årstdid

Årstdid uttrycks antingen med preposition (**w + L, na + A, na + L**) eller med ren instrumentalis.

zimą ~ w zimie på vintern, wiosną ~ na wiosnę på våren, latem ~ w lecie på sommaren, jesienią ≥ na jesieni på hösten

Då bestämningar finns används ren genitiv.

pewnego przepięknego lata en viss fantastiskt vacker sommar

4.3.1.1.8. År

År anges med prepositionen **w** med lokativ. (någon gång genitiv)

w tym roku i år, weszłym ~ ubiegłym ~ tamtym roku ∕ zeszłego ~ ubiegłego ~ tamtego roku förra året

Årtal som självständigt tidsadverbial uttrycks med prepositionen **w** med ordningstal i lokativ singular maskulinum som fakultativt föregås eller följs av ordet **roku**.

Urodziłem się w tysiąc dziewięćset dwudziestym piątym (roku) ~ w (roku) tysiąc dziewięćset dwudziestym piątym. Jag är född 1925.

Årtal som bestämning till datum, månad, årstdid eller dyl. står med ordningstal i genitiv singular maskulinum eller i vardagligt språk med grundtal i nominativ. Ordet **roku** kan fakultativt föregå eller följa efter årtal som står i genitiv men bara furegå årtal som står i nominativ. Dessutom kan år som bestämning till datum någon gång uttryckas med hälp av den vanliga adverbialfrasen med prepositionen **w + L**.

Urodziłem się trzeciego marca (roku) tysiąc dziewięćset dwudziestego piątego ~ trzeciego marca tysiąc dziewięćset dwudziestego piątego (roku) ∕ trzeciego marca (roku) tysiąc dziewięćset dwadzieścia pięć ≥ trzeciego marca w tysiąc dziewięćset dwudziestym piątym (roku). Jag är född den tredje mars 1925.

En följd av år anges med **w latach under åren** följt av det första och sista året i raden. Dessa årtal utläses antingen som grundtal i nominativ utan något som helst inskott mellan de båda årtalen eller med tillägg av prepositionerna **od + G från** och **do + G till** vilka då båda följs av ordningstal i genitiv singular maskulinum. Eventuellt kan det första årtalat stå som grundtal i nominativ och det andra föregås av **do till**.

w latach 1945 – 1949 (tysiąc dziewięćset czterdzięci pięć tysiąc dziewięćset czterdzięci dziewięć ~ od tysiąc dziewięćset czterdziestego piątego do tysiąc dziewięćset czterdziestego dziewiątego ~ tysiąc dziewięćset czterdzięci pięć do tysiąc dziewięćset czterdziestego dziewiątego) under åren 1945 - 1949

4.3.1.1.9. Årtionde, århundrade, årtusende

Årtionde, århundrade och årtusende uttrycks med prepositionen **w + L**.

w następny dziesięcioleciu nästa årtionde,

4.3.1.10 Övriga uttryck

Vid företeelser som inte är tidsbeteckningar används huvudsakligen följande prepositioner.

podczas + G under

Prąd wysiadł podczas burzy. *Strömmen gick under åskväderet.*

przy + L under, vid

Słuchał muzyki przy pracy. *Han lyssnade på musik under arbetet.* **Śpiewał przy goleńiu.**
Han sjöng under rakningen. **Porozmawiam z nią przy kolacji.** *Jag skall tala med henne vid kvällsmaten.*

w czasie +G under

Zginęła w czasie wojny. *Hon dog under kriget.*

za + G under (...s tid) (används framför allt med personnamn)

Dessutom förekommer vissa fraseologiserade uttryck.

tym razem den (här) gången, innym razem en annan gång

4.3.1.11 Upprepning

Vissa tidsadverbial som uttrycker upprepning står i instrumentalis plural.

Wieczorami było słychać wycie wilków. *Om kvällarna hördes vargarnas ylande.*

chwilami vissa studner, czasami ~ od czasu do czasu ibalnd, momentami vissa ögonblick

Även andra lexikaliserade uttryck förekommer.

po nocach om närtorna

4.3.1.12 Relativ tidpunkt

Tidsadverbial som anger en tidpunkt som står i relation till den ingående nominalfrasen konstrueras på följande sätt.

do + G till

Muszę to zrobić do soboty. *Jag måste göra det till på lördag.*

między + I mellan

między drugą a trzecią *mellan klockan två och klockan tre*

na + A till (dvs. senast vid en viss tidpunkt, strax före en viss tidpunkt, så att någon/något är redo vid den angivna tidpunkten)

Przyjdź na piątą. *Kom till klockan fem.* **Buty będą gotowe na sobotę.** *Skorna kommer att vara färdiga till på lördag.* **Umówiliśmy się na szóstą.** *Vi har avtalat möte (till) klockan sex.*

po + L efter

Po obiedzie pojedziemy na spacer. *Efter middagen skall vi gå på en promenad.*

przed + I före

Przed spacerem wypijemy kawę. *Före promenaden dricker vi kaffe.*

I vissa lexikaliserade uttryck används prepositionen **po + A fram till (och med).**

Tego nie umie po dziś dzień. *Det kan han inte den dag i dag är.*

aż po dzisiajsze czasy *ända fram till nutid,* **aż po nasze czasy** *ända fram till vår tid*

Dessutom påträffas vissa improductiva lexikaliserade tidsuttryck.

nad ranem *fram emot morgonen,* **pod wieczór** *fram emot kvällen*

Om datumangivelse eller klockslag följer efter sådan prepositione är det bara det första ledet, dvs. huvudordet, som styrs av prepositionen. Övriga led, dvs. bestämningar, kvarstår oförändrade.

przed marcem före mars men **przed trzecim (dneim) marca**¹ före den tredje mars, **przed piątą** före klockan fem men **przed wpół do piątej**² före klockan halv fem, **Przyjdź na piątą.** Kom till klockan fem. men **na wpół do piątej**³ till klockan helv fem.

Tidsadverbial som anger en tidpunkt som står i relation till talögonblicket konstrueras på följande sätt.

przed + I för ... sedan

przed godziną för en timme sedan, **przed tygodniem** för en vecka sedan

A + temu för ... sedan

Dwa dni temu dzwoniła do mnie. För två dagar sedan ringde hon till mig.

za + A om

Za tydzień wyjeżdżam do Warszawy. Om en vecka reser jag till Warszawa.

Tidsadverbial som anger en tidpunkt som står i relation till en genom kontexten underförstådd tidpunkt konstrueras på följande sätt.

do + G inom

Zamówienie zostanie zrealizowane do pięciu dni. Beställningen kommer att expedieras inom fem dagar.

po + L efter

Wrócili po godzinie. De kom tillbaks efter en timme.

4.3.1.2. Tidslängd

Tidslängd uttrycks med ren ackusativ eller ibland med prepositionen **przez + A.**

Czekał (przez) godzinę. Han väntade (i) en timme. **Żył dziewięćdziesiąt lat.** Han levde i nittio år. **Cały czas mówił o sobie.** Han talade hela tiden om sig själv.

Då handlingen påbörjats i det förflutna och fortfarande pågår/pågick används prepositionen **od + G i, sedan.** (Observera att presens används motsvarande svenska perfekt och preteritum motsvarande svenska pluskvamperfekt.) Någon gång förekommer i stället nominalfras i ackusativ åtföljd av adverbet **już nu, redan.**

Czeka od dwóch godzin. Han har väntat i två timmar. **Pracował tu od pięciu lat.** Han hade arbetat här i fem år. **Czeka już dwa lata.** Han har (redan) väntat i två år. **Czekał już dwa lata.** Han hade (redan) väntat i två år.

do + G till

Poczekaj do szóstej. Vänta till klockan sex.

na + A i, Ø

Wyjdę na chwilę. Jag går ut en stund. **Pojadę do Grecji na trzy tygodnie.** Jag reser till Grekland i tre veckor.

¹ I talspråket kan man även träffa på **przed trzecim marcem.**

² I talspråket kan man även träffa på **przed wpół do piątą.**

³ I talspråket kan man även träffa på **na wpół do piątą.**

od + G från

Od marca do listopada nie było śniegu. *Från mars till november fanns det ingen snö.*

w + A på, inom

Zrobię to w dwa dni. *Jag gör det på två dagar. Upiekł to ciasto w godzinę.* *Han bakade den kakan på en timme.*

w ciągu ≥ w przeciagu + G inom, på, under loppet av

Potrafię to zrobić w ciągu dwóch dni. *Jag klarar av att göra det på två dagar. W ciągu dwóch dni oczekuję państka wyjaśnienia.* *Inom loppet av två dagar väntar jag en förklaring.*

Instrumentalis plural av tidsbetecknande substantiv används för att beteckna lång tid.

Miesiącami czekała na odpowiednią okazję. *I många månader väntade hon på ett lämpligt tillfälle.* **Latami żył w nędznym pokoiku.** *I många år bodde han i ett eländigt litet rum.*

Całymi dniami pracowaliśmy. *Vi arbetade hela dagarna. Czytała godzinami.* *Hon läste i många timmar.*

Även andra fraseologiserade uttryck förekommer.

we dnie (i) w nocy dag och natt

4.3.1.3. Frekvens

Frekvens uttrycks ofta genom tillägg till tidsadverbial som anger tidpunkt.

w każdy czwartek varje torsdag

Mycket vanliga är konstruktioner med **co varje** följt av tidsbetecknande substantiv i accusativ.

co kwadrans, co kwartał, co miesiąc, co rano, co noc varje natt

co dziesięć lat, co trzy lata, co trzydzieści sekund, co drugi dzień, co dwa tygodnie, co dwie godziny, co kilka dni, co sto lat

co jakiś czas, co pewien czas

Av maskulina substantiv förekommer vid vissa lexem även genitiv i denna typ av konstruktion. Frekvensen av de olika kasusen är helt och hållet lexikaliskt betingad.

co dzień ≥ co dnia varje dag, co wieczór ≥ co wieczora varje kväll

Det skall dock observeras att genitiv i ett fall är vanligast.

co roku ≥ co rok varje år

Av feminina substantiv förekommer även nominativ i denna typ av konstruktion.

co chwilę ~ co chwila varje stund, co godzinę ~ co godzina varje timme, co minutę ~ co minuta varje minut, co niedzielę ~ co niedziela varje söndag, co sobotę ~ co sobota varje lördag

Även frekvens som snarare härför sig till rumsliga förhållanden uttrycks emellanåt med denna konstruktion.

co dziesięć kilometrów var tionde kilometer, co kilka kroków med ett par stegs mellanrum, co kilka metrów med ett par meters mellanrum, co krok för varje steg, co metr för varje meter, co rusz för varje rörelse

Co parę zdań wymawiał jedno bardzo głośno. *Med ett par meningars mellanrum uttalade han en väldigt högt. Waham się co słowo.* *Jag tvekar vid varje ord.*

Antal gånger per tidsenhet uttrycks med prepositionen **na + A eller, om** tidsuttrycket står i singular, med **w + L**.

Spotykaliśmy się raz na roku ~ w roku. *Vi träffades en gång om året. Spotykaliśmy się raz na dwa tygodnie.* *Vi träffades en gång varannan månad.*

Med avseende på tidsenheten dzień *dag* används som regel adverbet **dziennie** *dagligen*, *om dagen*.

raz dziennie ≥ na dzień *en gång om dagen*

Även vid mått av viss mängd per viss enhet används **na + A i, per.**

80 kilometrów na godzinę *80 kilometer i timmen*, **100 złotych na godzinę** *100 złoty i timmen*

4.4.2. Rumsadverbial

4.4.2.1. Adlativa, lokativa och ablativa

Många rumsadverbial uppträder i räckor om adlativa, lokativa och ablativa.

Adlativa rumsadverb	Lokativiska rumsadverb	Ablativa rumsadverb
do domu <i>hem</i>	w domu <i>hemma</i>	z domu <i>hemifrån</i>
tu ~ tutaj <i>hit</i>	tu ~ tutaj <i>här</i>	stąd <i>härifrån</i>
tam dit	tam där	stamtąd <i>därifrån</i>
do góry	u góry	z góry
na góre	na górze	
na dół	na dole	od dołu
wprawo ~ naprawo	wprawo ~ naprawo ~ po prawej stronie	z prawej strony
wlewo ~ nalewo	wlewo ~ nalewo ~ po lewej stronie	z lewej strony
gdzie ~ dokąd vart	gdzie var	skąd varifrån

Adlativa, lokativa och ablativa rumsadverbial uttrycks förutom med adverbial framför allt med prepositionsfraser. Mellan det tre typerna av prepositioner råder tydliga samband som åskådliggörs i tabellen nedan. En rad prepositioner fungerar både som adlativa och lokativa men styr då olika kasus i olika fallen. I andra fall används olika prepositioner för att uttrycka befintlighet och riktning.

Adlativa prepositioner	Lokativiska prepositioner	Ablativa prepositioner
na + A till	na + L på	z + G från, ur
w + A in i	w + L i	
do + G till, in i	u + G hos przy + L vid w poblizu + G i närheten av obok + G bredvid koło + G i närheten av	od + G från
ku + D mot w kierunku + G i riktning mot		
pod + A till, in under	pod + I i närheten av, under	spod + G från
nad + A upp över	nad + I ovanför, över	znad + G från
przed + A framför	przed + I framför	sprzed + G från

za + A bakom, bortom	za + I bakom, bortom	spoza + G från bortom
między + A in bland	między + I bland, mellan	spomiędzy + G från

Vid ord som betecknar yta används **na + A till, na + L på, z + G från, ur.**

na boisko, na boisku, z boiska till, på, från idrottsplatsen

Vid ord som betecknar utrymme används **do + G till, in i**, endast i vissa lexikaliserade fraser **w + A in i, w + L i, z + G från, ur.**

do szkoły, w szkole, ze szkoły till, i, från skolan

Vid ord som betecknar person används **do + G till, u + G hos, od + G från** för att beteckna den plats där personen i fråga hör hemma.

do mamy, u mamy, od mamy till, hos, från mamma, do lekarza, u lekarza, od lekarza till, hos, från doktorn

För att beteckna närhet till visst objekt används **do + G till, w kierunku + G i rikning mot**, mycket sällan **ku + D mot, przy + L vid, w poblizu + G i närheten av, obok + G bredvid, koło + G i närheten av, od + G från.**

do granicy, w kierunku granicy ≥ ku granicy, przy granicy, w poblizu granicy, od granicy till, (i rikning) mot, vid, i närheten av, från gränsen

För att beteckna närhet till byggnad eller ort eller position under ett objekt används **pod + A till, pod + I i närheten av, vid, spod + G från.**

pod Warszawę, pod Warszawą, spod Warszawy till en plats, på en plats, från en plats utanför Warszawa, pod dywan, pod dywanem, spod dywanu in under, under, från en plats under mattan

För att beteckna närhet till vatten eller position ovanför ett objekt används **nad + A upp över nad + I ovanför, över znad + G från.**

nad morze, nad morzem, znad morza till havet, vid havet, från havet, nad stół, nad stołem, znad stołu upp över, ovanför, från en plats ovanför bordet

För att beteckna position framför ett objekt används **przed + A framför przed + I framför sprzed + G från.**

przed sklep, przed sklepem, sprzed sklepu till en plats, på en plats, från en plats framför affären

För att beteckna position bakom, bortom eller utanför ett objekt används **za + A bakom, bortom za + I bakom, bortom spoza + G från bortom.**

za miasto, za miastem, spoza miasta till en plats, på en plats, från en plats utanför staden, za szafę, za szafą, spoza szafy in bakom, bakom, från en plats bakom skåpet

För att beteckna position mellan eller bland objekt används **między + A in bland między + I bland, mellan spomiędzy + G från.**

między drzewa, między drzewami, spomiędzy drzew till en plats, på en plats, från en plats bland trädern

4.4.2.1.1. Yta versus rum

I huvudsak betecknar **do + G** rörelse in i ett slutet rum och **w + L** befintlighet i ett slutet rum. Dessa prepositioner används därför vid substantiv som:

do, w banku till, på banken, do biblioteki, w bibliotece till, på biblioteket, do, w kawiarni till, på kafé, do katedry, w katedrze till, på institutionen, do kina, w kinie till, på bio, do klubu, w klubie till, på klubben, do sklepu, w sklepie till, i affären, do, w restauracji till, på restaurang, do szpitala, w szpitalu till, på sjukhuset, do teatru, w teatrze till, på teater, do urzędu, w urzędzie till, på kontoret

De förekommer dock även vid ord som betecknar väl avgränsade mera öppna utrymmen.
do, w parku till, i parken, do, w rynku till, på torget

I huvudsak betecknar **na** + A rörelse mot en yta och **na** + L befintlighet på en yta. Dessa prepositioner används därför vid substantiv som:

na boisko, na boisku till, på idrottsplatsen, na lotnisko, na lotnisku till, på flygplatsen,

Na förekommer även vid många ord som snarare betecknar verksamhet än byggnad.

na dworzec, na dworcu till, på stationen, na koncert, na koncercie till, på en konsert, na ministerstwo, na ministerstwie till, på ministeriet, departementet, na pocztę, na poczcie till, på posten, na stadion, na stadionie till, på stadion, na uniwersytet, na uniwersytecie till, på universitetet, na wystawę, na wystawie till, på en utställning, na zebranie, na zebraniu till, på mötet

Vidare förekommer **na** även vid vissa ord som betecknar nivåer.

na parter, na parterze till, på bottenvåningen, na piętro, na piętrze på överbåningen, na trzecie piętro, na trzecim piętrze till, på tredje våningen

I många fall kan båda typerna av prepositioner förekomma beroende på hur man ser på situationen, som en öppen yta eller som ett rum.

Idę na basen. Jag skall gå till badet. Skoczyłem do basenu. Jag hoppade i bassängen.

Rano byłem na basenie. I morse var jag vid badet. W basenie jest pełno dzieci. I bassängen är det fullt av barn.

I andra fall kan den ena typen av prepositioner vara den normala och den motsatta prepositionen användas endast då man starkt vill understryka denna prepositions betydelse av yta eller rum.

W rynku jest sklep monopolowy. på torget finns det ett systembolag. W rynku jest pełno gołębi. På toget (i luften så väl som på marken) är det fullt av duvor. men Na rynku jest pełno gołębi. På torget(s yta) är det full av duvor.

Ord för länder och orter behandlas normalt som rum.

do Polski, w Polsce till, i Polen, do Warszawy, w Warszawie till, i Warszawa

Vid många ord som historiskt sett snarare betecknar regioner än länder används dock i stället prepositionen **na**.

na Białoruś, na Białorusi till, i Vitryssland, na Ukrainę, na Ukrainie till, i Ukraina, na Węgry, na Węrzzech till, i Ungern

Vid andra är bruket vacklande.

na Słowację ≥ do Słowacji till Slovakien, na ≥ w Słowacji i Slovakien, na Słowenię ~ do Słowenii till Slovenien, na ~ w Słowenii i Slovenien, na Litwę ≥ do Litwy till Litauen, na ≥ w Litwie i Litauen, na Łotwę ≥ do Łotwy till Lettland, na ≥ w Łotwie i Lettland

Ett stort antal regioner betraktas också som ytor.

na Bałkany, na Bałkanach till, på Balkan, na Florydę, na Florydzie till, i Florida, na Mazowsze, na Mazowszu i Mazowsze, na Mazury, na Mazurach till, i Masurien, na Morawy, na Morawach till, i Mähren, na Podhale, na Podhalu till, i Podhale, na Pomorze, na Pomorzu till, i Pommern, na Śląsk, na Śląsku till, i Silesien men t.ex. do Małopolski, w Małopolsce till, i Lillpolen

Likaså används prepositionen **na** vid en rad namn på stadsdelar.

na Mokotów, na Mokotowie till, i Mokotów, na Pragę, na Pradze till, i Praga (stadsdel i Warszawa) men do Pragi, w Pradze till i Prag (Tjeckiens huvudstad), na Żoliborz, na Żoliborzu till, i Żoliborz

I vissa fall är dock dessa geografiska namn underordnade ett överordnat ords rektionsmönster varför även prepositionerna **do** och **w** kan påträffas tillsammans med dessa namn.

pielgrzymka do Słowacji *pilgrimsfärd till Slovakien*, **nienawiść do Ukrainy** *hat mot Ukraina, eksport do Węgier* *export till Ungern*

I synnerhet gäller detta verb med prefiset **w-** vilka som regel följs av prepositionen **do**.

wkroczenie wojsk do Słowacji *truppernas intåg i Slovakien*, **Wielono część Wileńskiego do Litwy**. *En del av området kring Vilnius införlivades med Litauen.*

Vissa bestämningar till det geografiska namnet kan också påverka prepositionsvalet.
w Łotwie sowieckiej *i det sovjetiska Lettland*

4.4.2.1.2. Rörelse versus befintlighet

Rumsadverbial uttrycker antingen befintlighet eller riktning. Vid många grundläggande placeringsverb, t.ex. **kłaść > położyć** *lägga*, **stawiać > postawić** *ställa* använder polskan oftast rumsadverbial som betecknar befintlighet fastän det i dessa fall egentligen är fråga om rörelse.

Poóż to na stole. *Lägg det på bordet.* **Siadaj między nami.** *Sätt dig mellan oss.*

Även vid många verb som endast implicit betecknar rörelse föredras rumsadverbial som betecknar befintlighet.

Zniknął za rogiem. *Han försvann bakom hörnet.*

Rörelse i obestämd rikning eller obestämda riktningar inom begränsad yta, dvs. rörelse inom befintlighetens ram, uttrycks med prepositionen **po + L (omkring) på**.

Chodziliśmy po mieście. *Vi gick omkring i staden.* **Ptaki latają po niebie.** *Fåglarna flyger över himmelen.* **Przez całą godzinę błądziłam po ulicach.** *I en hel timme gick jag omkring på gatorna (utan att veta var jag var).*

4.4.2.2. Perlativa

Perlativa rumsbetecknande adverb.

tedy den här vägen, tamtedy den där vägen, góra vägen där upp, dołem vägen där nere, prawą stroną på höger sida, lewą stroną på vänster sida, ktorędy vilken väg

Ren instrumentalis betecknar en rörelse genom ett objekt eller längs en yta men säger ingenting om huruvid rörelsen påbörjas och avslutas inom ramen för det nämnda objektet eller utanför detsamma. Särskilt vanlig är ren instrumentalis av ord som betecknar väg, gata eller dyl.

Szedł ciemnym lasem. *Han gick genom en mörk skog.* **Szedł ulicą.** *Han gick längs gatan.*

po + L (omkring) på. betecknar en rörelse längs med ett objekt.

Po drodze zatrzymałem się dwa razy. *på vägen stannade jag två gånger.* **Po moście jechał czerwony tramwaj.** *Över bron gick en röd spårvagn.*

przez + A genom, över, via betecknar en rörelse genom ett objekt eller över en yta eller ett hinder eller via en tredje punkt. Förflyttningen tar sin början och har sitt slut utanför det nämnda objektet.

Szedł przez ciemny las. *Han gick genom en mörk skog.* **Szedłem przez most.** *Jag gick över en bro.* **Dziecko skoczyło przez wysoki próg.** *barnet hoppade över den höga tröskeln.* **Do Warszawy leciał przez Paryż.** *Till Warszawa flög han via Paris.*

Mindre karakteristisk är prepositionen **między** + I *bland*.
Przeszedłem między drzewami. Jag passerade bland trädern.

4.4.3. Sättsadverbial

Sättsadverbial utgörs oftast av adverb. Interrogativt används **jak hur**.
Samochód jechał bardzo szybko. Bilen körde väldigt snabbt. **To dobrze zrobiłeś.** Det gjorde du bra.

Sättsadverbial kan utgöras av presens gerundium.

Mówił do mnie cały czas patrząc w suficie. Han talade till mig och tittade hela tiden i taket.
Instrumentalis används huvudsakligen för att uttrycka färdmedel men även vissa andra sättsadverbial.

Podróżowałam po Polsce pociągiem. Jag har rest i Polen med tåg. **Pojedziemy tam samochodem.** Vi åker bil dit. **Nie umiem jeździć na rowerze.** Jag kan inte cykla. **Pójdziemy tam piechotą ~ na piechotę.** Vi går dit till fots. **Mówiąła szeptem.** Hon talade viskande. **Szedł wolnym krokiem.** Han gick med långsamma steg.

Instrumentalis används även för att uttrycka sätt i form av jämförelse.

Wrony stadami ~ w stadach obstąpiły stawy. Kråkorna omgav dammarna i flockar. **Dym unosił się kłębami ~ w kłębach.** Röken steg i stora moln. **Wyleć ptakiem ~ jak ptak z tego gniazda!** Flyg som en fågel bort från detta bo!

I vissa fall är sådan instrumentalis lexikaliserad.

Murem stanęła krzyżacka konnica. Korsriddarkavalleriet stod som en mur.
bez + G utan

Ona lubi chodzić bez butów. Hon tycker om att gå utan skor.
na + A på ... sätt förekommer i en rad lexikaliserade adverbial

Wymalował pokój na czerwono. Han målade rummet rött. **Ugotował jajka na miękko.**
Han kokade äggen löskokta. **Nauczył się wiersza na pamięć.** Han lärde sig dikten utantill.

przez + A genom, i

Mówił przez nos. Han talade genom näsan. **Mówiąła przez sen.** Hon talade i sömnen.
Patrzył przez lornetkę. Han tittade i en kikare.

w + L i

Przez cały rok chodził w tym samym płaszczu. Hela året har han gått omkring i samma rock.

Vidare nationalitetsbetecknande adverb bildade med **po** och **z**.

On bardzo dobrze mówi po niemiecku. Han talar mycket bra tyska. **Ona wygląda z włoską.** Hon ser italiensk ut.

Konjunktionen **jak + N** uttrycker jämförelse.

Zaczterwienił się jak burak. Han rodande (så att han blev röd) som en rödbeta. **Śpiewa jak skowronek.** Hon sjunger som en lärka.

4.4.4. Avsikt

Interrogativt används **po co varför**, **w jakim celu i vilket syfte**.
Adverbialfraser som betecknar mål uttrycks med prepositionsfraser.

dla + G för ... skull

Ćwiczymy dla zdrowia. Vi tränar för hälsans skull.

do + G för att, som skall

Ułożyłam go do spania. Jag lade honom för att sova. **Mam list do wysłania.** Jag har ett brev som skall skickas. **Prygotowałem rzeczy do prania.** Jag har gjort i ordning saker som

skall tväras.

na + A på, till, för

Pojedziemy na urlop. *vi skall åka på semester. Chcę iść na koncert. Jag vill gå på konsert.*
Dałam mu pieniądze na bilet. *Jag gav honom pengar till biljetten.*

po + A efter, för att hämta används vid rörelseverb.

Poszedłem po tatę. *Han har gått efter pappa. Przyszedłem po książkę. Jag har kommit för att hämta boken. Idę po gazetę. Jag går efter tidningen.*

Vid rörelseverb kan infinitiv användas för att uttrycka målet med rörelsen.

Pójdę kupić ziemniaki. *Jag går och köper potatis. Chodź zobaczyć. Kom och titta.*

4.4.5. Orsak

Interrogativt används **dlaczego varför, z jakiego powodu av vilken anledning.** Orsaksadverbial består huvudsakligen av prepositionsfraser. Vilken preposition som används är ofta lexikaliskt betingat.

na + G vid, av

Na mój widok się rozplakała. *Vid åsynen av mig började hon gråta. Z tego rachunku wypłacamy na każde żądanie.* *Från det här kontot gör vi utbetalningar vid varje begäran. Umarła na raka. Hon dog av cancer.*

od + G (på grund) av

Był cały brudny od węgla. *Han var alldeles smutsig av kolen. Zacorował od stresu. Han blev sjuk av stressen.*

przez + A på grund av

Ona jest taka zła przez dziadka. *Hon är så där arg på grund av farfar. Nie zdążyłem przez ciebie. Jag hann inte på grund av dig. Przez chorobę musiałem zostać w domu. På grund av sjukdomen var jag tvungen att stanna hemma.*

z + G (på grund) av

Płakała z radości. *Hon grät av glädje. Śmiał się z dowcipu. Han skrattade åt skämtet. Drżała się ze złości. Hon darrade av ilska. Był zadowolony z pracy. Han var nöjd med arbetet.*

z powodu + G på grund av kan i många fall ersätta de enkla prepositionerna.

Był zadowolony z powodu pracy. *Han var nöjd på grund av arbetet.*

Ren instrumentalis förekommer också.

Zmęczył się ciężką pracą. *Jag blev trött av det tunga arbetet. Cieszył się nową książką. Han gladde sig åt den nya boken. Denerwuję się dziećmi.* *Jag är orolig för barnen.*

4.4.6. Grad

Interrogativt används **jak bardzo hur mycket, w jakim stopniu i vilken grad.** Som gradadverbial används i synnerhet adverb.

Ten pierścień jest bardzo drogi. *Den ringen är mycket dyr. Jest to prawie gotowe. Det är nästan färdigt.*

För hög grad uttrycks med **za för eller zbyt alltför.**

To jest za mało. *Det är för lite. Jedziemy zbyt wolno. Vi åker alltför långsamt.*

Konjunktionen **jak + N** uttrycker jämförelse.

Ten samochód jest stary jak świat. *Den bilen är gammal som gatan.*

4.4.7. Mått

Interrogativt används **ile hur mycket, jak duzo hur mycket, jak daleko hur långt, jak długo hur länge**. I måttsadverbial ingår räkneord, som regel tillsammans med ett substantiv i ackusativ eller i en prepositionsfras. I singular kan substantiv användas utan räkneord.

Måttsadverbial som uttrycker antal, mängd, vikt, längd etc. står som regel i ren ackusativ.

Ryba waży pół kilograma. *Fisken väger ett halvt kilo. Przejechaliśmy 200 kilometrów w jednym dniu. Vi åkte 200 kilometer på en dag. Szli razem całą milę. De gick tillsammans en hel mil. Zastukał dwa razy. Han knackade två gånger.*

na + A Ø förekommer vid många adjektiv.

Tu mamy warstwę gliny grubą na dwa centometry. *Här har vi ett två centimeter tjockt lager med lera. Planujemy wieżę wysoką na trzydzieści metrów. Vi planerar ett trettio meter högt torn. Śniegu napadło na pół metra. Det har fallit en halv meter snö.*

o + A Ø

Oddaliłem się o kilka metrów. *Jag avlägsnade mig några meter. Spóźniłem się o trzy godziny. Jag blev tre timmar försenad. Koszula jest o numer za mała. Skjortan är ett nummer för liten.*

po + L à, var uttrycker distribution vid substantiv i singular.

Zamówiliśmy po lampce wina. *Vi beställde var sitt glas med vin.*

po + A à, var uttrycker distribution vid substantiv i plural.

Zapłaciliśmy po tysiąc złotych za wycieczkę do Włoch. *Vi betalade tusen złoty var för resan till Italien.*

z + A ungefär, omkring, cirka

Przyjdzie z pięć osób. *Det kommer cirka fem personer. On ma z pięćdziesiąt lat. Han är omkring femtio år.*

4.4.7.1. Skillnadens mått

Bestämningar före komparativ utgörs ofta av prepositionen **o + ackusativ**.

Był o wiele młodszy. *Han var mycket yngre. Jestem o dwa lata starszy. Jag är två år äldre.*

Ta książka jest o koronę droższa. *Den boken är en krona dyrare. To jest o wiele gorsze.*

Det är mycket sämre. O ile jest droższy? Hur mycket dyrare är den?

Ren ackusativ förekommer också, i synnerhet i ett vardagligare språkbruk.

Jestem dwa lata starszy. *Jag är två år äldre.*

Vid vissa gradadverbial kan prepositionen **o** inte användas

Był dużo młodszy. *Han var mycket yngre. Była trochę młodszego. Hon var lite yngre.*

Den avvikande semantiken hos gradadverbialet **dwa razy** bör observeras.

dwa razy dłuższy *dubbelt så lång (100 > 200), ↳ dwa razy krótszy* $\Leftrightarrow$ **(o) połowę krótszy hälften** *så lång (100 > 50)*

Uttryck för tidsskillnad bakåt i tiden konstrueras ofta med **na + ackusativ**.

na dwa lata przed maturą *två år före studentexamen., na dwa dni wcześniej* *två dagar tidigare*

Uttryck för tidsskillnad framåt i tiden konstrueras ofta med **w + ackusativ**.

w rok po maturze *ett år efter studentexamen, w dwa dni później* *två dagar senare, w rok potem* *ett år därefter*

4.4.8. Omständighet

przy + L vid, med

Odpoczywał przy dźwiękach mozartowskiej opery. *Han vilade till tonerna av en opera av Mozart.*

w + L med, i

Cały wieczór siedziak w milczeniu. *Han satt hela kvällen i tystnad. Wrócił w dobrym humorze. Han återvände med gott humör. Przyszła do mnie we łzach. Hon kom till mig i tårar. Napisałem ten list w pośpiechu. Jag har skrivit det här brevet i all hast.*

z + I med

Opowiadał z entuzjazmem. *Han berättade med entusiasm. Słuchała go ze zrozumieniem. Hon lyssna på honom med förståelse. Z dziećmi w domu nie potrafię pracować. Med barnen hemma klarr jag inte av att arbeta.*

4.4.9 Jämförelse

Jämförelseobjektet uttrycks vid komparativ med prepositionen **od + G än** eller med konjunktionen **niż än**. I äldre språkbruk förekommer någon gång **nad + A**.

Jämförelseobjektet uttrycks vid superlativ med prepositionen **z + G av** eller **wśród + G bland**.

Prepositionerna **między + I**, **pomiędzy + I**, **spomiędzy + G**, **pośród + G**, **spośród + G bland** förekommer även ibland.

4.4.10. Satsadverbial

4.4.10.1. Negation

Negationen placeras som regel framför det finita predikatsverbet.

Placering framför annan särskilt utpekad satsdel förekommer också.

4.4.10.2. Dubbel negation

I en negerad sats skall alla pronomen och adverb som har en negerad motsvarighet som regel användas i denna sin negerade form.

Nikt nic nie wiedział. *Ingen visste någonting.*

I vissa fall förekomme dock icke-negerat pronom eller adverb i negerad sats.

Ktoś nie zamknął. *Någon har inte låst.*

Två oberoende negationer förekommer i vissa fall.

Nie mogłem tego nie zauważyc. *Jag kunde inte låta bli att lägga märke till det.*

Jej ani się śniło iść.

Odniósł wrażenie, że ani chybi (= bez wątpliwości) Osborne pociągnął za odpowiednie szurki.

4.4.11. Agent

Agenten uttrycks normalt med prepositionen **przez** + A.

Tingbetecknande substantiv som agent står ibland i instrumentalis.

liście gonione wiatrem *löv som jagas av vinden*

4.5. Verbalfrasen

Reflexiv form

Passivum

Książka jest czytana. Dom został zbudowany.

Temporala hjälppverb

będę czytał, będę czytać

Modala hjälppverb

muszę, mogę, chcę, pragnę, zamierzam, postanowilem, usiluję, powiniensem, jestem zmuszony, mam chęć, mam zamiar

Fasverb (alltid ofullbordad infinitiv)

zaczyna pisać, zaczynasz rozumieć, skończylem czytać, przestali słuchać

4.5.1. Hjälppverb

Modala och temporala

powinien

móc, chcieć, potrafić, umieć, musieć, mieć

4.5.2. Nominala predikat

Tillsammans med kopulan **być vara** och vissa andra verb som betecknar tillstånd eller övergång till tillstånd står predikativer eller predikatsfyllnad.

4.5.2.1. Predikativ

Predikativer står i argumentslösa satser.

Predikativer är ett slags oegentliga adverb. De är mycket nära besläktade med adverben och har former som kan vara svåra att på ett precist sätt skilja från adverben. De anger i princip samma saker som adverben men de uppträder inte tillsammans med fullvärdiga verb utan i stället tillsammans med kopulan *být* ‘vara’.

Dziś jest gorąco. *I dag är det hett. U nich było bardzo wesoło.* *Hos dem var det väldigt glatt. Na sali było zupełnie pusto.* *I salen var det helt tomt.*

4.5.2.2. Subjektiv predikatsfyllnad

Subjektiv predikatsfyllnad står i satser med ett argument.

Predikatsfyllnad som utgörs av substantiv står i instrumentalis.

Predikatsfyllnad

Predikatsfyllnaden står i instrumentalis om den utgörs av substantiv.^{1, 2}

Ja jestem aktorką. *Jag är skådespelerska.* **On jest Polakiem.** *Han är polack.* **Kim jest pana żona?** *Vad är er hustru till yrket?* **Warszawa jest stolicą Polski.** *Warszawa är Polens huvudstad.*

Om den utgörs av ett adjektiv står den i nominativ utom vid infinitiv och verbalsustantiv.

być bogatym, bycie bogatym

I presens kan kopulan utelämnas eller ersättas av partikeln **to**. Predikatsfyllnaden står då i nominativ.

Predikatsfyllnad som utgörs av adjektiv står som regel i nominativ. Endast vid infinitiv eller gerundium (?) står adjektiv som predikatsfyllnad i instrumentalis.

4.5.2.3. Objektiv predikatsfyllnad

Objektiv predikatsfyllnad står i satser med två argument. Den står alltid i instrumentalis.

---

¹ I vardagligt talspråk förekommer dock ibland att predikatsfyllnaden sätts i nominativ. I synnerhet vid överförd betydelse, t ex i talspråkliga vändningar, **Jestem stara torba.**

² Om kopulan ersätts med **to** står dock predikatsfyllnaden i nominativ, t.ex. **Marek to mój brat.** *Marek är min bror.*

5. Satssyntax

5.1. Satstyper

5.1.1. Påstående

5.1.2. Fråga

Frågor som kräver kompletterande information bildas alltid med frågeord.

Kiedy przyjdzieś? När kommer du? Jak ona się nazywa? Vad heter hon? Co robiliście w Krakowie? Vad gjorde ni i Kraków?

Ja/nej-frågor kan bildas med frågeordet **czy** *mårne* eller utan detsamma. I det senare fallet markeras frågan i stället med hjälp av särskild frågeintonation. Dessutom är predikaten ganska ofta framförställt subjekten.

(Czy) będziesz o ósmej w domu? Kommer du att vara hemma klockan åtta?

Bekräftande fråga avseende den talande, som är redo/villig att utföra viss handling.

(czy) podać herbatę? (Czy) kupić ci książkę?

Vid en vidare eller allmänna syftning tilläggs **może** *kanske*.

Może zaprosić Kowalskich? Może pójść do kina?

Vid rådvillhet

Co zrobić? Kogo zapytać? Dokąd pójść?

5.1.2.1. Svar på ja/nej-fråga

Ett kort svar motsvarande svenska 'Ja, det gör jag' åstadkoms som regel genom att upprepa det finita prediksverbet från frågan.

Czy pan go widzi? Ser ni honom? (Tak,) widzę. Ja, det gör jag. Czy pan widział ten film? Har ni sett den filmen? (Nie,) nie widziałem. Nej, det har jag inte gjort.

5.1.3. Uppmaning

Uppmaning uttrycks med imperativ i 2 person då hövligt tilltal inte anvses.

Chodź tu. Kom hit. Jedźcie. Åt.

Vid hövligt tilltal används normalt partikeln **niech** *må(tte)* tillsammans med 3 person av ofullbordat presens eller enkelt futurum. Ett tillägg av **-że** till partikeln ger uppmaningen större tyngd.

Niech pan poczeka. Var snäll och vänta lite. Niech pani siądzie. Var så god och sitt. Niech

państwo wybaczą. Var snälla och ursäkta. Niech panowie przyjdą. Var snälla och kom.

Niech panie zobaczą. Var så goda och titta. Niech dziadek już śpi. Sov nu, morfar.

Niechże wielmożny pan zaopkieuje się nią. Niech Cyprian uważa.

I ett äldre eller dialektalt språkbruk i mindre formella situationer liksom i modern polska då man i en formell situation inte vill vara onödigt hövlig men samtidigt inte direkt dua används 2 p sg imperativ tillsammans med de pronominaliseringen tilltalsorden *pan* *herr* och *pani* *fru*.

Siądź pan. Sätt er. Zobacz pani. Titta.

I motsvarande former i pluralis uppfattas snarare **panowie** *herrar* eller **panie** *damer* som om de hade en vokativisk funktion, varför imperativ i 2 person plural kan uppfattas som

tilltal med antingen **ty** eller **wy**.

En vanligt sätt att uttrycka en formell uppmaning är att använda en allmänt hållen formulering inledd med **proszę jag ber** följt av infintiv. I denna typ av sats fungerar **proszę** snarast som modusbildande partikel.

Proszę zamykać drzwi. *Var snäll och stäng dörren.* **Proszę przyjść.** *Var snäll och kom.*

Proszę zaczekać. **Proszę siadać.** **Proszę się uspokoić.**

Allmängiltiga uppmaningar och instruktioner står ofta i infinitiv. Då denna konstruktion förekommer i skrift är den neutral då den inte riktar sig till någon konkret person. I tal får den dock en ganska sträng ton eftersom en konkret mottagare finns närvarande.

Nie dotykać przedmiotów. *Rör ej föremålen.*

Den är därför vanligt förekommande i militär och annan ordgivning.

Rozejść się.

Allmänt gällande ordningsföreskrifter.

Nie palić. **Nie wychylać się.** **Nie deptać trawników.**

I recept och bruksanvisningar.

Ubić pianę z trzech bialek. **Prać na sucho.** **Nie prasować.**

Chodź zobaczyć ~ zobacz.

5.1.4. Önskan

Önskan uttrycks med någon av partiklarna **o-**, **niech-** ≥ **niechaj-** *måtte*, **że-** *om* vilka följs av enkel konjunktiv. Konjunktivpartikeln **by** liksom eventuell personändelse sammanskrivs härvid med den optativa partiekn. **Niech(że) ≥ niechaj** kan även konstrueras med presens eller futurum.

Oby tak się stało. *Måtte det bli så.* **Żebym tylko miał dużo pieniędzy.** *Om jag bara hade mycket pengar.* **Niechby tak pozostało.** *Måtte det förbli så.* **Niech Bóg wybaczy moim prześladowcom.** *Må Gud förlåta mina förföljare.* **Niech go dziabli (wezmą)!** *Fan ta honom!*

5.1.5. Utrop

Interjektioner. **Boże, Jezu**

5.1.5.1. Tilltal

Vid tilltal används nominativ eller vokativ.

Vokativ används framför allt när substantivet är försett med attribut.

Droga Krysiu! *Kära Krysia!* **Panie Pawe!** *Herr Pawe!* **Panie dyrektorze!** *Direktörn!*

Pani Krystyno! *Fru Krystyna!*

Dock står aldrig efternamn i vokativ efter **Panie herr**.

Panie Nowak! *Herr Nowak!*

Satssyntax

Tillsammans med **pan**, **pani**, **panno** används ganska sällan efternamnet, utan som regel förnamnet på något mera förtroligt bekanta. I mera officiella sammanhang följs **pan**, **pani**, **panno** hellre av yrkestitel eller akademisk grad.

pani Zosiu, panie Józefie, pani dyrektor, panie profesorze

Vid inledande av samtal med okänd person eller då man särskilt vill markera sin replik och påkalla samtalspartners uppmärksamhet på uttalandets vikt används som regel **proszę pana, proszę pani, proszę państwa**.

Pan, pani, państwo kan aldrig användas av den talande om sig själv.

Jestem Nowak. Jestem Anna Nowak. Jesteśmy Anna i Jan Nowakowie.

När tilltalet är uttryck för negativa känslor, t.ex. skäll, gräl, bråk, förebråelse eller invektiv används vokativ.

Sukinsynu!

I övriga fall är bruket av vokativ fakultativt.

5.2. Satsstrukturer

5.2.1. Aktiva satser

Den vanligaste typen av satser består av subjekt och predikat samt eventuellt ett eller flera objekt. Subjektet står i nominativ. Predikatet utgörs av en finit verbform.

Dziecko śpi. Mama siedziała. My będziemy czekać.

Dziewczyna ma rower. Chłopak go oglądał. Ja jem kolację.

Både subjekt och predikat kan förses med ytterligare bestämningar.

Moja ulubiona piosenkarka śpiewała zawsze tę samą piosenkę. Min favoritsångerska sjöng alltid samma sång.

Subjektet måste inte vara explicit, utan kan vara inkorporerat i verbformen. Detta gäller i synnerhet i 1 och 2 person då personliga pronomen används sparsamt på polska.

Mam urodziny. Dajesz mi prezent.

Sådana satser kan vidare utvidgas med adverbial.

Mieszkamy w Szwecji. Czekaliśmy bardzo długo. Chłopak niechętnie daje dziewczynie prezent.

5.2.1.1. Transitivitet

Vissa verb kan inte förekomma med objekt. Dessa verb är intransitiva.

Chłopak siedzi. Odpoczywamy. Śpią.

De flesta verb förekommer dock normalt med objekt. Dessa verb är transitiva.

Czytam książkę. Kupiłam mężowi nowy garnitur.

I vissa fall kan dock även intrasitiva verb förkomma i en mera generell betydelse utan objekt.

Czytam.

Objektets eller objektens form bestäms till stor del av predikatet. Vanligtvis står dock det direkta objektet i ackusativ och ett eventuellt indirekt objekt i dativ.

Dałem koleżance prezent.

Vid en rad verb står dock objektet eller objekten i andra kasusformer eller konstrueras med preposition. Detta är helt avhängigt av respektive verb. Detta gör att det i många fall är svårt att dra en tydlig gräns mellan vad som är ett prepositionsobjekt och vad som är en adverbiell bestämning. Se nedan under Rektion.

5.2.1.2. Reflexivitet

Predikatsverbets form varier med avseende på den reflexiva partikeln **się**. I de flesta fall utgörs predikatet av ett enkelt verb men i vissa fall är verbet försett med den reflexiva partikeln **się**. I vissa fall påverkar detta egentligen inte satsstrukturen, det rör sig då om s.k. reflexivum tantum. Det enda detta medför är att det direkta objektet inte kan stå i ackusativ, utan måste uttryckas med genitiv eller instrumentalis.

bać się czegoś vara rädd för något

interesować się czymś

Vidare kan dock verbets reflexiva form användas för att uttrycka att handlingen är reflexiv, dvs att objektet sammanfaller med subjektet. Det skall härvid observeras att ingen kongruensböjning skel med avseende på person.

Myję się. Jag tvättar mig. Przygotowuję się. Jag förbereder mig.

Det kan vidare rör sig om ett specialfall av ovanstående, nämligen reciprocitet eller ömsesidighet, då handlingen utförs av flera subjekt med det eller de andra subjekten som objekt.

Znają się. De känner varandra.

En disambiguering mellan reflexiv och reciprok betydelse eller en betoning av respektive betydelse är möjlig genom att **się** utbytes mot **samego siebie** *sig själv* i erforderligt kasus och numerus för att uttrycka den reflexiva betydelsen och genom tillägg av adverbet **nawzajem sinsemellan** för att uttrycka den reciproka betydelsen.

Znają samych siebie. De känner sig själva. Znają się nawzajem. De känner varandra.

Den reflexiva partikeln kan slutligen utnyttjas för att uttrycka intransitiv motsvarighet till en rad transitiva verb. Dessa bildningar sker inte helt fritt utan är snarast lexikaliserade.¹

budzić się, kapać się, zaczynać się, gotować się, palić się

Vissa verb vacklar mellan reflexiv och icke-reflexiv form utan betydelseskilnad.

pytać ~ pytać się fråga, wrócić < wracać ⇔ wrócić się < wracać się återvända

5.2.1.3. Rektion

Det direkta objektet står vanligtvis i ackusativ medan ett eventuellt indirekt objekt står i dativ.

Kupiłam matce ładny zegarek. Jag köpte en vacker klocka till mor.

Det direkta objektet kan stå i genitiv som ett uttryck för partitiv genitiv. Detta uttrycks på svenska som regel med tillägg av måttsuttrycket *lite*.

Daj mi wina. Ge mig lite vin.

I negerad sats står det direkta objektet i stället i genitiv (negationens genitiv).²

Nie mam córki. Jag har ingen dotter.

Nie dostałem nowego roweru. Jag fick inte någon ny cykel.

Nie mam tyle (!) pieniędzy.

Pronomenet **nic** *inget* används dock normalt i ackusativ även i negerad sats. Genitiv förekommer mindre sällan och innebär en stark betoning av pronomenet.

Nic ~ Niczego nie wiem. Jag vet ingenting.

Vid en rad verb står dock objektet eller objekten i andra kasusformer eller konstrueras med preposition.

Boję się samochodów. Jag är rädd för bilar. Dziękujemy panu bardzo. Vi tackar er så mycket.

Objekt i genitiv

osiągnąć < osiągać czegoś

potrebować > czegoś

pożyczyc czegoś

słuchać czegoś

¹ Indelningen i intransitiva reflexiva verb och verkligt reflexiva verb kan bli något arbiträr och i stor utsträckning avspeglar situationen i jämförelsespråket. Ex. uppfattas **kapać się** lätt som en intransitiv bildning till **kapać** i jämförelse med svenska, men inget hindrar egentligen att det helt enkelt betraktas som reflexiv motsvarighet till utgångsverbet.

² I vardagligt talspråk förekommer dock ibland att det direkta objektet även efter negation sätts i ackusativ.

szukać czegoś

Dessutom vissa reflexivum tantum

bać się czegoś ~ kogoś, pytać (się) > zapytać się kogoś, uczyć się czego

Objekt i genitiv (+ dativ)

Gratulujemy wygranej. *Vi gratulerar till vinsten.* **Życzymy (naszym pasażerom) przyjemnej podróży.** *Vi önskar (våra passagerare) en trevlig resa.*

dostarczać komuś czegoś

gratulować (komuś) (czegoś) gratulera (någon) (till något)

zakazać (komuś) czegoś förbjuda (någon) något

życzyć (komuś) czegoś önska (någon) något

Objekt i dativ (+ prepositionsfras)

dziękować > po- komuś (za coś) tacka någon (för något)

przysłuchiwać się czemuś

śmiać się czemuś ~ komuś

Objekt i instrumentalis

interesować się czymś, zajmować się czym

Verb som styr prepositionsfras:

patrzeć > po- na coś ~ kogoś titta på något ~ någon

żegnać się > po- z kimś ta adjö med någon, ta avsked frän någon

powołać < powoływać się na kogoś hänvisa till någon, åberopa någon

pytać (się) > za- się o czymś fråga om något

przyzwyczać się < przyzwyczajać się do czegoś vänja sig vid något

robić > z- ~ wywrzeć < wywierać wrażenie na kimś göra intryck på någon

grać na czymś spela något (instrument)

grać w coś spela något (spel, sport)

5.2.1.4. Innehållsobjekt

oddychać świeżym powietrzem andas frisk luft

5.2.1.5. Predikatsfyllnad

Den objektiva predikatsfyllnaden står i instrumentalis.

Czuł się winnym. *Han kände sig skyldig.* **Akceptuj stan rzeczy takim, jaki jest.** *Acceptera tingens tillstånd sådant som det är.*

uczynić coś czymś/jakimś ~ kogoś kimś/jakimś

5.2.1.6. Adjektiv, adverb eller predikativ

Vissa verb styr bruket av adjektiv, andra styr adverb på ett sätt som inte alltid överensstämmer med bruket i svenska.

On wygląda młodo. *Han ser ung ut.*

5.2.2. Existentiella, deskriptiva och definierande satser

Existentiella satser talar om vad som finns eller inte finns. Deskriptiva satser beskriver subjektet. Definierande satser talar om vad eller vem något eller någon är. I alla tre fallen utgörs prediksverbet huvudsakligen av kopulan **być vara, finnas**.

Existentiella satser består som regel av subjekt, prediksverbet **być finnas** och eventuellt också ett rumssadverbial.

W pokoju jest lózko. *I rummet finns en säng.*

När något inte finns används partitiv genitiv tillsammans med **nie ma finns inte**, **nie było fanns inte**, **nie będzie kommer inte att finnas** för att beteckna det som inte finns. Predikatets form är konstant.

Nie ma ojca w domu. *Far är inte hemma.* **Nie ma ziemi.** *Det finns ingen jord.* **W kinie nie było nikogo.** *På bion fanns det inte någon.* **Nie będzie mleka.** *Det kommer inte att finnas någon mjölk.*

I vissa fall, när det rör sig om levande varelser, förekommer negerad konstruktion med subjekt i nominativ, då det snarare rör sig om att befinna sig (tillfälligt) än att finnas. Konstruktion med genitiv är dock nästan alltid möjlig. Endast när befintlighet på en plats förnekas och befintlighet på en annan plats bekräftas eller när det gäller tillfälligt besök på annan ort är endast subjekt i nominativ möjligt även i negerad sats.

Ojca nie było w domu. *Far fanns/var inte hemma.* **Ojciec nie był w domu.** *Far har inte varit hemma.* **Lekarza nigdzie nie ma.** *Läkaren finns ingenstans.* **Lekarz nie jest w szpitalu, a w przychodni.** *Läkaren är inte på sjukhuset utan på läkarmottagningen.* **Mariusz nie był w Sztokholmie.** *Mariusz har inte varit i Stockholm.*

Ytterligare ett antal verb kan anses vara av existentiell karaktär. Verben **ubyć < ubywać minska** (*i mängd*), **przybyć < przybywać öka** (*i mängd*), **brakowć > saknas**, **(za)braknąć < ta slut, inte räcka** konstrueras med sitt logiska subjekt i genitiva i både jakad och negerad sats.

Ubywalo chętnych. *Antalet villiga minskade.* **W ogrodzie przybyło śniegu.** *I trädgården har mängden snö ökat.* **Brakuje jeszcze dziesięciu złotych.** *Det saknas fortfarande tio zloty.* Vid all form av mängdangivelse står det logiska subjektet i genitiv och kopulan i neutrum singular. Detta gäller även vid 2, 3, 4.

Było nas dwie.

I presens utelämnas ofta kopulan och endast en nominalfras återstår.

Deszcz. Noc. Cisza. Jutro wyjazd.

Deskriptiva satser består som regel av subjekt, kopulan **być vara** och en prediksflynnad. Prediksflynnaden kan vara adjektivisk eller substantivisk.

Adjektivisk prediksflynnad står i nominativ, utom då kopulan står i infinitiv, particip eller i reflexiv form.???

Substantivisk prediksflynnad står i instrumentalis

Om substantivisk prediksflynnad utgörs av ett egennamn eller har stark emotionell färgning står den dock i nominativ.

Jestem Jan Kowalski. *Jag är Jan Kowalski.* **Jesteś równa dziewczyną.** *Du är en okej tjejer.*

Dessa satser kan både semantiskt och formellt gränsa till de definerande genom att kopulan föregås av pronomenet **to detta**. Predikatsfyllnaden står då i nominativ. I presens kan kopulan dessutom utelämnas.

Warszawa to (jest) stolica Polski. *Warszawa är Polens huvudstad. Ci państwo to (są) moi rodzice.*

Ale z ciebie urwisi.

Definierande satser inleds med det demonstrativa pronomenet **to det**. Det egentliga subjektet utgörs dock av den efterföljande nominalfrasen och prediksverbet **być vara** kongruerar också med den följande nominalfrasen i både genus, numerus och person.

To jest mój samochód. *Det är min bil. To była moja kuzynka. Det var min kusin. (f) To są moi rodzice. Det är mina föräldrar. To jestem ja. Det är jag.*

Även i denna typ av satser kan kopulan utelämnas i presens.

To mój samochód. *Det är min bil. To moi rodzice. Det är mina föräldrar. To ja. Det är jag.*

5.2.3. Subjektslösa satser

I satser motsvarande ovanstående aktiva satser kan subjektet utelämnas på ett sådant sätt att satsen ger uttryck för en handling som gäller ett obestämt eller okänt subjekt. Detta sker som regel när subjektet uppfattas som oväsentligt eller då den talande inte vill avslöja eller inte känner till subjektets identitet eller då satsen har generell giltighet.

Subjektslösa satser kan formellt se ut på fyra olika sätt.

- De kan innehålla ett opersonligt verb. (defektivt verb)
świtać, dnieć, zmierzchać się

- De kan innehålla reflexiv form av verbet i 3 person singular neutrum.

Tu się dobrze śpi.

- De kan innehålla ett opersonligt particip.

Chorego przewieziono do szpitala.

- De kan innehålla 3 person plural viril form av prediksverbet utan subjektspronomen.

- Predikativkonstruktioner.

- Infinitiv

Tidsförändring

Już świta. Dnieje. Ściemnia się. Zmierzcha się.

Väder

Grzmi. Błyska się. Zbiera się na deszcz. Zanosi się na burzę. Zachmurzyło się.

Rozpadalo się. Ociepliło się. Oziębiło się.

Naturkatastrofer

Pali się! Łąkę zalalo wodą. Przerwało tamę.

Luktintryck

Pachnie bzem. Śmierdziało dymem. Cuchnie rybą.

Hörselintryck

Dudni na moście. Szumi w uszach. W głowie trzeszczy.

Synintryck

W oknach się świeci. W oczach migła. Zazieleniło się na polach.

Fysiskt tillstånd

Swędzi mnie. Kluje mnie w płucach. Boli mnie w boku. Mdli mnie. Kręci mi się w głowie. Sparalizowało go. Łamie ją w kościach. (Głowa mnie boli) (perception)

Psykiskt tillstånd

Na płacz mi się zbiera. Ulżyło mi. Przypomniało mi się. Zdawało mi się. Podoba mi się u was. Znudziło mi się.

Ödets nycker

Udało się nam. Powiodło mu się. Poszczęściło się.

Ofta förekommer det logiska subjektet i dativ, någon gång i ackusativ.

Nudzi mi się. Podoba ci się. Powiodło się nam. Boli mnie. Kluje go w boku.

Modala verb

należy, wypada, opłaca się

Förekommer med subjektsbisats.

Wydaje mi się... Zdaje się... Przypomniało mi się... Wydaje mi się, że już to widziałem.

Gemensamt för dessa konstruktioner är att de i övrigt har kvar alla den aktiva satsens karakteristika. Det direkta objektet står alltså i ackusativ.

Tu się dobrze śpi. Tu się pracuje. Rybę je się widelcem. Zupę gotuje się na mięsie.

Pszenicę sialo się na wiosnę. Do miasteczka chodziło się przez las.

I vissa fall förekommer samma satstyp i passivum eller som intransitiv motsvarighet.

Zupa się gotuje.

Vid fråga om kvalitet, ej sätt.

Jak ci się jechało? Jak ci się spalo? Jak się wam tu mieszka?

Vid påbud eller förbud.

Uprasza się podróżnych o zachowanie czystości. Zabrania się postoju przy wjeździe.

Zaleca się ostrożność.

Vid opersonligt particip finns ingen möjlighet att uttrycka agenten.

W przemyśle zastosowano nowe metody. W całym województwie ukończono żniwa.

Reflexiv form i 3 person singular neutrum kan användas av såväl transitiva som intransitiva verb för att uttrycka ett allmänt eller okänt subjekt.

Mówiło się o tym, że... Det talades ~ Man talade om att... Wieczorem je się kolacje. Pā kvällen äter man kvällsmat.

Opersonligt particip kan användas i preteritala satser.

Mówiono o tym, że... Det talades ~ Man talade om att...

Konstruktioner i 3 person plural viril form förekommer mera sällan. Det personliga pronomenet i 3 person plural utelämnas härvid alltid. Med denna konstruktion utesluts den talande och den tilltalade som möjliga subjekt.

Med reflexiv form av verbet kan även existentiella satser göras subjektslösa

Kiedy się jest chorym, ma się leżeć. När man är sjuk skall man ligga.

Vidare förekommer subjektslösa satser med ett antal predikativer.

Trzeba det är nödvändigt, man måste, można det är möjligt, man kan, wolno det är tillåtet, man får konstrueras med infinitiv

Trzeba coś zrobić. Någonting måste göras. Gdzie można kupić bilet? Var kan man köpa biljett? Czy wolno tutaj palić? Får man röka här?

Widać *det syns, słyszać* *det hörs, czuć* *det känns* konstrueras med direkt objekt i ackusativ. **znać, stać (czuć, znać, stać)** är normala verb i annan betydelse.)

Widać już Warszawę. *Warszawa syns redan. Słyszać było jego głos. Man kunde höra hans röst.* Widać plamę. Znać plamę. Słyszać muzykę. Nie widać plamy. Nie słyszać muzyki. Widać, że jesteś zmęczony. Słyszać, jak woda szumi. Nie słyszać, czy oddycha.

Czuć + ack/instr.

Czuć śledzia/śledziem *Det luktar sill (specifikt/allmänt). W kuchni czuć cebulę. Patelnię czuć cebulą.*

Ursprunget kan uttryckas med ack eller **od + gen.**

Antka czuć cebulą. Od Antka czuć cebulą.

Stać ha råd tar sitt logiska subjekt i ackusativ i jakad sats och i genitiv i negerad sats.

Annę stać na samochód. Anny nie stać na samochód.

Dessutom förekommer **trzeba det behövs, man måste ha** med direkt objekt i genitiv.

Trzeba ludzi i pieniędzy. *Det behövs människor och pengar.*

I preteritum tilläggs **było**, i futurum **będzie** och i konjunktiv **by** eller **byłoby**.

Można (było)by powiedzieć, że... *Man skulle kunna säga att... Trzeba będzie to zmienić.*

Det kommer att bli nödvändigt att ändra på det. Nie wolno było krzyczeć. Det var inte tillåtet att skrika. Annę byłoby stać na samochód.

Vid **trzeba det är nödvändigt** och **wolno det är tillåtet** kan dock det semantiska subjekten fakultativt uttryckas med dativ. **można, warto**

Nie wolno ci tam wchodzić. *Du får inte gå in där. Trzeba ci kompasu? Behöver du kompass?*

Även andra predikativer konstrueras på samma sätt.

Żał mi go. *Jag tycker synd om honom.*

Vissa substantiv används predikativt.

czas, pora, szkoda, strach, wstyd, żal

trzeba zaczekać, warto posłuchać, można powiedzieć, Czas już wstawać, szkoda wspominać, należy zauważać, Wypada się przywitać

I vissa fall förekommer det logiska subjekten id ativ.

Nie wolno mi palić, nie opłaca ci się wracać, wstyd mu było się przyznać

Infinitiv används för att uttrycka uppmaning eller allmänt hållen fråga (se ovan).

Nie palić. Prać na sucho.

Kupić ci książkę? Może zaprosić Kowalskich? Co zrobić?

Elliptiskt subjektslösa satser.

Mnie zalewa (krew).

Verben **przybyć < przybywać öka (i antal), tillta och ubyć < ubywać minska (i antal)** saknar subjekt och det vars mängd uppskattas står i genitiv.

Bardzo szybko przybywało wody. *Det blev snabbt mera vatten. Pieniądzy ubyły niewiarygodnym tempem.* *Pengarna hade minskat i ett otroligt tempo.*

Den person som drabbas av ökningen eller minskningen kan uttryckas med dativ.

Ubywało mi sił. *Mina krafter höll på att ta slut.*

Vart hör subjektslösa deskriptiva satser????

Dziś jest chłodno. Za chwilę będzie ciemno. Smutno mi było.

I dessa satser kan kopulan utelämnas i presens.

Chłodno dziś. Ładnie tu. Smutno mi. Ciemno już.

5.2.4. Perceptionssatser

Chce mi się.

Dativ används för att beteckna den upplevelande personen i en rad konstruktioner med predikativer eller reflexiva verb. I satser med predikativer utgörs predikatet av verbet **być vara**.

Panu inżynierowi Kowalskiemu jest zimno. *Herr ingenjör Kowalski fryser.* **Aktorze jest gorąco.** *Skådespelerskan tycker att det är varmt.*

Perceptionssatser med reflexivt verb har som regel subjekt, vilket uttrycker det objektet som upplevelsen har sitt upphov i.

Sukienka mi się podoba. *Kläningen behagar mig.* = *Jag tycker om klänningen.*

Wydaje mi się to mało prawdopodobne. *Det tycks mig föga troligt.* = *Jag tycker att det verkar föga troligt.*

Stało mi się to wczoraj *Det hände mig i går.* = *Jag råkade ut för det i går.*

Śnił mi się tej nocy. *Jag drömde om honom i natt.*

wydawać się komuś

5.2.5. Passiva satser

I passiva satser kan det semantiska subjektet antingen utelämnas eller uttryckas i form av agent med prepositionen **przez** + ackusativ. Det semantiska direkta objektet står formellt som satsens subjekt, dvs. i nominativ.

Av ofullbordade verb används huvudsakligen passivum med **być vara** och vid fullbordade verb huvudsakligen passivum med **zostać bli**.

Vid ofullbordade verb förekommer även konstruktioner med reflexivt verb. Satsens subjekt (det samma semantiska objekten) måste då utgöra satsens tema.

Nowa szkoła się buduje bardzo szybko. *Den nya skolan byggs väldigt snabbt.*

5.3. Kongruens

5.1.1. Predikatets överensstämmelse med subjektet

I satser som saknar subjekt står predikatet i neutrum singular.

Było bardzo miło. *Det var mycket trevligt.*

Om predikativfrasen består av substantiv (eller vid ellips endast adjektiv) i nominativ kongruensböjs predikatet.

Była (godzina) jedenasta. *Klockan var elva.* **Była godzina wpół do pierwszej.** men **Było wpół do pierwszej.** *Klockan var halv ett.*

På samma sätt kongruensböjs predikatet om datumangivelsen står i nominativ medan det står i neutrum singular om datumangivelsen står i genitiv.

Wczoraj był pierwszy stycznia. men **Wczoraj było pierwszego stycznia.** *I går var det den första januari.*

Observera dock att ordet **żal** *synd om* uppträder som ett renodlat predikativ med predikatet i neutrum.

Było mi ich bardzo żal. *Jag tyckte väldigt synd om dem.*

5.1.1.1. Person

5.1.1.2. Numerus

Grammatisk numerus gäller vid kollektiva substantiv.

Młodzież się bawi. *Ungdomarna roar sig.* **Rodzeństwo wyjechało.** *Syskonen har rest bort.* Endast **państwo** i betydelsen *herrskapet* samt beteckningar på **-ostwo** för äkta makar kräver kongruens i plural.

Państwo Mikulscy są na urlopie. *Herr och fru Mikulski är på semester.* **Profesorostwo byli wezoraj w Krakowie.** *Professorn och hans fru var i Kraków i går.*

Vid flera abstrakta subjekt står gärna predikatet i singular.

Sprawność i elegancja działania Stużby była zrozumiałą samą przez sień.

Om subjektet består av flera ord och följer efter predikatet och det första ordet i subjektet står i singular står predikatet normalt i singular.

W sklepie jest mleko, kawa, ser i mąka. *I affären finns mjölk, kaffe, ost och mjöl.* **W teatrze był ~ byli ojciec i matka.** *På teatern var far och mor.*

Vid ett politiskt betingat tilltal i 2 person plural till en person står predikatsfyllnaden i maskulinum singular eller viril form plural vid maskulint subjekt och i femininum singular vid feminint subjekt.

Jesteście gotowi ~ gotów, towarzyszu? *Jesteście gotowa, towarzyszko?*

Jesteście pewien, obywatełu kapitanie?

Dziadek z wnukiem idą/idzie na spacer. *Dziadek idzie z wnukiem na spacer.* **Tam idzie dziadek z wnukiem.** *Tu mieszka brat z żoną.* **Przyszła do nas Maryśia z narzeczonym.**

5.1.1.3. Genus

Kongruens i genus mellan subjekt och substantivisk predikatsfyllnad är inte nödvändig.

Sowa jest ptakiem. *Krystyna jest inżynierem.*

Då maskulina yrkesbeteckningar används om feminina yrkesutövare i brist på motsvarande feminina beteckning står predikatet i femininum.

Nasza dyrektor pojechała.

Telefonowała dyrektor.

Prezydent Islandii ~ Ambasador RP w Sztokholmie będzie brała udział...

Består subjektet av flera substantiv i olika genus varav åtminstone ett är levande står predikatet alltid i viril form plural.

Brat i siostra przyszli. *Brodern och systern kom.* **Matka i dziecko czekali.** *Modern och barnet väntade.* **Człowiek i maszyna pracowali.** *Människan och maskinen arbetade.*

Kobieta i samochód stali na rogu ulicy. *Kvinnan och bilen stod i gathörnet.*

Om inget av orden betecknar levande varelse eller om de ingående orden är av samma genus används icke-viril form pluralis.

Auto i autobus stały przed domem. *Bilen och bussen stod framför huset.* **Dziewczynka i małpka bawiły się razem.** *Flickan och apan lekte tillsammans.*

5.1.1.2. Måttsuttryck som subjekt

Om subjektet innehåller räkneord och huvudordet står i genitiv plural skall predikaten stå i neutrum singular. Så är fallet vid alla räkneord större än *ett* vars sista led inte är **dwa, dwie, dwaj två, trzy, trzej tre eller cztery, czterej fyra**.

Pięć kobiet pracuje. *Fem kvinnor arbetar.* **Tysiące uchodźców nadal nie może powrócić do domu.** *Tusentals flyktingar kan fortfarande inte återvända hem.* **Czterech mężczyzn pracuje.** *Fyra män arbetar.*

Om subjektet innehåller räkneord och huvudordet nominativ skall predikaten kongruera med subjektet. Så är fallet vid räkneordet **jeden, jedna, jedno en, ett** liksom vid alla räkneord vars sista led är **dwa, dwie, dwaj två, trzy, trzej tre eller cztery, czterej fyra**.

Czterej mężczyźni pracują. *De fyra männen arbetar.*

Alla måttsuttryck för med sig att ”det mätta” står i genitiv. Om måttsuttrycket självt är ett substantiv bestämmer det formen på predikaten.

Alla måttsuttryck fungerar som huvudord och ”det mätta” står som bestämning. Det för med sig att ”det mätta” står i genitiv.

Połowa panów była tu. *Hälften av herrarna var här.* **Połowa uczniów pojechała do Berlina.** *Hälften av eleverna åkte till Berlin.*

I satser med subjekt som består av måttsuttryck som styr genitiv saknas kongruens med subjektets semantiska huvudordet. Är måttsuttrycket som utgör det grammatiska huvudordet ett räkneord står predikaten i neutrum singular. Är måttsuttrycket ett substnativ kongruerar predikaten med detta ord.

Większość donosów jest anonimowa.

Är däremot måttsuttrycket inte ett substantiv utan ett obestämt räkneord, t.ex. **dużo, malo, trochę, niewiele** står predikaten i 3 p sg neutrum.

Wody tutaj dużo nie było. *Det fanns inte mycket vatten här.* **Przyszło dużo ludzi.** *Det kom mycket folk.* **Zostało bardzo mało czasu.** *Det var väldigt lite tid kvar.*

I matematiska beräkningar används alltid kopulan i neutrum singular.

Ille jest osiem plus dwa? *Hur mycket är åtta plus två?* **Trzy razy trzy jest ~ równa się dziesięć.** *Tre gånger tre är (lika med) nio.* **Osiem (dzielone) przez dwa jest cztery.** *Åtta delat med två är fyra.*

5.1.1.3. To som subjekt

I allmänhet stämmer kopulan överens med subjektet i genus och numerus.

On był jednym dużym nieszczęściem. *Han var en enda stor olycka.*

I satser med *to* som subjekt rättar sig dock kopulan efter predikatsfyllnaden.

To był nasz nauczyciel. *Det var vår lärare.* **To była Magda.** *Det var Magda.* **To byli moi koledzy.** *Det var mina kamrater.* **To było pięć ostatnich dni jego życia.** *Det var de fem sista dagarna i hans liv.*

5.1.1.4. Kto som subjekt

Vid pronomenen **kto vem, ktoś någon, nikt ingen** som subjekt står predikaten i maskulinum singular.

Kto to zrobił? *Vem har gjort detta?* **Kto właściwie przyszedł, może mama?** *Vem var det som kom just nu, kanske mamma?*

5.1.1.5. *Co* som subjekt

Vid pronomenen **co vad**, **coś något**, **nic inget** som subjekt står predikatet i neutrum singular.

Co to było? *Vad var det?* **Nic się nie stało.** *Ingenting har hänt.*

5.1.2. Predikatsfyllnad

Kongruens i genus är inte nödvändigt.

Ona jest dobrym reporterem *Hon är en bra reporter.* **Monika jest naszym nowym inżynierem.** *Monika är vår nya ingenjör.* **Córka jest alergikiem.** *Min dotter är allergiker.*
Moja mama jest dyrektorem szkoły. *Min mamma är rektor.*

Närvaron av attribut kan påverka genusvalet.

Ona jest nauczycielką – Ona jest dobrym nauczycielem.

I vissa fall kan dock betydelseskillnad uppstå.

Ona jest najlepszą współczesną polską pisarką. *Hon är den bästa samtida polska författarinnan.* **Ona jest najlepszym współczesnym polskim pisarzem.** *Hon är den bästa samtida polska författaren.* **Ona jest najlepszą polską aktorką.** *Hon är den bästa polska skådespelerskan.* **Ona jest najlepszym polskim aktorem.** *Hon är den bästa polska skådespelaren.*

Vid räkneord över fyra står adjektiv som predikatsfyllnad i neutrum singular.

Te pięć ostatnich dni było bardzo przyjemne. *De fem sista dagarna var väldigt trevliga.*

Te pół godziny było bardzo długie. *Denna halvtimmen var väldigt lång.*

5.1.3. Tilltalsskicket

Tilltal till förtroliga bekanta sker i 2 person varvid numerus överensstämmer med den eller de tilltalades antal.

Tilltal till mindre förtroligt bekanta sker i tredje person varvid numerus överensstämmer med den eller de tilltalades antal och något av tilltalsorden **pan herrn**, **pani damen**, **panowie herrarna**, **panie damerna** eller **państwo herrskapet** sätts ut i varje sats. Ordet **panna fröken** brukas endast vokativiskt i ett äldre språkbruk, ej som subjekt i sats vid direkt tilltal. Som subjekt vid tilltal brukas **pani fru**, **dam** oavsett kvinnans civilstånd.

Panno Zosiu, czy zostanie pani u nas na obiedzie?

Däremot vid omtalande.

Panna Kowalska wyszła za mąż.

I plural kan även 2 person användas tillsammans med tilltalsorden **panowie herrarna**, **panie damerna** och **państwo herrskapet**, vilket ger en något förtroligare ton.

I ett arkaiserande eller vulgärt språkbruk kan 2 person användas även i singular tillsammans med **pan herrn** och **pani damen**. Tilltalsordet är då som regel efterställt verbet.

I ett äldre språ bruk kan släktbetecknande substantiv eller egennamn användas tillsammans med verb i 3 person.

Ciociu, może ciocia zje ciasteczko? Niech babcia pozwoli.

I moderna språ bruk används 2 person och släktskapsordet eller egennamnet tillfogas separat i vokativ.

Ciociu, może zjesz ciasteczko? Pozwól, babciu.

I ett äldre eller dialektalt språ bruk kan 2 person plural brukas som vörnadsfullt tilltal till en person. Samtliga verb och particip liksom predikatsfyllnaden står då i viril form oberoende av den tilltalades genus. I vissa kretsar, t.ex. mellan medlemmar i kommunistpartiet, kan (kunde?) man påträffa detta tilltalsskick även i standardspråket, trotsigen av ideologiska skäl, då de gängse tilltalsorden upplevdes småborgerliga.

Twarzyszu Kowalski, czy będącie na zebraniu? Kole'anko, wygłośiliście dobry referat.

Mamo, czy chcecie iść spać?

2 person förekommer vid vörnadsfullt tilltal vid mycket högtidliga tillfällen, t.ex. i högtidstal.

Drogi Jubilacie, składamy Ci najlepsze życzenia... Byleś dla nas wzorem...

5.1.4. Negation

Nikt nigdy nic nie mówił.

5.5. Ordföld

Polskan har relativt fri ordföld, vilket dock inte betyder att ordfölden inte spelar någon roll. Ordfölden påverkas bl.a. av logiska/innehållsmässiga, psykologiska/emotionella och stilistiska/rytmiska faktorer.

Den grundläggande ordfölden är: subjekt, predikat, objekt, adverbial eller subjekt kopula, predikatsfyllnad. I passiva satser subjekt, kopula, passivt particip; kopulan föregår alltid participet.

Jurek będzie śpiewać/-ał. Śpiewać/-ał będzie Jurek. Będzie śpiewać/-ał Jurek.

Indirekt objekt föregår som regel direkt objekt.

Tidsadverbial föregår som regel rumsadverbial.

En rad adverbial placeras ofta före predikatsverbet. Detta gäller framför allt satsadverbial och sättsadverbial. Det samma gäller även vissa kortare tids- och rumsadverbial.

On dużo pracuje. Marek się dobrze uczy. Wyjeżdżam jutro. Jutro wyjeżdżam.

I princip vilken satsdel som hlest kan framhävas genom att placeras initalt.

Tredje personen personliga pronomen liksom det demonstrativa **to** placeras ofta, i synnerhet i högre stil, efter en inledande betonad satsdel.

Bardzo niewiele jej to pomoglo. *Det hjälpte henne väldigt lite.* **Nowe lekarstwo bardzo mi pomaga.** *Jest ono jednak znacznie droższe.* *Den nya medicinen hjälper mig mycket.* *Den är dock betydligt dyrare.*

Klitikor

Obetonade pronomen i kortform (+ **pan**, **pani**) står som regel varken på första eller sista plats i satsen. Dativformer går gärna före ackusativformer, men även det omvänta förekommer. **Się** står gärna före ackusativobjekt, men lika gärna före som efter dativobjekt. Klitikor är vanligast i tre olika positioner: efter första satsdelen, före prediksverbet eller efter prediksverbet. I satser med endast ett ord utöver klitikor står klitikorna sist i satsen, vilket i andra sammanhang undviks.

Dziękuję ci. *Tack skall du ha.*

Frågesatser

Frågesatser har som regel samma ordföljd som påståendesatser. Eventuellt föregås fastställande fråga av **czy** *månne*.

Czy Marek już napisał ten list? Co mama kupiła? Gdzie babcia mieszkała przed wojną? Jak ten pan się nazywa?

I fastställande frågesatser förekommer relativt ofta att predikaten föregår subjekten.

(Czy) Janek przyjdzie? (Czy) przyjdzie Janek?

Frågor med frågeord inleds som regel med frågeordet. Predikaten föregår ibland subjekten.

Co robi pani Zosia? Kiedy Tomek przyjdzie? Kiedy przyjdzie Tomek?

I synnerhet som uttryck för förvåning över ny information används fråga med frågeordet placerat sist i satsen.

Pani Zosia robi co? Tomek przyjdzie kiedy?

Negationen föregår som regel det finita prediksverbet.

Zosia nie przyszła.

Nie ja śpiewam, ale siostra. To nie Zosia przyszła, ale jej matka.

Staralem się nie patrzeć.

5.6. Emfas

Emfas uttrycks genom att **to** *det* placeras före subjekten.

To ja zrobiłem śniadanie. *Det är jag som har gjort frukost.*

5.8. Ellips

Personliga pronomen i 1 och 2 person som subjekt sätts inte ut på polska då verbändelsen är tillräcklig för att ange vilken person det är frågan om.

Mam brata w Kanadzie. *Jag har en bror i Kanada.*

Endast då satsaccenten faller på sådant subjekt sätter man ut respektive pronomen.

Ja przygotowuję obiad, a ona mi w tym pomaga. *Jag gör i ordning middagen och hon hjälper mig med det.* **Nie wstawaj, ja ci tę książkę podam.** *Res dig inte, jag räcker dig boken.*

Satssyntax

Även i 3 person används personliga pronomer relativt sparsamt vid syftning på subjekt som nämnts i föregående sats. 3 personens pronomer används dock oftare än 1 och 2 personens pronomer, i synnerhet då flera personer omtalas och dessa är av olika kön. De olika subjekten kan då ofta skiljas åt med de genusmarkerade pronomeren i 3 person. Utsättande av pronomer markerar byte av subjekt.

Przyjechala moja mama. Ma ze sobą malego chłopczyka, ale on nie jest moim bratem.

Min mamma har kommit. Hon har med sig en liten pojke men han är inte min bror.

I talspråket används över huvud taget personliga pronomer betydligt oftare än i skriftspråket.

I imperativsatsen i 1 och 2 person sätts normalt inte personliga pronomer ut.

Chodź tu! Kom hit! Zróbmy to! Låt oss göra det! Patrzcie! Titta!

Endast vid särskild betoning och kontrast används personliga pronomer i imperativ.

Tu idź, a my tu zostaniemy. Gå du så stannar vi kvar här.

Även bruket av possessiva pronomer är sparsamt på polska, speciellt framför ord som betecknar släktskap.

Dam to siostrze. Jag ger det till min syster. (Jfr. 'till syrran')

6. Textsyntax

Genom samordning, underordning och tillordning kan såväl satsdelar som satser samordnas med, underordnas eller tillordnas andra satser eller satsdelar.

6.1. Samordning av satser

Satser kan samordnas med konjunktion eller utan konjunktion.

Kopulativ samordning sker med konjunktionerna **i och, a och, ani inte heller, ani..., ani varken... eller, jak ... tak (i) såväl ... som**

Jak komuniści, tak i oni odrzucali zasadę własności prywatnej. Såväl communisterna som de förkastade principen för privat ägande.

Skillnaden mellan **i** och **a**.

Disjunktiv samordning sker med konjunktionerna **albo, lub, bądź eller Wybiegła bądź wbiegła.**

Kopulativ och disjunktiv samordning kan ske av satsdelar såväl som av satser.

Przyjedziemy jutro albo pojutrze. Vi kommer i morgen eller i övermorgen. Marek i Ania jednak nie przyjadą. Marek och Ania kommer trots allt (???) inte.

Adversativ samordning sker med konjunktionerna **ale men, a och, men** och med det konjunktionella adverbet **jednak dock**, samt efter negation **tylko utan ... (bara)**.

Maurycy nie zadawał pytań, tylko powtarzał: - Rozumiem. Mauritz ställde inga frågor, utan upprepade bara: - Jag förstår.

Konklusiv samordning sker med konjunktionerna **i och** och med de konjunktionella adverbien **więc så, dlatego därför**.

6.2. Underordning av satser

6.2.1. Innehållsbisatser

Innehållsbisatser sammanfaller i huvudsak med vanliga huvudsatser.

Substantiviska bisatser fyller samma funktion i förhållande till sin huvudsats som en nominalfras med substantiviskt huvudord skulle kunna göra i samma huvudsats. Det rör sig huvudsakligen om två typer av bisatser, subjektsbisatser och objektsbisatser.

6.1.3.2.1. Explikativa bisatser

Denna typ av bisats motsvarar i direkt anföring en påståendesats i indikativ. Den inleds med den allmänt underordnande konjuktionen **że ↗ iż att**.

Powiedział, że przyjdzie. Han sade att han kommer.

6.1.3.2.3. Interrogativa bisatser

Interrogativa bisatser motsvaras i direkt anföring av direkta frågor. De inleds med samma frågeord som motsvarande fråga i direkt anföring.

Nie wiem, kiedy się to stało. *Jag vet inte när det hände. Kiedy wróci, nie jest jeszcze pewne. Det är ännu inte säkert när han kommer tillbaka. Pytał, kiedy oni przyjdą. Han frågade när de kommer.*

En fråga utan frågeord (ja/nej-fråga) inleds som bisats med konjunktionen **czy om, huruvida.**

Pytał, czy przyjdziemy. *Han frågade om vi kommer.*

Czy används när bisatsens riktighet inte är känd, medan **że** används när dess riktighet är känd.

Jfr. **Nie wiedział, czy przyjechała.**

..., **że przyjechała.**

..., **kiedy przyjechała.**

6.1.3.2.4. Uppmaningsbisatser

Uppmaningsbisatser motsvarar i direkt anföring en sats med imperativ eller optativ (partikeln *niech*). Sådana bisatser står i konjunktiv och inleds med **że**.

Powiedz mu, żeby przyszedł. *Säg till honom att komma. Zostaw mu wiadomość, żeby wrócili. Lämna ett meddelande till honom att de skall komma tillbaka.*

6.2.2. Innehållsbisatsernas användning

Innehållsbisatser förekommer som subjekt, objekt, predikatsfyllnad och som attribut.

6.2.2.1. Subjektsbisatser

Nie jest wykluczone, że tam poszedł. *Det är inte uteslutet att han har gått dit. Jednego dnia przyszło mi do głowy, że może oni byli szczęśliwi ode mnie. En dag slog det mig att de kanske var lyckligare än jag. Okazało się, że Wojtek zmienił adres. Zdarzało się, że Wojtek nie wracał na noc. Śniło mi się, że jestem królem. Wydawało mi się, że ktoś stuka do drzwi. Nieprawda, że Kowalski się rozwiódł.*

Framförställd subjektsbisats föregås gärna av det allmänna demonstrativa pronomenet **to**.

To jasne, że dotrzymam słowa. To dobrze, że już jesteś. To źle, że nie masz czasu.

Vid viss osäkerhet står bisatsen i konjunktiv.

Bisatser som uttrycker ... står i konjunktiv.

Wypada, żeby Marek mu za to zapłacił. *Det vore passande att Marek betalade honom för det.*

Vid samma subjekt i bisatsen som huvudsatsens logiska subjekt används satsförkortning med **by** + infinitiv.

Nie przyszło mi do głowy, żeby ją poślubić. *Det föll mig inte in att gift mig med henne.*

Då huvudsatsen innehåller negation eller uttrycker tvivel kan subjektsbisatsen utgöras av en frågebisats.

Wątpliwe, czy to się uda. *Det är tveksamt om det kommer att lyckas. Nie obchodzi mnie, czy chcesz albo nie chcesz. Nie obchodzi mnie, dlaczego nie chcesz.* Jfr. **Nie obchodzi**

mnie, że nie chcesz.
Interesuje mnie, skąd to wiesz.

6.2.2.2. Objektsbisatser

Pomyślał, że to zrobi inaczej. *Det föll honom in att göra det på ett annat sätt. Dowodził mu, że się pomylił. De bevisade för honom att han tagit fel.*

6.2.2.2.1. Negation efter fruktans verb

Efter verb som uttrycker fruktan kan man använda konjunktionen **że att**. I så fall används negation på samma sätt som på svenska.

Boję się, że przyjdzie. *Jag är rädd att han kommer.* **Boję się, że nie przyjdzie.** *Jag är rädd att han inte kommer.*

Då bisatsen på svenska inte innehåller negation kan man även använda konjunktionen **że** följd av konjunktiv. I den polska satsen skall dock negation användas.

Boję się, żeby nie przyszedł. *Jag är rädd att han kommer. (jfr. Jag är rädd; måtte han inte komma.)*

6.2.2.3. Predikatsfyllnadsbisatser

6.2.2.4. Attributsbisatser

6.2.3. Satsförkortningar

6.2.3.1. Infinitivkonstruktioner

6.2.4. Relativa bisatser

Relativa bistaser förekommer av nominal och adverbiell karaktär.

Relativa bisatser inleds med relativa pronomener eller pronominaladverb. Dessa sammanfaller som regel med interrogativa pronomener och pronominaladverb.

Czy pan już przeczytał książkę, którą panu pożyczylem? *Har ni läst boken som jag lånade er? Stało się to w czasie, kiedy nikt nie był w domu.* *Det hände vid en tidpunkt då ingen var hemma.* **Wymyślił sposób, jak przyspieszyć pracę.** *Han hittade på ett sätt att snabba upp arbetet.*

Attributiva relativia bisatser inleds som regel med det relativia pronomener **który vilken, som**.

Vid fokusering på huvudordets beskaffenhet används i stället **jaki (en sådan) ...., som**.

Då korrelatet är en person och utgörs av pronomener **ten den, ktoś någon** eller **nikt ingen** används **kto som** som relativt pronomener. Då korrelatet är ett ting och utgörs av pronomener **to det, coś något** eller **nic inget** används på motsvarande sätt **co som** som relativt pronomener.

Kto pod kim dolki kopie, ten sam w nie wpada. Co było ciekawe dla mnie, to nie

intersowało moich kolegów.

Då korrelatet utgörs av **ten** eller **to** kan dessa pronomen utelämnas.

I vardagligt talspråk en relativ partikel **co** oavsett korrelat. I denna funktion är **co** oböjligt. Det är mycket vanligt att dessa personliga pronomen dessutom följs av ett emfatiskt **to**.

I annan ställning än som subjekt används de obetonade formerna av de personliga pronomeren i 3 person som kasusmarkör.

Pan widział tego człowieka, co go pociąg przejchal? *Har ni sett den där mannen som tåget körde över?*

Temporal relativ bisats inleds med **kiedy** $\triangleleft$ **gdy** *då*.

Kobiety przestają mieć dla niego znaczenie w chwili, gdy zaczyna rozmowę o interesach. *Kvinnor upphör att betyda något för honom i det ögonblick då han börjar tala om affärer.*

Rumsbetecknande relativ bisats inleds med **gdzie** *där*. Orsaksbetecknande relativ bisats inleds med **dłaczego** *varför*. Sättsbetecknande relativ bisats inleds med **jak** *hur*.

6.2.5. Relativa bisatsers användning

Relativa bisatser står som attributiv bestämning till en nominalfras i huvudsatsen eller som bestämning till huvudsatsen i dess helhet.

6.2.6. Satsförkortningar

6.2.6.1. Particip

6.2.7. Adverbiella bisatser

Adverbiella bisatser står som en bestämning till satsen i dess helhet eller till verbfrasen i predikatet och fungerar precis som ett vanligt, men något längre, adverbial.

6.2.7.1. Temporala adverbialsbisatser

Den vanligaste typen av temporal bisats inleds med konjunktionen **kiedy** *då, när*. Denna kan beteckna såväl samtidighet mellan huvudsatsen och bisatsens handlingar som att huvudsatsens handling föregår eller följer på bisatsens handling. I vardagligt språk kan även $\triangleleft$ **jak** *då, när* användas.

Kiedy zarobię dużo pieniędzy, kupię sobie nowy samochód. *När jag tjänat mycket pengar skall jag köpa mig en ny bil.* **Marek już dawno poszedł, kiedy zauważyłem jego portfel.** *Marek hade redan för länge sedan gått när jag upptäckte hans plånbok.*

För att beteckna samtidig handling kan även $\triangleleft$ **gdy** *då, när* användas.

Kiedy ($\triangleleft$ gdy $\triangleleft$ jak) wychodziłem z baru, ludzie na mnie patrzyli. *När jag gick ut från baren tittade folk på mig.* **Kiedy ($\triangleleft$ gdy $\triangleleft$ jak) miał czas, czytał.** *När han hade tid läste han.* **Spotkałem go, kiedy ($\triangleleft$ gdy $\triangleleft$ jak) wracał.** *Jag träffade honom när han var på väg tillbaka.*

I vissa fall används med fördel **gdy** för att undvika sammanblandning med det interrogativa **kiedy**.

Zapytam go, gdy (ż jak) tam przyjdzie. *Jag skall fråga honom när han kommer dit.*

Svenskans ‘när’ översätts:

- i frågebisats: *kiedy*
- i relativ bisats: *kiedy gdy*
- i adverbiell temporal bisats: *kiedy, gdy, ż jak*

Vidare förekommer **podezas gdy medan**, **dopóki** *så länge* för att uttrycka samtidighet, (**dopóty,**) **dopóki nie** *förrän* för att uttrycka att bisatsens handling föregår huvudsatsens och **zanim innan** för att uttrycka att bisatsens handling följer efter huvudsatsen. Konjunktionen **aż tills, förrän** kan uttrycka såväl att huvudsatsen föregår bisatsen som att bisatsen föregår huvudsatsen.

Nie pojdziesz na spacer, aż odrobisz lekcję. Czekajmy, aż przyjdzie Paweł. Prowadzilem proces, aż wygralem.

Satsförkortningar med gerundier används som satsförkortningar i stället för temporaliga bisatser när subjektet i huvudsats och bisats är identiskt. Preteritum gerundium har starkt skriftspråklig karaktär.

Rozmawialiśmy, pijąc kawę. Nie czekając na odpowiedź, pytał dalej. Usiadłszy wygodnie w fotelu, zaczął czytać.
Wyszedł, zatrzasnąłszy drzwi. ??

6.2.7.2. Konditionala adverbialsbisatser

Reella konditionala satsfogningar uttrycks med indikativ i bisats och huvudsats varvid konjunktionerna **jeśli, jeżeli, ż jak om** används.

Zapytam go, jeśli tam będzie. *Jag skall fråga honom om han kommer dit.*

Omskrivningar med t.ex. **pod warunkiem, że** *på villkor att* används också.

Zrobię to pod warunkiem, że mi pomożesz. *Jag gör det på villkor att du hjälper mig.*

Hypotetiska konditionala satsfogningar uttrycks med konjunktionen **gdy- om** och med konjunktiv i såväl bisats som huvudsats. Konjunktivaffixet **-by-** och personändelsen sammanskrivs alltid med denna konjunktion.

Gdybym miał pieniądze, kupiłbym nowy samochód. *Om jag hade pengar skulle jag köpa en ny bil.*

Något av en mellanställning intar satsfogningar i konjunktiv med konjunktionerna **jeśli, jeżeli, ż jak om** liksom satsfogningar med bisatsen i konjunktiv och huvudsatsen i indikativ. I ett vardagligt språkbruk inleds dessutom gärna huvudsatsen med **to så**.

Żakbyś chciał, to mogę ci zrobić coś do jedzenia. *Ifall du skulle vilja kan jag göra något att äta åt dig.*

Konditionala bisatser konstrueras ofta även med huvudsats i imperativ.

Jakbyś chciał oglądać telewizję, to przyjdź wieczorem do mnie. *Om du skulle vilja se på teve så kom hem till mig i kväll.*

Satsförkortningar med preteritum particip förekommer.

Odpowiednio ubrany, nie musisz się bać żadnej pogody. *Rätt klädd behöver du inte vara rädd för något väder.*

6.2.7.3. Finala adverbialsbisatser

Finala bisatser inleds som regel med konjunktionen **że-**, **a-** eller **aże-** följd av konjunktiv. I högre stil förekommer även att konjunktivpartikeln **by** själv tjänar som final konjunktion. Konjunktivpartikeln **by** sammanskrivs med samtliga finala konjunktioner.

Mówią powoli, żebyśmy ~ abyśmy ~ iżbyśmy ~ byśmy go rozumieli. *Han talar långsamt för att vi skall förstå honom. Jeszcze chwilę czekał, żeby miał pewność. Han väntade ytterligare en stund för att vara säker. Uporząkował bibliotekę, żeby zabił czas. Han gjorde ordning i bokhyllan för att fördriva tiden. Pisał na maszynie, żeby to po nim przeczytali. Han skrev på maskin för att de skulle kunna läse det han skrivit.*

Satsförkortning med **żeby**, **aby** för att eller **byle** bara för att, **allt** för att + infinitiv används i stället för final bisats då subjektet i huvudsats och bisats sammanfaller.

Byłem tam, żeby posprzątać. (= ..., **żebym posprzątał**) *Jag var där för att städna.*

Biegłem co sil, byle zdążyć przed deszczem do domu. *Pojedziemy samochodem, aby oszczęścić czasu.*

Konstruktion med finit verbform är i sådana fall omöjlig då finit verbform alltid medföljer att olika subjekt avses i huvudsats och bisats.

Ojciec wyszedł z szynem na podwórko, żeby zobaczyć/zobaczył, co się tam dzieje.

Infinitiv i bisatsen används dessutom alltid när huvudsatsen utgörs av en subjektslös sats.

Trzeba mieć cierpliwość, żeby wychowywać dzieci.

6.2.7.4. Komparativa adverbialsbisatser

Komparativa bisatser inleds med konjunktionerna **jak som** och **niż än**.

Jesteś twardszy, niż na to wyglądasz. *Rękawiczki leżały jak ulał. Jak przyszło, tak odeszło. Zachowujesz się, jakbyś miał mniej lat niż Łukasz. To brzmi, jakbyś o tym marzyła.*

6.2.7.5. Kausala adverbialsbisatser

Kausala bisatser inleds med konjunktionerna **dla tego że** *därför att*, **bo** *därför att*, **ponieważ** *eftersom*, **gdyż** *då, emedan*.

Marek wziął gorący natrysk, gdyż trzasł się zimna w mokrym ubraniu. *Marek tog en varm dusch eftersom han skakade av kyla i de våta kläderna.*

Byłam zła na ciebie, bo się spóźnileś. *Nie było nas w domu, bo poszliśmy z wizytą. Wuj cieszył się sympatią wśród sąsiadów, gdyż był człowiekiem kulturalnym.*

Bisatser med **bo** eller **gdyż** måste stå efter huvudsatsen.

Ciotka naryła stół, bo należało poczęstować gości. *Ponieważ należało poczęstować gości, ciotka nakryła stół.*

I bland kan satsförkortningar med gerundium förekomma.

Będąc chory na grypę, nie mogłem iść do pracy. *Naczytał się romansów, Ola marzyła o królewiczu z bajki.*

6.2.7.6. Konsekutiva adverbialsbisatser

Konsekutiva bisatser inleds med konjunktionen **tak że** *så (att)*.

Każdy miał przed sobą mikrofon, tak że słyszalność była bardzo dobra. *Var och en hade en mikrofon framför sig så hörbarheten var mycket god.*

- Om ett **tak** så eller **taki** sådan finns i huvudsatsen znvänts endast konjunktionen **że att**.
Korupcja jest tak powszechna, że ludzie do niej przywykli. Korruptionen är så allmänt utbredd att folk har vant sig vid den.
Skoczylem tak nieszczęśliwie, że złamalem sobie nogę. Stal odwrócony od nas tak, że było widać tylko jego plecy. (Skutek – sposób)
- Om huvudsatsen innehåller imperativ används konjunktiv i bisatsen.
Usiądź tak, żeby ci było wygodnie.

6.2.7.7. Koncessiva adverbialsbisatser

Koncessiva bisatser inleds vanligen med konjunktionerna **chociaż fastän**, **mimo że trots att**.

Även koncessiva satsfogningar kan indelas i reella och hypotetiska. I det hypotetiska fallet står både huvudsats och bisats i konjunktiv.

6.2.7.8. Deskriptiva adverbialsbisatser

Deskriptiva bisatser inleds bl.a. med **tym, że** *genom att*

Som motsvarighet till svenska *utan att* + infinitiv föredras som regel satsförkortning med negerat gerundium eller prepositionsfras med **bez** *utan* + verbalsubstantiv. Någon gång förekommer i stället samordning med **i nawet nie utan att**

Wyszedł i nawet się nie pożegnał. ~ Wyszedł bez pożegnania. Han gick utan att säga adjö.

6.2.7.9. Modala?? adverbialsbisatser (sättsbisatser) (sposobu)

Deskriptiva bisatser inleds bl.a. med **jak som** + indikativ, **jak- som** + konjunktiv eller **jak gdy- som om** + konjunktiv.

Pociągi nie chodzily dawniej tak często, jak kursują obecnie. Widziałem wszystko wyraźnie, jakbym patrzył przez szkło powiększające. Ojciec spojrzał na nas, jak gdyby chciał o coś zapytać.

Satsförkortning kan ske med presens gerundium.

Jurek śpiewał, okropnie przy tym falszując. Myśliwy pieścił psa, drapiąc go za uchem.

6.3. Tempusföljd

Eftersom polskan endast skiljer på tre tempusformer och därmed har betydligt färre tempus än t ex germanska och romanska språk fungerar tempusföljden i sammansatta satser till stor del annorlunda. Man måste så att säga snåla med tempusen i bisatser. Sålunda ser tempusrelationerna i satsen annorlunda ut än på svenska, där vi har en mängd till användningen specialiserade tempus. Tempuset i den underordnade satsen härför sig till den punkt i tiden som uttrycks av verbet i huvudsatsen, och alltså inte till det innevarande talögonblicket.

Det mest påtagliga exemplet är en polsk sats med preteritum i huvudsatsen och presens i bisatsen. Detta presens uttrycker samtidighet med huvudsatsen, dvs i översättningen skall bisatsens verb stå i samma tempus som huvudsatsens, i det här fallet imperfekt.

Powiedziałem, że wiem. *Jag sade att jag visste.*

Preteritum i en bisats innebär däremot att handlingen föregått huvudsatsens och motsvarar därför i exemplet svenskt pluskvamperfekt.

Powiedziałem, że tam byłem. *Jag sade att jag hade varit där. Wiedzieli, co się stało. De vissste vad som hade hänt.*

Logiskt följer då att futurum i detta sammanhang motsvarar svenskt futurum preteriti.

Powiedziałem, że pojadę do Krakowa. *Jag sade att jag skulle åka till Kraków. Ciekawi byli, co będzie dalej. De var nyfikna på vad som skulle hända vidare.*

6.3.1. Fortgående handlingar

I satser med temporalt adverbial som betecknar hur länge en handling pågått används på polska presens motsvarande svenskt perfekt och preteritum motsvarande svenskt pluskvamperfekt. Tidsutsträckningen anges vanligen med prepositionen **od + gen.**

Jestem tu od piętnastu lat. *Jag har varit här i femton år. Szukali go od rana. De hade letat efter honom sedan morgonen. Pracuję tutaj od pół roku. Jag har arbetat här i ett halvår.*